

**MİHRİ HATUN'UN KASİDELERİNİN
MUHTEVASI VE ŞERHİ**

**2022
YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI**

Tiba AKRAM ABDULRAZZAQ

**Danışman
Prof. Dr. Ramazan AHMADOV**

MİHRİ HATUN'UN KASİDELERİNİN MUHTEVASI VE ŞERHİ

Tiba AKRAM ABDULRAZZAQ

Prof. Dr. Ramazan AHMADOV

T.C.

Karabük Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında

Yüksek Lisans Tezi

Olarak Hazırlanmıştır

KARABÜK

Kasım 2022

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	1
TEZ ONAY SAYFASI.....	3
DOĞRULUK BEYANI	4
ÖZET	5
ABSTRACT.....	6
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ.....	7
ARCHIVE RECORD INFORMATION	8
KISALTMALAR	9
ARAŞTIRMANIN KONUSU	10
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	10
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	11
KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER	11
GİRİŞ	12
1. MİHRİ HATUN'UN HAYATI VE ESERLERİ.....	16
1.1. Hayatı ve Edebi Muhiti.....	16
1.2. Eserleri	18
1.3. Divan.....	18
2. MİHRİ HATUN DİVANINDAKİ KASİDELERİN MUHTEVASI VE ŞERHİ.....	23
2.1. Birinci Kaside	23
2.1.1. Birinci Kasidenin Biçimsel Özellikleri	26
2.2. İkinci Kaside	39
2.2.1. İkinci Kasidenin Biçim Özellikleri.....	42
2.3. Üçüncü Kaside.....	57
2.3.1. Üçüncü Kasidenin Biçim Özellikleri.....	62
2.4. Dördüncü Kaside.....	85
2.4.1. Dördüncü Kasidenin Biçimsel Özellikleri.....	88

2.5. Beşinci Kaside	100
2.5.1. Beşinci Kasidenin Biçim Özellikleri	106
2.6. Altıncı Kaside	133
2.6.1. Altıncı Kasidenin Biçim Özellikleri	136
2.7. Yedinci Kaside	149
2.7.1. Yedinci Kasidenin Biçim Özellikleri.....	152
2.8. Sekizinci Kaside.....	164
2.8.1. Sekizinci Kasidenin Biçim Özellikleri	169
2.9. Dokuzuncu Kaside	191
2.9.1. Dokuzuncu Kasidenin Biçim Özellikleri.....	193
SONUÇ	207
KAYNAKÇA.....	211
TABLolar LİSTESİ	213
ÖZGEÇMİŞ	214

TEZ ONAY SAYFASI

TIBA AKRAM ABDULRAZZAQ tarafından hazırlanan “MİHRİ HATUN'UN KASİDELERİNİN MUHTEVASI VE ŞERHİ” başlıklı bu tezin Yüksek Lisans olarak uygun olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Ramazan AHMADOV

Tez Danışmanı, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Birliği ile Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 08/11/2022

Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu)

İmzası

Başkan : Prof. Dr. Ramazan AHMADOV (KBÜ)

Üye : Doç. Dr. Enver KAPAĞAN (BAİBÜ)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Saidbek BOLTABAYEV (KBÜ)

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile, Yüksek lisans derecesini onamıştır.

Doç. Dr. Müslüm KUZU

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntılarım intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yapıldığını beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı : Tiba AKRAM ABDULRAZZAQ

İmza :

ÖZET

Divan edebiyatında sayılı kadın şairlerden olarak ayrı bir öneme sahip ve çalışmamızda konu olan Mihri Hatun, 1456 – 1460 yılları arasında Amasya’da doğmuş ve hayatını Amasya’da geçirmiş bir divan şairidir. Şiirlerinde sade, samimi bir üslup kullanan Mihri, Klasik Türk şiirinde yazdığı kaside ve gazelleriyle tanınmıştır.

Tek eseri Divan’ı olan Mihri Hatun’un Divanı’nda, on yedi kaside, iki yüz on gazel, bir müstezad, dokuz murabba, bir tahmis, bir terci-i bend, iki mesnevi ve yedi müfred olmak üzere iki yüz kırk sekiz farklı eser bulunmaktadır. Mihri Hatun Divanı’ndaki toplam beyit sayısı bin dokuz yüz seksen yedidir.

Bu çalışmada Mihri Hatun Divanı’nda yer alan on yedi kasidenin şekil ve içerik incelemesi olmak üzere, beyitlerde yer alan kelimeler, beyitlerin günümüz çevirisi, söz sanatları ve açıklaması üzerinde durulmuştur. Kasidelerin Mihri Hatun zamanında Amasya’da bulunan şehzadelere yazıldığı görülmektedir. Mihri Hatun kasidelerinde şehzadelere övgüde bulunmakta, onların bayramını kutlamaktadır. Kasideler genel olarak methiye, iydiye ve nevruzziye niteliğindedir. Dönemin sosyal ve siyasi özelliklerini yansıtması açısından ayrı bir öneme sahip olan Mihri Hatun’un kasideleri, tarihi sosyo-kültürel unsurlara ışık tutması açısından çalışmamıza hem edebiyat hem de tarih alanlarında ışık tutmuştur. Çalışmamız dört ana bölümden oluşmaktadır: 1. ‘‘Giriş’’, 2. ‘‘Mihri Hatun’un Hayatı ve Edebi Muhiti’’, 3. ‘‘Mihri Hatun’un Divanı’ndaki Kasidelerin Muhtevası ve Şerhi’’, 4. ‘‘Sonuç & Kaynakça’’.

Anahtar Kelimeler: Mihri Hatun; Kaside; Amasya; Divan Edebiyatı; XV. Yüzyıl Klasik Türk Şiiri

ABSTRACT

Mihri Hatun, who has a special importance as one of the few female poets in Divan literature and is the subject of our study, is a divan poet who was born in Amasya between 1456 and 1460 and spent her life in Amasya. Mihri, who uses a simple and sincere style in her poems, is known for her odes and ghazals written in Classical Turkish poetry. In the Divan of Mihri Hatun, whose only work is her Divan, there are two hundred and forty eight different poems, seventeen odes, two hundred and ten ghazals, one müstezad, ninemurabba, one tahmis, one terci-i bend, two masnavi and seven curriculum. work exists. The total number of couplets in Mihri Hatun's Divan is one thousand nine hundred and eighty- seven.

In this study, the form and content analysis of the seventeen odes in Mihri Hatun's Divan, the words in the couplets, the contemporary translation of the couplets, the rhetoric and their explanation are emphasized. It is seen that the odes were written to the princes in Amasya during the time of Mihri Hatun. Mihri Hatun praises the princes in her odes and celebrates their feast. The eulogies are generally in the nature of praise, iydiyye and Nevruzziye. The odes of Mihri Hatun, which have a special importance in terms of reflecting the social and political characteristics of the period, shed light on our study in both literature and history in terms of shedding light on historical socio-cultural elements. Our study consists of four main sections: 1. *"Introduction"*, 2. *"Mihri Hatun's Life and Literary Environment"*, 3. *"The Content and Commentary of the Odes in Mihri Hatun's Divan"*, 4. *"Conclusion & Bibliography"*.

Keywords: Mihri Hatun; Kaside; Amasya; Divan Literature; XV. Century Classical Turkish Poetry

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	MİHRİ HATUN'UN KASİDELERİNİN MUHTEVASI VE ŞERHİ
Tezin Yazarı	Tiba AKRAM ABDULRAZZAQ
Tezin Danışmanı	Prof. Dr. Ramazan AHMADOV
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	08.11.2022
Tezin Alanı	Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Tezin Yeri	KBÜ/LEE
Tezin Sayfa Sayısı	214
Anahtar Kelimeler	Mihri Hatun; Kaside; Amasya; Divan Edebiyatı; XV. Yüzyıl Klasik Türk Şiiri

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	The content and commentary of Mihri Hatun's kasides
Author of the Thesis	Tiba AKRAM ABDULRAZZQ
Advisor of the Thesis	Prof. Dr. Ramazan AHMADOV
Status of the Thesis	Master
Date of the Thesis	08.11.2022
Field of the Thesis	Department of Turkish Language and Literature
Place of the Thesis	KBU/LEE
Total Page Number	214
Keywords	Mihri Hatun; Kaside; Amasya; Divan Literature; XV. Century Classical TurkishPoetry

KISALTMALAR

s. : sayfa

C. : cilt

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Bu çalışma dört bölümden oluşmaktadır. “Giriş” başlıklı ilk bölüm, beş kısımdan oluşmaktadır. Birinci bölümün ilk kısmında çalışmanın içeriği hakkında bilgi verilmektedir. Birinci bölümün ikinci kısmında çalışmanın amacına, üçüncü kısmında ise çalışmanın önemine ve bu çalışmanın özgün değerine yer verilmektedir. Birinci bölümün dördüncü kısmında Mihri Hatun Divanı ile ilgili yapılmış önceki çalışmalara değinilirken, birinci bölümün beşinci ve son kısmında çalışmanın yöntemi üzerinde durulmaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümü, “Mihri Hatun’un Hayatı ve Eserleri” başlığını taşımakta ve üç kısımdan oluşmaktadır. İkinci bölümün ilk kısmında Mihri Hatun’un hayatı hakkında bilgi verilmekte, ikinci kısmında Mihri Hatun’un eserleri üzerinde durulmaktadır. İkinci bölümün üçüncü ve son kısmında ise Mihri Hatun’un Divanı hakkında bir incelemeye yer verilmektedir.

Çalışmanın üçüncü bölümünün başlığı, “Mihri Hatun’un Divanı’ndaki Kasidelerin Muhtevası ve Şerhi” şeklindedir. Bu bölüm on yedi kısımdan oluşmaktadır ve her bir kısımda Mihri Hatun Divanı’nda yer alan on yedi kaside ayrı ayrı tahlil edilmektedir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde, çalışma neticesinde elde edilen sonuçlara ve bu sonuçların değerlendirilmesine yer verilmektedir.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Türkiye’de yayımlanan akademik kaynaklar ve çalışmalar incelendiğinde, Mihri Hatun üzerine yazılan yalnızca beş adet tez olduğu görülmektedir. Bu tezlerden dört tanesi yüksek lisans düzeyinde bir tanesi ise doktora düzeyindedir. Genel olarak Divan’ın bir bütün olarak ele alındığı bu çalışmaların, özellikle kaside ya da gazel ayırımına gitmediği görülmektedir. Bu çalışmalara bir sonraki bölümde ayrıntılı bir şekilde yer verilmektedir.

Aynı şekilde, tez harici akademik çalışmalara bakıldığında ise genellikle Mihri Hatun’un hayatı üzerine odaklandığı görülmektedir.

Mihri Hatun Divanı'nda on yedi adet kaside yer almaktadır. Kasidelerin incelenmesi ve şerhi ile Mihri Hatun'un edebi kişiliğinin aydınlatılmasına da katkıda bulunulacağı değerlendirilmektedir.

Çalışmamız, Mihri Hatun Divanı'nda yer alan kasidelerin incelendiği ilk akademik çalışma özelliğine sahip olması nedeniyle önem taşımaktadır. Bu çalışmanın, bizden sonra Mihri Hatun ile ilgili yapılacak çalışmalara kaynak olması adına, önem taşıdığı ve özgün bir niteliğe haiz olduğu düşünülmektedir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, mihri hatun üzerine yapılan çalışmaların tarihleri, eskiden yeniye doğru 1990, 1991, 2010, 2015 ve 2016 şeklindedir. Çalışmamızın, Mihri Hatun ile ilgili yapılacak nice akademik çalışmalara vesile olması ve kaynak teşkil etmesi amaçlanmaktadır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmada, çalışmanın doğası gereği temel araştırma yöntemi belgesel kaynak tarama yöntemidir. Çalışmada temel kaynak, Mehmet Arslan tarafından hazırlanan ve Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü tarafından 2018 yılında yayınlanan Mihri Hatun Divanıdır. Bununla birlikte, çalışmanın kaynakça başlığı altında, çalışma kapsamında yararlanılan kaynakların tamamına yer verilmiştir.

Çalışmada basılı kaynaklara İstanbul ve Karabük'teki Üniversite ve Halk Kütüphanelerinden, çevrimiçi veri tabanlarından ve çeşitli ders notlarından ulaşılmıştır. Kullanılan tüm kaynakların birer nüshası alınmış, etiketlenmiş ve kaydedilmiştir.

KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Tezde ele alınan konunun kapsamı ve sınırları, tezin araştırma sorusu veya problemi açık bir şekilde ortaya konulmalı ve ilgili bilim/teknoloji alan(lar)ındaki literatür taraması ve değerlendirilmesi yapılarak tez konusunun literatürdeki önemi, arka planı, bugün gelinen durum, yaşanan sorunlar, eksiklikler, doldurulması gereken boşluklar vb. hususlar açık ve net bir şekilde ortaya konulmalıdır.

GİRİŞ

Çalışmanın birinci bölümü olan bu giriş bölümü beş kısımdan oluşmaktadır. Bu beş kısımda sırasıyla; çalışmanın içeriği, çalışmanın amacı, çalışmanın önemi, önceki çalışmalar ve çalışmanın özgün değeri, son olarak da çalışmanın yöntemi üzerinde durulmaktadır. Çalışmamızın genel amacı, içeriği vb. bilgilere yer vererek kapsam alanını belirtmeyi hedeflemiş bulunmaktayız. Özet bölümünde de değinildiği gibi Mihri Hatun'un Kasidelerini incelemeye tabii tutmuş bulunmaktayız. Öncelikle kasidelerin biçim özellikleri, aruz vezni, aruz uygulamaları, redif-kâfiye ve kâfiye şeması gibi ahengi oluşturan unsurlar incelenerek, kasidelerin muhtevaları hakkında kısaca açıklama yapılmıştır. Ardından kasidelerin her beyti tek tek ele alınarak, sözlük, günümüz Türkçesi, şerh-açıklama ve söz sanatları dâhilinde incelenmiştir. Mihri Hatun'un Divan adlı eserinde yer alan on yedi kasidesi incelendiği takdirde şairin Amasya çevresinde yer alan şehzadelerin tarafını tutarak, onları destekleyerek övgü amaçlı kasideler sunduğu görülmektedir. Oldukça sade, külfetsiz bir üslubu olan Mihri Hatun, Klasik Türk şiiri geleneği çizgisinin dışına çıkmayarak, Divanşiiirinde belli başlı olan mazmun ve tasvirleri kullanarak, bunları padişah, şehzadeler üzerinden aktarmıştır. Yoğun bir sanat algısı yaratılmayan beyitlerde genellikle teşbih, teşhis, mübalağa, mecaz, nida sanatları kullanılmıştır. Kendisini yakın hissettiği şehzadeleri birer sevgili olarak ele alan Mihri, samimi, sıcak, yer yer tasavvufi izler taşıyan kelime seçimleriyle kendine has bir üslup oluşturmuştur.

1- Önceki Çalışmalar

• Tez Çalışmaları

Gemici (1990), Mihri Hatun Divanı'nın karşılaştırmalı metin cümle yapısı ve cümle türlerini tahlil ettiği çalışmasında, hem karşılaştırmalı bir metin tahliline hem de cümle türlerinin ve özelliklerinin incelenmesine yer vermektedir. Söz konusu çalışmada, 15. Yüzyıl Divan Edebiyatı diline sentaks yönünden yaklaşılmaktadır. Çalışmada söz dizimi bağlamında Mihri Hatun Divanı'nın bir bütün olarak incelenmesinin yanı sıra Mihri Hatun'un yaşadığı dönem, Mihri Hatun'un kişiliği, hayatı ve sanatı hakkında da bilgi verilmektedir.

Armutlu (1991), çalışmasında Mihri Hatun Divanı'nı bir bütün olarak ele almış ve bir metin incelemesi gerçekleştirmiştir. Ancak, ne yazık ki söz konusu Yüksek Lisans Tez çalışmasının erişim izni yazar tarafından verilmediğinden ötürü teze erişim mümkün değildir.

Kaya (2010), çalışmasında Mihri Hatun Divanı'nın tahliline yer vermektedir. Çalışma, "Din – Tasavvuf", "Cemiyet", "İnsan" ve "Tabiat – Eşya" olmak üzere dört ana bölümden oluşmaktadır. Bu ana bölümler ise çeşitli alt başlıklardan oluşmaktadır. Çalışmada, Divan içerisinde geçen isimlerin ve kavramların geniş kapsamlı bir tahlili yapılmaktadır.

Yapıcı (2015), "Mihri Hatun Divanı'nın Gramer İncelemesi" başlıklı çalışmasında, divandaki şiirler türlerine göre sınıflandırılarak tasnif edilmiş ve şiirler ile beyitler ayrı ayrı numaralandırılmıştır. Divandaki gramer özelliklerinin taranması ve kodlanması ile birlikte Divandaki gramer özellikleri ortaya konmuş ve son olarak çalışmada Mihri Hatun'un yaşadığı dönemdeki Türkçe'nin ses ve biçim özellikleri örneklenmiştir.

Başol (2016), "Osmanlı Dönemi Kadın Divan Şairlerinden Mihri Hatun Divanı'nın Söz Varlığı Unsurları ve Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi" başlıklı çalışmasında, betimsel tarama modeli kullanılmış ve Mihri Hatun Divanı araştırmanın çalışma evreni olarak kabul edilmiştir. Çalışmada, Divan'ın söz varlığı ve bunun içerdiği öğeler, değerler ve değer eğitimine dair unsurlar üzerinde durulmuştur. Söz konusu çalışma, Mihri Hatun Divanı'nın deyim ve ikilemeler açısından hayli zengin bir içeriğe sahip olduğunu vurgulamakta ancak Divan'da hiç Atasözü olmamasına da dikkat çekilmektedir. Bununla birlikte çalışma, Divan'ın dini, tasavvufi, insani ve mitolojik unsurlar açısından da hayli zengin olduğunu sonucuna varmaktadır.

- **Diğer Akademik Çalışmalar**

Turan (2010), "Mihri Divanı'nda Şehir Methiyesine Bir Örnek: Lâdik" başlıklı yayınında, bir Ladik Methiyesi niteliğinde olan Mihri Hatun'a ait mütekerrir murabba incelenmiştir.

Haksever (2018), “Mihri Hatun Divanında Dini Muhteva ve Dua” adlı yayınında, Mihri Hatun Divanı’nda yer verilen dini içeriklere, dini kavramlara, dini tabirlere, dini düşüncelere ve dualara yönelik bir analiz gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, Mihri Hatun Divanı’nda dini muhteva taşıyan ifadeler ve dua anlamı barındıran ifadeler tasnif edilmiş ve yorumlanmıştır.

Yasak Peran (2019), “15.Yüzyılda Nazik Bir Nâsîh: Mihrî Hatun” çalışmasında, Mihri Hatun Divanı’nı içerdiği nasihatler bağlamında tahlil etmiştir. Söz konusu çalışmada, Mihri Hatun’un yaşadığı zamanda ve çevrede, iletişim içerisinde bulunduğu herkese yönelik dile getirdiği nasihatler tetkik ve tahlil edilmiş, böylelikle şairin yaşadığı dönem ve toplum hakkındaki fikirleri ile insanlığa katkıları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Ayan (1989), “Mihri Hatun ve Şiirleri” başlıklı çalışmasına bakıldığında, Mihri Hatun’un hayatına ve şiirlerine genel bağlamda denildiği görülmektedir. Eser, her bir şiirin teker teker incelendiği bir çalışma değil, Mihri Hatun’un şiirlerinin genel niteliklerinin üzerinde durulduğu ve tetkik edildiği bir özet niteliğindedir.

Sağlam (2017), çalışmasında, Mihri Hatun’un “Ben Dönmezem” redifli gazelini tetkik etmekte ve bu gazelin düşündürdükleri üzerinde durmaktadır. Çalışmada, Mihri Hatun’un söz konusu gazeli ile vefalı, sadık ve kararlı bir aşık olduğuna dikkat çekilmektedir.

Batıslam (2012), “Mihri Hatun’un İki Mürâca’ası” başlıklı yayınında, Mihri Hatun’un “dedim – dedi” kalıbıyla soru ve cevap şeklinde, sade bir dille kaleme alınan müraca’a örnekleri üzerinde durulmaktadır. Çalışmada incelenen iki mürâca’a ile şairin üslubu, dil ve anlatım özellikleri ve edebi niteliklerine yönelik bir tahlil gerçekleştirilmektedir.

Uçan Eke, N. (2016), çalışmasında, Mihri Hatun’un gazellerinde güzellik kavramı ile ilgili metaforları ele almakta ve gazellerini güzellik metaforu bağlamında tahlil etmektedir. Uçan Eke, söz konusu çalışmasında, klasik Türk şiirinde güzellik algısını bir kadın şairin görüşü ile değerlendirmekte ve *hüsn* ifadesi ile tespit edilen metaforlar ve bu metaforlar ile verilmek istenen mesajlar üzerinde durmaktadır.

Reis (2008), çalışmasında, Ortaçağ’da kadınların edebi nitelikleri, Ortaçağ’da şiir ve Mihri Hatun üzerinde durmaktadır. Reis, söz konusu çalışmasında dünya

genelinde Ortaçağ'da kadın şair ve yazarlarının azlığına dikkat çekmekte ve bunun beşeri ve içtimai nedenlerini sorgulamaktadır. Bu bağlamda, Osmanlı'daki duruma da Mihri Hatun örneği ile yaklaşan Reis, Mihri Hatun'un dönemin Osmanlı Toplumunun normlarının dışında, fark yaratan bir şair olarak ön plana çıktığını ortaya koymaktadır.

Literatüre bakıldığında, Mihri Hatun ile ilgili daha çok sayıda makale ve bildiri niteliğinde bilimsel yayın yapıldığı görülmektedir. Üstelik bu çalışmalardan bazıları İngilizce ve uluslararası yayın niteliğindedir. Ayrıca kimi çalışmalarda Mihri Hatun'un dönemin toplumsal cinsiyet anlayışının idrakine yönelik çıkarsamalara katkıda bulunması da bildirilmektedir (Zeevi, 2018, s.220)

1. MİHRİ HATUN'UN HAYATI VE ESERLERİ

Bu bölümde Mihri Hatun'un hayatı ve eserleri üzerinde durulmaktadır. Bölüm üç kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda, Mihri Hatun'un hayatı ve edebi kişiliği ile edebi muhiti hakkında bilgi verilmektedir. İkinci Kısımda Mihri Hatun'un eserleri sıralanmaktadır. Bu bölümün üçüncü ve son kısmında ise Mihri Hatun'un Divanı hakkında ayrıntılı bilgiye yer verilmektedir.

1.1. Hayatı ve Edebi Muhiti

Mihri Hatun'un Amasya'da doğduğu bilinmektedir ve Mihri Hatun'un hayatı hakkında bilgi içeren hemen her kaynağın bu hususta mutabık olduğu görülmektedir. (Arslan, 2018:4; Erünsal, 2005:37). Mihri Hatun, hayatının büyük bölümünü doğduğu Amasya'da geçirmiştir. Erünsal, Mihri Hatun'un ailesine dair şöyle demektedir: *"Babası Belâyî mahlasıyla şiirler de yazan Kadı Hasan Amasyevî, dedesi Halvetî şeyhlerinden Pîr İlyas'tır"* (Erünsal, 2005:37). Mihri Hatun'un Büyük Dedesi için ise Arslan *"Gümüslüoğullarından Pir İlyas Şücaaddin-i Halveti"* olduğu bilgisini paylaşarak, büyük dedesinin keramet sahibi bir şeyh olduğu ve 1410 yılında vefat ettiğini bildirmektedir (Arslan, 2018:4). Buradan hareketle, Mihri Hatun'un edebi kişiliğini belirleyen en önemli faktörün ailesi olduğunu belirtmek mümkün görülmektedir. Şair ve kadı bir babanın kızı ve Halvetî şeyhi bir dedenin torunu olan Mihri Hatun'un hem adının hem de mahlasının Mihrî olduğu yönündeki nakillerin yanı sıra yalnızca Evliya Çelebi buna bir istisna teşkil ederek, Mihri Hatun'un adının Mihrimah, mahlasının Mihri olduğunu bildirmektedir (Erünsal 2005:37)

Mihri Hatun, bilhassa babası Kadı Hasan Amasyevî 'nin etrafında gelişen, edebi ve kültürel açıdan hayli zengin olan bir aile ortamında büyümüş, öte yandan dini açıdan sağlam bir tedrisattan geçmiştir. Mihri Hatun, Türk Dili ve Edebiyatının yanı sıra Arap Dili ve Edebiyatı ve ayrıca Fars Dili ve Edebiyatı bağlamında da gerekli bilgileri edinmiştir. (Arslan,2018:4 – 5).

Evliya Çelebi, Mihri Hatun'un edebi karakterini şu şekilde tarif etmektedir (Arslan, 2018: 4– 5).

"a "sâhib-i dîvândır ve fıkha, ferâyize müte'allik hayz ve nifâs bahsinde manzum risâleleri vardır". "Yetmiş cild kitâb-ı mu'tebereyi hıfz idüp, cümle 'ulemâ anuñla

mubâhase- i 'ilm itmede 'âcizler imiş. Fıkh u ferâ'ize müte'allik nifâs bahsinde makbul mes'eleleri ve manzum risâleleri vardur"

Mihri Hatun'un doğduğu ve ömrünü geçirdiği Amasya, Osmanlı Devleti'nin Şehzade Sancağı olması hasebiyle, Osmanlı Devleti içerisinde hayli büyük bir öneme sahiptir. Öyle ki Amasya, XIV. Yüzyılın ikinci yarısı ile XVI. Yüzyılın sonuna kadar olan süre zarfında, Şehzadelerin yönetsel beceriler edinmesini sağlamak maksadıyla gönderildikleri Sancak olmuştur. Amasya'da on iki şehzade görev yapmıştır. (Özcan,2015:69 - 70). Mihri Hatun'un doğumu tarihine yönelik kesin bir bilgi olmamakla birlikte, tarihçiler Mihri Hatun'un doğum tarihinin 1456 – 1460 yılları arasında olduğu hususunda hemfikirdir (Arslan 2018:4). Mihri Hatun'un doğduğu ve yaşadığı yıllar, Amasya'nın Şehzade Sancağı olduğu, siyasi, kültürel,iktisadi ve içtimai açıdan altın çağlarını yaşadığı döneme rast gelmektedir. Bunun yanı sıra, Mihri Hatun'un Hatemi ile birlikte Sultan II. Bâyezîd'in meclisinde bulunduğu da bilinmektedir (Arslan, 2018:4).

Mihri Hatun, Sultan II. Bâyezîd'in Amasya valiliği ve daha sonra da Sultan II.Bâyezîd'in oğlu Şehzade Ahmed'in Amasya valiliği esnasında her iki şehzadenin, Amasya'daki saray çevresinde oluşan edebi muhite dahil olmuştur. Bu dönemde Mihri Hatun, yazdığı şiirler ile her iki şehzadenin de dikkatini çekmiş, övgüsüne mazhar olmuştur (Erünsal, 2005:37 – 38). Ayrıca belirtmek gerekir ki Mihri Hatun hem güzelliği hem de edep ve ahlakı ile saygı ve iltifat kazanmıştır (Erünsal, 2005: 37). Mihri ile aynı edebi muhiti paylaşan kişilerin başlıcaları ise şu şekilde sıralanabilmektedir (Arslan, 2018:5): "*Hatemi, Cafer Çelebi, Tâci Bey, Cezerî Kâsım Paşa (Sâfi), Kutbî Paşa, Sinoplu Seyfi*". Ayrıca, Zeyneb Hatun da Mihri Hatun ile birlikte bu edebi çevrede yer alan bir diğer kadın şairdir. (Arslan, 2018:5).

Mihri Hatun, yazdığı on yedi kasidenin on tanesini Şehzade Ahmed'e sunmuştur. Buda Mihri Hatun'un edebi muhiti ve meclisi hakkında bilgi vermektedir. Ayrıca, Mihri Hatun'un ömrünün tamamını Amasya'da geçirip geçirmediği, bir süreliğine olsa da İstanbul'a gidip gitmediği gibi hususlarda henüz üzerinde mutabık kalınmış bir fikir yoktur (Arslan, 2018:7 – 11). Tıpkı doğumunda olduğu gibi vefatı hususunda da kaynakların neredeyse tamamı Mihri Hatun'un Amasya'da vefat ettiği noktasında hemfikirdir. Vefat tarihi ile ilgili olarak da genel kanı 1506 yılını işaret etmektedir (Arslan, 2018:9 – 10).

Bilinen ilk Türk kadın şairlerinden biri olan Mihri Hatun'un ismi 1985 yılında

Venüsgezegeninde bir kratere verilmiştir. (Yasak Peran, 2019).

1.2. Eserleri

Mihri Hatun'un eserlerinin tamamı Mihri Hatun Divanı'nda toplanmıştır. Divan haricinde, kitap şeklinde ayrı bir eserinin olduğu bilinmemektedir. Bu nedenle Mihri Hatun Divanı'nın ayrıntılı bir analizi yapmanın, Mihri Hatun'un yazın dünyasının ve eserlerinin niteliğinin anlaşılması adına yararlı olacağı değerlendirilmektedir. Her ne kadar Mihri Hatun'un ömrünün son demlerinde kaleme aldığı düşünülen, *Tazarru'name* adlı manzume eseri 461 beyitten ibaret bir Mesnevi olarak karşımıza çıkmakta ve Divan'ın haricinde bir eser olarak değerlendirilmektedir (Arslan, 2018:12).

Arslan, *Tazarru'name* hakkında şöyle demektedir (Arslan, 2018:12).

"Divan'ın bütün nüshalarında bulunan ve aruzun "Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün" kalıbıyla yazılan 461 beyitlik bu manzume Mesnevî nazım şekliyle kaleme alınmıştır. Muhtelif bölümlerinde bu asıl aruz kalıbından başka kalıplar da kullanılmıştır. Mesnevî'nin hatime kısmında bu eserin adının "Tazarru'-nâme" olduğu açıkça belirtilmektedir (442 ve 444. beyitler).

Tazarru'-nâme Mihrî Hatun'un Divan'ının dışında ikinci bir eseri olarak değerlendirilebilir. Mihrî Divanı'nın elde bulunan bütün nüshalarında yer alan Tazarru'-nâme büyük bir ihtimalle Mihrî'nin ömrünün son yıllarında yazdığı bir manzumedir. Konuya uygun ayetlerle süslenen Tazarru'-nâme tevhid, münâcât, na't, niyaz, dua, yakarış, pişmanlık, nefsine öğütler, diğer insanlara aktardığı öğüt mahiyetinde hayat tecrübeleri, günahlarından af dileme vb. özellikleriyle ömrünün sonlarına gelmiş tam bir mümin kadının itiraf ve pişmanlıklarıyla dolu bir manzume niteliğindedir."

1.3. Divan

Mihri Hatun Divanı'na bakıldığında, manzumelerin sekiz farklı nazım şekliyle yazılmış olduğu görülmektedir. Bu nazım şekilleri şu şekilde sıralanabilmektedir:

Kasîde

Gazel

Müstezâd

Murabba'

Tahmis

Tercî'-i Bend

Mesnevi

Müfred

Mihri Hatun Divanı'nda bu sekiz farklı nazım şekliyle kaleme alınan 248 manzume bulunmaktadır. Manzumelerin beyitleri sayıldığında ise toplam beyit sayısının 1987 olduğu görülmektedir. Divanda yer alan manzumeler ile manzumelerin içerdiği beyitlerin sayısı şu şekilde gösterilebilmektedir:

Tablo 1. Mihri Hatun Divanı'nda yer alan Manzumelerin, Tür, Adet ve Beyitlerine ilişkin sayısal veriler.

Tür	Adet	Toplam Beyit
Kasîde	17	405
Gazel	210	1287
Müstezâd	1	11
Murabba'	9 (81 Bend)	162
Tahmis	1 (5 Bend)	17
Tercî'-i Bend	1	28
Mesnevi	2	70
Müfred	7	7
TOPLAM	248	1987

Yukarıda belirtilen 248 manzumedeki aruz kalıplarına bakıldığında ise Mihri Hatun Divanı'nda 11 Farklı Aruz'un kullanıldığı görülmektedir. Kullanılan bu aruz ölçüleri ve yoğunluk sırası ile yüzdelik oranları şu şekildedir (Arslan, 2018:11).

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün (91 manzumede) (% 36).

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün (48 manzumede) (% 19.3).

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün (35 manzumede) (% 14.1).

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fa'ülün (30 manzumede) (% 12).

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün (11 manzumede) (% 4.4).

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'ülün (10 manzumede) (% 4)

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün (9 manzumede) (% 3.6)

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün (5 manzumede)

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mef'ûlü Mefâ'ilün (4 manzumede)

Mef'ûlü Fâ'ilâtün Mef'ûlü Fâ'ilâtün (4 manzumede)

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün (1 manzumede)

Günümüze dek Mihri Hatun Divanı'nın yalnızca dört yazma nüshası bulunabilmiştir. Arslan, Divan metnini bu dört nüshaya dayanarak inşa ettiğini belirtmektedir (Arslan, 2018:12). Bu dört nüshadan herhangi birinin esas alındığını belirtmek mümkün olmasa da her biri gözden geçirilerek ortak bir bina inşa edilmesi yoluna gidilmiştir. Arslan, Mihri Hatun Divanı'nın nüshalarını şu şekilde sıralamaktadır (Arslan, 2018:12 – 14):

"1. Nüsha: (F) Fatih Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Manzum, No: 414:

Başlık:

"Dîvân-ı Mihri Duhter-i Mevlânâ-yı Belâyî"

İlk beyit:

"Yazdı cân levhasında bismillah

Kudret-i lâ ilâhe illallâh"

Son beyit:

"Hamdü-lillâh bezm-i hüsnünde Habîbim Mihri'nüñ

Sâgar-ı çeşmi lebüñ 'aksiyle kandur lâ-cerem"

Toplam 75 varak. 197x123 mm. ebadında. Cilt, kabartma mor kağıt kaplı. Birinci yaprakta kitaplık mührü basılıdır. Yazı, güzel ta'lik. Âbâdî taklidi kağıt. Siyah mürekkeple yazılmıştır, başlıklar ve "Mihri" adları kırmızı mürekkepledir. Çift sütun üzerine yazılmıştır ve sahifede 13 satır yer almaktadır. İstinsah kaydı, tarihi ve müstensih adı yok.

Bu nüshada 10 kaside, 135 gazel, 2 Murabba', 1 Mesnevî, 1 Müfred ve Tazarru'-nâme yer almaktadır."

"2. Nüsha: (M) Ankara Millî Kütüphane, Yz. FB. No: 220:

Bu nüshanın ilk sayfası kopuktur. Divanın başındaki tevhid bu nüshada 9. beyitten başlamaktadır. Anlaşıldığı kadarıyla baştaki Tevhid'in ilk 8 beyti bu kopan sayfadadır. Bu nüsha sondan da eksiktir. "He" harfinden yazılan gazellerin bir kısmıyla "ye" harfinden yazılan gazellerin tümü bu nüshada bulunmamaktadır. Tahminen sondan 15 varak kadar kısmı kopmuştur

İlk beyit:

"Zulmetini dilüñ münevver ider

Tal'at-ı lâ ilâhe illallâh"

Son beyit:

"Bir dil-rübâ vü hüsn ilinüñ şâhı lutf idüp

Olmuşdı ben gedâsına mihmân geçen gice"

Toplam 94 varak. 185x126 mm. ebadında. Yazı, ta'lik. Siyah mürekkeple yazılmıştır. Çift sütun üzerinedir ve sahifede 11 satır yer almaktadır. İstinsah kaydı, tarihi ve müstensih adı yok.

Bu nüshada 17 kaside, 139 gazel, 4 Murabba', 1 Tercî-i Bend, 2 Mesnevî, 1 Müfred ve Tazarru'-nâme yer almaktadır."

"3. Nüsha: (S) Süleymaniye Kütüphanesi Ayasofya Bölümü, No: 3974:

Başlık:

"Dîvân-ı Mihrî Duhter-i Mevlânâ Belâyî"

İlk beyit:

"Yazdı cân levhasında bismillâh

Kudret-i lâ ilâhe illallâh"

Son beyit:

"Hamdü-lillâh bezm-i hüsnünde Habîbim Mihrî'nüñ

Sâgar-ı çeşmi lebün 'aksiyle kandur lâ-cerem"

Toplam 77 varak. Baş tarafında Sultan I. Mahmud'un tuğralı mührü ile vakfi tescil eden Haremeyn Evkafi Müfettişi Şeyhzâde Ahmed Efendi'nin mührü, sayfa aşağısında ve kitabın sonunda II. Bâyezîd'in tuğra şeklindeki mührü basılıdır. Bu nüsha I. Mahmud namına vakfedilen kitaplar arasındadır. Mührün altındaki vakıf kaydında "Harrerehu'l-fakîr Ahmed Şeyh-zâde El-Müfettiş Bi-evkâfi'l-Haremeyni'ş-şerîfeyn" şeklinde bir kayıt var. İstinsah tarihi yok. 230x140 mm. ebadında. Kahverengi meşin cilt şemselidir. Kağıt âbâdî. Yazı ta'lik. Sahifede 12 satır. Şiir başlıkları kırmızıya yakın renkte altın yaldızlıdır.

Bu nüshada 10 kaside, 135 gazel, 2 Murabba', 1 Mesnevî, 1 Müfred ve Tazarru'-nâme yer almaktadır."

"4. Nüsha: (Ü) İstanbul Üniversitesi kütüphanesi, T.Y. 1994/2, v.87b-163b.

İlk beyit:

"Yazdı cân levhasında bismillâh

Kudret-i lâ ilâhe illallâh"

Son beyit:

"Şöyle berk itdi senüñ mihrüñi gönünde kim ol

Kopısar 'aşkuñ ile mihrüñ ile der- 'arasât"

Toplam 77 varak. 200x120, 145x80 mm. ebadında. Cilt, kahverengi meşin, şemseli ve köşebentli, kenar sulu. Başında kitaplık mührü basılıdır. Âbâdî kağıt. Yazı, ta'lik. Siyah mürekkeple yazılmıştır, başlıklar kırmızı mürekkepledir, bazı yerlerde altın yaldızlıdır. Çift sütun üzerine yazılmıştır ve sahifede 17 satır yer almaktadır. Ferag kaydı şöyledir: "Veka'a'l-ferâg min tahrîrihi 'an yedi'l-'abdi'-za'if Mehmed bin Ahmed eş-şehîr bi-Kanber Nebî-zâde 'afâ 'anhümâ". Başka istinsah kaydı ve tarihi yok.

“Bu nüshada 14 kaside, 206 gazel, 1 Müstezâd, 8 Murabba‘, 1 Tahmîs, 1 Mesnevî, 8 Müfred, 1 Divan Dışı Manzume ve Tazarru‘-nâme yer almaktadır.”

2. MİHRİ HATUN DİVANINDAKİ KASİDELERİN MUHTEVASI VE ŞERHİ

Bu bölümde Mihri Hatun Divanında yer alan on yedi kaside, ayrı kısımlarda tahlil edilerek, her birinin şerhi ve muhtevasına yer verilmektedir.

2.1. Birinci Kaside

(Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

1 Yazdı cân levhasında bismillâh

Kudret-i lâ ilâhe illallah

2.mısraın üçüncü hecesinde imâle uygulaması yapılmıştır.

2 Gösterür togrı yol bi-hamdillah

Himmet-i lâ ilâhe illallah

2. mısraın üçüncü hecesinde imâle uygulaması yapılmıştır.

3 Dü-cihâna tolı durur lâ-şek

Şöhret-i lâ ilâhe illallah

1.mısraın dördüncü, altıncı hecelerinde; 2.mısraın üçüncü hecesinde imâle uygulaması yapılmıştır.

4 Ehl-i ‘aşk dillerin müşerref ider

Sohbet-i lâ ilâhe illallah

1.mısraın dokuzuncu hecesinde vezin gereği vasl (ulama) uygulaması; 2.mısraın üçüncü hecesinde ise imâle uygulaması yapılmıştır.

5 İrgürür haste dillere sıhhat

Şerbet-i lâ ilâhe illallah

1.mısraın sekizinci hecesinde; 2.mısraın üçüncü hecesinde imâle uygulaması yapılmıştır.

6 İledür Hakk’a seni bir demde

Kurbet-i lâ ilâhe illallah

1.mısraın altıncı hecesinde; 2.mısraın üçüncü hecesinde imâle uygulaması yapılmıştır.

7 Urulur tâ olunca yevm-i kıy'âm

Nevbet-i lâ ilâhe illallah

2.mısraın üçüncü hecesinde imâle uygulanmıştır

8 Tağıdur leşkerini ilbîsün

Nusret-i lâ ilâhe illallah

1.mısraın altıncı; 2.mısraın üçüncü hecesinde imâle uygulanmıştır.

9 Zulmetini dilün münever ider

Tal'at-ı lâ ilâhe illallah

mısraın üçüncü; 2. mısraın üçüncü hecelerinde imâle, 1.mısraın sekizinci hecesinde vasl (ulama) uygulanmıştır.

10 Yed-i kudretle seng-i hâra virür

Humret-i lâ ilâhe illallah

1.mısraın üçüncü hecesinde imâle uygulanmıştır.

11 Virdi miftâh-ı gaybı cân u dile

Kuvvet-i lâ ilâhe illallah

2.mısraın üçüncü hecesinde imâle uygulanmıştır.

12 Kalbüni gıll u gışdan eyler pâk

Tâ'at-ı lâ ilâhe illallah

1.mısraın üçüncü hecesinde imâle, yedinci hecesinde vasl (ulama) uygulanırken;2.mısraın ikinci hecesinde zihâf, üçüncü hecesinde imâle uygulanmıştır.

13 Gösterür ehl-i 'aşka esrârı

Hikmet-i lâ ilâhe illallah

1.mısraın üçüncü hecesinde imâle uygulanmıştır.

14 Her dem endâma lertzeler düşürür
Heybet-i lâ ilâhe illallah

1.mısraın ikinci hecesinde vasl (ulama); 2.mısraın üçüncü hecesinde imâle uygulanmıştır.

15 Toyurur halkı hân-ı rahmetle
Nimet-i lâ ilâhe illallah

1.mısraın üçüncü hecesinde imâle uygulanmıştır.

16 Cân demâgın tolu mükerrer ider
Lezzet-i lâ ilâhe illallah

1.mısraın altıncı hecesinde imâle, dokuzuncu hecesinde vasl (ulama); 2.mısraın üçüncü hecesinde imâle uygulanmıştır.

17 Ehl-i tevhide tâc-ı devletdür
Kisvet-i lâ ilâhe illallah

1.mısraın dördüncü hecesinde; 2.mısraın üçüncü hecesinde imâle uygulanmıştır.

18 Mihr’i mücrimleri tamuda komaz
Şefkat-i lâ ilâhe illallah

2.mısraın altıncı, sekizinci; 2.mısraın üçüncü hecelerinde imâle uygulanmıştır.

19 Gice gündüz dilünde zikr eyle
‘Âdet-i lâ ilâhe illallah

1.mısraın üçüncü hecesinde imâle uygulanmıştır.

20 İledür bi-gümân behište seni
Midhat-i lâ ilâhe illallah

2.1.1. Birinci Kasidenin Biçimsel Özellikleri

- **Kâfiye:** ‘-t’ harfinin tekrarı ile yarım uyak (kâfiye-i mürekkebe) oluşturulmuştur.
- **Redif:** ‘-i lâ ilâhe illallah’ belirtme eki ile tamlama kelimelerinin tekrarı ile redif oluşturulmuştur.
- **Kâfiye Şeması:** aa – xa – xa – xa – xa – xa – xa ... şeklinde klasik kaside kâfiye şeması oluşturulmuştur.

Kaside muhteva açısından tevhid konulu bir kasidedir. Şair, lâ ilâhe illallah lafzı ile Allah’a övgülerde bulunurken, methiye unsurlarından yararlanmıştır. Kasidenin birinci beyti aşk konusu dışında oluşturulduğu için teşbib bölümünü oluştururken, birinci beyit aynı zamanda matla kasidedir. İkinci beyit hüsn-i matla iken, üçüncü beyit ile on yedinci beyitler methiye bölümünü oluşturmakta, lâ ilâhe illallah lafzının vasıflarını ve övgüsünü içerisinde barındırmaktadır. On sekizinci beyit şairin kendi hünerinden bahsetmesiyle fahriye bölümünü oluştururken, şairin mahlasının geçmesiyle de taç beyit olarak değerlendirilebilir. On dokuzuncu beyit, hüsn-i maktayı, yirminci beyit ise makta beyti olarak adlandırılmaktadır.

1 Yazdı cân levhasında bismillâh

Kudret-i lâ ilâhe illallah

levha / لوحه : (Arapça): 1.Üzerinde yazı veya resim bulunan, duvara asılacak kâğıt. 2. Plaka, tabela.

kudret / قُدْرَتُ / قدرت : (Arapça): 1. Güç Takat 2. Her yeri kaplayan Kudretullah

3. İlm-i kelâmda: Allah Teâlâ’ya mahsus ezelî ve ebedî ve bütün kâinatta tasarruf eden sıfattır. 4. Allah'ın bütün varlığı kuşatan güç ve iktidarı.

lâ ilâhe illallah: " لا إله إلا الله " : (Kelime-i Tevhid): Allah’tan başka ilâh yoktur.

bismillah / bismillâh / بِسْمِ اللّٰهِ / بسم الله : (Besmele-i şerif): Allah namına, Allah için, Allah'ın adı ve izni ile. Allahın adıyla.

1.Lâ ilâhe İllallah’ın Kudreti, Can levhasına Bismillah Yazdı.

Mihri, bu beyitte, lâ ilâhe illallah lafzının kudreti ile boş bir levhaya benzeyen

insanın ruhuna ve canına besmele-i şerifi yazdığını dile getirmektedir. Lâ ilâhe illallah ile Allah'ın varlığına ve birliğine inanmış, kanaat getirmiş, iman ve ibadet etmiş olan Mihri, Allah övgüsüyapmaktadır. Allah'ın kudretine, lâ ilâhe illallah lafzının vasıflarına değinen şair, Allah'ın adıve izni ile O'na kulluk ettiğini, iman ettiğini, Allah'tan başka ilah olmadığına dair ant içtiğini belirtmektedir.

Lâ ilâhe illallah lafzı ile ayet, hadislere göndermede bulunan şair, iktibas sanatını kullanmıştır. Allah'ı kastederek, O'nun kudretine işaret eden şair aynı zamanda can levhası ile de yaratılan insanoğlunu, mahlukâtı, tabiat, huy ve yaratılışı kastederek mecâz-ı mürsel sanatını kullanmıştır. Lâ ilâhe illallah, can levhası, Bismillah kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır. Kasidenin birinci bölümünde şair, Allah'ın adıve izni ile şiirini oluşturmaya başladığını ve lâ ilâhe illallah lafzına dair övgüde bulunacağındair bir giriş yapmaktadır. *Lâ ilâhe İllallah* lafzı ile tevhid eden mü'min gönüller, her işe Allah'ın adını zikrederek başlamaktadır.

2 Gösterür togrı yol bi-hamdillah

Himmet-i lâ ilâhe illallah

bihamdillah / بحمدالله: (Arapça): Allah'a şükürler olsun.

himmet / هِمَّتْ / همت: (Arapça): 1. Kalbin bütün kuvveti ile Cenab-ı Hakk'a ve sâir mukaddesata yönelmesi. Kalb isteği ile gösterilen ciddi gayret. 2.Lütuf, gayret. 3. Yardım. 4. Kast, irâde, kuvvetli istek, arzu. Allahü teâlânın velî kullarından bir zâtın, kalbinde yalnız bir işin yapılmasını bulundurup, başka bir şeyi kalbine getirmemesi ve Allahü teâlâdan o işin olmasını dileyerek, bu şekilde mânevî yardımda bulunması.

2. Lâ ilahe illallah'ın himmeti, Allah'a şükürler olsun doğru yolu gösterir.

Mihri, bu beyitte, lâ ilâhe illallah lafzının doğru yolun bulunmasına yardım ettiğini bildirmekte ve bunun için Cenab-ı Allah'a şükretmektedir. Şair, kalbinin kuvveti ile tamamen Cenab-ı Hakk'a yöneldiğini, tek arzusunun, emelinin Allah dışında gönlüne herhangi bir şeyin girmemesi olduğunu belirten şair, Allah'ın varlığının birliğine iman ve inanç ile doğru yoldan şaşmayacağını, Allah'ın kudreti ve himmeti ile doğruyla yanlışı ayırabileceğini belirtirken tüm insanları kastetmektedir.

Şair, lâ ilâhe illallah lafzı ile iktibas sanatından yararlanırken, himmet, lâ ilâhe illallah, bi-hamdillah, togrı yol kelimeleri arasında uygunluk kurarak tenasüp sanatını

kullanmıştır. Kasidenin geneli methiye temalı olduğu için mübalağa ve mecaz sanatları yaygınca kullanılmıştır.

3 Dü-cihâna tolı durur lâ-şek

Şöhret-i lâ ilâhe illallah

dü / دو (Farsça): İki

şek / شك (Arapça): Şüphe, zan : La-şek: Şüphesiz.

şöhret / شهرت (Arapça): Ün, Şan. Ayrıca, Hadis ilminde: Meşhur hadis mânasında kullanılır.

3. Lâ ilahe illallah'ın şöhreti, hiç kuşkusuz iki cihanı da doldurur.

Mihri, bu beyitte, lâ ilâhe illallah lafzının şanın hem bu dünyayı hem de ebedi dünya ahireti doldurmaya yeteceğinden şüphe etmediğini bildirmektedir. Şair, Allah'ın varlığının birliği ile O'ndan başka yaratıcının olmayışına dair iman, ibadet ve bunların getirisi olan Cenab-ı Hakk'ın namının, şöhretinin elbette ki tüm cihana yayıldığını belirtmektedir.

Lâ ilâhe illallah lafzı ile iktibas sanatını kullanan şair, Allah'ı, ilahi sevgiliyi kastederek, iki cihan ile maddi âlemi ve manevi âlemi kastederek mecâz-ı mürsel sanatını kullanmıştır. Şair, Allah'ın varlığının şöhretine kuşku edilmeyeceğini belirterek tariz sanatını kullanmıştır.

4 Ehl-i 'aşk dillerin müşerref ider

Sohbet-i lâ ilâhe illallah

ehl-i aşk: Kalpleri Allah sevgisi ile dolu olanlar

müşerref / مُشَرَّف (Arapça): Şerefli, şereflenmiş, şereflendirilmiş / Müşerref etmek: Şereflendirmek

sohbet / صحبت (Arapça): Berâberlik. İnsanın derece bakımından kendinin üstünde veya altında yahut akranı ile bir araya gelip, Allahü teâlânın ve Peygamber efendimizin beğendiği, hoşnud olduğu şeyleri konuşması. Birlikte oturup tatlı tatlı hakikat üzerine konuşmak.

4. Lâ ilâhe illallah'ın sohbeti, Kalpleri Allah sevgisi ile dolu olanları şereflendirmektedir.

Mihri, bu beyitte, lâ ilâhe illallah lafzının yer aldığı sohbetlerin, tevhide tanıklık eden birlikliklerin ve muhabbetlerin, kalbi Allah sevgisi ile dolu olan mümin kulların şerefini ve şanını artıracığını, manevi katlarını yükselteceğini bildirmektedir. Şair, Allah'ın varlığına birliğine iman etmiş, dininin gereklerini yerine getirmiş, kalbini, gönlünü maddi unsurlardan, dünyanın kirinden pasından uzak tutarak nefsini terbiye etmiş ve kalbini Allah sevgisi, aşkıyla dolduranların Allah tarafından şereflendirileceklerini belirtmektedir.

Lâ ilâhe illallah lafzı ile iktibas sanatını kullanan şair, Allah sevgisi, aşkı ile âşık kulları, Allah'ın dostluğunu kastederek mecâz-ı mürsel sanatını kullanmıştır. Lâ ilâhe illallah, ehl-i aşk, dil, müşerref kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır.

5 İrgürür haste dillere sıhhat

Şerbet-i lâ ilâhe illallah

İrgürmek / Ergürmek: (Eski Türkçe) Ulaştırmak, eriştirmek.

sıhhat / صِحَّة / صحت (Arapça): Sağlık, esenlik. Sözün sağlamlığı. Edb: Sözün yanlış ve eksik olmamasıdır. (Sözün sağlamlığı diye tercüme edilebilen sıhhat-ı ifade: Bir ibarede zâf-ı te'lif, ta'kid, garabet, tetabu-u izafet, tekrar, tenafür, şivesizlik v.s. gibi kusurlar bulunmamakla tahakkuk eder...)

şerbet / شربت (Arapça): Şurup.

5. Lâ ilâhe illallah'ın şurubu, hasta dillere sağlık verir.

Mihri, bu beyitte, lâ ilâhe illallah lafzının, yanlış ve eksik söz söyleyen dillere sağlık ve şifa veren bir şurup, hasta gönülleri iyileştiren bir ilaç olduğunu bildirmektedir. Mihri'ye göre kişi, lâ ilâhe illallah zikri ile hem dilini hem de gönlünü şifalandırmaktadır. Şair, Allah'ın varlığını birliğini, bizzat kendisini şerbete, şuruba benzeterek teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. Dil kelimesini hem gerçek anlamıyla hem de gönül anlamına gelen mecaz anlamıyla kullanan şair, tevriye sanatından yararlanmıştır. Mihri, Allah'tan başka ilah olmayışını idrak edenlerin, Allah'a gönülden bağlanıp iman edenlerin, kötü dilli, kalbinde kötü unsurlar olsa noksanlıkları olsa dahi bu lafızla iyileşip, gönül sağlığına kavuşacaklarını ifade etmektedir.

6 İledür Hakk'a seni bir demde

Kurbet-i lâ ilâhe illallah

kurbet / kûrbet / kürbet / كُرْبَتٌ (Arapça): Yakınlık. Tâatı, Allahü Teâlâ için yapmak. Yakınlık, Allah'a yakınlık. Fık: Allah'a manevî yakınlığa sebep olan amel-i sâlih.

6. Lâ ilahe illallah lafzının zikri ile tevhidi tasdik etmek ve Cenab-ı Allah'a yaklaşmak, kişiyi her an Allah'a yakınlaştırır, ulaştırır.

Mihri, bu beyitte, lâ ilâhe illallah lafzının zikri ile kulların Allah'a her an daha da yakınlaşacağını bildirmektedir. La ilahe illallah zikri, Allah'a manevi yakınlığa sebep olan

bir amel-i sâlihtir. Şair, Allah'a bizzat yakınlığa işaret ederek iyi ve güzel ahlakla, Allah'a

iman ve ibadet ederek, kalbi nefsani arzularından koruyarak, dünyanın kirinden ve pasından uzak durup maneviyata yönelerek, Allah'a yakın olunacağını belirtmektedir. Allah'ın birliğine iman ve Allah'tan başka ilah olmayışının kanaati ile Allah'a bu fani âlemde dahi yakın olan kullardan olunacağını ifade etmektedir.

Şair, lâ ilâhe illallah lafzı ile iktibas sanatını kullanmıştır. Hakk, kurbet, lâ ilâhe illallah kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır. Allah'ın birliğine inanmanın ve ibadet etmenin sebebi bir başka güzel neden olan Allah ile

Yakınlık kurmaya dayandırılarak hüsn-itâil sanatından yararlanılmıştır.

7 Urulur tâ olunca yevm-i kıy'âm

Nebet-i lâ ilâhe illallah

ta / tâ / تا (Arapça): Kur'anın alfabesinde üçüncü harfin adıdır. Ebcedî değeri 400'dür.

ta / tâ / تا (Farsça): Kat. Kıvrım. Büklüm. Misil, mânend. Nihayet. Gayet. Kadar, beri, dek.

yevm / يَوْمٌ / يوم (Arapça): Gün.

kıyam / kıyâm / قِيَام / قِيَام (Arapça): 1. Ayağa kalkmak, 2.Ölümden sonra tekrar dirilmek.

yevm-i kıy'âm: Kıyamet günü.

nevbet / نوبت (Arapça): 1.Sıra ile görülen iş 2.Nöbet 3.Sıra

7. Kıyamet günü geldiğinde, lâ ilahe illallah'ın sırası gelir .

Mihri bu beyitte, imanlı kulların henüz fani dünyada zikrettikleri la ilahe illallah tevhidinin kıyamet gününde sırasının geleceğini bildirmektedir. Burada kasıt, ölmeyen önce kişi ne kadar zikrullah ile meşgul olursa, öldükten sonra dünyada ifa ettiği zikrullah nispetince ahiretin kurtarmasıdır. Kıyamet günü ile insanoğlunun ölümlü oluşuna ve bu fani âlemin zamanı geldiğinde son bulacağına işaret eden şair, Allah'ın varlığına, birliğine iman edenlerin, Allah'tan başka ilah olmadığını kabul ederek ibadet edenlerin, dini gereklilikleri yerine getirenlerin, iyi ve güzel ahlaka sahip olarak, kalplerinde Allah'a olan aşkı

barındıranların o kıyamet gününde şereflendirilmiş kişilerden olacakları ifade edilmiştir.

Yevm-i kıy'âm, nevbet, lâ ilâhe illallah kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı kurulmuştur. Kıyamet günü ile ilahi âlem, Allah'ın yurdu kastedilerek mecâz- 1 mürsel sanatı kullanılmıştır. Lâ ilâhe illallah kelimesiyle iktibas sanatı kurulmuştur.

8 Tağıdur leşkerini iblîsün

Nusret-i lâ ilâhe illallah

leşker / لشکر (Farsça): Ordu.

nusret / نصرت (Arapça): Zafer için yardım. enab-1 Hakkın yardımı, hususen ruhani muavenet. Cenâb-1 Hakkın yardımı, zafer, fetih.

8. Lâ ilahe illallah'ın yardımı ile gelen zafer, iblisin ordularını dağıtır.

Mihri bu beyitte lâ ilâhe illallah lafzının zikri ile taşlanmış ve kovulmuş olan iblisin tüm kötülüklerinin üstesinden gelineceğini, iblisin karşısında tevhidin ve imanın galip geleceğini dile getirmektedir. Allah'ın yardımı ve inayeti ile şayet Cenab-1 Hakk isterse eğer her zaferin kazanılacağını, O'nun isteği ve emri doğrultusunda her şeyin gerçekleştiği gibi yardımın da gerçekleşeceğini belirten Mihri, düşman ordularını iblis,

kâfir olarak görmektedir. Düşman ordularını iblise benzeten şair, teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. Lâ ilâhe illallah ile iktibas sanatını kullanan şair, Allah'ın yardımı ile gelen zaferin her şeyden üstün olduğuna delalet ederek mübalağa ve mecaz sanatlarından yararlanmıştır.

9 Zulmetini dilün münever ider

Tal'at-ı lâ ilâhe illallah

zulmet / ظلمت (Arapça): Karanlık.

münevver / مُنَوَّر / منور (Arapça): Kur'anî ve imanî eser okumakla ve ibadet ve taatla nurlanmış. Nurlandırılmış, ışıklı.

tal'at / طلعت (Arapça): 1. Yüz 2.Güzellik 3.Rağbet

9. Lâ ilahe illallah'ın güzelliği dilin karanlığını aydınlatır.

Mihri bu beyitte, Cenab-ı Allah'ı zikretmeyen dillerin karanlık olduğunu ve Lâ ilahe illallah zikrinin güzelliği ile bu karanlık dilleri aydınlattığını ifade etmektedir. Dil kelimesini hem gerçek hem de mecaz anlamıyla bir arada kullanan şair, tevriye sanatından yararlanmıştır. Lâ ilâhe illallah lafzının güzelliğine işaret eden Mihri, gönlün karanlığının, kötü çirkin sözün temizlendiğini ifade ederken teşhis sanatını kullanmıştır. Münevver, tal'at, lâ ilâhe illallah kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır.

10 Yed-i kudretle seng-i hâra virür

Humret-i lâ ilâhe illallah

yed-i kudret / يَدِ قُدْرَتٍ (Arapça): Allah'ın Kudret eli. Allahü teâlânın kudreti. Allah'ın kudreti ve kudretinin tasarrufu. Kudret eli.

seng-i hara (Farsça) senk – seng (سنگ) (Farsça): Taş.

hârâ – hâre / (خارہ- خارا) (Farsça): Çok sert.

Seng-i hara (Farsça): Çok sert taş, kaya.

humret / حمرة (Arapça): Kırmızılık, kızılık.

10. La ilahe illallah lafzının kızılığ, Allah'ın kudreti ile çok sert kayaya vurur.

La ilahe illallah zikri ile oluşan manevi ateşin kızılığ, Allah'ın kudreti ile ağır ve taşınmaz sert kayaları yerle yeksan eder. Burada Mihri, tevhid zikrinin her şeye

kadir olan Allah'ın kudreti ile bütün güçlüklerin üstesinden gelebilecek kadar güçlü olduğunu dile getirmektedir. Şair, Allah'ın birliğine vahdetine şهادet getirirken, Allah'a yakın olmak için ettiği ahlarn ateş gibi kızılıklar çıkarttığına delalet ederken, Allah'tan başka ilah olmayışının kudreti âlemlerin kayasına bile yansımaktadır.

Mübalğa sanatından yararlanan şair, Allah'ın birliğinin kudretinin sert kayalara çarpışındaki ifadesinde mecaz, teşhis sanatlarını da birlikte kullanmıştır. Allah lafzının

kızılığı ile öfkeyi, harareti kasteden Mihri, mecâz-ı mürsel ve teşhis sanatından yararlanmıştır. Seng-i hara, yed-i kudret, humret, lâ ilâhe illallah kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından faydalanılmıştır.

11 Viridi miftâh-ı gaybı cân u dile

Kuvvet-i lâ ilâhe illallah

miftah / miftâh / مِفْتَاحُ / مفتاح (Arapça): Anahtar

gayb / غيب / غايب (Arapça): Bilinmeyen ve görünmeyen (alem)

kuvvet / قوت (Arapça): Güç, takat, kudret.

11. La ilahe illallah'ın kuvveti, cana ve dile gaybın anahtarını verdi.

Mihri bu beyitte, la ilahe illallah lafzının, müminlerin gönlündeki, gözündeki ve dilindeki mührü kırarak, onlara gayb âleminin yani gerçek olanın anahtarını verdiğini ifade etmektedir. Öyle ki, müminler, la ilahe illallah zikrine sarılarak, uhrevi olanı idrak etmede muvaffak olmaktadır. Şair, Allah'tan başka ilah olmayışının hakikatinin kudreti ve kuvveti ile tüm cihana, gönül, kalp ve dile ilahi âlemin kapılarını açacak olan sırra erişmeyi nasip etmiştir.

Şair, la ilâhe illallah lafzını kişileştirerek Allah'ı kastederek O'na kuvvet, kudret yükleyerek teşhis, mübalğa, mecaz sanatlarını kullanmıştır. Dil kelimesini tevriyeli kullanan şair, gayb âlemi ile ahiret yurdunu ve Allah'ın mekânını kastetmiştir. Lâ ilâhe illallah, can, dil, gayb kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır.

12 Kalbünü gıll u gışdan eyler pâk

Tâ'at-ı lâ ilâhe illallah

gıll u gış: (غَلَّ و غَشَّ) (Farsça) Aklın muhtelif fikirler üzerinde kararsızlığı. Gönül darlığı. Kin ve hile. Hiyanet ve adavet. Kin, düşmanlık ve aldatma gibi anlamsız şeylerle uğraşmalar. Şüphe ve tereddüt, kararsızlık. Kin ve hile. Hiyanet ve düşmanlık.

Tâ'at: taat / tâat / طاعت (Arapça): İbadet etmek. Allah'ın (C.C.) emirlerini yerine getirmek. İtaat etmek.

12. La ilahe illallah ibadeti, kalbi tereddüt, kin ve hileden temizler.

Mihri bu beyitte, bir ibadete eş değer tuttuğu la ilahe illallah zikrinin, müminlerin gönlündeki darlığı alarak, onları inşiraha kavuşturduğunu, kişilerin gönlündeki kötülükleri temizlediğini dile getirmektedir. La ilâhe illallah lafzının vasıflarını sıralayarak övgüde bulunan şair, bir nevi Allah'ın vasıflarını sayarak O'na doğrudan methiyede bulunmaktadır. Allah'a doğrudan bağlanan kalpler, Allah'ın vahdetine inanarak, doğru ve kalpten yapılan iman, ibadet ile kalpte oluşacak şüpheyi, kin, hile, oyun, aldatmaca gibi kötü duyguları ortadan kaldıracığını ifade etmektedir.

Ta'at ile gıll u gış kelimeleri arasında tezatlık kurulmuştur. Lâ ilâhe illallah lafzı ile iktibas sanatı kullanılırken, Allah lafzının vasıfları sıralanırken mübalağa, mecaz sanatlarından yararlanılmıştır.

13 Gösterür ehl-i 'aşka esrârı

Hikmet-i lâ ilâhe illallah

ehl-i aşk: Kalpleri Allah sevgisi ile dolu olanlar

esrar / esrâr: (اسرار) (Arapça): (Tekili: Sır) Sırlar. Gizli hikmetler ve mânalar. Bilinmeyen şeyler.

hikmet / حِكْمَتُ / حِكْمَت (Arapça): İnsanın, mevcudatın hakikatlerini bilip hayırlı işleri yapmak sıfatı. Hakîmlik. Eşyanın ahvâlinde, hârici ve bâtini keyfiyetlerinden bahseden ilim. (Buna İlm-i Hikmet denir) Herkesin bilmediği gizli sebep. Kâinattaki ve yaradılıştaki İlâhî gaye.

13. La ilahe illallah'ın hikmeti, kalpleri Allah sevgisi ile dolu olanlara, gözle görünmeyenleri gösterir.

Mihri bu beyitte, kalbi Allah sevgisi ile dolu olan Allah dostu müminlerin la ilahe illallah zikri ile kalplerindeki ve gözlerinde perdenin kalkacağını, gizli manalara

vakıf olacaklarını bildirmektedir. La ilâhe illallah lafzının hikmet, ilim, irfan saçtığını, Allah'a kalpten gönül vererek, tek mutlak varlık olarak kabul edenlerin, gözle görülmeyen aynaların ardındaki sır olan gerçekleri dahi gösterecek özelliklerine değinen şair, ayet ve hadislerle gönderme yaparak iktibas sanatını kullanmıştır. Lâ ilâhe illallah, hikmet, esrar, ehl-i aşk kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır.

14 Her dem endâma lertzeler düşürür

Heybet-i lâ ilâhe illallah

endam / endâm / اندام (Farsça): Beden. Vücut. Vücutun tenasübü. Vücutun görünüşü. Letafet. İntizam ve üslub.

Lerze / لرزه (Farsça): Titreme, titreyiş

heybet / هَيْبَتٌ (Arapça): Hürmetle beraber korku hissi veren hal. Azamet.

14. La ilahe illallah'ın heybeti, daima kişinin bedenini titretmektedir.

Mihri burada, la ilahe illallah zikrinin kişileri huşuya sevk ederek, hissettikleri manevi doyumun bedenlerinde titreme şekline dışa yansıdığını dile getirmektedir. Şaire göre tevhid zikri o kadar azametli ve güçlüdür ki müminin bu zikir karşısında kayıtsız kalması mümkün değildir. İman gücü ve kudretinden bahseden ve Allah aşkıyla yanıp tutuşan âşık, Allah'ın birliğinin âlemlere saçtığı heybet insanoğlunu kendisinden geçirecek kuvvete sahiptir. Lâ ilâhe illallah lafzı ile iktibas sanatı kullanılırken, lafza yüklenen heybet unsuru ile teşhis, mübalağa sanatları kullanılmıştır. Kişinin bedeninin daima titremesini Allah'ın birliğine, imana dayandıran şair, hüsn-i tâlil sanatını kullanmıştır.

15 Toyurur halkı hân-ı rahmetle

Nimet-i lâ ilâhe illallah

han / hân / خوان (Farsça): Yemek. Sofra.

15. La ilahe illallah'ın nimeti, rahmet sofrası ile insanları doyurur.

Mihri bu beyitte, la ilahe illallah zikrine devamı, bir nimete benzetmektedir. Bu nimet öyle bol ve bereketlidir ki, bütün müminleri rahmetle doyurmaktadır. Şair, lâ ilâhe illallah lafzını nimete, nura benzeterek teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. Allah'ın rahmetini kişileştirerek sofraya benzeten şair, teşhis, mübalağa ve mecaz

sanatlarını kullanmıştır. Allah'ın birliğinin vahdeti, O'ndan başka ilah olmayışı, Allah'ın tek mutlak varlık oluşunun nimeti dahi Allah'ın rahmeti ile verdiği bereketli unsur, eşya, nesne, yiyecek-içecek insanların karnını, gönlünü doyuran vasıfları beraberinde getirmektedir. Halk, hân-ı rahmet, nimet, lâ ilâhe illallah kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı ve iktibas sanatı kullanılmıştır.

16 Cân demâğın tolu mükerrer ider

Lezzet-i lâ ilâhe illallah

can / cân / جان (Farsça): Yaşayış. Diride olan kudret, kuvvet. Hayat cevheri. Madde ilimleri, maddenin; hayat ilimleri (biyolojik ilimler) hayatın ne olduğunu açıklayamamışlardır. Aslında bunların konusu da madde, hayat ve ruhun kendisi değil, bunların tezahürleri yani olay haline gelen tesirleridir. Hayat, ruh, gönül.

dema / demâ (دمعه) (Arapça / Farsça): 1. Soluk. Nefes 2. Ürpermek

tolu

mükerrer / مُكْرَر / مكرر (Arapça): Tekrarlı. Tekrar olunmuş. İki veya daha fazla aynı yapılmış. Tekrarlanmış, yinelenmiş. Tekrarlı

16. La ilahe illallah'ın lezzeti, can nefesini tekrar doldurur.

Mihri bu beyitte, la ilahe illallah zikrinin lezzetinin kişinin canına can kattığını, nefesini ve ruhunu tazelediğini, kişiye hayat verdiğini dile getirmektedir. Mümin, Allah'ın birliğini zikrettikçe nefesi tazelenmektedir. Lezzet ile Allah'ın birliğinin ve sevgisinin kullarına verdiği huzur, mutluluk gibi duyguları kasteden şair, mecâz-ı mürsel sanatını kullanmıştır.

Can ile insan bedenini kasteden şair, nefesin yeniden bahşedileceğine işaret ederek iktibas sanatından yararlanmışır. Lâ ilâhe illallah, lezzet, can, nefes kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır

17 Ehl-i tevhide tâc-ı devletdür

Kisvet-i lâ ilâhe illallah

ehl-i tevhid / ehl-i tevhîd / أَهْلُ تَوْحِيدٍ (Arapça): Allah'ın birliğine ve herşeyin Ondan geldiğine iman edenler. Cenab-ı Hakk'ın birliğini bilip inanan ve sadece bir Allah'a bağlanıp ibadet eden kimse.

tac / tâc / تاج (Arapça): Müslümanların, Peygamberimizin sünnetine uygun olarak veya onu temsilen başlarına sardıkları örtü; sarık, imame. Hükümdarların başlarına giydikleri mücevherli ve kıymetli taşlarla süslü başlık. Taç.

devlet / دولت (Arapça): Ülkeyi yönetmek için örgütlenmiş siyasî topluluk. Devlet. Talih, şans. Mevkii.

kisvet / كسوت (Arapça): Elbise.

17. La ilahe illallah giysisi, Allah'ın birliğine iman edenler için bir devlet tacıdır.

Mihri bu beyitte, Allah'ın varlığına ve birliğine iman eden tevhid ehli müminler için, la ilahe illallah lafzının ve zikrinin en büyük güç, kudret ve mevki sağlayan bir taç gibi olduğunu dile getirmektedir. Şaire göre, iman ehli ve tevhid ehli müminler, la ilahe illallah zikrine sarılarak, mertebelerin en büyüğüne erişmektedirler. Manevi âlemden bahseden şair, Allah lafzını elbiseye benzeterek teşbih-i belîğ sanatını ve kişileştirme sanatını kullanmıştır. Kur'an ayetine, hadisine de göndermede bulunan şair, iktibas sanatından yararlanmış. Allah'ın birliğine, varlığına ve vahdetine iman edenler, O'ndan başkasını ilah kabul etmeyen kullar için Allah'tan başka varlık olmayışının sözü dahi onlar için şans, talih tacı gibidir. Şair, devlet kelimesini hem gerçek hem de mecaz anlamını bir arada kullanarak, tevriye sanatından yararlanmış.

18 Mihr'i mücrimleri tamuda komaz

Şefkat-i lâ ilâhe illallah

mücrim / مُجْرِم / مجرم (Arapça): Cürüm ve kabahat işlemiş olan. Suçlu.

Günahkâr. Kâfir.

Tamu (Aslı: Tamuğdur) Cehennem.

18. Mihri, La ilahe illallah'ın şefkati günahkarları cehenneme koymaz.

Mihri, la ilahe illallah zikrinin, günahkârların günahlarının affına vesile olacağını ve bu zikre sarılanların günahlarının affolunacağını ve cehennemden kurtulacağını dile getirmektedir. Mihri, bu beytinde kendi mahlasına yer vererek, Allah lafzının şefkat verdiğini, Allah'a sığınan, kalbinde Allah aşkı bulunan ve günahlarından tövbe ederek, Allah'ı daima anarak zikredenlerin cehennem yerine cennete gideceklerinin müjdesini vermektedir. Tamu ile mücrim kelimeleri arasında

uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır. Şefkat, lâ ilâhe illallah x mücrim, tamu kelimeleri arasında ise tezat sanatı kurulmuştur.

19 Gice gündüz dilünde zikr eyle

‘Âdet-i lâ ilâhe illallah

adet / âdet / عادت (Arapça): Kitab, sünnet, icma' ve kıyasdan sonra ikinci derecedeki dînî delillerden biri. Dînin ve aklın beğendiği şeyler. Alışkanlık. Görenek.

19. La ilahe illallah adetini, gece gündüz dilinde zikr et.

Mihri bu beyitte, müminin la ilahe illallah zikrini durmaksızın zikretmesini salık vermekte, öğütlemektedir. Öyle ki daima zikredilerek, bir alışkanlık halini almalı, adet olmalıdır. Bu beyitte âdet ifadesi ile hem dini delil, hem de alışkanlık anlamı da uygun düşmektedir. Şair, Allah lafzını müminlerin bir alışkanlık haline getirmelerini öğütlerken, daima her gün her gece her sabah dilinde, kalbinde Allah'ın birliğini zikredenlerin muratlarına erişeceğini bildirmektedir. Dil kelimesini tevriyeli kullanan şair, lâ ilâhe illallah lafzı ile iktibas sanatını kullanmıştır. Gice ile gündüz kelimeleri arasında ise tezat sanatı kurulmuştur

20 İledür bi-gümân behište seni

Midhat-i lâ ilâhe illallah

bigüman / bîgüman / بی گمان (Farsça): Şeksiz, şüphesiz, kuşkusuz.

behişt / بهشت (Farsça): Cennet

midhat / مدحت (Arapça) Övgü.

20. La ilahe illallah'ın övgüsü seni hiç kuşkusuz cennete götürür.

Mihri bu beyitte, la ilahe illallah zikrinin, ahirette, kişiye tanıklık ederek övgüde bulunacağını ve müminin cennete girmesine vesile olacağını ifade etmektedir. Lâ ilâhe illallah lafzı ile iktibas sanatını kullanan şair, cennet ile Allah'a yakınlığı kastederek mecâz-ı mürsel sanatından yararlanmıştır. Behişt, midhat, lâ ilâhe illallah kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından faydalanılmıştır. Şair, Allah'ın varlık, birlik, kudretine ibadet ve kalpten imanla, Allah'ın sevgisine nail olanların kalplerinde şüpheye yer kalmadan Allah'ın övgüsünü, zikrini düzenli içtenlikle yapanların yerinin cennet yani Allah'ın huzuru olduğunu aktarmaktadır.

2.2. İkinci Kaside

2. Kasîde-i Sultan Bâyezîd Edâmallâhu ‘Ömrehû

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 (Sin) Ser-be-ser tutdı cihân rûyını ey hân saltanat

Devletün devrinde hoş buldı bu devrân saltanat

1 (Lâm) Lem-yezel rûz-ı ezelde sana kısmet eylemiş

Kim ola her veçhile emrüne fermân saltanat

2.mısram üçüncü,yedinci hecelerinde imâle uygulanmıştır.

2 (Tı) Tan mı toldursa cihân rûyını nâm u şöhretün

Dergeh-i ‘âlünde bulmuşdur her insân saltanat

1.mısram on ikinci; 2.mısram üçüncü hecelerinde imâle, onuncu hecesinde ise vasl (ulama) uygulanmıştır.

3 (Elif) Ey şeh-i ‘âli senün fevkünde şevket görmedi

Nice devrân gerçi kim sürdi Süleymân saltanat

1.mısram üçüncü hecesinde imâle uygulanmıştır.

4 (Nûn) Nice Hızr ile Sikender süre yüzün kapuna

K’ışigünde bulunur çeşme-i hayvân saltanat

1.mısram dördüncü, on birinci hecelerinde; 2.mısram dördüncü hecesinde imâle uygulanmıştır.

5 (Be) Bulmaz idi zerrece rif`at cihân husrevleri

Bunlara ger itmesen ey şâh ihsan saltanat

1.mısram üçüncü, dördüncü, yedinci hecelerinde; 2.mısram üçüncü hecesinde imâle; onuncu hecesinde zihâf uygulamıştır.

6 (Elif) Eyler ise n’ola cân nakdini yoluna işar

Buldı çün vaslun gibi sermâye ey hân saltanat

1.mısram ikinci hecesinde vasl (ulama), üçüncü, dördüncü, on birinci,on ikinci hecelerinde; 2.mısram yedinci hecesinde imâle uygulanmıştır.

7 (Ye) Yanalı hüsnün çerâğı nura gark oldı cihân
Zulmeti kat' eyledi vü oldı nûrân saltanat

1.mısraın üçüncü, sekizinci, on birinci; 2.mısraın üçüncü, yedinci, sekizinci hecelerinde imâle uygulanmıştır.

8 (Ze) Zâyil itmesün senün Hak sâyeti tâ haşre dek
Üstümüzden ey hümâ-fer Âl-i 'Osmân saltanat

1.mısraın ikinci hecesinde vasl (ulama),dördüncü, onuncu heceslerinde İmâle uygulanmıştır.

9 (Ye) Yâ İlâhi müstedâm eyle vücûdın tâ ebed
Sad-hezârân 'ömr ile vir ana Sübhân saltanat

1.Mısraın dördünc 2.mısraın yedincihecelerinde imâle uygulanmıştır

10 (Dâl) Dur cihân tahtında durdukça zemîn u âsumân
Sür safâ vü zevk ile 'âlemde her ân saltanat

2.mısraın dördüncü, yedincihecelerinde imâle uygulanmıştır.

11 (Elif) Ey sa'âdet âfitabı hüsnün izhâr olmadın
Mâ-tekaddemden sana olmışdı hayrân saltanat.

1.mısraın yedinci, sekizinci hecelerinde imâle, onuncu hecesinde vasl (ulama);
2.mısraın yedinci hecesinde imâle uygulanmıştır.

12 (Dâl) Dâyim olsun devletün devrânı tâ yevmü'l-kıyâm
Top ola sana saâdet dahi çevgân saltanat

1.mısraın ikinci hecesinde vasl (ulama); 2.mısraın üçüncü, dördüncü hecelerinde imâle uygulanmıştır.

13 (Elif) İreli hulkun nesîmi 'âlem içre ser-te-ser
Eyledi halk-ı cihânı cümle şâdan saltanat

1.mısraın üçüncü, sekizinci hecelerinde imâle; onuncu hecesinde vasl (ulama);
2.mısraın üçüncü, sekizinci hecelerinde imâleuygulanmıştır.

14 (Mîm) Müstedâm ol sâye-i rif'atde şâhâ haşre dek
Nitekim dillerde şerh oluna destân saltanat

1.mısraın yedinci; 2.mısraın sekizinci hecelerindeimâle uygulanmıştır

15 (Elif) Oldı ‘adlün destine çün hâtem-i devlet nigîn
Hoş-dem oldı halk-ı ‘âlem buldu çendân saltanat

1.mısraın yedinci hecesinde imâle; 2.mısraın ikinci hecesinde vasl (ulama),
dördüncü hecesindeimâle uygulanmıştır.

16 (Lâm) Lutfunun deryâsı katında nedür bahr-i muhit
Kim anun bir katresinden buldı ‘ummân saltanat

1.mısraın yedinci, on üçüncü hecelerinde imâle uygulanmıştır.

17 (Lâm) Lem’a-i cûdun ziyâsı virdi enver ‘âleme
Mîve-i lütfunla buldı bâg u bostân saltanat

1.mısraın üçüncü, sekizinci hecelerinde; 2.mısraın üçüncü, sekizinci
hecelerinde imâle uygulanmıştır.

18 (He) Her ki oldı âsitânun bendesi bin cân ile
Şübhesüz buldı cihân dârında âsân saltanat

1.mısraın dördüncü, on birinci hecelerindeimâle uygulanmıştır.

19 (‘Ayn) ‘Ayn ne gördi cihânun ne hod oldı istimâ
Kimde vardır sendeki tavr ile erkân saltanat

1.mısrada ‘ayn kelimesi 1. 5 hece olarak kabul edilmiştir. 1.mısraın üçüncü
hecesinde imâle, onuncu hecesinde vasl (ulama), on ikinci hecesinde imâle
uygulanmıştır. 2.mısraın yedincihecesinde imâle uygulanmıştır.

20 (Mim) Mihrî-i üftâdene şâhâ n’ola rahm eylesen
Şâyed olaydı ana bir kerre mihmân saltanat

1.mısraın ikinci hecesinde zihâf, üçüncü,yedinci, on birinci hecelerinde imâle;
2.mısraın ikinci hecesinde vasl (ulama), üçüncü, yedinci *hecelerinde imâle
uygulanmıştır.*

21 (Re) Rehberün olsun Hudâ ey menba’-ı kân-ı kerem
‘Âlem içre görme gam gör şad-hezârân saltanat

2.mısraın on birinci, on üçüncü hecelerinde imâle; 2.mısraın ikinci hecesinde
vasl (ulama), dördüncü hecesinde imâle uygulanmıştır

22 (He) Her günün sad-sâl olsun her demün 'îd-i sa'îd

Dâyim olsun husrevâ kapunda dîvân saltanat

1.mısraın altıncı, dokuzuncu hecesinde zihâf, onuncu hecesinde vasl (ulama), on birinci ve on ikinci hecelerinde imâle uygulanmıştır. 2.mısraın ikinci hecesinde vasl (ulama),sekizinci hecesinde imâle uygulanmıştır.

beyit girizgah özelliklerini taşıyarak, şairin kasideyi Şehzade Bâyezîd'e yazdığı ve maksadının O'nu övmek olduğu anlaşılmaktadır. Kasidenin tamamı, Şehzade Bâyezîd'e övgü içerdiği için methiye özelliği taşımaktadır. 21.beyit şairin mahlasının geçmesiyle taç beyit özelliğine sahiptir. 22.beyit makta özelliğini taşıırken, 23.beyitte şair, şehzadesi için iyitemenni ve dileklerde bulunarak dua bölümünü oluşturmuştur.

2.2.1. İkinci Kasidenin Biçim Özellikleri

- **Redif:** 'Saltanat' sözcüğünün tekrarı ile redif sağlanmıştır.
- **Kâfiye:** '-ân' eklerinin tekrarı ile kâfiye-i mürekkebe oluşturulmuştur.
- **Kâfiye Şeması:** aa-xa-xa-xa-xa... (Düz kâfiye)

1 (Sin) Ser-be-ser tutdı cihân rûyını ey hân saltanat

Devletün devrinde hoş buldı bu devrân saltanat

serbeser / سَرَبَسَر / سَرَبَسَر (Farsça): Baştanbaşa, bir baştan bir başa

cihan / cihân / جهان (Farsça): Dünya, kâinat, âlem.

ruy / rûy / روى (Farsça): Yüz.

ru / rû / رو (Farsça): Olan, biten manalarında birleşik kelimeler yapılır. Meselâ: Hod-ru: Kendiliğinden. Yüz, cihet. Sebep. Çehre.

devran / devrân / دوران (Arapça): Devir, felek, zaman, deveran, dünya.

1. Ey saltanat sahibi hükümdar! Yüzün cihanı baştan başa kaplıyor, Dünya, senin hükümdarlığını bu saltanatın devrinde hoş buluyor.

Mihri bu beyitte, Bâyezîd'in, hükümdarlığının yeryüzünün her yerine geçerli olduğunu ve Dünya'nın ve devrin de Bâyezîd'in hükümdarlığından memnun olduğunu

dile getirmektedir. Saltanat sahibi hükümdara seslenişte bulunan şair, nida sanatını kullanmıştır. Bâyezid'in yüzünün tüm âlemi kapladığını yani sultanın hükümdarlığının tüm cihana yayıldığını belirten şair, sultanına övgüde bulunurken, dünyanın dahi bu yüce zatıyla nam salmış hükümdarın saltanatıyla hoş bir şekilde döndüğünü ifade ederken, bir başka nedene dayandırma olan hüsn-i tâlil sanatını kullanmıştır. Dünyanın da halkın da tüm kulların da bu hükümdar sayesinde hoş bir şekilde yaşadığı, hükümdara övgüyle ifade edilmiştir.

2 (Lâm) *Lem-yezel rûz-ı ezelde sana kısmet eylemiş*

Kim ola her veçhile emrüne fermân saltanat

lemyezel / لم يزل (Arapça): Yol olmaz, devamlı. Yok olmayan, kalıcı. (Beyitte Allah'ı kastetmektedir)

ruz / rûz / روز (Farsça): Gün, gündüz.

ezel / ازل / ازل (Arapça): İbtidası ve başlangıcı olmayan, her zaman var olan. Öncesizlik, geçmişe doğru sonsuzluk.

vech / وجه (Arapça): Sebep, ilgi, münasebet, vasıta.

ferman / fermân / فرمان (Farsça): Emir, tebliğ, padişah tarafından verilen yazılı emir.

2.(O) Daim var olan (Allah), herşeyin öncesinde ta ezelde sana saltanatı kısmet etmiş ki, herkes ferman buyurduğun emirlere itaat etmelidir.

Mihri Bu beyitte, Cenab-ı Allah'ın Bâyezîd'a saltanatı ezelde yani henüz ruhlar bedenlere üflenmeden kısmet edildiğini dile getirmekte ve herkesin Sultan Bâyezîd'in ferman buyurduğu emirlere itaat etmesi gerektiğini bildirmektedir. Mihri, Sultan Bâyezîd'e, hükümdarlığına iltifat ederken, yüce Allah'ın galu belada bu hükümdarlığa saltanatın nasip edildiğini belirterek, sultanın tahtta oluşuna kutsiyet atfetmektedir. Sultanın emirlerine biat edilmesi gerektiğine dikkat çeken şair, Bâyezîd'i Allah tarafından kutsanmış bir padişah olarak görmektedir. Allah'ın insanları yaratırken ruhlara beden üflenmeden kaza-kader olayını anlatan ayet-hadislerle göndermede bulunan şair, iktibas sanatını kullanmıştır. Lem- yezel, ruz-ı ezel, saltanat, emr, ferman kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır.

3 (Ti) *Tan mı toldursa cihân rûyını nâm u şöhretün*
Dergeh-i 'âlünde bulmuşdur her insân saltanat

Tan / طعن (Arapça): 1. Kınama, yerme, ayıplama. 2. (Eski Türk.). Güneş doğmadan önceki alaca karanlık fecir.

cihân / جهان (Farsça): Dünya, kâinat, âlem.

ruy / rûy / روی (Farsça): Yüz, yüzey, satıh.

dergâh-ı âli / Yüce makam, Padişah kapısı, yüksek dergah.

3.Nam ve şöhretin cihanın tamamını boydan boya kaplar ve senin yüce makamında her bir kişi saltanatı görür, bulur.

Mihri bu beyitte, Bâyezîd'in çok büyük bir nama ve şöhrete sahip olduğunu, öyle ki bu namın ve şöhretin kâinatı kaplayacak denli büyük olduğunu bildirmekte ve Bâyezîd'in yüce makamında tüm insanların saltanatı gördüğünü ifade etmektedir. Şair, Bâyezîd'in sultanlığının her mevkiyi, makamı ve mekânı kapsadığını yani onun şanının her yere yayıldığını ifade ederken bir yandan da sultanının makamını kutsallaştırmaktadır. Şayet kim

Sultan Bâyezîd'in saltanatına makamında bir yer bulursa saadete, mutluluğa, huzura, adalete erişeceğini belirtmektedir. Dergâh-ı âli, nam, şöhret, saltanat kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır. Şair, saadete, saltanata erişmeyi Sultan Bâyezîd'in makamında bir yer bulmaya dayandırarak hüsn-i tâlil sanatından yararlanmıştır.

4 (Elif) *Ey şeh-i 'âli senün fevkünde şevket görmedi*

Nice devrân gerçi kim sürdi Süleymân saltanat

şeh / شه (Farsça): Padişah

ali / âli / âli / عالی / عالی / عالی (Arapça): Yüce, yüksek.

fevk / فوق / فوق (Arapça) Üst, üst taraf, yüksek derece, yukarı.

şevket / شوکت / شوکت (Arapça): Büyüklük, haşmet, ululuk, debdebe. Kudret ve kuvvetten doğan büyüklük, heybet.

devrân / دوران (Arapça): Devir, felek, zaman, deveran, dünya.

gerçi / گرچه (Farsça): Öyle ise de, her ne kadar, ise de.

4.Ey yüce Padişah! Nice yıllar, çağlar geçtiyse de Süleyman gibi saltanat süren olduysa da senin üstünde, sende üstte, senin kudret ve kuvvetinden doğan büyüklüğün daha üstünde saltanat süren kimse görülmedi.

Mihri bu beyitte, yüceliği ve büyüklüğü bilinen Süleyman'ın meşhur saltanatına atıftabularak, Yüce Padişah olarak seslendiği Bâyezîd'in (müstakbel) saltanatının da o denli büyük olduğunu ve kimsenin, Bâyezîd'in saltanatının ve şahsının ululuğuna yetişemediğini ifade etmektedir. Sultan Bâyezîd'e seslenişte bulunan şair nida sanatını kullanmaktadır. Sultan Süleyman ile Sultan Bâyezîd'in saltanatını kıyaslayan ve her iki şaha da övgülerde bulunan şair, Sultan Bâyezîd'in de tıpkı Sultan Süleyman gibi kudretli, kuvvetli, iyi anılan özelliklere sahip bir saltanat sürdürdüğünü belirtmektedir. Şair, bu beytinde Sultan Süleyman'ı zikrederek, onun saltanatına bir hatırlatma yaparak telmih sanatından yararlanmışır.

5 (Nûn) *Nice Hızır ile İskender süre yüzün kapına*

K'işigünde bulunur çeşme-i hayvân saltanat

çeşme / چشمه (Farsça): Pınar, çeşme

hayvân / حيوان (Arapça) Canlı, hayatlı, diri.

Çeşme – i Hayvan: Hayat Pınarı. Beyitte, Hızır ve İskender kıssasına atfen ab-ı hayat pınarı kastedilmektedir.

5.Nice Hızır ve İskender kapına yüz sürsün ki eşiginde ab-ı hayat (ölümsüzlük veren su) pınarı bulunsun.

Mihri bu beyitte, Hızır ve İskender kıssasına atıfta bulunarak, Bâyezîd'i övmekte ve onu Hızır ile İskender'den daha üstün bir konuma yerleştirerek, ab-ı hayat kaynağını bulmaları için Hızır ve İskender'in Bâyezîd'in kapısına gelmelerini ve ona biat etmelerini ifade etmektedir. Beyitte Hz. Hızır ile İskender karakterlerine yer veren ve bu tarihi, kutsal kişilere göndermede, hatırlatmada bulunan şair, telmih sanatını kullanmışır.

Hızır peygamber Zulmet ülkesinde âb-ı hayâtı bulması, ölümsüz oluşu ve karada darda kalmışlara yardım etmesiyle anılır. Bazen Hz. Hızır'a teşbih edilen âşık, sevgilinin âb-ı hayât olan eşiginden ölümsüzlük dileyip yine sevgilinin âb-ı hayât olan dudağını isterken bazen de özellikle dualarda Hızır'dan yoldaş olmasını diler (Kaya, 2010: 21).

Mehmet Aslan, Erünsal'ın makalesine dayanarak bu kasidenin II. Bayezid Sultan olduktan olduktan sonra yazılıp gönderildiğini ifade etmiştir. Devletin devrinde zamanın ferah bulduğu, satanatın ona ruz-ı ezelde kısmet olduğunu, nâm ve şöhretinin cihana yayıldığı, eşğinde bulunan âb-ı hayât için Hz. Hızır ve İskender'in onun kapısına yüz sürdüğü, ayın bile onun yüzünden ışıık alıp parladığı vb. ifadelerle sultan övülmektedir (Kaya, 2010: 58).

6 (Be) *Bulmaz idi zerrece rif'at cihân husrevleri*

Bunlara ger itmesen ey şâh ihsan saltanat

zerre / ذَرَّة / ذره (Arapça): Azıcık, birazcık, en küçük parça.

rif'at / رفعت / (Arapça): Yücelik, yükseklik, bilhassa mevki yüksekliği

cihân / جهان (Farsça): Dünya, kâinat, âlem.

husrev / خسرو (Farsça): Hükümdar, padişah, şah

ger / گر (Farsça): Eğer, şayet.

6.Ey Şah! Eğer ki sen onlara saltanat ihsan etmeseydin, kâinattaki hiçbir padişah, (sahip oldukları o) yüksek makamların zerresini dahi bulamazdı.

Mihri bu beyitte, cihandaki tüm hükümdarların buldukları mevkiinin Beyazıt tarafından onlara ihsan edildiğini dile getirmektedir. Padişahların makama oturabilmesinin nedeni, Beyazıt'ın saltanat ihsan etmesine dayandırılarak hüsn-i tâlil sanatından yararlanmıştıdır. Şair, sultanına seslenişte bulunarak nida sanatını kullanmıştır. Karşı, diğer ülkelerin padişahlarıyla Osmanlı sultanlarını özellikle de Beyazıt'ı ele alan şair, şayet Sultan Beyazıt'ın diğer padişahlara saltanatlarını sürdürmesini istemeseydi, kâinatta hiçbir padişahın o makamlara erişemeyeceğini belirterek, Sultan Beyazıt'ın makamına, saltanatına, kudret ve kuvvetine övgüde bulunmaktadır. Cihan, husrev, rif'at kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanmıştıdır.

7 (Elif) *Eyler ise n'ola cân nakdini yoluna isar*

Buldı çün vaslun gibi sermâye ey hân saltanat

Can nakdi / nakd-i can / En kıymetli olan şey. (Burada kasıt nakd-i ömür / نَقْدُ عُمرُ olarak değerlendirilmelidir / Ömür sermayesi).

Îsar / إِيسَار (Arapça): İkrâm etme, ağırlama. sirgemeden, kendinden çok başkalarının menfaatini düşünerek fedâkârlıkla verme

vasıl / vâsıl / وَاصِلٌ / واصل (Arapça): Ulaşan, kavuşan, gelen. Vâsıl Olmak: Kavuşmak, ulaşma.

7.Ey han!, Senin saltanatına kavuşmak gibi (yüce) bir zenginliğe (sermayeye) sahip olmak için ömrünü yoluna feda etse ne olur ki (bir insan).

Mihri bu beyitte, Bâyezîd'in saltanatının ne denli büyük bir varlık, bir nimet olduğunu ve bu nimete erişmek için kişilerin ömrünü onun uğruna harcamalarının hiçbir önemi olmadığını ifade etmektedir. Mihri, Beyazıt uğruna O'nun gibi bir saltanata erişmek maksadıyla canını feda etse ne olacağını bilip de bilmezden gelerek sorarak, tecâhül-i ârif sanatını kullanmıştır. Sultanına seslenişte bulunan şair, nida sanatını kullanarak, ona erişmek ve kavuşmak için gerekirse canını, ömrünü, sultanının yoluna düşünmeden feda edecek kadarbağlı olduğunun dikkatini çekmektedir.

8 (Ye) Yanalı hüsnün çerâğî nura gark oldı cihân

Zulmeti kat' eyledi vü oldı nûrân saltanat

hüsn / حَسَن (Arapça): Güzellik, iyilik.

çerâğ / چَرَاغ (Farsça): Çıra, lamba, kandil, mum, aydınlık veren.

gark / غَرَق / غَرَّق (Arapça): Boğulma, batma.

Zulmet / ظَلَمَت (Arapça): Karanlık.

Kat / kesmek, geçmek, kat etmek, yarmak.

Vü / وَ (Arapça): Bağlaç, e bağlacının sesliyle biten Arapça ve Farsça kelimelerden sonraki okunuşu.

8.Güzellik ve iyiliğinin aydınlık veren kandilinin yanması ile birlikte cihan nur ile doldu ve bu aydınlık, karanlığı yok etti ve saltanatını nur ile parlattı.

Mihri bu beyitte, Bâyezîd'in güzelliği ve iyiliğini bir kandile benzeterek, ışık saçtığını ve bu ışık ile kâinatın nurlandığını, ışıkla olduğunu ve saltanatının nurunun kainâtın karanlığını yok ettiğini dile getirmektedir. Teşbih-i belîğ sanatını kullanan şair, âlemin nurlu, aydınlık olmasının sebebini hükümdarının güzelliğine ve iyiliğine dayandırarak hüsn-i tâlil sanatını kullanmıştır. Sultanının saltanatının aydınlık ve nurlu

oluşundan bahseden şair, Bâyezid'in hüküm sürdüğü tahta, devlete, saltanata övgüde bulunmaktadır. Zulmet ve çerağ kelimeleri arasında anlamsal bir zıtlık kurularak tezat sanatından yararlanılmıştır.

9 (Ze) Zâyil itmesün senün Hak sâyeti tâ haşre dek

Üstümüzden ey hümâ-fer Âl-i 'Osmân saltanat

zail / zâil / زَائِل / زائل (Arapça): Geçen, geçici, tükenen, devamlı olmayan. Zâil olmak: Yok olmak, ortadan kalkmak.

saye / sâye / سَايَه / سایه (Farsça): Gölge, himaye, muavenet, yardım.

haşr / حَشْر (Arapça): Kıyamet, haşır.

hüma / hümâ / هَمَا (Farsça): Saadet, mutluluk. Devletkuşu, Zümrüdüanka.

fer / فَر / فَرْ (Farsça): Işık, canlılık, iktidar, şevket, kuvvet.

9.Ey, Yüce Osmanlı Devleti'nin iktidarlı sultanı, saltanat sahibi, Allah senin himayeni kıyamet gününe kadar üstümüzden eksik etmesin.

Mihri bu beyitte, Allah'tan, Bâyezîd'in saltanatından kaynaklanan gücünün ve bu gücün himayesinin kıyamet gününe dek sürmesini dilemektedir. Sultan Bâyezîd'e iyi dilek, temenni ve dualarda bulunan şair, padişahların padişahı Allah'tan Sultan Bâyezîd'in hükümdarlığının sonsuza kadar devam ederek, başlarından eksik olmamasını istemektedir. Sultan Bâyezîd'e Osmanlı Devleti'nin iktidarlı, güçlü, kuvvetli sultanı olarak seslenişte bulunan şair, nida sanatını kullanmıştır.

10 (Ye) Yâ İlâhi müstedâm eyle vücûdın tâ ebed

Sad-hezârân 'ömr ile vir ana Sübhân saltanat

Müstedam / مُسْتَدَام (Arapça): Sürüp gitmesi istenilen, sürekli, devamlı, dâim, bâkî

vücûd / وَجُود (Arapça): Varlık, varolmak, varoluş.

ebed / اَبَد / اَبْد (Arapça): Sonsuzluk, sonu olmayan.

sad / صَد (Farsça): Yüz

hezârân / هَزَارَان (Farsça): Binler

10.Ya ilahi! (Onun) varlığını sonsuza kadar daim eyle. Sübhan (Allah)! Ona yüzbinlerce yıllık bir ömür ile saltanat ver.

Mihri Bu beyitte, Bâyezîd'in varlığının sonsuza dek sürmesi için ve Allah'ın Bâyezîd'a yüz binlerce yıllık ömür ve saltanat vermesi için dua etmektedir. Burada Mihri, mübalağa etmektedir ve aslında, Bâyezîd'a ve saltanatına uzun ömürler dilemektedir. Bu beyitte Allah'a yalvarışta, yakarıştta ve seslenişte bulunan şair, nida sanatını kullanmaktadır. Osmanlı Devleti'nin iktidarlı sultanı olan Bâyezîd'in varlığının, saltanatının baki olmasını dileyerek, saltanatı için yüzbinlerce ömre sahip olması için dua etmektedir. Ebed, sad- hezârân, müstedâm kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır.

11 (Dâl) Dur cihân tahtında durdukça zemîn u âsumân

Sür safâ vü zevk ile 'âlemde her ân saltanat

zemin / zemîn / زَمِينُ / زمین (Farsça): Yeryüzü, dünya.

asüman / âsumân / âsüman /âsuman / آسمان (Farsça): Gökyüzü

11.Yeryüzü ve gökyüzü var oldukça, kâinat (a hükmeden) tahtında var ol, bu dünyada her an zevk ve sefa ile saltanatını sürdür.

Mihri bu beyitte, yeryüzü ve gökyüzü durdukça yani dünya var oldukça, Bâyezîd'in zevk ve sefa içerisinde saltanatını sürdürmesini dilemektedir. Sultanının tüm kâinata hükmettiğini belirterek, kutsiyet ve kudret atfeden Mihri, Bâyezîd'in Allah'ın varlığı dâhilinde sonsuza kadar bu tahtta kalarak, saltanatına devam etmesini ve ömrünün de bu fani âlemde zevk, sefa, mutluluk, huzur, barış ve sağlık içerisinde geçmesi için Allah'a dua etmektedir. Zemin ve asuman kelimeleri arasında anlamsal bir zıtlık oluşturularak tezat sanatından yararlanılmıştır. Cihan, taht, saltanat kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı kullanılmıştır.

12 (Elif) Ey sa'âdet âfitabı hüsnün izhâr olmadın

Mâ-tekaddemden sana olmuşdı hayrân saltanat.

saâdet / سعادت (Arapça): Mutluluk.

âfitâb / آفتاب (Farsça): Güneş.

hüsn / حسن (Arapça): Güzellik.

izhâr / اِظْهَار / اظهار (Arapça): Göstermek.

Mâ-tekaddem / Geçmiş zaman, mazi, önceden, önceler.

12.Ey mutluluk güneşi! Güzelliğin henüz ortaya çıkmadan, görünmeden, çok daha öncelerinde saltanat sana hayran olmuştu.

Mihri bu beyitte, Bâyezîd henüz dünyaya intikal etmeden dahi, ezelden beri saltanatın onu beklediğini dile getirmektedir. Şehzadeyi mutluluk güneşine benzeten şair, kapalı istiâre sanatından yararlanırken, bizzat kendisine seslenişte bulunarak nida sanatını kullanmıştır. Şehzadenin güzelliğine dikkat çekilerek, üzerinde durulmuştur. Mutluluk saçan, güneş gibi âlemleri aydınlatan ve saltanatı nurlandıran Bâyezîd'in sultan olması ezelden verilen bir karar iken tüm âlem daha o ortaya çıkmadan, kendisine hayran olarak saltanatın dahi kendisine hayran olduğunu belirterek teşhis ve mübalağa sanatlarından yararlanan şair, saâdet, hüsn, afitâb, hayrân kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından faydalanmıştır.

13 (Dâl) Dâyim olsun devletün devrânı tâ yevmü'l-kıyâm

Top ola sana saâdet dahi çevgân saltanat

dâim / دائم (Arapça): Sürekli, devamlı.

devlet / دولت (Arapça): Devlet, mevki.

devrân / دوران (Arapça): Devir, felek, zaman, deveran, dünya

yevm / يَوْمٌ / يوم (Arapça): Gün.

yevm-i kıyam / yevm-ül kıyam / Kıyamet günü

çevgân / چوگان (Farsça): Cirit oyunlarında atlıların birbirlerine attıkları değnek.
Baston, ucu eğri değnek.

13.Devletinin varlığı ve iktidarının süresi kıyamet gününe kadar sürsün, daim olsun. Saltanat bastonunu bile senin saadetin için top olsun.

Mihri bu beyitte, Bâyezîd'in saltanatının ve iktidarının kıyamet gününe kadar sürmesini dilemekte ve saltanatı boyunca (yürürken dayanacağı) değneğinin, bir top silahı gibi olmasını ve ona mutluluk vermesini istediğini ifade etmektedir. Allah'a Sultan Bâyezîd'in hükümdarlığının sonsuza kadar sürmesi için dua, iyi dilek ve temennilerde bulunan şair, saltanatı kişileştirerek teşhis sanatını kullanmakla beraber

saltanatı bir bastona, saadeti de bir topa benzeterek teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. Şair, Bâyezid'in saltanatının saadet içinde geçmesini dileyerek, ona güç, kuvvet, kudret, baki bir hükümdarlık dilemektedir. Devlet, saadet, saltanat kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır.

14 (Elif) İreli hulkun nesîmi 'âlem içre ser-te-ser

Eyledi halk-ı cihânı cümle şâdan saltanat

hulk / خلق (Arapça): Huy

nesim / nesîm / نَسِيم / نسيم (Farsça): Esinti, hoş esen yel, tatlı rüzgar

serteser / سرتسر (Farsça): Baştan başa, hepsi, ser-tâ-ser.

şâdân / شادان (Farsça): Sevinçli, bahtiyar.

14. Huyunun tatlı esintisi aleme baştan başa ereli, cihandaki insanların hepsini senin saltanatın sevindirdi.

Mihri bu beyitte, Bâyezîd'in huyunu ve karakterini tatlı bir rüzgâr esintisine benzeterek, teşbih-i belîğ sanatını kullanmış ve bunun dünyayı baştanbaşa sardığını ve böylece saltanatı ile dünyadaki tüm insanları sevindirdiğini dile getirmektedir. Sultan Bâyezid'e övgüde bulunan şair, tatlı huylu, yaradılışlı özellikleriyle âlemlere neşe, huzur, mutluluk saçtığını ifade etmektedir. Cihandaki insanların sevinci, Bâyezid'in hoş tabiatına dayandırılarak hüsn-i tâlil sanatından yararlanılmıştır. Şadan, saltanat, 'âlem, hulk kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı kullanılmıştır.

15 (Mîm) Müstedâm ol sâye-i rif'atde şâhâ haşre dek

Nitekim dillerde şerh oluna destân saltanat

Müstedam / مستدام (Arapça): Sürüp gitmesi istenilen, sürekli, devamlı, dâim, bâkî

saye / sâye / سَايَه / سایه (Farsça): Gölge, himaye, muavenet, yardım.

rif'at / رفعت (Arapça): Yücelik, yükseklik, bilhassa mevki yüksekliği

haşr / حشر (Arapça): Kıyamet, haşır.

şerh / شرح / شَرْح (Arapça): Bir müşkil ve mübhem makaleyi açıklama, keşif ve izhar etme. Açma, açıklama.

15.O yüceliğim himayesi kıyamet gününe devamlı olsun, öyle ki saltanat(ın) dillere destan olsun, diller saltanatını açıklasın.

Mihri bu beyitte, Bâyezîd'in saltanatının kıyamet gününe dek sürmesini ve kişilerin bu saltanatını dillere destan ederek açıklamasını, anlatmasını, söylemesini dilemektedir. Bâyezîd'e iyi dilek ve temennilerde bulunan şair, Bâyezîd'i yüceliğin himayesi altında görerek ona kutsiyet atfetmiştir. Daima Allah'ın himayesi altında olan ve saltanatın ezelden

nasip edildiği Bâyezîd, kıyamet gününe kadar saltanatının baki olması gerekmekte ve osaltanat dillere destan bir şekilde nesilden nesle aktarılmalıdır.

16 (Elif) Oldı 'adlün destine çün hâtem-i devlet nigîn

Hoş-dem oldı halk-ı 'âlem buldu çendân saltanat

adl / عدل (Arapça): Adalet. Hakkaniyet. Adâlet üzere oluş. Cevr ve zulüm etmeyip nefislerde ve akıllarda istikameti kaim ve mâlum olan emir ve hâleti icra etmek. Doğruluk.

dest / دست (Farsça): El. Kudret. Âli makam.

hatem / hâtem / حَاتَم / خَاتَم (Arapça): Mühür. Yüzük. Cömertliğiyle tanınan zengin kişi.

nigin / nigîn / نِغِينَ (Farsça): Mühür. Yüzük. Hâtem.

dem / دَم / دَم (Farsça): Nefes. An, vakit, saat. Âli, yüksek.

halk / حَلْقُ / حَلْقُ (Arapça): İnsanlar. İnsan topluluğu.

çendan / چندان / چندان (Farsça). Gerçi, her ne kadar, pek o kadar, onca.

16.Adaletinin mührü, devletinin ve kudretinin nişanesi olduğu için, bütün insanlar senin saltanatından memnun olmuştur.

Mihri bu beyitte, Bâyezîd'in adil olduğunu ve O'nun adaletinin, O'nun iktidarının ve hükmünün en belirgin özelliği olduğunu bildirmekte, bundan dolayı bütün inanların Bâyezîd'in saltanatından memnun olduğunu ifade etmektedir. Sultan Bâyezîd'e övgü ve methiyede bulunan şair, Bâyezîd'in bu sefer adaletli bir sultan olduğuna dikkat çekerek, adalet mührüyle, kudretinin nişanıyla tüm kullarını memnun ve mutlu ettiğine değinmiştir. İnsanların mutlu ve mesut olmasının nedenini, Sultan

Bâyezid'in adil ve kudretli bir şah olmasına dayandıran şair, hüsn-i tâlil sanatını kullanmıştır.

17 (Lâm) Lutfunun deryâsı katında nedür bahr-i muhit

Kim anun bir katresinden buldı 'ummân saltanat

lütuf / lütûf / لُطْف / لطف (Arapça): Rıfk ve nevâziş. İltifatla mülâyemet üzere muâmele eylemek. Allah (C.C.) Hazretlerinin kullarını rıfk ve sühuletle murâdına muvaffak eylemesi. Güzellik, hoşluk. İyilik. İyi muamele. İhsan. Bağış.

derya / deryâ / دَرِيَا / دَرِيَا (Farsça): Deniz.

bahr-i muhit / bahr-i muhît / بَحْرٌ مُّجِيطٌ (Arapça) Okyanus

katre / قَطْرَه / قَطْرَه (Arapça): Su Damlası. Damla.

umman / ummân / عَمَان (Okyanus)

17.Bir tek damla suyunda saltanat okyanusunun bulunduğu, senin lütuf denizinin yüceliğinin yanında okyanus (dediğin) nedir

Mihri Bu beyitte, Bâyezîd'in ihsan ve bağışlarını büyük bir lütuf denizine benzetmekte ve bu lütuf denizini de okyanuslarla kıyas etmektedir. Kıyas neticesinde, Mihri,Bâyezîd'in lütuf denizinin bir tek damlasında saltanat okyanusunun bulunduğunu ve bu lütuf denizinin yanında okyanusların dahi bir damla dahi küçük kaldığını dile getirmektedir. Şair,sultanının saltanatını okyanusa benzeterek teşbih-i belîğ sanatını kullanırken, Bâyezid'in

lütuf denizinin yüceliğinin karşısında okyanusun dahi bir zerre değeri kalmayacağını belirtirken bunu bilmezlikten gelerek tecâhül-i ârif sanatı ile aktarmaktadır. Derya, umman, bahr, katre kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı kullanılmıştır.

18 (Lâm) Lem'a-i cûdun ziyâsı virdi enver 'âleme

Mîve-i lütfunla buldı bâg u bostân saltanat

lem'a / لَمْعَه (Arapça): Parlaklık, parlaklık

cud / cûd / جُود (Arapça): Cömertlik

ziyâ / ضِيَاء (Arapça): Işık

enver / انور (Arapça): Nurlu, pek nurlu, en nurlu çok parlak.

mîve / میوه (Farsça): Meyve.

lütuf / lütûf / لُطْف / لطف (Arapça): Rıfk ve nevâziş. İltifatla mülâyemet üzere muâmele eylemek. Allah (C.C.) Hazretlerinin kullarını rıfk ve sühuletle murâdına muvaffak eylemesi. Güzellik, hoşluk. İyilik. İyi muamele. İhsan. Bağış.

bostan / bostân / بوستان (Farsça): Bahçe. Ağacı, çiçeği, yeşilliği çok olan yer.

18.Cömertliğinin ışığı aleme en büyük parlaklığı verdi, saltanatın bahçesi ve bağı lütfunun meyveleriyle oluştu.

Mihri bu beyitte, Bâyezîd'in cömertliğini dile getirmektedir. Mihri'ye göre Bâyezîd'in cömertliğinin ışığı kâinatı olabildiğince büyük bir aydınlığa kavuşturmakta ve O'nun lütfunun meyveleri olarak nitelendirdiği ihsan ve bağışlar ile saltanatının bahçesi yeşermekte, meyve vermektedir. Bâyezîd'in cömertliğini bir ışık olarak ele alan şair, saltanatını bahçeye, sultanın lütfunu da meyveye benzeterek teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. Saltanatın bahçesinin Bâyezîd'in cömertliğinin ışığıyla ve lütfuyla meyve verdiğini belirten şair, hüsn-i tâlil sanatından yararlanmıştır. Bostan, mive, bağ kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır.

19 (He) Her ki oldı âsitânun bendesi bin cân ile

Şübhesüz buldı cihân dârında âsân saltanat

asitan / âsitan / آستان (Farsça): Kapı eşiği. Dergah. Tekke. Eşik.

bende / بنده (Farsça): Köle, kul. Himzetçi. Hizmetkar.

can / cân / جان (Farsça): Ruh, can, benlik.

dar / dâr / دَار / دار (Farsça): Ev, yer, yurt, dünya, mekan.

asan / âsân / آسان (Farsça): Kolay. Suhuletli. Yesir.

19.Kapının eşiğinde, canla başla hizmet eden herkes, hiç şüphesiz, dünya mekanında kolaylıkla, zahmetsizce saltanat bulmuştur.

Mihri bu beyitte, Bâyezîd'in emrinde büyük bir özveri ile hizmet eden, yararlılık gösteren kimselerin bu dünyada kolaylıkla saltanatın refahına, huzuruna, mutluluğuna erişeceğini dile getirmektedir. Bâyezîd'e övgüde bulunmaya devam eden Mihri, Bâyezîd'in kapısının eşiğinde çalışan hizmet eden ve kulluk eden herkesin

kolaylıkla mutluluğa ulaştığının dikkatini çekmektedir. Şair kapı eşiği ile Sultan Bâyezîd'in makamını, saltanatını kastederek mecâz-ı mürsel sanatını kullanmıştır.

20 ('Ayn) 'Aynı ne gördü cihânun ne hod oldı istimâ

Kimde vardır sendeki tavr ile erkân saltanat

ayn / عين (Arapça): Göz.

hod / خود (Farsça): Kendi.

İstima / استماع (Arapça): Kulak vermek, işitmek, dinlemek.

tavr / طور (Arapça): Tavır, davranış.

erkan / erkân / اركان / اركان (Arapça): Esaslar, temeller, ileri gelenler. Rükunlar.

20. Sendeki saltanat (a yakışan) davranışlar ve özellikler kimsede yoktur, bunu cihan ne görmüştür ne de işitmiştir.

Mihri'ye göre, Bâyezîd'in saltanata bu denli yakışmasına neden olan kişilik özellikleri, davranışlar ve tutumlar, eşsiz ve benzersizdir. Kâinata bir örneği daha yoktur. Bâyezîd'in huy, tabiat, yaradılış, karakter gibi özelliklerine övgüde bulunan şair, onu eşsiz benzersiz bir sultan olarak görmektedir.

21 (Mim) Mihrî-i üftâdene şâhâ n'ola rahm eylesen

Şâyed olaydı ana bir kerre mihmân saltanat

üftade / üftâde / افتاده (Farsça): Aşık. Tutkun. Zavallı. Biçare.

rahm / رحم (Arapça) Acıma, esirgeme, merhamet.

Rahm Eylemek: Acımak, merhamet etmek.

mihman / mihmân / مهمان (Farsça): Misafir, konuk.

21. Zavallı Mihri'ne bir kez olsun merhamet etsen de saltanatına konuk olsa ne olur

Mihri bu beyitte, Bâyezîd'den kendine merhamet etmesini ve bir kez olsun saltanatına konuk etmesini dilemektedir. Burada Mihri, üftade ile hem zavallı biçare Mihri, hem de âşık, tutkun Mihri olarak kendi mahlasına yer veren şair, henüz bu kasidenin kaleme alındığı dönemde şehzade olan Bâyezîd'in padişah olmasını dilemektedir. Bâyezîd'in tarafını tutan ve her daim destekçisi olan, sürekli övgülerle

bahseden Mihri, kendisini zavallı bir kimseye benzeterek teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. Klasik Türk şiirinde âşık-mâşuk mazmunlarından yararlanan şair, gelenekte olduğu gibi yüce sevgilinin karşısında çaresiz, zavallı, hasta, aşk ateşiyle yanıp tutuşan, kavuşma hasretiyle aciz kalan âşık imajını çizmektedir. Tecâhül-i ârif sanatını kullanarak Bâyezid'e seslenişte bulunan şair, kendisine merhamet ederek saltanatına konuk edilmesini dilemektedir. Rahm, üftade, mihman, saltanat kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır.

22 (Re) Rehberün olsun Hudâ ey menba'-ı kân-ı kerem

‘Âlem içre görme gam gör şad-hezârân saltanat

rehber / رهبر (Farsça): Yol gösterici, kılavuz.

huda / hudâ / خُدا / خدا (Farsça): Allah, tanrı.

menba / menbâ / منبع (Arapça): Kaynak, pınar.

kan / kân / كان (Farsça): Kaynak, menba, ocak.

kerem / كَرَم / کرم (Arapça): İyilik, ikram, şeref, nefaset, izzet.

gam / غَم / غَم / گام (Farsça): Üzüntü, tasa, keder, kaygı.

şad / şâd / شَاد / شاد (Farsça): Sevinçli, ferahlı, memnun, mesrur, şen, bahtiyar

hezaran / hezârân / هزاران (Farsça) Binler. Binlerce. Pek çok.

22.Allah senin yol göstericinin olsun ey Kerem Kaynağı, Bu dünyadaki saltanatında hiç keder görme, pek çok mutluluk gör.

Mihri bu beyitte, Bâyezîd'i iyilik ve izzet pınarına benzetmekte ve ona bu dünyada daima mutluluk ve esenlik dilemekte, acıdan, kederden ve üzüntüden uzak kalmasını temennietmektedir. Mihri, Bâyezîd'i iyilik ve izzet pınarına benzeterek hem teşbih-i belîğ hem de teşhis sanatını kullanmıştır. Aynı zamanda sultana seslenişte ve yakarıшта bulunan şair, nida sanatını kullanarak, Allah'a dua ederek, onun daima saltanatında keder, gam, tasa, acı görmemesini ve mutlulukla tahta geçmesini dilemektedir.

23 (He) Her günün sad-sâl olsun her demün 'îd-i sa'îd

Dâyim olsun husrevâ kapunda dîvân saltanat

Sad-sal / (Farsça): Yüzyıl, asır.

dem / دَم / دَم (Farsça): An, vakit, saat

îd / عيد (Arapça): Bayram.

said / saîd / sâid / سَعِيدُ / سعيد / ساعد (Arapça): Mutlu, mesut, saadetli.

hüsrev / خسرو (Farsça): Padişah, hükümdar.

divan / dîvân / دِيْوَانُ / ديوان (Arapça): Meclis, padişah meclisi .

23. Her günün bir asır olsun, her anın mutlu bayram olsun, saltanatının meclisinde ve kapında padişahlar daim olsun.

Mihri bu kasidenin son beytinde Bâyezîd'e sağlıklı, mutlu ve uzun bir ömür dilemekte, diğer hükümdarların onun divanının kapısına daima beklemesini temenni ettiğini ifade etmektedir. Böylelikle Mihri, Bâyezîd'in diğer hükümdarlar arasında çok daha üstün bir mevkide olduğunu söylemektedir. Şair, son beytini dua bölümü olarak kullanarak, övgüde bulunduğu Bâyezîd'e daima mutlu olmasını dileyerek, her günün sonsuz mutlulukla geçmesini, her anının bayram kadar sevinçli geçmesini dileyerek, kapısında diğer ülkelerin padişahların birer hizmetçi gibi daim olmasını istemektedir.

2.3. Üçüncü Kaside

3 Kasîde-i Sultân Bâyezîd Edâmallâhu 'Ömrehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Matla'ından 'âleme 'arz ideli hurşîd tâb

Kalınadı kat'â cihân r'uyında zulmetden sehâb

1. mısraın yedinci, on birinci hecelerinde imâle, on üçüncü hecesinde med; 2. mısraın üçüncü hecesinde imâle uygulanmıştır.

2 Nûr virmezdi bu âfâk içre hergiz mâh anun

Gün cemâli enverinden itmese ger iktisâb

1. mısraın ilk hecesi vezin gereği medli kabul edilirken, 2. mısraın dördüncü, on birinci hecelerinde imâle uygulanmıştır.

3 Ditreden hurşîdi tîğî havfidur her subh-dem

Bî-sebeb sanman ki bu eflâke dâ'im inkılâb

1.mısraın sekizinci hecesinde imâle uygulanırken subh kelimesi vezin gereği 1. 5 hece olarak kabul edilerek med uygulanmıştır. 2.mısraın yedinci hecesinde imâle uygulanmıştır.

4 Matla'ından şems lertzân çıkdığı her dem budur

Gün cemâline mukâbil olmağa eyler hicâb

1.mısraın beşinci hecesinde med, on birinci hecesinde imâle; 2.mısraın dördüncü,on birinci hecelerinde imâle uygulanmıştır.

5 Yalnız bir meh degüldür kapısı üftâdesi

Bin safâ ile gelür baş üzre her subh âfîtab

1.mısraın on birinci hecesinde; 2.mısraın dördüncü hecesinde imâle uygulanmıştır.

6 Dergehinde pâs-bân olalı Keyvân ol mehün

Gelmedi devrinde bir seyyârenün çeşmine hâb

1.mısraın dördüncü, sekizinci hecelerinde imâle, beşinci hecesinde med; 2.mısraın üçüncü, on üçüncü hecelerinde imâle uygulanmıştır.

7 Mezra'-ı hânında hırmen olsa tan mıdur cihân

Oldı çün lutfi hevâsıyla felekelr âsiyab

mısraın üçüncü hecesinde imâle uygulanmıştır.

8 Ebr-i lutfi tâze her kılsa n'ola cân gülşenin

Mihr ü mehdür küleği çarh ana olmuşdur dolâb

1.mısraın dördüncü, on birinci hecelerinde; 2.mısraın yedinci hecesinde imâle uygulanmıştır.

9 İltmese gülzâra hüsni gülşeninden bû nesîm

Virmez idi halka kat'â bûy reyhân gül gülâb

1.mısraın üçüncü, sekizinci hecelerinde imâle; 2.mısraın ikinci hecesinde vasl (ulama), üçüncü, dördüncü hecelerinde imâle, dokuzuncu hecesinde med uygulanmıştır.

10 Şîr-veş bindükçe devlet atına ol Müşteri

Çarh çeker her dem ‘inânını felek tutar rikâb

1.mısraın ilk hecesi medli kabul edilerek, on birinci hecesinde imâle uygulanmıştır.

2.mısraın sekizinci, on ikinci hecelerinde imâle uygulanmıştır.

11 Ol cihân-gîr-i zamânuñ görse tîğı lem’asın

Korkusundan kendüzini bilmeye Efrâsiyâb

1.mısraın on ikinci hecesinde; 2.mısraın yedinci, sekizinci, on birinci hecelerinde imâle uygulanmıştır.

12 Vireli ‘adlün eliyle ‘âleme lutfun ma’âş

Şiddetinden rûzgâruñ kimse çekmez ıztırâb

1.mısraın üçüncü, sekizinci, on birinci hecelerinde imâle; 2.mısraın beşinci hecesindedem uygulanmıştır.

13 Ol hümânuñ görelî sîmurg ‘âlî-himmetin

Devleti hânında geldi oldı ol dem bir zübâb

1.mısraın yedinci hecesinde imâle, dokuzuncu hecesinde med; 2.mısraın üçüncü,sekizinci hecelerinde imâle uygulanmıştır.

14 Himmeti deryâsı içre bir gemidür bu cihân

Lutfunun bahrinde anun oldı ‘ummân bir habâb

1.mısraın üçüncü, sekizinci, on birinci, on üçüncü hecelerinde imâle; 2.mısraın yedinci hecesinde imâle uygulanmıştır.

15 Ol şehüñ şol resmedür ‘adli cihân rûyında kim

Kim nizam-ı ‘âlem olur ana her dem intisâb

1.mısraın dördüncü hecesinde imâle, altıncı hecesinde vasl (ulama), yedinci hecesinde imâle uygulanmıştır.

16 Mekteb-i re'yinde ebced tıflıdur bil şübhesiz

Görmese hüsni kitâb"ndan ulü'l-ebşâr bâb

1.mısraın üçüncü hecesinde imâle; 2.mısraın üçüncü hecesinde imâle, on üçüncühecesinde med uygulanmıştır.

17 Ol mutavvel lutfinun olmaz ma'ânîsi beyân

Arasañ cümle kitâb" fasl fasl u bâb bâb

1.mısraın on üçüncü hecesinde imâle; 2.mısraın birinci hecesinde İmâle uygulanmıştır.

18 Buldı ikbâl-i sa'âdet oldu her dem bahtiyâr

Her ki kıldı hidmetin cân ile dilden irtikâb

1.mısraın dördüncü hecesinde imâle uygulanmıştır.

19 Âfitâb-ı 'âlem-ârâ heft-kişver bî-nazîr

Pâdişâh-ı 'aşr a'lem kâm-rân rif'at-me'âb

1.mısraın dördüncü hecesinde imâle, altıncı hecesinde vasl (ulama), dokuzuncu hecesinde med; 2.mısraın dördüncü hecesinde imâle, beşinci hecesinde vasl (ulama), dokuzuncu hecesinde med uygulanmıştır.

20 Kimdür ol hâkân-ı" a'zam ya'ni Sultân Bâyezîd

Haşre dek bulsun cihân rûyında 'ömr-i bî-hisâb

1.mısraın ikinci hecesinde vasl (ulama), yedinci hecesinde imâle; 2.mısraın on ikincihcesinde imâle uygulanmıştır.

21 Ey şeh-i devrân cihân rûyında 'izzet isteyen

Âsitânında bulur sen pâdişâhuñ feth-i bâb

mısraın üçüncü hecesinde imâle uygulanmıştır.

22 Buldı lutfuñ şemmesinden bu cihânuñ bâğı râğ

Oldı la'lüñ çeşmesinden âb-ı hayvân u cülâb

mısraın üçüncü, on üçüncü hecelerinde imâle uygulanmıştır.

23 Zinde olur haşre dek bulur hayâtı teşne-dil

Hızr-veş her mürdeye virsen şehâ lutfuñla âb

1.mısram üçüncü, sekizinci, on ikinci hecelerinde imâle; 2.mısram ilk hecesinde med,yedinci hecesinde imâle uygulanmıştır.

24 Saltanat tahtında her dem saña ey kân-ı kerem

‘Adl hıl‘at tâc devlet ‘âdet olmuşdur savâb

1.mısram ilk hecesi medli kabul edilerek, altıncı hecesinde zihâf, on üçüncü hecesinde imâle uygulanmıştır.

25 Ağladur her dem şehâ bî-çâre Mihrî'yi felek

Dâmen-i rahmuñ ile sil yaşını ey kâm-yâb

2.mısram üçüncü, yedinci hecelerinde imâle uygulanmıştır.

26 N'ola ey kimyâ-nazar lutfunla olsan dest-gîr

Pây-mâl olup Amâsiyye'de olmuşdur türâb

mısram on üçüncü hecesinde med; 2.mısram ilk hecesinde med uygulanmıştır.

27 Dehr elinden hâne-i gamda yiyüben içmeğe

Eşk-i çeşmim âb olmuşdur yüregüm hem kebâb

1.mısram yedinci hecesinde imâle; 2.mısram altıncı hecesinde zihâf, on üçüncühecesinde imâle uygulanmıştır.

28 Kıl ‘imâret lutf idüp bu dil-harâbın husrevâ

Her cihetden leşker-i gam eylemiş durur harâb

1.mısram sekizinci hecesinde imâle; 2.mısram yedinci, on ikinci hecelerinde imâleuygulanmıştır.

29 Kılsan ey Yûsuf nazar lutfuñla ben bî-çâreye

İ‘tikâdum bu durur bulam Zelîhâ-veş şebâb

1.mısram ikinci hecesinde vasl (ulama); 2.mısram sekizinci hecesinde imâle uygulanmıştır.

30 Saltanat tahtında şâhâ devlet ile her nefes

Müstedâm ol haşre dek görme dü-‘âlemde ‘azâb

1.mısraın onuncu hecesinde vasl (ulama), on birinci, on ikinci hecelerinde imâleuygulanmıştır.

31 ‘İzzet ile ol semâ oldukça dâ’im pâ-y-dâr

Devlet ile tur cihân turdukça ey ‘âlî-cenâb

1.mısraın ikinci hecesinde vasl (ulama), üçüncü, dördüncü hecelerinde imâle;
2.mısraın ikinci hecesinde vasl (ulama), üçüncü, dördüncü hecelerinde imâle uygulanmıştır.

32 Fazluñ ile kıl ‘inâyet lutfuñ ile it kabûl

Ben garîb üftâdenün yâ Rab du‘âsın müstecâb

1.mısraın ikinci hecesinde vasl (ulama), üçüncü, *dördüncü hecelerinde* imâle, onuncu hecesinde vasl (ulama), on birinci, on ikinci hecelerinde imâle uygulanmıştır.

Kasidenin birinci beyti, doğa tasvirlerini barındırması özelliği ile ilahi aşkı kastetmesi ile teşbib bölümünü karşılamaktadır. 25. beyitte şairin mahlası yer aldığı için taç beyit olarak ele alınırken, 30-31-32.beyitlerde şair şehzadesine iyi temenni ve dileklerde bulunarak dua etmektedir.

2.3.1. Üçüncü Kasidenin Biçim Özellikleri

- **Redif:** Beyitte redif unsuruna rastlanılmamıştır.
- **Kâfiye:** ‘-âb’ ekleri ile kâfiye-i mürekkebe oluşturulmuştur.
- **Kâfiye Şeması:** aa-xa-xa-xa-xa... (Düz kâfiye)

1 *Matla’ından ‘âleme ‘arz ideli hurşid tâb*

Kalmadı kat’â cihân rûyında zulmetden sehâb

matla / matlâ / مطلع (Arapça): Doğuş Yeri. Güneşin doğduğu yer. Kaside ve gazelin ilk beyiti.

arz / اَرْض / اَرْض / اَرْض / اَرْض (Farsça): 1.Sunmak 2.Yeryüzü.

hurşid / خورشيد—خورشيد (Farsça): Güneş.

Tâb / تاب (Farsça): Fars. tâften “parlamak, aydınlatmak”tan -tâb) Sonuna geldiği kelimelere “parlayan, parlatan, aydınlatan” anlamları katarak Farsça usûlüyle birleşik sıfatlar yapar.

kat'â / kat'ân / قطعاً (Arapça): (kat' “kesme”nin tenvinli şekli kat'an > kat'â) Asla, hiçbir zaman, kat'iyen:

cihan / cihân / جهان (Farsça): Dünya, kâinat, âlem.

ruy / rûy / روى (Farsça): Yüz.

Zulmet / ظلمت (Arapça): Karanlık.

sehab / sehâb / سحب (Arapça): Bulut. Karanlık.

1. Aydınlik saçan güneşin, doğudan aleme sunulalı beri, kâinat yüzeyinde asla karanlık bulutu kalmadı, dağıldı.

Mihri bu beyitte, matla kelamını kullanarak hem kasidenin ilk beyitine vurgu yapmakta hem de Bâyezîd'i kâinata ışık saçan ve karanlıkları yok eden bir güneşe benzetmektedir. Güneşin doğuşuyla Bâyezîd'in âlemlere iyilik, güzellik, aydınlık saçtığını belirten şair, Bâyezîd'in saltanatta var olduğundan beri âlemde hiçbir kötü unsurun kalmadığına dikkat çekmektedir. Şair, Bâyezîd'i aydınlık saçan güneşe benzeterek kapalı istiâre sanatını kullanmıştır. Zulmet, sehab; hurşid, tâb kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır.

2 Nûr virmezdi bu âfâk içre hergiz mâh anun

Gün cemâli enverinden itmese ger iktisâb

nur / nûr / نور (Arapça): Aydınlik. Parıltı. Parlaklık. Her çeşit zulmetin zıddı. Işık.

afak / âfâk / أفاق / آفاق (Arapça): Ufuklar. Yerle göğün birleştiği gibi görünen uzak dâire. Etraf. Cihetler.

hergiz / هرگز (Farsça): Aslâ, kat'iyyen. Hiçbir suretle.

mah / mâh / ماه (Farsça): Gökteki Ay. Kamer. Ay.

cemal / cemâl / جمال / جَمَال (Arapça): Yüz güzelliği. Fertteki güzellik.

enver / انور (Arapça): En nurlu. Pek nurlu. Çok parlak.

ger / گر (Farsça): Eğer

iktisab / iktisâb / اكتساب (Arapça): Kazanma. Elde etmek. Tahsil etmek. Edinmek.

2.Eğer Güneş, onun çok parlak ve nurlu güzel yüzünden nur almasaydı, Ay, etrafa asla ışık saçmazdı.

Mihri, Bâyezîd'in güzel yüzünün, Güneş'e ve Ay'a ışık verdiğini, Güneş'in ve Ay'ın ışıklarının kaynağının Bâyezîd'in güzel yüzü olduğunu ifade etmektedir. Şair, güneşin parlak ve nurlu olmasını Bâyezîd'in güzel yüzüne dayandırarak hüsn-i talil sanatını kullanmıştır. Enver, mâh, nur, afâk kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatındanyararlanılmıştır.

3 Ditreden hurşîdi tîğî havfidur her subh-dem

Bî-sebeb sanman ki bu eflâke dâ'im inkılâb

hurşîd / خورشید – خورشید (Farsça): Güneş.

tîğ / tîğ / تیغ (Farsça) Kılıç.

havf / خوف / خوف (Arapça): Korku, korkutmak.

subh / صبح (Arapça): Sabah. Sabah Vakti. Tan yeri.

dem / دم / دم (Farsça): An, vakit, saat.

bi-sebeb / bî-sebeb / (Farsça): Sebepsiz, nedensiz, yok yere, boşuna.

eflak / eflâk / أَفلاك / افلاك (Arapça): Felekler. Gökler. Alemler.

daim / dâim / دائم (Arapça): Sürekli, devamlı.

inkılab / inkılâb / انقلاب (Arapça): Değişim, dönüşüm, bir halden başka bir hale dönme.

3.Gökyüzünün sürekli değişimini nedensiz sanmayın, Her sabah vakti, güneşi titreten korku veren O'nın kılıcıdır.

Mihri bu beyitte, tan yerinin ağarmasında gökyüzündeki değişimin, Bâyezîd'in kılıcından korkan Güneş'in titremesinden ileri geldiğini, bu değişimin asla nedensiz olmadığını ifade etmektedir. Gökyüzünün değişimini Bâyezîd'in güneşi dahi titreten kılıcınadayandıran şair, hüsn-i tâlil sanatını kullanmıştır. Şair, Bâyezîd'in kılıcını güneşi bile titreten unsurlarıyla ele alırken mübalağa, teşhis ve mecaz sanatlarından yararlanmıştı. Burada Mihri, Bâyezîd'in kudretine, cesur, yiğit bir şehzade oluşuna

dikkat çekerek, düşmanı bırakın güneşi bile korkutan kılıcıyla saltanatta olduğunu belirtmektedir.

4 Matla'ından şems lerzân çıkduğı her dem budur

Gün cemâline mukâbil olmağa eyler hicâb

matla / matlâ / مطلع (Arapça): Doğıuş Yeri. Güneşin doğduğı yer.

şems / شمس / شمس (Arapça): Güneş.

lerzan / lerzân / لرزان (Farsça): Titrek, titreyen, titreyerek.

cemal / cemâl / جمال (Arapça): Yüz güzelliğı. Fertteki güzellik.

mukabil / mukâbil / مقابل (Arapça): Karşılık, karşılık olarak, karşılığında.

hicab / hicâb / حجاب (Arapça): Utanmak.

4.Güneş doğduğı yerden her yükselişinde, O'nun güzel yüzünün karşısında olmaya utanır.

Mihri bu beyitte, Güneş'in her sabah, Bâyezîd'in güzel yüzünün karşısına çıkmaktan utandığından dolayı titreyerek doğduğunu dile getirmektedir. Bâyezîd'e övgüde bulunmaya devam eden şair, güneş ile Bâyezîd'i kıyaslayarak, Bâyezîd'i üstün görmektedir. Güneş bile Bâyezîd'in karşısında aciz, mahcup bir hale gelmektedir. Güneşin utanması ifadesinde teşhis sanatını kullanan şair, matla, şems, cemal kelimeleri arasında da tenasüp sanatından yararlanmışır.

5 Yalnız bir meh degüldür kapısı üftâdesi

Bin safâ ile gelür baş üzre her subh âfitab

meh / مه (Farsça): Gökteki Ay. Kamer. Ay.

üftade / üftâde / افتاده (Farsça): Aşık. Tutkun. Zavallı. Biçare.

safa / safâ / صفا (Arapça): Gönül şenliğı, eğlence.

subh / صبح (Arapça): Sabah. Sabah Vakti. Tan yeri.

âfitab / âfitâb / آفتاب (Farsça): Güneş. Çok güzel yüz.

5.Kapısının biçaresi sadece bir ay değıldir, her sabah güneş de bin sefa ile yükselir.

Mihri bu beyitte, Ay'ın yanı sıra Güneş'i de Bâyezîd'in kapısında bir çaresiz aşığa benzetmekte ve Güneşin de her sabah gün doğumunda, tan yerinden çokça iyilik ve mutluluğu da beraberinde getirerek yükseldiğini dile getirmektedir. Meh, safa, subh, afitâb kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır. Şair, ayı çaresiz, zavallı birkişi olarak ele alırken teşhis sanatını kullanmıştır.

6 Dergehinde pâs-bân olalı Keyvân ol mehün

Gelmedi devrinde bir seyyârenün çeşmine hâb

dergah / dergâh / درگاه / دَرْگَاه (Farsça): Dergah, huzur, makam, müracaat kapısı.

pasban / pâsban / پاسبان (Farsça): Nöbetçi, gece bekçisi, bekçi

keyvan / کیوان (Farsça): Satürn Gezegeni, Zühal.

meh / مه (Farsça): Gökteki Ay. Kamer. Ay.

seyyare / seyyâre / سیاره / سَيَّارَه (Arapça): Gezegen

çeşm / چشم (Farsça): Göz.

hab / hâb / خواب (Farsça): Uyku.

6.Zühal Yıldızı (Satürn Gezegeni), O Ay'ın dergahında gece nöbetçisi oldu, Hiçbir gezegenin gözüne uyku girmedi.

Mihri bu beyitte, Bâyezîd'i Ay'ın yerine koyarak, her gece gezegenlerin O'nun dergâhının kapısında nöbet tuttuğunu ve gözlerine uyku girmediğini dile getirmektedir. Bâyezîd'i doğrudan aya benzeten şair kapalı istiare sanatından yararlanmıştır. Satürn gezegeninin gözüne uyku girmemesi ifadesinde mübalağa ve teşhis sanatlarını kullanmış şair, Bâyezîd'in güzelliğine ve kudretine dikkat çekerek methetmektedir.

7 Mezra'-ı hânında hırmen olsa tan mıdur cihân

Oldı çün lutfi hevâsıyla felekler âsiyab

mezra / مزرع (Arapça): Tarla

han / hân / خوان (Farsça): Hükümdar. Han (Bina). Sofra.

hirmen / خرمن (Farsça): Harman.

tan / طعن (Arapça): Ayıp.

cihan / cihân / جهان (Farsça): Dünya, kâinat, âlem

heva / hevâ / هوا (Arapça): İstek, heves, nefsin isteği. Yer ile gök arası. Yukarıdan aşağıya inmek.

lütuf / lütûf / لُطْف / لطف (Arapça): Rıfk ve nevâziş. İltifatla mülâyemet üzere muâmele eylemek. Allah (C.C.) Hazretlerinin kullarını rıfk ve sühuletle murâdına muvaffak eylemesi. Güzellik, hoşluk. İyilik. İyi muamele. İhsan. Bağış.

felek / فلك (Arapça): Gökyüzü, gök cisimleri, sema. Talih, kader.

asiyab / âsiyâb / آسیاب (Farsça): Değirmen.

7.(O'nun)Lütuf ve isteği ile gök cisimleri değirmen olduğu için, Hükümdarlık tarlанда harman olsa ayıp mıdır cihan?

Mihri bu beyitte, felekler olarak tabir ettiği yıldız, gezegen ve bütün gök cisimlerinin Bâyezîd'in lütuf buyurup arzu etmesi ile bir değirmen gibi döndüğünü, daha sonra da bu gök cisimlerinin Bâyezîd'in hüküm sürdüğü alanlarda toplanmasının garipsenmemesi gerektiğini dile getirmektedir. Cihana seslenişte ve sorguda bulunan şair, bunu tecâhül-i ârif sanatı ile yansıtırken, asiyâb, felek, cihân, hevâ, hirmen, mezra kelimeleri arasında uygunluk kurarak tenasüp sanatından yararlanmışır. Mihri, gök cisimlerini Bâyezîd'in karşısında bir değirmene, Bâyezîd'in hükümdarlığını da bir tarlaya benzeterek teşbih-i belîğ sanatını kullanmışır.

8 Ebr-i lutfi tâze her kılsa n'ola cân gülşenin

Mihr ü mehdür külegi çarh ana olmuşdur dolâb

ebr / ابر (Farsça): Bulut. Ürkmek, kaçmak.

lütuf / lütûf / لُطْف / لطف (Arapça): Güzellik, hoşluk. İyilik. İyi muamele. İhsan. Bağış.

gülşen / گلشن (Farsça): Gül bahçesi. Güllük.

can / cân / جان (Farsça): Hayat, ruh.

mihir / مهر (Farsça): Güneş. Sevgi.

meh / مه (Farsça): Gökteki ay. Ay.

Küle / كله (Farsça): Külâh.

çarh / چرخ (Farsça): Çark, felek, talih, çarkıfelek.

Dolab / دولابی (Farsça): Kuyudan su çıkarıp bahçeleri sulamaya mahsus döner makine. Her çeşit döner çark, çıkırık.

8.İhsan bulutu gül bahçesini tazelese ne olur, külahı güneş ve aydır, çarkıfelek ona dolap olmuştur.

Mihri bu beyitte Ay ve Güneş'i Bâyezîd'in başına taktığı külah yani başlık olarak nitelendirmekte ve gökyüzündeki gök cisimlerinin onun etrafında döndüğünü bildirmektedir. Burada, Mihri'nin Bâyezîd'i kâinatın merkezi olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, Bâyezîd'in ihsan ve lütuflarının gül bahçesini daima canlı ve taze tutacağını temenni eden Mihri, Bâyezîd'in lütfunun bir yağmur gibi canlıların üzerinde yağdığını dile getirmektedir. Çarkıfeleği yani âlemi Bâyezîd'in bir nesnesine, dolaba; külahını güneş ve aya benzeten şair, teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır.

9 İltmese gülzâra hüsni gülşeninden bû nesîm

Virmez idi halka kat'â bûy reyhân gül gülâb

gülzar / gülzâr / گلزار (Farsça): Gül bahçesi.

hüsün / حُسْن (Arapça): Güzellik.

gülşen / گلشن (Farsça): Gülbahçesi

bû / بو (Farsça): Koku

nesim / nesîm / نسيم / نَسِيم (Farsça): Hoşa giden, hafif ve lâtif esen rüzgâr. Esinti.

halk / حَلْقُ / خلق (Arapça): İnsanlar. İnsan topluluğu.

reyhan / reyhân / ريحان (Arapça): Hoş ve güzel koku. Fesleğen. Hoş ve güzel koku veren çiçek.

gülâb / gülâb / گلاب (Farsça): Gül suyu.

9.Rüzgar, senin güzel gül bahçenden (diğer) gülbahçelerine kokunu iletmeseydi, gül ve gülsuyu insanlara güzel kokular vermezdi.

Mihri bu beyitte, Bâyezîd'in kokusunun ne kadar güzel olduğunu dile getirmektedir. Öyle ki, Mihri'ye göre rüzgâr, bir gül bahçesi olan Bâyezîd'in kokusunu diğer gül bahçelerine taşıdığı için güller ve gülsuyu insanlara o güzel kokuları vermektedir. Gül, kokusunu Bâyezîd'in kokusundan almaktadır. Klasik Türk şiirinde

hafif ve latif esen rüzgâr mazmununa değinen şair, rüzgâr ile doğrudan Bâyezid'i kastederek mecâz-ı mürsel sanatını kullanmıştır. Gülün ve gülsuyunun güzel koku vermesinin nedeni, Bâyezid'in rüzgârla dağılan güzel kokusuna dayandırılarak hüsn-i talil sanatı kullanılmıştır. Reyhan, gülab, nesim, gülşen, hüsn, gülzar kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanmışır.

10 Şîr-veş bindükçe devlet atına ol Müşteri

Çarh çeker her dem 'inânını felek tutar rikâb

şîr / şîr / شیر (Farsça): Arslan.

veş / وش (Farsça): Gibi (mânâsına teşbih edatı.)

müşteri / مُشْتَرِي (Arapça): Dokuz uydusu bulunan ve güneşe yakınlığı bakımından beşinci sırada yer alan en büyük gezegen, Jüpiter, Erendiz.

çarh / چرخ (Farsça): Çark, felek, talih, çarkıfelek.

dem / دم / دم (Farsça): Nefes. An, vakit, saat. Âli, yüksek.

inân / عنان (Arapça): Dizgin. İdare.

rikâb / ركاب (Arapça): Üzengi.

10.O Müşteri Yıldızı (Jüpiter), arslan gibi bindikçe devlet atına, (atının) dizginlerini her zaman çark çeker, üzengisini felek tutar.

Mihri bu beyitte, Bâyezid'i gökyüzünde büyüklüğü ve parlaklığı ile dikkat çeken ve Jüpiter gezegenine benzeterek teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. Saltanatı ve hükümdarlığı ise devlet atı olarak ifade eden Mihri, bu at benzetmesinde, atın dizginini çeken ve üzengisini tutanın gökyüzü ve âlem olduğunu söyleyerek de Bâyezid'in hükümdarlığının büyüklüğüne işaret etmektedir. Jüpiter yıldızı gibi olan Bâyezid, arslan gibi devlet atına binerek, feleği dahi üzengisi eyleyerek, çarkı yani âlemi döndüren yegane sebep olarak ele alınmıştır. Mübalağa, mecaz ve teşhis sanatlarından yararlanan şair, Bâyezid'in tahta geçtiğinde devleti idare edebilecek yeteneğe sahip olduğuna dikkat çekerek, övgüde bulunmaktadır. Çark, felek, Müşteri kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanmışır.

11 Ol cihân-gîr-i zamânuñ görse tîğî lem'asın

Korkusundan kendüzini bilmeye Efrâsiyâb

cihangir / cihângîr / cihangîr / جهانگیر / جهانگیر (Farsça): Dünyayı elinde tutan büyük hükümdar, imparator. Cihangir.

tığ / tîğ / تیغ (Farsça): Kılıç

lem'a / لمعه (Arapça): Parlamak. Şimşek gibi çakmak. Güneş ve yıldız gibi parlamak. Parıltı.

Efrâsiyab / Afrasiyab / افراسياب (Farsça): (Özel isim) Şâhnâme'de bir yandan dünyanın kötü hükümdarları arasında gösterilirken bir yandan da güçlü, kabiliyetli ve yiğit bir kumandan olarak nitelendirilir.

11.Efrasiyâb, zamanın cihangirinin ışıklar saçan, parıl parıl parlayan kılıcını görse korkudan kendini kaybeder.

Mihri bu beyitte, Efrasiyâb'ın, dünyaya hükmeden imparator olarak nitelendirdiği Bâyezîd'in ışıklar saçan kılıcını görse korkudan kendini kaybedeceğini, kendisinden geçeceğini ifade etmektedir. Efrasiyâb'a hatırlatma ve göndermede bulunan şair, telmih sanatını kullanmıştır. Şair, Bâyezîd'in kılıcını cihangirin ışık saçan ve korku saçan bir unsuru olarak ele alırken, teşhis ve mübalağa sanatını kullanmıştır.

Efrasiyâb, İnan'ı Pişdadiyân sülalesinin elinden alan ve yıllarca hüküm süren Turan hükümdarlarından (Levend, 1984: 155).

12 Vireli 'adlün eliyle 'âleme lutfun ma'âş

Şiddetinden rûzgâruñ kimse çekmez ıztırâb

adl / عدل (Arapça): Adalet. Hakkaniyet. Adâlet üzere oluş. Cevr ve zulüm etmeyip nefislerde ve akıllarda istikameti kaim ve mâlum olan emir ve hâleti icra etmek. Doğruluk.

alem / âlem / عَالَم / علم / عَالَم (Arapça): Dünya, evren, kâinat.

lütuf / lütûf / لُطْف / لطف (Arapça): Rıfk ve nevâziş. İltifatla mülâyemet üzere muâmele eylemek. Allah (C.C.) Hazretlerinin kullarını rıfk ve sühuletle murâdına muvaffak eylemesi. Güzellik, hoşluk. İyilik. İyi muamele. İhsan. Bağış.

maaş / maâş / معاش (Arapça): Geçim, aylık. Kazanma yeri ve zamanı; dünya hayatı. Yaşayış, dirlik.

ıztırab / ıztırâb / اضطراب (Arapça): Acı, elem, sıkıntı.

12.Adaletinin eliyle kâinata lütfu ile yaşam verdiğinden beri kimse rüzgarın şiddetinden acı çekmez.

Mihri bu beyitte, Bâyezîd'in adaleti ile kâinata yaşam bahşettiğini ve hiç kimsenin rüzgârın şiddetinden dolayı acı çekmeyeceğini dile getirmektedir. Adaletli el ile doğrudan Bâyezîd'i kasteden şair, mecâz-ı mürsel sanatını kullanmıştır. Şair, Bâyezîd'in adil bir şah oluşuna dikkat çekerek, tahta geçtiğinde âleme neşe, huzur, mutluluk saçacağını ifade etmektedir.

13 Ol hümânuñ görelî sîmurg 'âlî-himmetin

Devleti hânında geldi oldı ol dem bir zübâb

hüma / hümâ / هما (Farsça): Devlet Kuşu. Zümrütüanka.

simurg / sîmurg / سيمرغ (Farsça): Zümrüdüanka.

ali / âli / âlî / عالی / عالي / على (Arapça): Üstün. Yüce. Çok büyük. Meşhur. Necib. Büyük, yüksek, şerif, celil, aziz olan.

himmet / هِمَّتْ / همت (Arapça): Lütuf, yardım. Ciddî gayret, ma'nevî yardım.

hân / خان (Farsça): Hükümdar. Eski Türklerde Hakan da denen devlet reisi. Sofra. Kervansaray.

Zübab / ذباب (Arapça): Sinek.

Simurg (Zümrüdüanka), o Hüma'nın (Devlet Kuşu / Zümrüdüanka) yüce lütfunu ve yardımını görünce, O'nun kudreti karşısında bir sinek oldu.

Mihri bu beyitte, Hüma kuşuna benzettiği Bâyezîd'in kudreti ve yüce ihsanile lütfunun karşısında, Zümrüdüanka'nın bir sinek gibi ufacık kalacağını bildirmektedir. Burada belirtmek gerekir ki hem Hüma hem de Simurg yani Zümrüdüanka, Pers mitolojisindeki efsanevi kuşlardır. Zümrüdüankayı sineğe benzeten şair, teşbih-i belîğ sanatını kullanırken efsanevi kuşun dahi Bâyezîd'in karşısında bir sineğe dönüştüğünü ifade edişinde mübalağa, mecaz ve teşhis sanatlarını kullanmıştır. Burada Bâyezîd'in kudretli bir şehzade oluşuna vurgu yapılmaktadır.

14 Himmeti deryâsı içre bir gemidür bu cihân

Lutfunun bahrinde anun oldı 'ummân bir habâb

himmet / هِمَّتْ / همت (Arapça): Lütuf, yardım. Ciddî gayret, ma'nevî yardım.

derya / deryâ / دریا / دَرِيَا (Farsça): Deniz.

cihan / cihân / جهان (Farsça): Dünya, kâinat, âlem.

lütuf / lütûf / لُطْف / لطف (Arapça): Güzellik, hoşluk. İyilik. İyi muamele. İhsan.

Bağış.

bahr / بحر (Arapça): Deniz.

umman / ummân / عمان (Arapça): Okyanus

habab / habâb / حباب (Arapça): Su üzerindeki hava kabarcığı.

14. Bu kâinat, (O'nun) himmet denizi içinde bir gemidir, Okyanus, (O'nun) lütfunun denizinin üzerinde bir hava kabarcığı olmuştur.

Mihri bu beyitte, Bâyezîd'in lütfunun ve himmetinin yüceliğine işaret etmektedir. Bâyezîd'in lütfunu ve himmetini bir denize benzeten Mihri, okyanusların bu denizin yüzeyindeki bir hava kabarcığı olduğunu, kâinatın ise bu denizin üstünde yüzen bir gemi olduğunu dile getirmektedir. Kâinatı gemiye, okyanusu ise lütuf denizinin hava kabarcığına benzeten şair, teşbih-i belîğ, teşhis ve mübalağa sanatlarından yararlanmışır. Bâyezîd'in hüküm sürdüğü bu âlem, himmet denizinin içinde ancak bir gemi olabilecekken, okyanus ise Bâyezîd'in lütfunun denizinin üzerindeki bir hava kabarcığı kadar küçüktür. Burada Mihri, Bâyezîd'in kudretli, lütuf bahşeden özelliklerine dikkat çekerek övgüde bulunmaktadır. 'Umman, habab, bahr, derya, cihân kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanmışır.

15 Ol şehûñ şol resmedür 'adli cihân rûyında kim

Kim nizam-ı 'âlem olur ana her dem intisâb

şeh / شه (Farsça): Şah, padişah.

resm / رسم (Arapça): Resim, çizme, fotoğraf.

adl / عدل (Arapça): Adalet.

cihan / cihân / جهان (Farsça): Dünya, kâinat, âlem.

ruy / rûy / روى (Farsça): Yüz, yüzey, satıh.

nizam / nizâm / نِظَام / نظام (Arapça): Düzen.

intisab / intisâb / انتساب (Arapça): Bağlanma. Mensup olma.

15.O padişahın adaleti, kâinatın yüzeyindeki resmidir, Kâinatın düzeni her an ona bağlıdır.

Mihri bu beyitte, Bâyezîd'in adaletinin büyüklüğünü dile getirmektedir. Mihri'ye göre Bâyezîd'in adaleti kâinatı çepeçevre sarmalamış ve her yerde Bâyezîd'in izlerini gözler önüne sermektedir. Bâyezîd'in adaleti o denli büyüktür ki, Kâinat'ın düzeni bu adalete bağlıdır. Bâyezîd'i kâinatın yüzeyindeki resme benzeten şair, teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. Kâinata düzen sağlayacak padişahın bizzat kendisi olduğuna dikkat çeken şair, Bâyezîd'in adil bir şekilde ülkeyi yöneteceğine kanaat getirmektedir.

16 Mekteb-i re'yinde ebced tıflıdır bil şübhesiz

Görmese hüsni kitâbından ulü'l-ebşâr bâb

mekteb / مَكْتَب / مَكْتَب (Arapça): Okul.

re'y / رأى (Arapça): Müctehid İslâm âlimlerinin, açıkça bildirilmeyen bir mes'ele hakkında dînî delillerden yâni Kur'ân-ı kerîm, hadîs-i şerîf ve icmâ-i ümmetten çıkardıkları hüküm, kıyâs. Görüş. Fikir.

ebced / اَبْجَد / اَبْجَد (Arapça): Sayısal değer verilmiş arap alfabesi. Harflerin aritmetik değerleriyle ma'nâ ifade etmesi.

tıfl / طِفْل (Arapça): Küçük çocuk.

Tıfl-u ebced / tıfl-ı ebced-han / mektebe yeni başlayan, okumayı yeni öğrenen talebe.

hüsni / حَسَن (Arapça): Güzel, iyi, güzellik, iyilik.

ulü-l ebsar / اُولُو الْاَبْصَار (Arapça): Kalp gözüyle gerçekleri görmesini bilenler, ileriye görenler, basîret sâhipleri.

bab / بَاب / بَاب (Farsça): Kısım. Bölüm.

16.Hiç şüphesiz basiret sahibi kimseler, (O'nun) fikir okulunda, güzellik ve iyilik kitabından bölümleri görmese (her biri) birer ilkokul çocuğudur.

Mihri bu beyitte, ömrünü okumaya vakfetmiş, ilim tahsil etmiş basiret sahibi kimselerin, Bâyezîd'in mektebindeki kitaptan okumaması halinde, okumayı yeni öğrenmeye başlayan çocuklar gibi olacağını söylemektedir. Burada Mihri, Bâyezîd'in

ilmini övmektedir. Düşünceyi somutlaştırarak okula benzeten şair, teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. Bâyezîd'in güzelliğini ve iyiliğini de bir kitap olarak gören şair, bunu gören kimseleri ilkokul çocuğuna benzetererek teşbih sanatını kullanmıştır. Bâb, ebced, mekteb kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır.

17 Ol mutavvel lutfunun olmaz ma'ânîsi beyân

Arasañ cümle kitâbı fasl fasl u bâb bâb

mutavvel / مطول (Arapça): Uzun uzadıya anlatılan, uzun uzadıya anlatılmış. Uzun, mufassal. Uzun Uzun.

lütuf / lütûf / لطف / لطف (Arapça): Rıfk ve nevâziş. İltifatla mülâyemet üzere muâmele eylemek. Allah (C.C.) Hazretlerinin kullarını rıfk ve sühuletle murâdına muvaffak eylemesi. Güzellik, hoşluk. İyilik. İyi muamele. İhsan. Bağış.

ma'ni / معنى (Arapça): Anlam.

beyan / beyân / بيان / بيان (Arapça): Açıklama, ifade etme, dile getirme.

cümle / جُمْلَه / جمله (Arapça): Bütün, tüm, hep.

fasl / فصل (Arapça): Bölüm.

bab / bâb / باب (Arapça): Kısım.

17.Bütün kitapları bölüm bölüm, kısım kısım arasan da, Uzun uzun anlatılan lütfunun anlamı açıklanamaz.

Mihri bu beyitte, Bâyezîd'in bağış ve ihsanlarının içerdiği anlamların, tüm kitapların hepsinin okunsa dahi açıklanamayacak kadar derin ve mühim olduğunu, Bâyezîd'in lütuflarının yüceliğinin dünya bilgisi ile anlaşılamayacağını ifade etmektedir. Tarif edilemez, anlamı kolayca bulunamaz bir lütuftan bahseden şair, Bâyezîd'in inayet, ihsan sahibi olarak bağışlayıcı bir şehzade olduğunu ifade ederek, tahtı Bâyezîd'in hakettiğini vurgulamaktadır. Fasl, bab, beyân, ma'ni kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır. Lütuf vasfı ile doğrudan Bâyezîd kastedilerek mecâz-ı mürsel sanatı kullanılmıştır.

18 Buldı ikbâl-i sa'âdet oldu her dem bahtiyâr

Her ki kıldı hizmetin cân ile dilden irtikâb

ikbal / ikbâl / اقبال (Arapça): Talih. Mutluluk. Saadet.. Baht açıklığı.

saadet / saâdet / سعادت (Arapça): Mutluluk.

bahtiyar / bahtiyâr / بختیاز (Farsça): Mutlu, mesut, talihli, kutlu.

hidmet / خدمت (Arapça): Hizmet.

irtikab / irtikâb / ارتكاب (Arapça): Bekleme, gözleme. Ümit etme, umma. Bir işe girişmek. Yapmak, işlemek. Suç işlemek.

18.Gönlü ve diliyle hizmet etmeyi uman herkes mutluluk buldu ve her zaman mesut oldu.

Bâyezid'e olan bağlılığını dile getiren şair, ona itaat eden, kulluk eden ve layıkıyla hizmet eden kişilerin daima mutlu ve mesut olacağını ifade ederken bir yandan Bâyezid'e taht için taraftar toplamayı hedeflemektedir. Mihri, Bâyezid'e övgüde bulunurken, mutluluk ve mesut olma gibi olumlu duyguların sebebini doğrudan Bâyezid'e dayandırarak hüsn-i tâlilsanatını kullanmıştır.

19 Âfitâb-ı 'âlem-ârâ heft-kişver bî-nazîr

Pâdişâh-ı 'asr a'lem kâm-rân rif'at-me'âb

afitab / âfitâb / آفتاب (Farsça): Güneş. Çok güzel yüz.

-ârâ / آرا (Farsça): sonuna geldiği kelimelere "süsleyici, süsleyen" anlamı katarak Farsça usulü ile birleşik sıfatlar yapar.

heft / هفت (Farsça): Yedi.

kişver / کشور (Farsça): Memleket. İklim. Ülke

bi-nazir / bî-nazir / بی نظیر (Farsça): Benzersiz, eşsiz.

Asr / Asır / عصر (Arapça): Zaman, devir, çağ. Asır.

Kâm / کام (Farsça): Arzu, meram, maksat:

-ran / ران (Farsça): onuna geldiği kelimelere "süren, yürüten, hükmeden" anlamı katarak Farsça usûlüyle birleşik sıfatlar yapar

Kâmran / kâmuran / کامران (Farsça): Arzusuna, muradına ermiş. Bahtiyar.

rif'at / رفعت (Arapça): Yücelik, yükseklik, bilhassa mevki yüksekliği

me'âb / مآب (Arapça / Farsça): Sonuna geldiği kelimelere ‘‘bir nesneye sığınmak, barınak olan ve onu koruyan, muhâfaza eden (kimse)’’ anlamı katarak Farsça usûlüyle birleşik sıfatlar yapar.

Mihri bu beyitte, Bâyezîd'i yeryüzü ve gökyüzünü, bütün evreni süsleyen, dünyanın ve kainâtın hiçbir yerinde eşi benzeri olmayan bir güneşe benzetmektedir. Mihri, Bâyezîd'i zamanın ve kâinatın hükümdarı olarak nitelendirmektedir. Doğrudan Bâyezîd'e övgüde bulunan şair, teşbih-i belîğ sanatını kullanarak onun kâinatı süsleyen bir güneş, muradına ermiş bir bahtiyar padişahı olduğunu ifade etmektedir. Rifat, kişver, asr, afitâb kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır.

20 Kimdür ol hâkân-ı a'zam ya'ni Sultân Bâyezîd

Haşre dek bulsun cihân rûyında 'ömr-i bî-hisâb

a'zam / اعظم / أعظم (Arapça): En büyük.

haşr / حشر (Arapça): Toplanmak. Kıyamet.

cihan / cihân / جهان (Farsça): Dünya, kâinat, âlem.

ruy / rûy / روی (Farsça): Yüz, yüzey, satıh.

ömr / عمر (Arapça): Ömür, yaşama, hayat, yaşayış.

hisab / hisâb / حساب (Arapça): Hesap, saymak.

20.O en büyük hakan Sultan Bâyezîddir, kıyamete kadar kâinatta, hesapsız ömür bulsun.

Mihri bu beyitte, Bâyezîd'in en büyük hakan yani en büyük hükümdar olduğunu dile getirmekte ve O'nun kıyamet gününe dek, dünyada hesap edilemeyecek kadar uzun bir ömür sürmesini dilemektedir. Padişahların en ulusu olan Bâyezîd, Mihri'nin gözünde eşsiz benzersiz bir saltanata sahip olmayı hak etmektedir. Doğrudan Bâyezîd için iyi dilek ve temennide bulunan şair, kâinatta kıyamete kadar hesapsız, sorunsuz, kedersiz bir ömre sahipolmasını dileyerek, Allah'a dua etmektedir.

21 Ey şeh-i devrân cihân rûyında 'izzet isteyen

Âsitânında bulur sen pâdişâhuñ feth-i bâb

şeh / شه (Farsça): Şah, padişah.

devran / devrân / دوران (Arapça): Dünya. Zaman. Talih. Felek.

cihan / cihân / جهان (Farsça): Dünya, kâinat, âlem.

ruy / rûy / روى (Farsça): Yüz, yüzey, satıh.

izzet / عِزَّتْ / عزت (Arapça): Değer. Yücelik. Saygı. Üstünlük. Şeref.

asitan / âsitan / آستان (Farsça): Kapı eşiği. Eşik. Dergah. Tekke.

feth / فتح (Arapça): Fetih. Açma. Başlama.

bab / bâb / باب (Arapça): Kapı. Kısım.

21.Ey Dünyanın (ve zamanın) Padişahı! Kâinatta izzet isteyen sen, padişahın açtığı kapının eşiğinde bulur.

Mihri bu beyitte, dünyada değer ve saygı arayan kimselerin, aradıklarını, Bâyezîd'in açtığı kapının eşiğinde bulacağını dile getirmektedir. Doğrudan Bâyezîd'e seslenişte bulunan şair, nida sanarını kullanmaktadır. Bâyezîd'in dünyanın ve zamanın yani âlemlerin şahı olarak gören Mihri, izzet sahibi olan sultanına övgüde bulunmaktadır. Feth, bâb, asitân, izzet, cihân, devran kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı kullanılmıştır. Kapı eşiği ile Bâyezîd'in makamını ve yurdunu kasteden şair, mecâz-ı mürsel sanatından yararlanmıştır.

22 Buldı lutfuñ şemmesinden bu cihânuñ bâğı râğ

Oldı la'lüñ çeşmesinden âb-ı hayvân u cülâb

lütuf / lütûf / لُطْف / لطف (Arapça): Güzellik, hoşluk. İyilik. İyi muamele. İhsan.

Bağış.

şemme / شمه (Arapça): En küçük miktar. Çok az. Koklama. Bir defa koklama.

cihan / cihân / جهان (Farsça): Dünya, kâinat, âlem.

bağ / bâğ / باغ (Farsça): Büyük bahçe, bağ.

rağ / راغ (Farsça): Dağ eteği. Çayırılık, çimenlik, güllük gülistanlık bahçe.

la'l / لعل (Arapça): Kırmızı dudak. Dudak. Kırmızı. Al.

çeşme / چشمه (Farsça): Pınar. Çeşme.

ab / âb / آب (Farsça): Su.

hayvân / حيوان (Arapça) Canlı, hayatlı, diri.

âb-ı hayvan: ab-ı hayat. / Âb-ı Hızır, âb-ı hayvan, âb-ı beka gibi isimlerle de söylenen hayat suyu. Sonsuz yaşam suyu.

cülâb / cüllâb / جلاب (Farsça): Gülsuyu.

22.Lütfunun ufacık bir zerresinden bu kâinatın bahçesi, güllük gülistanlık bir bahçeye dönüştü, dudaklarının çeşmesinden akan sonsuz hayat suyu ve gülsuyu oldu.

Mihri bu beyitte, Bâyezîd'in ihsan ettiği lütfunun ufacık bir zerresinin dahi kâinatı güllük gülistanlık bir bahçeye dönüştürecek kadar etkili olduğunu ve sonsuz yaşam bahşeden hayat suyunun O'nun çeşmesinden döküldüğünü dile getirmektedir. Beyite bakıldığında dudaklarının çeşmesi ifadesi ile Bâyezîd'in ağzından çıkan sözlerin kastedildiği düşünülebilmektedir. Kâinatı bir bahçeye benzeten şair, teşbih-i belîğ sanatını kullanırken, bu bahçe olan âlemde güllerin açılmasını ve gül meydanına dönüşmesini Bâyezîd'e dayandırarak hüsn-i tâlil sanatını kullanmıştır. Bâyezîd'in dudakları ise kavuşma-vuslatı temsil etmekle beraber hayat suyuna benzetilerek teşbih-i belîğ sanatından yararlanılmıştır. Lâl, âb-ı hayvân, cülâb, çeşme, bağ, şemme kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüpsanatından yararlanılmıştır.

23 Zinde olur haşre dek bulur hayâtı teşne-dil

Hızır-veş her mürdeye virsen şehâ lutfuñla âb

zinde / زنده (Farsça) Canlı, diri. Gücü kuvveti yerinde, sağlam, dinç.

haşr / حشر (Arapça): Kıyamet, haşır.

hayat / حیات (Arapça): Yaşam. Yaşayış. Yaşamak. Canlılık.

teşne-dil / تشنه دل (Farsça): Gönlü susamış, gönülden isteyen, çok istekli

hızr / hızır / خضر (Arapça): Âbıhayat içtiği için ölümsüzlüğe erdiğine, bereketi temsil ettiğine ve kul sıkıştığında imdâdına yetiştiğine inanılan, bir görüşe göre peygamber, bir görüşe göre velî olan zat.

-veş / وش (Farsça): eklediği kelime ile benzetme ilgisi kuran, gibi anlamı katan ek.

mürde / مرده (Farsça): Ölmüş kişi. Ölü.

ab / âb / آب (Farsça): Su.

23.Ey padişah, senin lütfunla, her ölüye, Hızır gibi su versen, kıyamete kadar diri olur, çok istediği yaşamı bulur (ölüler).

Mihri bu beyitte, Bâyezîd'i Hızır (a.s)'a benzeterek, bir önceki beyitte bahsedilen ab-1 hayatı yani sonsuz yaşam suyunu ölümlere verse, ölümlerin dirileceğini ve kıyamete kadar o çok istedikleri hayatı yaşayacaklarını dile getirmektedir. Hz. Hızır'a benzetilen Bâyezîd ifadesinde teşbih-i belîğ sanatı kullanılırken, doğrudan Bâyezîd'e seslenişte bulunularak nida sanatından yararlanılmıştır. Padişah ile doğrudan Bâyezîd kastedilerek mecâz-ı mürsel sanatı kullanılmıştır. Mübalağa sanatı ile şair, Bâyezîd'in ölümlere bile yaşam verecek kadar kudretli ve olağanüstü bir şehzade olduğundan bahsetmektedir.

24 Saltanat tahtında her dem saña ey kân-ı kerem

‘Adl hıl’at tâc devlet ‘âdet olmuşdur savâb

kan / kân / كان (Farsça): Kaynak, menba, ocak.

kerem / كَرَم / كرم (Arapça): İyilik, ikram, şeref, nefaset, izzet.

adl / عدل (Arapça): Adalet. Hakkaniyet. Adâlet üzere oluş. Cevr ve zulüm etmeyip nefislerde ve akıllarda istikameti kaim ve mâlum olan emir ve hâleti icra etmek. Doğruluk.

hil'at / خلع (Arapça): Yüksek makamdaki zatların beğendiği kimseye ve takdir edilen zevata giydirdiği kıymetli, süslü elbise. Kaftan.

tâc / تاج (Arapça): Hükümdarların başlarına giydikleri mücevherli ve kıymetli taşlarla süslü başlık. Taç.

adet / âdet / عادت (Arapça): Usul, görenek, alışılmış davranış. Huy, tabiat.

savab / savâb / ثواب (Arapça): Doğru. Dürüstlük. Doğru dürüst. Yanlış olmayan.

24.Ey lütuf ve ihsan menbaı, senin saltanatında, daima adalet kaftanı ve devlet tacı doğru bir gelenek olmuştur.

Mihri bu beyitte, Bâyezîd'in saltanatında adalet ve hükümdarlığın eksiksiz, kusursuz ve dopdoğru bir şekilde yürütüldüğünü ifade edilmektedir. Devlet tacı ve adalet kaftanı tabirleri ilde de Bâyezîd için adalet ve hükümdarlığın normal, gündelik bir lütuf olduğunu dile getirmektedir. Doğrudan Bâyezîd'e seslenişte bulunan şair, nida sanatını kullanırken lütuf ve ihsan menbaı ifadesinde ise Bâyezîd'i kastederek mecâz-ı

mürsel sanatından yararlanmıştır. Şair, Bâyezid'e övgüde bulunarak, saltanatında daima adaleti düzgünce uyguladığına dikkat çekmektedir. Adet, savab, hil'at, tac, adl, kerem kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır.

25 Ağladur her dem şehâ bî-çâre Mihri'yi felek

Dâmen-i rahmuñ ile sil yaşını ey kâm-yâb

dem / دم / دَم (Farsça): An, vakit, saat

şeha / şehâ / شها (Farsça): Ey Pâdişah! Ey şah!

biçare / bîçâre / بیچاره / بیچاره (Farsça): Çaresiz. Zavallı

damen / dâmen / دامن (Farsça): Kenar, etek.

rahm / رحم (Arapça): Acıma, merhamet, şefkat.

kâm-yâb / کامياب (Farsça): İsteğine erişmiş, arzusuna nâil olmuş, bahtiyar.

25.Ey Pâdişahım! Çaresiz, zavallı Mihri'yi felek her an ağlatır, ey İsteğine erişmiş bahtiyar (Padişah), (Mihri'nin) gözyaşlarını merhamet ve şefkatinin eteği (kenarı) ile sil.

Mihri bu beyitte, kendi mahlasını kullanarak, Bâyezid'e seslenmekte, O'na bahtiyar padişah diyerek, kendinin (Mihri'nin) gözyaşlarını silmesini dilemektedir. Padişah unvanı ile Bâyezid'e seslenişte bulunan şair, nida sanatını kullanmaktadır. Klasik Türk şiirinde âşık- mâşuk portresinden yararlanan şair, padişahın, yüce sevgilinin karşısında gözyaşı döken, acizbir konumda iken sevgilisinden merhamet ve şefkat dilenmektedir. Şair kısaca Bâyezid ile kavuşmayı, kavuşmanın sonundaki bahtiyarlığa erişmeyi arzulamaktadır. Kam-yab, biçâre, rahm kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır.

26 N'ola ey kimyâ-nazar lutfunla olsan dest-gîr

Pây-mâl olup Amâsiyye'de olmuşdur türâb

kimya / كيميا (Arapça): Ender bulunan kıymetli şey, iksir. Tasavvufta, mevcut olana kanaat ve elde edilmesi mümkün olmayana ait arzu. İlaç.

Nazar / نظر (Arapça): Bakış, bakma.

lütuf / lütûf / لُطْفُ / لطف (Arapça): Rıfk ve nevâziş. İltifatla mülâyemet üzere muâmele eylemek. Allah (C.C.) Hazretlerinin kullarını rıfk ve sühuletle murâdına muvaffak eylemesi. Güzellik, hoşluk. İyilik. İyi muamele. İhsan. Bağış.

destgir / دستگیر (Farsça): Elden tutan kimse. Yardımcı. Muin.

pâymal / pâymal / پامال-پایمال (Farsça): Ayaklar altına alınmış, çiğnenmiş, hakir duruma düşürülmüş, perişan edilmiş.

türab / türâb / تراب (Arapça): Toprak.

26.Ne olur kıymetli bakış lütfunla yardımcı olsan, ayaklar altında çiğnenip Amasya'da toprak olmuş (olana).

Mihri bu beyitte, bir önceki beyit ile ilişkili olarak, kendinden söz etmekte, kendinin ayaklar altında çiğnenip adeta kendinin yaşadığı ve Bâyezîd'in de şehzade olduğu Amasya'da toprak olduğunu dile getirmekte ve Bâyezîd'in kendine yardımcı olmasını, el uzatmasını dilemektedir. Bâyezîd'den yardım, inayet dilenen şair, kıymetli bakışları olan Bâyezîd'in lütfuna nail olmayı istemektedir. Şair burada henüz sultan olmayan şehzadenin sancağı olan Amasya'dan bahsederek, onun uğruna makamının bulunduğu Amasya'da ayaklar altına çiğnenerek toprak olmayı istemektedir.

27 Dehr elinden hâne-i gamda yiyüben içmeğe

Eşk-i çeşmim âb olmuştur yüregüm hem kebâb

dehr / دهر (Arapça): Dünya. Zaman. Devir. Zamane.

hane / hâne / خانه / خانه (Farsça): Ev, mesken, beyt.

gam / غَم / غَم / گام (Farsça): Üzüntü, sıkıntı, keder, kaygı, tasa.

eşk / اشك (Farsça) Gözyaşı.

çeşm / چشم (Farsça): Göz.

ab / âb / آب (Farsça): Su. Deniz. Irmak.

27.Zamanın elinden üzüntü evinde yiyip içmekten dolayı, hem gözümün yaşı nehir olmuştur hem de yüreğim kebab olmuştur.

Mihri bu beyitte, hayatının acı dolu olduğunu, sürekli gam ve keder çektiğini ve gözyaşının sel gibi aktığını, yüreğinin yandığını dile getirmektedir. Zaman unsurunu kişileştirerek ele benzeten şair, teşbih-i belîğ sanatını kullanırken zaman eli ile fani

âlemi kastetmekte ve mecâz-ı mürsel sanatını kullanmaktadır. Gözyaşlarıyla nehir oluşturan şair, Bâyezid ile hasret kalmasını mübalağa sanatı ile aktarırken, acıdan yüreğini kebab gibi yandığını belirtirken de teşbih-i belîğ sanatından yararlanmışır.

28 Kıl ‘imâret lutf idüp bu dil-harâbın husrevâ

Her cihetden leşker-i gam eylemiş durur harâb

imaret / imâret / عمارت (Arapça): Bayındırlık; bir yerin ömür sürülür, yaşanır hâle getirilmesi. Fakirlere yemek verilen yer.

dil-harab / دلخراب (Arapça): Gönlü yıkılmış, gönlü kırılmış.

hüsrev / خسرو (Farsça): Hükümdar. Şah. Padişah.

cihet / جهت (Arapça): Taraf. Yön.

leşker / لشكر (Farsça): Asker. Ordu.

harab / harâb / خراب (Arapça): Viran. Issız. Perişan. Yıkık.

28.Ey padişah! Bu kalbi kırığa (Kalbi kırık kuluna) lütfedip imaret kıl, her taraftan gam askerleri saldırmakta, harab olmaktadır.

Mihri bu beyitte kendi hüznünü bildirmekte ve kalbinin kırık olduğunu zira nereye baksın hayatında üzüntü olduğunu görmekte, kendini yıkık dökük bir viraneliğe benzetmektedir. Mihri bu viranelikten ancak Bâyezîd’in lütfuyla kurtulacağını dile getirmektedir. Doğrudan Bâyezîd’e seslenişte ve serzenişte bulunan Mihri, nida sanatını kullanmışır. Kırık kalbinin Bâyezîd sayesinde düzeleceğini ve yeniden neşe bulacağını dile getiren şair, kederi bir asker, orduya benzeterek teşbih-i belîğ sanatını kullanmışır.

29 Kılın ey Yûsuf nazar lutfuñla ben bî-çâreye

İ’tikâdum bu durur bulam Zelîhâ-veş şebâb

Nazar / نظر (Arapça): Bakış, bakma.

lütuf / lütûf / لطف / لطف (Arapça): Rıfk ve nevâziş. İltifatla mülâyemet üzere muâmele eylemek. Allah (C.C.) Hazretlerinin kullarını rıfk ve sühuletle murâdına muvaffak eylemesi. Güzellik, hoşluk. İyilik. İyi muamele. İhsan. Bağış.

biçare / bîçâre / بیچاره / بیچاره (Farsça): Çaresiz. Zavallı

itikad / itikâd / اعتقاد (Arapça): İnanç.

veş / وش (Farsça): Gibi (mânâsına teşbih edatı.)

şebab / şebâb / شباب (Arapça): Gençlik, tazelik.

29.Çaresiz bene lütfedip bir baksan, inanırım ki Zeliha gibi gençlik ve tazelik bulurum.

Mihri bu beyitte, Yusuf ve Züleyha mesnevisine atıfta bulunmaktadır. Kendini Züleyha, Bâyezîd’i ise Yusuf’a benzeten Mihri, Bâyezîd’in kendine lütfedip de bir kez olsun bakması neticesinde, mutluluğundan adeta Züleyha gibi gençleşeceğini dile getirmektedir. Beyitte Hz. Yusuf ile Züleyha kıssasına hatırlatma ve gönderme yapılarak telmih sanatındanyararlanılmıştır. Kendisini Zeliha’ya benzeten şair, teşbih-i belîğ sanatını kullanırken, kendisini yüce sevgili olan padişahın karşısında çaresiz, zavallı olarak görmektedir.

30 Saltanat tahtında şâhâ devlet ile her nefes

Müstedâm ol haşre dek görme dü-‘âlemde ‘azâb

Müstedam / مستدام (Arapça): Sürüp gitmesi istenilen, sürekli, devamlı,

haşr / حشر (Arapça): Kıyamet, haşır.

dü / دو (Farsça): İki.

alem / âlem / عَالَم / علم / عَالَم (Arapça): Dünya, evren, kâinat.

azab / azâb / عذاب / عذب (Arapça): Eziyet, sıkıntı, azap.

Ey Şah! Saltanat tahtında aldığın her nefeste hükümdarlığın ile kıyamete dek daim var ol, iki dünyada da azap görme.

Mihri bu beyitte, Bâyezîd için dua etmekte, O’nun kıyamete kadar sağlıklı padişahlık makamında kalmasını dilemekte ve hem dünyada hem de ahirette azap görmemesini dilemektedir. Doğrudan şah ifadesi ile Bâyezîd’i kasteden Mihri, nida sanatını kullanmakla beraber, padişaha seslenişte bulunarak nida sanatından yararlanmıştı. Bâyezîd’in saltanatının kıyamete kadar sürmesini ve ilahi âlemde de bu fani dünyada da keder, azap, sıkıntı görmemesi için Allah’a dua eden şair, bir yandan Bâyezîd’i övmeye devam etmektedir.

31 ‘İzzet ile ol semâ oldukça dâ’im pây-dâr

Devlet ile tur cihân turdukça ey ‘âlî-cenâb

izzet / عَزَّتْ / عزت (Arapça): Değer. Yücelik. Saygı. Üstünlük. Şeref.

sema / semâ / سَمَا / سما (Arapça): Gökyüzü. Gök.

daim / dâim / دائم (Arapça): Sürekli, daima, devamlı.

paydar / pâydâr / payidar / پایدار (Farsça): Devamlı, kadim, iyice yerleşmiş. Sabit.
Kalıcı, sağlam, sürekli.

cihan / cihân / جهان (Farsça): Dünya, kâinat, âlem.

ali / âli / âlî / عَلِي / عالي / عالی (Arapça): Üstün. Yüce. Çok büyük. Meşhur.
Necib.

cenab / cenâb / جناب (Arapça): Hazret, saygı sözü. Büyüklük ifade etmek için,
hürmet maksadı ile söylenir.

ali-cenab / âli-cenab / عاليجناب (Arapça): Haysiyetli, şerefli, yüksek ruhlu,
düşmanına bile iyilik edecek yaratılıştaki olan.

31.Ey haysiyetli, şerefli ve yüksek (padişah)! Gökyüzü durdukça sen de şeref ve yüceliğinde daima yerinde kal ve sürekli ol, kâinat var oldukça devlet ve hükümdarlık ile var ol.

Mihri bu beyitte, Bâyezîd için duasını sürdürmekte, O'nun, gökyüzü ve yeryüzü yani kâinat durdukça, şeref ve yüceliği ile hükümdarlığını sürdürmesini dilemektedir. Mihri, Bâyezîd'e seslenişte bulunarak nida sanatını kullanırken, haysiyetli, şerefli ve ulu şah olarak da doğrudan Bâyezîd'i kastettiği için mecâz-ı mürsel sanatını kullanmıştır. Ali-cenâb, cihan, sema, paydar, izzet, devlet kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatındanyararlanılmıştır.

32 Fazluñ ile kıl 'inâyet lutfuñ ile it kabûl

Ben garîb üftâdenün yâ Rab du'âsın müstecâb

fazl / فضل (Arapça): Üstünlük. Erdem. Âlimlere yakışır olgunluk. İmân, cömertlik, ihsan, kerem, ilim, ma'rifet, üstünlük, hüner, tefâvüt, inayet.

inayet / inâyet / عِنَايَتْ / عنایت / عنایت (Arapça): Lütuf, ihsân, iyilik, yardım.

üftade / üftâde / افتاده (Farsça): Düşmüş. Fakir. Biçare. Zavallı. Aşık.

müstecab / مستجاب (Arapça): Olumlu, müspet cevap alınan, kabul edilen (istek, duâ vb.).

Ya Rab! Üstünlüğün ile lütfedip, ben garip zavallı biçarenin duasını kabul et.

Şair, Allah'a seslenişte bulunarak nida sanatından yararlanmaktadır. Bâyezid için iyi dilek, temenni ve dualarda bulunan Mihri, Allah'ın üstünlüğü ile lütfederek bu zavallı kulu olan Mihri'nin duasının kabul edilmesini dilemektedir. Şair burada aslında kendisi için değil yine övgülerde bulunduğu sultanı Bâyezid için duasının kabul olmasını istemektedir. Şairin asıl temennisi, Bâyezid'in saltanatının sonsuza kadar sürmesi ve şahının iki dünyada da azapçekmeden, mutlulukla yaşamasıdır.

2.4. Dördüncü Kaside

4 Kasîde-i Sultân Ahmed

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Teşnedür dil sun lebünden çeşme-i hayvân ana
Mürdedür cismüm gamundan n'ola virsen cân ana

1.mısraın on birinci hecesinde imâle uygulanmıştır.

2 Geldügince cân tenden karşı çıksa tan mıdur
Mülket-i dilde hayâlün oldı çün sultân ana

1.mısraın dördüncü hecesinde imâle, beşinci hecesinde med, on ikincihesende imâle uygulanmıştır. 2.mısraın üçüncü hecesinde imâle uygulanmıştır.

3 Revzenünden zerre-veş üstüne düşer Müşterî
Gördi beñzer gün cemâlün oldı ser-gerdân ana

4 Yâ kaşunun tîrile dil hânesin zeyn eyledi
Sînede gamzen hayâli olalı mihman ana

1.mısraın üçüncü, yedinci hecelerinde; 2.mısraın üçüncü, dördüncü, sekizinci, on ikinci hecelerinde imâle uygulanmıştır

5 Eyledüm yoluna îşâr itmek için husrevâ
Gözlerümün kanlı yaşın dürr ilmercân ana

1.mısraın dördüncü hecesinde imâle, onuncu hecesinde vasl (ulama);2.mısraın üçüncü, yedinci, on birinci hecelerinde imâle uygulanmıştır.

6 Hâlis-i zer kılmağ için kalbini ‘âşıklarun

Genc-i hüsnün cevherin saklar dil-i vîrân ana

1.mısraın üçüncü hecesinde imâle, altıncı hecesinde vasl (ulama), yedinci, on birinci hecelerinde imâle uygulanırken; 2.mısraın on birinci hecesinde imâle uygulanmıştır.

7 Gülşen-i hüsnünde bülbül murg-ı hoş-elhân okur

Her seher gül defterinden nâme-i ‘unvân ana

1.mısraın üçüncü hecesinde; 2.mısraın on birinci hecesinde imâle uygulanmıştır

8 Bezm-i hüsnün içre lâle sâkî olsa tan mıdur

Tohlar içüre gülistânda gül-i handân ana

1.mısraın sekizinci hecesinde imâle, onuncu hecesinde zihâf, on ikinci hecesinde imâle uygulanmıştır. 2.mısraın dördüncü, altıncı, on birinci, on ikinci hecelerinde imâle uygulanmıştır.

9 Almağa âsân idi cennet cemâli mîvesin

Ruhlarında olmasa şu’bân saçı bağ-bân ana

1.mısraın üçüncü, yedinci, on ikinci hecelerinde; 2.mısraın dördüncü, yedinci, sekizinci, on birinci hecelerinde imâle uygulanmıştır

10 Kimdür ol Sultân Ahmed kim cihân husrevleri

Âsitanında olupdur bende-i fermân ana

1.mısraın ikinci hecesinde vasl (ulama), altıncı hecesinde zihâf, dokuzuncu hecesinde imâle, onuncu hecesinde zihâf, on üçüncü hecesinde imâle uygulanmıştır. 2.mısraın üçüncü, on birinci hecelerinde imâle uygulanmıştır.

11 Mushaf-ı hüsnine her nâdân kılursa bir nazar

Keşf olur ol demde ezber şüphesiz Kur’ân ana

1.mısraın üçüncü, on ikinci hecelerinde imâle uygulanmıştır.

12 Ruhları şevkine bülbül nice nâlân olmasun

Yaraşur gül karşısına nâle vü efgân ana

1.mısraın üçüncü; 2.mısraın yedinci, sekizinci hecelerinde imâle uygulanmıştır.

13 Gülşen-i hüsninde zülfin depredüp bâd-ı sabâ

Gösterür tâvûs-veş her dem-be-dem cevlân ana

1.mısraın üçüncü, on üçüncü hecelerinde imâle; 2.mısraın beşinci hecesi medli kabul edilmiştir

14 Kûy-ı yâri bir nefes terk eylemez huccâc-ı ‘aşk

Ehl-i ‘aşka Ka’be’dür yeter ruh-ı cânân ana

1.mısraın dördüncü hecesinde imâle; 2.mısraın dördüncü, sekizinci, on birinci hecelerinde imâle uygulanmıştır

15 Çeşmünün kasdı eger cân ise ey şâh-ı cihân

Yolına olsun fedâ bir cân nedür bin cân ana

1.mısraın on üçüncü hecesinde imâle uygulanmıştır.

16 ‘İd-i vaslıdur bugün gel âsitânında şehün

Vaktidür Mihrî kıl imdi cânunı kurbân ana

1.mısraın dördüncü, on üçüncü hecelerinde imâle; 2.mısraın altıncı hecesinde vasl (ulama), sekizinci, on birinci hecelerinde imâle uygulanmıştır.

17 ‘İd-i adhâsın mübârek kılsun ol Hayy-ı Kadîm

Devlet-i rif’atde virsün ‘ömr-i câvîdân ana.

1.mısraın onuncu hecesinde vasl (ulama), on üçüncü hecesinde imâle; 2.mısraın üçüncü hecesinde imâle uygulanmıştır.

Bu kaside, Şehzade Ahmed’e yazılan methiyelerden biri olduğu için beyitlerin tamamında methiye özelliği görülürken 16.beyit taç beyit özelliğini, 17.beyit dua bölümü özelliğini taşımaktadır.

2.4.1. Dördüncü Kasidenin Biçimsel Özellikleri

- **Redif:** ‘‘Ana’’ sözcüğünün tekrarı ile oluşturulmuştur.
- **Kâfiye Türü:** ‘‘-ân’’ eki ile kâfiye-i mürekkebe kullanılmıştır.
- **Kâfiye Şeması:** aa – xa – xa –xa şeklinde düz kâfiye şemasına sahiptir.

1 *Teşnedür dil sun lebünden çeşme-i hayvân ana*

Mürdedür cismüm gamundan n'ola virsen cân ana

teşne / تشنه (Farsça): Susamış, pek istekli. İstekli, çok arzulayan, heveskâr.

dil / dîl / دِل / دِل (Farsça): Gönül, kalb, niyet. Cesâret, yürek. Lisan.

leb / لب (Farsça): Dudak.

çeşme / چشمه (Farsça): Pınar, çeşme

hayvân / حيوان (Arapça) Canlı, hayatlı, diri.

çeşme – i Hayvan: Hayat Pınarı. Beyitte, Hızır ve İskender kıssasına atfen ab-ı hayat pınarı kastedilmektedir.

mürde / مرده (Farsça): Ölmüş kişi. Ölü.

cism / جسم (Arapça): Beden, vücut.

gam / غَم / غَم / گام (Farsça): Üzüntü. Sıkıntı. Tasa. Kaygı.

1.Susamıştır gönül, ona, dudağından yaşam suyu (ab-ı hayat) sun. Bedenim üzüntüden ölüdür, ona can versen ne olur?

Mihri Sultan Ahmed’e yazdığı bu kasidesine, kendinin üzüntüden adeta bir ölüye benzediğini ve Sultan Ahmed’in dudaklarından gelecek yaşam suyunun ona can vereceğini ifade etmektedir. Burada, Mihri’nin Sultan Ahmed’den duyacağı güzel sözlerle iyileşeceğini bildirdiğini düşünmek mümkündür. Divan edebiyatında hâkim olan leb-dudak düşüncesi, genellikle tasavvufi boyutta kavuşmayı, vuslatı temsil etmektedir. Mihri Hatun da Sultan Ahmed ile vuslatın gerçekleşeceği takdirde yeniden yaşam, can bulacağını, hayatının onunla beraber daha neşeli ve anlamlı olacağını belirterek, bir nevi kasidesinden de anlaşılacağı üzere Sultan Ahmed’e türlü övgülerde bulunmuştur.

Çeşme-i hayvan ile telmih sanatını kullanan şair, bedeninin ve gönlünün ölü, susamış olduğunu belirterek, kişileştirme sanatı olan teşhisi kullanmıştır. Sultan Ahmed'in dudaklarından gelecek olan yaşam suyu ile şairin can, hayat bulması ifadesinde ise mübalağakullanılmıştır.

2 *Geldügince cân tenden karşı çıksa tan mıdur*

Mülket-i dilde hayâlün oldı çün sultân ana

tan / t'an / طعن (Arapça): Yerme, ayıplama.

can / cân / جان (Farsça): Hayat. Ruh. Gönül. Can.

ten / تن (Farsça): Gövde, beden, vücut.

mülket / milket / ملكت (Arapça): Mülk kelimesinin nazımda kullanılan eski şekilleri.

mülk / مُلْك / ملك (Arapça): Yer. Yurt. Tasarruf, saltanat, kudret.

dil / dîl / دِل / دل (Farsça): Gönül, kalb, niyet. Cesâret, yürek. Lisan.

2.Sen geldiğinde canın bedenden çıkması şaşılacak şey değildir zirâ; gönül mülkünde senin hayalin ona sultan oldu.

Mihri, bu beyitte Şehzade Ahmed'e düzdüğü övgülerle, onunla karşılaştığında heyecandan canının bedenden çıkacak kadar olduğunu, bu heyecanının methiyesiyle kendisinin mazur görülmesini dileyerek, Sultan Ahmed'in kendi gönlünde bir padişah olduğunu, gönül mülkünde ona tamamen biat ettiğini ifade etmektedir. Mihri, can, ten, tan, mülket-i dil kelimeleri arasında tenasüp sanatını kullanmıştır. Kendi gönlünü de bir mülke, yurda benzeten şair, teşbih-i belîğ sanatından yararlanmıştı. Sultan Ahmed'i görünce canının bedeninden çıkacağı ibaresinde, bir nevi heyecan ve arzudan canını teslim edeceğini belirten şair, mübalağa sanatını ve kinaye sanatını kullanmıştır.

3 *Revzenünden zerre-veş üstüne düşer Müşteri*

Gördi beñzer gün cemâlûn oldı ser-gerdân ana

revzen / روزن (Farsça): Pencere

zerre / ذَرَّة / ذره (Arapça): Azıcık, birazcık, en küçük parça.

veş / وش (Farsça): eklediği kelime ile benzetme ilgisi kuran, gibi anlamı katan ek.

müşteri / مُشْتَرِي (Arapça): Dokuz uydusu bulunan ve güneşe yakınlığı bakımından beşinci sırada yer alan en büyük gezegen, Jüpiter, Erendiz

cemal / cemâl / جَمَال / جمال (Arapça): Yüz güzelliği. Fertteki güzellik.

sergerdan / sergerdân / سرگردان (Farsça): Başı dönmüş. Şaşkın. Hayran.

3.Güneşe benzeyen güzel yüzünü görüp, hayranlıktan başı dönen Jüpiter (yıldızı), senin üzerine pencerenden bir damlagibi düşer.

Divan edebiyatında Müşteri Yıldızı olarak geçen terim, Doğu kültüründe astral inançlarında yedi seyyar yıldızlarından biri olarak kabul edilir. Bircis ve Erendiz olarak da adlandırılan, evi yay burcu, temsil ettiği gezegeni Jüpiter olan; Batılı mitolojilerde Zeus ve Jüpiter'in karşılığı astrolojik bir ögedir. Ahmet Talat Onay'a göre Müşteri'nin bir diğer adı da Hürmüz'dür. Hürmüz, Fars mitlerinde ve Zerdüştlük dininde en büyük tanrıdır. Gökyüzü ordusunun başı, iyiliklerin ve bilge tanrıların en büyüğüdür. Işıktan ve hakikatten ibaret olan Hürmüz, Zerdüştinancına göre kötülük tanrısı Ehrimen'in en büyük rakibi ve gökyüzü, ışıklar ordusunun başı olarak görülmüştür. (Onay, 1996: 370).

Mihri, bu beyitte Şehzade Ahmed'in yüz güzelliğine övgüde bulunmaktadır. Şehzade Ahmed'in yüzünü güneşe benzeten şair, teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. Müşteri ile gün kelimeleri arasında uyum söz konusu olarak, tenasüp sanatından yararlanılmıştır. Mihri, Ahmed'in güneşe benzeyen güzel yüzünden bahsederek onun cemalinin hakikat ve ışık kaynağı olduğunu belirterek, mecazlı bir ifadeyle Jüpiter'in Ahmed'in penceresinden içeriye bir damla gibi düşerek, o güneş gibi yüzünü açığa çıkarttığından bahsederek, Şehzade Ahmed'i yüceltmektedir.

4 Yâ kaşunun tîrile dil hânesin zeyn eyledi

Sînede gamzen hayâli olalı mihman ana

ya / yâ / يَا (Arapça): Ey! Seslenme ünlemi.

tir / tîr / تِير (Farsça): Ok. Sevgilinin kirpiği.

dil / dîl / دِل / دل (Farsça): Gönül.

zeyn / زين (Arapça): Süs. Süsleme. Zinet.

sîne / سینه (Farsça): Göğüs. Bağır. Kalp. Yürek. Sine.

mihman / mihmân / مهمان (Farsça): Misafie. Konuk.

4.Yürekte (senin) yan bakışlarının hayali (kalbime) konuk olduğundan beri, yay (gibi)kaşın ve kirpiklerinle gönül hanemi süsledin.

Mihri bu beyitte de Şehzade Ahmed'in güzelliğini tasvir etmektedir. Mihri Şehzade Ahmed'in kaşının, kirpiğinin ve gamzesinin güzelliğini, hayalinin kalbini süslediğini ifade ederek dile getirmektedir.

Yâ, kaş, tir, sine, gamze kelimeleri arasında uygunluk gözeten şair, tenasüp sanatından faydalanmıştır. Sine X Dil; Kaş X Gamze kelimeleri arasında müşevveş leff ü neşr sanatı kullanılmıştır. Şair, yüreğini bir hane ve konuk olarak ele almış, yüreğini haneye, konuğa benzeterek teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. Mihri, yüreğinde Şehzade Ahmed'in gamzesinin hayalini kurmasını, Ahmed'in yay gibi kaşlarına, ok gibi olan kirpikleriyle gönül yuvasını şenlendirmesine dayandırarak, hüsn-i talil sanatından yararlanmıştı.

5 Eyledüm yoluna îsâr itmek için husrevâ

Gözlerümün kanlı yaşın dürr ile mercân ana

îsâr / îşâr / إيثار (Arapça): Kendisi muhtaç olduğu hâlde başkasına verme ahlâkı. Başkasının ihtiyâcını kendi ihtiyâcından önce düşünmek. Muhtac olduğu hâlde, elindeki malı muhtâc din kardeşine verip, yokluğa katlanmak. İkrâm etmek. Ağırlamak.

husrev / خسرو (Farsça): Hükümdar, şah, padişah.

dürr / در (Farsça): İnci.

5.Gözlerimin kanlı yaşını (o) Padişahın yoluna dökmek için inci ve mercan eyledim.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed ile vuslatın gerçekleşmesinin arzusu ile çektiği hasret ateşiyle gözlerinden süzülenin yaştan ziyade kan olduğunu belirterek, Şehzade Ahmed uğruna kanlı nice gözyaşları döktüğünü fakat bundan şikâyetçi olmadığını dile getirmektedir. Padişahı için döktüğü kanlı gözyaşlarını Mihri, inci ve mercan eyleyerek onun uğrunda çektiği hasreti güzelleştirmek istemiştir.

Husrevâ ifadesi ile şair bir nevi Şehzade Ahmed'e seslenişte bulunarak, nida sanatını kullanmıştır. Dürr, mercan, göz kelimeleri arasında tenasüp sanatını kullanan

Mihri, gözyaşlarının sebebini Şehzade Ahmed'e dayandırarak hüsn-i talil sanatını da kullanmıştır.

6 Hâlis-i zer kılmağ için kalbini 'âşıklarun

Genc-i hüsnün cevherin saklar dil-i vîrân ana

halis / halîs / hâlis / خَالِصٌ / خالص (Arapça): Saf. Katıksız. Hilesiz. Temiz.

zer / زر (Farsça): Altın.

genc / گنج (Farsça): Hazine.

hüsn / حسن (Arapça): Güzellik, iyilik.

cevher / جَوْهَرٌ / جوهر (Arapça): Elmas, zümrüt, pırlanta gibi değerli süs eşyası, mücevher, gevher, Güher. Var olan bir şeyin özü, esâsı, varlığındaki maya.

dil / dîl / دِلٌ / دل (Farsça): Gönül, kalb, niyet

viran / vîrân / ويران (Farsça): Yıkık, harap. Kederli, üzgün, gamlı.

6.Âşıkların kalbini halis altından eylemek için güzelliğinin hazinesindeki cevheri onların gönlünü harap eylemek için saklar.

Şehzade Ahmed'in güzelliğine övgüde bulunan Mihri, âşıkların bu güzellik hazinesi karşısında ona kavuşamadıkları için ıstırap çektiklerini dile getirmektedir. Şehzade Ahmed'in güzelliğini hazineye, mücevhere benzeten şair, teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. Hâlis-i zer X Cevher, Aşık X Dil-i virân kelimeleri arasında mürettep leff ü neşr sanatı kurulmuştur. Altın kalpli Şehzade Ahmed, güzelliğiyle dillere destan olmuş ve âşıkların gönlünde bir yara olarak bu güzelliğin hasreti kalmıştır.

7 Gülşen-i hüsnünde bülbül murg-ı hoş-elhân okur

Her seher gül defterinden nâme-i 'unvân ana

gülşen / گلشن (Farsça): Gül bahçesi. Güllük.

hüsn / حسن (Arapça): Güzellik, iyilik.

murg / مرغ (Farsça): Kuş.

elhan / elhân / الحان (Arapça): Şarkılar. Besteler. Nağmeler. Melodiler.

name / nâme / نامه (Farsça): Mektup. Kitap. Risale.

unvan / عنوان (Arapça): Mektup ve yazı başlığı. Bir kitabın veya bir bölümünün, makâle, mektup vb.nin başına yazılan yazı veya kelime.

7.Güzelliğinin gül bahçesinde bülbül kuşları ona hoş nağmeler okurken, her seher vakti gül defterinden ona unvan risaleleri okur.

Mihri, Klasik Türk Edebiyatında sıklıkla kullanılan gül-bülbül mazmununu kullanmaktadır. Sevgilinin yeri yurdu gül bahçesi ile özdeşleştirilirken, sevgili bir gül şeklinde tasvir edilmiş, âşık ise sabahlara kadar güle olan aşkından feryat edercesine şarkı söyleyen, ağlayan bir bülbül konumundadır. Şehzade Ahmed'in güzelliğini ve yurdunu gül bahçesine benzeten şair, kapalı istiare sanatından yararlanmıştır. Bülbül kuşu ile kendisini kasteden Mihri, mecâz-ı mürsel sanatını kullanmıştır. Kısacası Mihri, Şehzade Ahmed'e ve ona olan sevgisine, bağlılığına övgüde bulunurken, onun güzelliği karşısında bülbül kuşlarına dönüştüğünü ve sabahlara kadar onun gönlünü hoş tutabilmek için nağmeler, unvan risaleleri okuduğunu dile getirmiştir. Gül X Bülbül, Hoş-elhân X Nâme-i unvân kelimeleri arasında mürettep leff ü neşr sanatı kurulmuştur.

8 Bezm-i hüsnün içre lâle sâkî olsa tan mıdur

Tolılar içüre gülistânda gül-i handân ana

bezm / بزم (Farsça): Sohbet meclisi. Muhabbet yeri. Yiyip içme, iş u nûş. Meclis. Eğlence meclisi. İçki meclisi.

hüsn / حسن (Arapça): Güzellik, iyilik.

saki / sâkî / ساقى (Arapça): Saka. İçki sunan kişi.

ta'n / طعن (Arapça): Ayıp.

tolı / dolu / İçki ile doldurulmuş, içinde içki bulunan bardak ve teşmil yoluyla kadehin içindeki içki.

gülistan / gülistân / گلستان (Farsça): Gül bahçesi, güllük.

handan / handân / خندان / خندان (Farsça): Gülen. Mesrur.

8. Güzelliğinin meclisinin içinde lale içki sunan olsa (bu) ayıp mıdır? (Sen) gülbahçendeona mesrur gül gibi içkiler içirirsin.

Mihri bu beyitte lale ile gül çiçeklerini kıyaslamaktadır. Aslında Mihri burada kendini Şehzade Ahmed'in meclisini gül bahçesi olarak ele almış ve kendisini de bir lale olarak tanımlayarak ve mesrur olan gül ile de Şehzade Ahmed'i işaret etmektedir. Dolayısıyla, Mihri burada, Şehzade Ahmed'in meclisinde içkileri dağıtan kişi olmak istediğini, bunun ayıp karşılanmaması gerektiğini ve Şehzade Ahmed'in elinden içki içmek istediğini dile getirmektedir. Şehzade Ahmed'in güzelliğine övgüde bulunmaktan kaçınmayan Mihri, ilahi aşkı sunan bir lale gibi onun meclisinde yer almak istediğini ve bu dileğinin de ayıp karşılanmaması gerektiğini ifade etmektedir.

Lale, gül-i handan, bezm-i hüsn, sâki, tolı kelimeleri arasında uygunluk kuran şair, tenasüp sanatını kullanmıştır. Kendisini lale olarak ele alan Mihri, Şehzade Ahmed'i ise mesrur bir güle benzeterek, açık istiare sanatından yararlanmıştır.

9 Almağa âsân idi cennet cemâli mîvesin

Ruhlarında olmasa şu'bân saçı bğ-bân ana

asan / âsân / آسان / آسان (Farsça): Kolay.

cemal / cemâl / جمال / جمال (Arapça): Yüz güzelliği. Fertteki güzellik.

mîve / میوه (Farsça): Meyve.

şuban / شبان (Farsça): Çoban.

ban / بان (Arapça): Ban ağacı. uzun ve düzgün oluşundan dolayı mecâzen sevgilinin boyu için kullanılır.

bağban / باغبان (Farsça): Bağ bekçisi, bahçıvan.

9.Ruhlarında yılan saçları ona bahçıvan olmasa, cennet gibi güzel meyvesini almakkolaydı.

Mihri, Şehzade Ahmed'in saçlarını, ondaki güzellik vasıflarını kıskanarak, saçlarını bir tuzak ögesi olarak yılanı benzeterek teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. Ruhunda yılanı benzettiği saçının Ahmed'e bahçıvanlık ettiğini, onu koruduğunu ifade eden şair, Ahmed'in güzelliğini cennet ile ilişkilendirmiştir. Mihri, Şehzade Ahmed'e bahçıvanlık eden yılan saçları ve bu bahçıvan olmasa, yani arasındaki engeller ortadan kalksa bu cennet gibi güzel sultana erişebilmenin mümkün olacağını belirtmiştir.

10 Kimdür ol Sultân Ahmed kim cihân husrevleri

Âsitanında olupdur bende-i fermân ana

cihan / cihân / جهان (Farsça): Dünya, kâinat, âlem.

husrev / خسرو (Farsça): Hükümdar, şah, padişah.

asitan / âsitan / آستان (Farsça): Kapı eşiği. Dergah. Tekke. Eşik.

bende / بنده (Farsça): Köle, kul. Himzetçi. Hizmetkar.

ferman / fermân / فَرْمَانُ / فرمان (Farsça): Emir. Tebliği.

Bende-i ferman: Emir kulu.

10.Sultan Ahmed hazretleri, kâinattaki bütün hükümdarların, eşiğinde ona emir kulu olduğukimsedir.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'in büyüklüğünü övmekte, bütün hükümdarların O'nun kapısında emir kulu olduğunu ifade ederek Şehzade Ahmed'i diğer hükümdarlardan daha yüce bir konuma yükseltmektedir. Sultan Ahmed'i yücelten Mihri, onun bir kâinat sultanı olduğunu, herkesin önünde boyun eğecek denli kudreti olduğunu ifade etmektedir. Bende-i fermân, cihân, husrev, sultân kelimeleri arasında tenasüp sanatı kullanılmıştır.

11 Mushaf-ı hüsnine her nâdân kılursa bir nazar

Keşf olur ol demde ezber şüphesiz Kur'an ana

mushaf / مصحف (Arapça): Sahife. Sahife halinde yazılı kitap.

hüsn / حسن (Arapça): Güzellik, iyilik.

nadan / nâdân / نَادَانُ / نادان (Farsça): Cahil.

nazar / نَظْرُ / نظر (Arapça): Bakış.

dem / دَمَ / دم (Farsça): An, zaman.

11.Her bir cahil, bir kez güzelliğinin kitabına baksa, o anda hiç şüphesiz Kur'an-ı Kerim'i ezberler.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'in güzelliğini bir kitaba benzetmekte ve bu güzelliği gören kimselerin beğenisinin büyüklüğünü de bir anda Kur'an-ı Kerim'i ezberlemeleri gibi büyük bir karşılıkla ifade etmektedir. Mihri'ye göre Şehzade Ahmed'in güzelliği, okuma yazma bilmeyenlerin dahi bir kez baksa mucizevi bir

şekilde Kur'an-ı Kerim'i ezberleyebileceği bir kitap gibidir. Kur'an, Mushaf, hüsn kelimeleri arasında uygunluk gözeten şair, tenasüp sanatını kullanmıştır

12 Ruhları şevkine bülbül nice nâlân olmasun

Yaraşur gül karşısına nâle vü efgân ana

şevk / شوق / شوق (Arapça): Arzu, istek. Çok isteme. Sevinç.

nalan / nâlân / نالان / نالان (Farsça): İnleyen, sızlayan, figân eden. İnleme.

nale / nâle / ناله (Farsça): İnilti.

vü / و (Farsça / Arapça): Ve bağlacının sesliyle biten Arapça ve Farsça kelimelerden sonraki okunuşu

efgan / efgân / افغان (Farsça): Acı ile bağırıp çağırılmalar. Feryatlar ve istimdat. Feryat etme, figan etme. Figanlar, inlemeler.

12.Yanaklarının dikeninde bülbül nasıl feryat etmesin? Ona gülün karşısında inleyip feryat etmek yaraşır.

Klasik Türk edebiyatında önemli mazmunlardan olan gül-bülbül ilişkisine değinen Mihri, kendisini sabahlara kadar feryat edip inleyen bir âşık olan bülbül olarak ele alırken, güzelliğin kaynağı olan gülü ise sevgili yani Şehzade Ahmed olarak ele almıştır. Ahmed'in yanakları ile kavuşmayı, vuslatı kasteden Mihri, mecâz-ı mürsel sanatından yararlanmıştı. Aralarında padişahxkul engelini her fırsatta belirten Mihri, Şehzade Ahmed'in yanaklarının dikeninde yani ona vuslatta çekilen çileyi gülün dikenine katlanmak olarak görmekte ve feryat etmesine şaşırılmamasının gerektiğini belirtmektedir. Şehzade Ahmed'i güle, kendisini de bülbüle benzeten şair kapalı istiare sanatından yararlanmıştı. Bülbül gibi maşuğun karşısında ona kavuşmayı beklerken inilti ve feryat içinde olan Mihri, gül gibi güzel olan Şehzade Ahmed'in karşısında inleyip, bu güzelliğin getirdiği aşktan feryat etmekte ve bundan da övünmektedir. Nalan X Efgân, Gül X Bülbül kelimeleri arasında mürettep leff ü neşr sanatı kurulmuştur.

13 Gülşen-i hüsninde zülfin depredüp bâd-ı sabâ

Gösterür tâvûs-veş her dem-be-dem cevân ana

gülşen / گلشن (Farsça): Gül bahçesi. Güllük.

hüsn / حسن (Arapça): Güzellik, iyilik.

zülf / zülûf / (زلف): Yüzün iki tarafından sarkan saç lülesi.

depretmek / oldurgan f. (< depre-t-mek < Eski Türk. tepre-t-mek) Kıvıltırmak, oynatmak, harekete getirmek, tahrik etmek.

bad / bâd / باد (Farsça): Rüzgar. Yel. Nefes.

saba / sabâ / صبا (Arapça): Gün doğuşundan esen hoş ve lâtif rüzgar.

bâd-ı sabâ: Serin ve tatlı esen bahar rüzgârı

tavus / طاوس (Farsça): Sülüngiller familyasından, tiz sesli, erkeğinin kuyruğu çok uzun, süslü, parlak ve güzel renkli çok büyük kuş

-veş / وش (Farsça): eklediği kelime ile benzetme ilgisi kuran, gibi anlamı katan ek.

dem / دم / دم (Farsça): An, vakit, saat

be- / به- ب (Farsça): Tekrarlanan iki kelime arasına veya tâ edatından sonra getirilerek zarflar teşkil eder.

dem-be-dem / دمبدم (Farsça): Dâima, demâdem.

cevlân / cevelân / جولان (Arapça): Hareket. Canlılık. Dolaşma. Gidip gelme. Gezinti.

Zülfün, sabah rüzgarını güzelliğinin bahçesinde hareket ettirir (estirir). Onu tavus kuşu gibi daima gezdirir.

13.Sabah rüzgârı, güzelliğinin gül bahçesinde saçlarını oynattığında her vakit ona tavus kuşu gibi canlılığı gösterir.

Eski Türk edebiyatında sabah rüzgârı, sevgiliden haber getiren, sevgilinin kokusunu, saçlarının kokusunu âşıklara getiren bir unsur olarak ele alındığı için bu mazmun, âşık ile mâşuk arasında haberleşme vasıtası göstermektedir. Mihri burada Şehzade Ahmed'in güzelliğine vurgu yaparken, sabah esintisinin saçlarını oynattığında canlılığın, hayat bulmanın ne demek olduğunu anlaşıldığını dile getirmektedir. Tavus kuşu, güzelliğiyle vurgulanan bir mazmundur. Klasik Türk şiirinde tavus kuşu, sevgilinin güzelliğini belirten, talih, baht ifadesi olarak ele alınmıştır. Tavus kuşu gibi canlılığı, talihi ve güzelliğiyle Ahmed'in güzelliği kastedilmiştir.

14 Kûy-ı yâri bir nefes terk eylemez huccâc-ı ‘aşk

Ehl-i ‘aşka Ka’be’dür yeter ruh-ı cânân ana

kuy / kûy / كوی (Farsça): Mahalle, sokak, köy. Sevgilinin evinin bulunduğu yer.

yar / yâr / یار / یاز (Farsça): Yar. Aşık. Maşuk. Sevgili. Dost. Arkadaş.

huccâc / حجاج (Arapça): Hacılar.

canan / cânân / جانان (Farsça): Sevgili.

14.Aşkın hacıları sevgilinin bulunduğu yeri bir an olsun terk etmezler. Aşk ehline sevgilinin ruhu ona Kâbe’dir.

Mihri, Ka’be ile sevgilinin bulunduğu mekânı kastederek, dini sembol olan Ka’be ile telmih sanatını kullanmıştır. Kendisini ve kendisi gibi olan âşıkları, aşkın hacıları olarak alan şair, sevgilinin bulunduğu yerden, mekândan, ruhen ve bedenen asla ayrılmadıklarını kalu beladan beri bu yüce sevgiliye büyük bir aşkla bağlı olduklarını bildirmektedir. Gerçek aşk ehli olanlar için sevgilinin ruhu, güzellik vasıfları, vuslat arzusu, sevgilinin bulunduğu ilahi âlem ve bunların tahayyülü bile onlara Ka’be gibi gelmektedir. Kuy-i yâr X Ka’be, Huccâc-ı aşk X Ehl-i aşk kelimeleri arasında müşevveş leff ü neşr sanatı kurulmuştur.

Ka’be, Allah’ın emriyle, Hz. İbrahim’in yaptığı, Müslümanlar için büyük öneme sahip ve Allah’ın yeryüzündeki sembolü olan yüce bir makamdır. Genellikle sevgilinin övülenin, mahallesi, eşiği, yüzü, yanağı, âşığın gönlü için benzetme unsuru olarak ele alır. Aşk hacıları, sevgilinin mahallesini terk edemez çünkü aşk ehline sevgilinin yanağıKa’be’dir (Kaya: 2010: 41).

15 Çeşmünün kasdı eger cân ise ey şâh-ı cihân

Yolına olsun fedâ bir cân nedür bin cân ana

çeşm / چشم (Farsça): Göz.

kasd / قصد (Arapça): Kasıt. Niyet. Hedef. Maksat.

cihan / cihân / جهان (Farsça): Dünya, kâinat, âlem.

15.Ey cihan padişahı! Gözlerindeki niyet eğer canı (feda kılmaksa) ona bir can nedir ki,bin can yolun feda olsun.

Mihri bu beyitte Şehzade Ahmed’i bir cihan padişahı olarak ele almış ve onun

sultanlığını yüceltmıştır. Şehzade Ahmed'e seslenişte ve serzenişte bulunan şair, nida sanatını kullanmıştır. Şehzade Ahmed'in bakışına, nazar edişine, gözlerine ve güzellik unsurlarına övgüde bulunan Mihri, Ahmed'in bakışlarının âşıkları aşk güzelliğinden öldürecek kadar güzel olduğunun vurgusunu yapmaktadır. Şayet Şehzade Ahmet âşıklarının canına kast etmek istiyorsa, âşıklar buna dünden hazırdır, sultanlarının yoluna bir değil bin canları da olsa bir anbile düşünmeden onu feda ederler.

16 *'İd-i vashıdır bugün gel âsitânında şehün*

Vaktidür Mihri kıl imdi cânunu kurbân ana

id / îd / عيد (Arapça): Bayram. Bayram günü.

vasl / وصل (Arapça): Kavuşma. Ulaşma. Vuslat.

asitan / âsitan / آستان (Farsça): Kapı eşiği. Dergah. Tekke. Eşik.

şeh / شه (Farsça): Padişah.

16. Gel, bu gün Padişah'ın eşiğinde kavuşma bayramıdır. Mihri, şimdi vaktidir, canını O'na kurban et.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed ile kavuşacağı zaman dilimini bayram günü olarak ele almaktadır. Mihri Şehzade Ahmed ile kavuşma gününü bir bayram gününe benzetmekte ve bu mutluluğun, lütfun karşılığında canını Şehzade Ahmed'e kurban etmek istediğini bildirmektedir. Burada, Mihri'nin Şehzade Ahmet ile görüşmekten ne kadar mutlu olacağı ifade edilmektedir. Şehzade ile kavuşmayı bayram gününe benzeten şair, teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. Kısacası şair, padişah ile vuslatın gerçekleşmesini hasretle beklemekte ve canını O'nun yoluna adamaktadır.

17 *İd-i adhâsın mübârek kılsun ol Hayy-ı Kadîm*

Devlet-i rif'atde virsün 'ömr-i câvîdân ana.

id-i adha / îd-i adhâ / عيد اضحى (Arapça): Kurban Bayramı

hayy / حَيّ / حَيّ (Arapça): Gerçek hayat sahibi olan Allah.

kadim / kadîm / قَدِيم / قَدِيم (Arapça): Allahü teâlânın zâtına âit sıfatlarından. Varlığının evveli, başlangıcı olmayan.

Hayy-ı Kadim / Allahü Teâlâ.

rif'at / رفعت (Arapça): Yücelik, yükseklik, bilhassa mevki yüksekliği

devlet / دولت (Arapça): Devlet, mevki

cavidan / câvidân / جاودان (Farsça): Kalıcı, sonsuz, ebedi.

17.Hayy-ı Kadim olan Allah, Kurban Bayramını mübarek kılsın, Ona Devletin (en) yüksek mevkiinde sonsuz ömür versin.

Mihri, varlığının evveli ve başlangıcı olmayan Allahü teâlânın Şehzade Ahmed'e uzun bir ömür ve saltanat nasip etmesi için iyi dileklerde ve dualarda bulunmaktadır. Aynı zamanda Kurban bayramını da kutlayan Mihri, bu kasidesinde genel olarak Şehzade Ahmed'in güzelliğine, saltanatlığına, sultanlığına övgüde bulunarak onu yüceltmiş ve kendi canını O'nun yoluna feda etmiş kulu olarak şiirlerinde yer almıştır.

2.5. Beşinci Kaside

5 Kasîde-i Sultân Ahmed

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fa'ûlün)

1 İrdi yine subhun nefesinden dem-i İsâ
Kıldı kamu hoş 'azm-i remîm olmışı ihyâ

1.mısraın ikinci, on ikinci, on üçüncü hecelerde imâle; 2.mısraın ikinci, on ikincihecelerinde imâle uygulanmıştır.

2 Saçdı yine la'l üstine şeb-nem dür-i şeh-vâr
Gülşende bugün lutf ile bu bâd-u Meshîhâ

1.mısraın ikinci, on ikinci hecelerde imâle uygulanmıştır.

3 Her levha-i berg üzre nice dürlü kalemler
Yazdı yüri kıl kudret-i Nakkâş'ı temâşâ

1.mısraın dokuzuncu, on ikinci hecelerde; 2.mısraın ikinci, on ikinci hecelerde imâle yapılmıştır.

4 Lutfi eserinden bugün ol Rabb-i Kerîm'ün
Oldı bu cihân bâğı kamu cennet-i me'vâ

1.mısraın ikinci hecesinde imâle, sekizinci hecesinde vasl (ulama), on ikinci hecesinde imâle; 2.mısraın ikinci hecesinde imâle uygulanmıştır.

5 Pâk eyledi ferrâş-ı sabâ rûy-ı cihânı

Getürdi bahâr ebr gözinden ana çün mâ

1.mısraın on ikinci hecesinde imâle; 2.mısraın ilk hecesinde imâle, altıncı hecesinde med, on ikinci hecesinde imâle uygulanmıştır

6 Her gûşede bir serv-i sehî âb-ı revândur

Kim rûh-ı revana virür ol câm-ı musaffâ

1.mısraın on ikinci hecesinde imâle; 2.mısraın beşinci, altıncı, on ikinci hecelerinde imâle, dokuzuncu hecesinde vasl (ulama) uygulanmıştır.

7 Çün vakt-i bahâr oldu vü hengâm-ı çemendür

Bu demde gülistandan irag olmaya aslâ

1.mısraın on ikinci hecesinde imâle; 2.mısraın ilk hecesinde imâle, dokuzuncu hecesinde vasl (ulama), on ikinci hecesinde imâle uygulanmıştır.

8 Gül mevsimidür çünkü bugün sahn-ı çemende

Ney gibi figân eylegil ey bülbül-i şeydâ

1.mısraın on ikinci hecesinde imâle; 2.mısraın ikinci hecesinde imâle, sekizinci hecesinde vasl (ulama), on ikinci hecesinde imâle uygulanmıştır.

9 ‘Ayş it demidür bezm-i çemende güle karşı

Fevt itme sakın fırsatı bu dem dime lâ lâ

1.mısraın onuncu, on ikinci hecelerinde imâle; 2.mısraın dokuzuncu, on ikinci hecelerinde imâle uygulanmıştır.

10 Gül ruhları yâdına bugün cânı revân it

Tîz açıla şâyed bulamazsun anı ferdâ

1.mısraın altıncı, on ikinci hecelerinde imâle; 2.mısraın ikinci, on ikinci hecelerinde imâle uygulanmıştır.

11 Benzer ki gülistana yine sâye salupdur

Bir ruhları gül gonca-dehen kâmeti bâlâ

1.mısraın altıncı, dokuzuncu, on ikinci hecelerinde; 2.mısraın on ikinci hecesinde imâle uygulanmıştır.

12 Hoş gör bu demi kim virür ol ruha fütûhı

Bir zerre demâgunda komaz 'illet-i sevdâ

1.mısraın altıncı, on ikinci hecelerinde imâle, dokuzuncu hecesinde vasl (ulama);2.mısraın on ikinci hecesinde imâle uygulanmıştır.

13 Kim devr-i şehen-şâh-ı cihân Ahmed-i Hân'dur

Dâl oldu anun devleti ismine müsemmâ

1.mısraın on ikinci hecesinde; 2.mısraın dokuzuncu, on ikinci hecelerinde imâle uygulanmıştır.

14 Gülzâr cemâliyle meger buldı letâfet

K'oldı çemen etrâfı yine hûb mutarrâ

1.mısraın beşinci hecesinde zihâf, altıncı, onuncu hecelerinde imâle; 2.mısraın ikinci hecesinde imâle, dördüncü hecesinde vasl (ulama), dokuzuncu hecesinde imâle uygulanmıştır.

15 Mislün gibi ey şâh-ı zamân rûy-ı cihana

Bu devr-i felek bir dahi göstermedi kat'â

1.mısraın on ikinci hecesinde imâle; 2.mısraın birinci, on ikinci hecelerinde imâle uygulanmıştır.

16 Hâk-i rehüne kılmaga îsâr şükûfe

Sebz üzre kodı sîm ü zer esbâb müheyyâ

1.mısraın ikinci, beşinci hecelerinde; 2.mısraın beşinci hecesinde imâle, sekizinci hecesinde vasl (ulama) uygulanmıştır.

17 Rezmüne mukâbil turamaz Sâm u Nerîmân

Rüstem olamaz erlük içinde sana hem-tâ

1.mısraın ikinci, on ikinci hecelerinde imâle; 2.mısraın yedinci hecesinde vasl(ulama), onuncu, on ikinci hecelerinde imâle uygulanmıştır.

18 Uzatsa dilin devletünün şem'ine düşmen
Cân virmege pervâne-sıfat geldi ne pervâ

1.mısraın birinci, on ikinci hecelerinde imâle; 2.mısraın on ikinci hecesinde imâleuygulanmıştır.

19 Bâlâ kadüni gördi meger taraf-ı çemende
Hayretde turur serv ü sanavber dahi yek-pâ

1.mısraın beşinci, on ikinci; 2.mısraın on ikinci hecesinde imâle uygulanmıştır.

20 Sen serv-i revân pâyına yüz sürmek içündür
Bustânda revân her yana mâ olduğu icrâ

mısraın on birinci hecesinde vasl (ulama), on ikinci hecesinde imâle; 2.mısraın onikinci hecesinde imâle uygulanmıştır

21 Bitmedi hatun gibi gülistânda benefşe
Çeşmün gibi yâ nergis eyâ gözleri şehlä

1.mısraın ikinci, altıncı, on ikinci hecelerinde imâle; 2.mısraın yedinci hecesinde vasl (ulama), on ikinci hecesinde imâle uygulanmıştır.

22 Hattuna benefş öyküneli çeşmüne nergis
Oldı bularun biri siyeh-rû biri a'mâ

1.mısraın ikinci, dokuzuncu, on ikinci hecelerinde imâle; 2.mısraın ikinci, altıncı, on ikinci hecelerinde imâle uygulanmıştır.

23 Bitmedi dahi bitmeyiser bâg-ı cihânda
Bir sencileyin ruhları gül lebleri hamrâ

1.mısraın ikinci, beşinci, on ikinci hecelerinde; 2.mısraın on ikinci hecesinde imâleuygulanmıştır.

24 Bir dahi nazar eylemeye rûy-ı cinâna
Her kim kıla sen ruhları zîbayı temâşâ

1.mısraın ikinci, dokuzuncu, on ikinci hecelerinde imâle; 2.mısraın dokuzuncu, onikinci hecelerinde imâle uygulanmıştır.

25 Gül ruhlarını gördi çü hemgâm-ı çemende

Dil bülbüli bu şi'ri hemân eyledi inşâ

1.mısraın beşinci, on ikinci; 2.mısraın on ikinci hecesinde imâle uygulanmıştır.

26 Ey tal'atı hurşîd eyâ hüsn ile garrâ

'İd ayı gibi kaşların oldu çü hüveydâ

1.mısraın sekizinci hecesinde zihâf, onuncu hecesinde imâle; 2.mısraın ikinci, beşinci, on ikinci hecelerinde imâle, sekizinci hecesinde vasl (ulama) uygulanmıştır.

27 Sen kaşı kemân gamzesi oh çeşmi harâmî

Bir tîr ile kıldı dil ü cân mülkini yagmâ

1.mısraın ikinci, on ikinci hecelerinde imâle; 2.mısraın altıncı, on ikinci hecelerinde imâle, yedinci hecesinde vasl (ulama) uygulanmıştır.

28 Hey râzıyuz ol gamzelere kanımız içsin

Râhatlar ola rûhına 'âfiyye vü sahhâ

1.mısraın dördüncü hecesinde vasl (ulama), onuncu hecesinde imâle; 2.mısraın üçüncü hecesinde vasl (ulama), beşinci, on ikinci hecelerinde imâle uygulanmıştır.

29 Dil murgını bir bend ile hoş dâma düşürdi

Cân boynuna zülfün salalı halka-i sevdâ

1.mısraın on ikinci; 2.mısraın dokuzuncu, on ikinci hecelerinde imâle uygulanmıştır.

30 Hurşîd-i cihân tâb virür gerçi degüldür

Âyîne-i hüsnün gibi ey mâh-ı mücellâ

1.mısraın sekizinci hecesinde vasl (ulama); 2.mısraın on ikinci hecesinde imâle uygulanmıştır.

31 Çıksun hele bin mihnet ile cânı cihânda

Her kim ki senün yoluna cân virmeye cânâ

1.mısraın yedinci hecesinde vasl (ulama), dokuzuncu, on ikinci hecelerinde imâle;2.mısraın altıncı, on ikinci hecelerinde imâle uygulanmıştır.

32 Haddüni görüp korkaram âh itmeğe nâ-gâh

Ahumla yana dâ'ire-i çarh-ı mu'allâ

1.mısraın ikinci hecesinde imâle, sekizinci hecesinde vasl (ulama), on ikinci hecesinde imâle; 2.mısraın birinci, beşinci, dokuzuncu hecelerinde imâle uygulanmıştır.

33 Oldukça bahâr ile müzeyyen kamu 'âlem

Turdukça zemîn ile zamân kubbe-i minâ

1.mısraın altıncı, on ikinci hecelerinde imâle; 2.mısraın altıncı, on ikinci hecelerinde imâle uygulanmıştır.

34 Ter tâze vü sebz ola şehâ bâg-ı cemâlün

'Ömrüni mezîd eylesün ol Hayy ü Tüvânâ

1.mısraın on ikinci; 2.mısraın ikinci, on ikinci hecelerinde imâle, sekizinci hecesinde vasl (ulama) uygulanmıştır.

35 Bu mâh-ı sıyâm ile bu 'id ayı hakıçün

Bin 'özü ile tapundan ider anı temennâ

1.mısraın birinci, altıncı, onuncu, on ikinci, on üçüncü hecelerinde imâle; 2.mısraın beşinci, onuncu, on ikinci hecelerinde imâle, yedinci hecesinde vasl (ulama) uygulanmıştır.

36 Bu bahtı siyeh Mihrî'ye şâhâ nazar it kim

İksîr ide hâk eyledi devrân anı zîrâ

1.mısraın birinci hecesinde imâle, yedinci hecesinde zihâf; 2.mısraın on ikinci hecesinde imâle uygulanmıştır.

37 Medh itmeğe hüsnüni gülistân-ı çemende

Bir bülbül-i hoş-tab' durur bu dahi gûyâ

1.mısraın altıncı, on ikinci hecelerinde imâle; 2.mısraın sekizinci hecesinde vasl(ulama), onuncu hecesinde imâle uygulanmıştır.

38 Bustân-ı hadün leblerünün goncalarından

Dil bülbülünü redd ide mahrum ide hâşâ

1.mısraın on ikinci hecesinde imâle; 2.mısraın beşinci, on ikinci hecelerinde imâleuygulanmıştır.

39 ‘İdüni mübârek kıla ‘ömrünü ziyâde

İkbâl ü sa’âdetde makâmun ola a’lâ

1.mısraın birinci, ikinci, onuncu, on ikinci hecelerinde; 2.mısraın on ikinci hecesinde imâle uygulanmıştır.

1-5.beyitler teşbib bölümünü oluştururken, 36.beyit taç beyit, 38.beyit makta, 39.beyit dua bölümü özelliklerini taşımakla beraber bu kaside, Şehzade Ahmed’e yazılan methiyeler arasında yer almaktadır.

2.5.1. Beşinci Kasidenin Biçim Özellikleri

- **Redif:** Kasidede redif kullanılmamıştır.
- **Kâfiye Türü:** ‘-â’ ile kâfiye-i mürdefe kullanılmıştır. Divan şiirinde kâfiye harflerindenolan ‘â’ ile şair, revî oluşturmuştur.

- **Kâfiye Şeması:** aa – xa – xa – xa şeklinde düz kâfiye oluşturulmuştur

1 İrdi yine subhun nefesinden dem-i İsâ

Kıldı kamu hoş ‘azm-i remîm olmışı ihyâ

subh / صباح (Arapça): Sabah. Sabah vakti. Tan vakti. Şafak vakti.

dem / دَم / دَم (Farsça): An, zaman. Nefes, soluk.

azm / عَزْم / عَظْم (Arapça): Kemik

remîm / رَمِيم (Arapça): Çürümüş (Kemik ve özellikle insan kemiği için).

azm-i remîm / çürümüş kemik.

ihya / ihyâ / اِحْيَا / اِحْيَا (Arapça): Diriltmek. Yeniden hayata kavuşturmak. Canlandırmak. Şenlendirmek. Uyandırmak

1.İsa'nın nefesi, sabah vaktinin nefesinden geldi yine ve bütün kötü, çürümüş niyetleri canlandırarak onları hoşnut etti.

Mihri bu beyitte, tan yeri ağarırken, yani sabah vaktinde esen rüzgârı Hz.İsâ (a.s)'nin nefesine benzeterek teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. Hz. İsâ'nın ölüleri diriltme mucizesi bilinmektedir, bu mucizeye ithafen, Mihri, sabah rüzgârının da Hz. İsâ'nın nefesi olmasından dolayı, ölüleri dirilttiğini ve onlara hoşnutluk verdiğini dile getirmektedir. Hz. İsâ'ya ve onun ölüleri diriltme mucizesine bir göndermede bulunan şair, telmih sanatından yararlanmışır. Kur'ân'da Yasin suresinin 78. ayetine de bir hatırlatma ve telmih yapan şair, *'Kemiklerimiz çürüyüp gitmişken, kim onlara can verecek?'* ayetin tercümesi ile çürüyen kemiklere can verenin de ölüleri diriltmenin de Allah olduğunu belirtmiştir.

2 Saçdı yine la'l üstine şeb-nem dür-i şeh-vâr

Gülşende bugün lutf ile bu bâd-u Mesîhâ

la'l / لعل (Arapça): Kırmızı dudak. Kırmızı. Al renk.

şebnem / شَبْنَم / شَبْنَم (Farsça): Çiğ. Gece nemi. Çiğ damlası. Çiy.

dür / در (Farsça / Arapça): İnci. İnci tanesi.

şehvar / şahvar / شاهوار – شهوار (Farsça): Şahlara lâyük olan iri taneli inci.

gülşen / گلشن (Farsça): Gül bahçesi. Güllük.

lütuf / lütûf / لُطْف / لطف (Arapça): İyilik. İhsan. Bağış. Yardım.

bad / bâd / باد (Farsça): Rüzgar. Nefes.

Mesîhâ / مسيحا (Arapça): Hz.İsâ'nın lakabı.

2.Hz.İsa'nın nefesi bugün gül bahçesinde lütfedip de, kırmızı (güller) üstüne iri inci taneleri gibi çiy damlalarını saçtı.

Mihri bu beyitte, sabah rüzgârını Hz. İsa (a.s)'nin nefesine benzetmeye devam etmekte ve sabah rüzgârının gül bahçesindeki kırmızı güllerin üzerinde iri inci tanelerin benzeyen çiy damlaları bıraktığını dile getirmekte ve bunu bir lütfâ benzeterek teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. Gül bahçesi ile sevgilinin mekânı kastedilerek mecâz-ı mürsel sanatı kullanılmışır. Hz. İsa sözcüğüne yer verilerek telmih sanatından yararlanmışır.

3 Her levha-i berg üzre nice dürlü kalemler

Yazdı yüri kıl kudret-i Nakkâş-ı temâşâ

levha / لوحه (Arapça): Manzara, yazı, resim. Üzerinde yazı veya resim bulunan, duvara asılacak kâğıt. Bir sayfanın üzerindeki kalın yazı. Tablo. Plaka, tabela

berg / برگ (Farsça): Yaprak.

dürr / در (Farsça / Arapça): İnci. İnci tanesi.

temaşa / temâşâ / تماشا / تماشَا (Farsça): Bakma. Seyretme. İzleme. Zevkle seyredilen, izlenen. Maddi ve manevi âlemlerdeki ilâhî güzellikleri, Allah'ın tecellilerini seyretme.

Zevkle izlenen görüntülerin ressamı, her bir yaprağın üzerinde nice incili kalemlerle yazarak kudret eyledi.

Mihri bu beyitte nakkâş-ı temaşa ile Cenab-ı Allah'ı işaret ederek, yaprakların üzerine düşen çiğ taneleri ile Allah'ın kudretini gördüğünü ve bu kudretin seyrinin ne denli lezzetli olduğunu dile getirmektedir. Nakkaş ile Allah'ı kasteden şair, mecâz-ı mürsel sanatından yararlanmışır. Yüce Allah'ın kudretine övgüde bulunan şair, Allah'ın evreni yaratmasını, nice güzelliklerle donatmasını, âlemlerin yaradılışına göndermede bulunmuştur. Kudret, nakkaş, temaşa, kalem, dür, levha-i berg kelimeleri arasında uygunluk gözetilerek tenasüp sanatı kullanılmışır.

4 Lutfi eserinden bugün ol Rabb-i Kerîm'ün

Oldı bu cihân bâğı kamu cennet-i me'vâ

lütuf / lütûf / لطف / لطف (Arapça): Rıfk ve nevâziş. İltifatla mülâyemet üzere muâmele eylemek. Allah (C.C.) Hazretlerinin kullarını rıfk ve sühuletle murâdına muvaffak eylemesi. Güzellik, hoşluk. İyilik. İyi muamele. İhsan. Bağış.

eser / اثر (Arapça): Eser, yapıt. Yapı. Nişan, alâmet. İz.

rab / رَب / رب (Arapça): Allahü teâlânın ism-i şerîflerinden. Sâhib, mâlik, terbiye eden.

kerim / kerîm / كَرِيم / كَرِيم (Arapça): Allahü teâlânın Esmâ-i hüsnâsından (güzel isimlerinden). Kudreti (gücü) var iken affeden, vâd ettiğini yapan, vermesi ve ihsân

(lütfu) bol olan, ümîd edilenin üstünde olan, ne kadar verdiğini ve kime verdiğini hesâb etmeyen, kendisine sığınanı koruyan ve isteyeniyi zenginleştiren.

Rabb-i Kerim / Her bir varlığı terbiye edip idaresi ve tasarrufu altında bulunduran, sonsuz cömertlik ve ikram sahibi olan Allah. Sonsuz ikram ve ihsan sahibi, herşeyi idare ve terbiye edip egemenliği altında bulunduran Allah.

cihan / cihân / جهان (Farsça): Dünya, kâinat, âlem.

bağ / bâğ / باغ (Farsça): Bahçe. Büyük bahçe. Bostan. Bağ.

me'va / me'vâ / مأوا (Arapça): Mekân. Varılacak yer. Mesken. Sığınma yeri. Sığınılacak yer.

4.Rabbi-i Kerim olan Allah'ın lütfettiği eseri ile bugün Dünya'nın her bir bahçesi bir cennet mekanı oldu.

Mihri bu beyitte, sonsuz ikram ve ihsan sahibi, her şeyi idare ve terbiye edip egemenliği altında bulunduran Allah'ın lütfedip de yarattığı bir eser ile dünya üzerindeki heryerin adeta bir cennet bahçesine dönüştüğünü dile getirmektedir. Burada, Cenab-ı Allah'ın lütfettiği eserin, Kâside'nin armağan edildiği Şehzade Ahmed olduğu düşünülmektedir. Cennet-i Meva ifadesi ile Hz. Adem ile Hz. Havva'nın yaşadığı ilahi âlem kastedilerek, telmih sanatı kullanılmıştır. Dünyanın her bahçesinin cennete dönüşmesinin sebebi, Allah'ın lütfuna dayandırılarak hüsn-i tâlil sanatı kullanılmıştır.

5 Pâk eyledi ferrâş-ı sabâ rûy-ı cihânı

Getürdi bahâr ebr gözinden ana çün mâ

pak / pâk / پاک / پاك (Farsça): Temiz, saf, katıksız. Hep, tamam, mübarek, kudsi.

ferrâş / ferrâş / فراش (Arapça): Cami, mescid, imaret gibi müesseselerin temizliğini sağlamak; ve kilim, halı ve hasır gibi mefruşatını yayma hizmetleriyle vazifeli olan kişiler hakkında kullanılır bir tâbirdir. Ferrâş; arapçada, yayıcı, hizmetçi, döşeyici anlamlarına gelir. Yeniçeri teşkilâtında bu işi görenlerle, Kâbe'yi süpürenler. Döşemeci. Hizmetkar.

saba / sabâ / صبا (Arapça): Gün doğuşundan esen hoş ve lâtif rüzgar.

ruy / rûy / روى (Farsça): Yüz.

cihan / cihân / جهان (Farsça): Dünya, kâinat, âlem.

ebr / ابر (Farsça): Bulut.

çün / چن (Farsça): İçin. Çünkü, zira, gibi, mademki.

ma / mâ / ما / ما (Arapça): Su.

5. Bahar bulutu gözünden ona su getirdiği için, sabah rüzgârının hizmetçisi cihânın yüzünü temizledi.

Mihri'nin bu beyitte Şehzade Ahmed'in gözlerini bir bahar bulutuna benzettiği görülmektedir. Bahar bulutuna benzeyen Ahmed'in gözleri ile şair, kapalı istiare sanatını kullanmıştır. Mihri, Şehzade Ahmed'in bahar bulutuna benzeyen gözlerinden akan suyun yani yağmurun yeryüzünü sabah rüzgârında, yani güneş doğarkenki zamanda tertemiz kıldığını söylemektedir. Sabah rüzgârı ifadesini sıklıkla kullanan şair, kutsal bu zaman dilimini ele alarak sevgiliden haber geldiği ana dikkat çekerek, âlemin bu sabah esintisiyle temizlendiğini belirtmiştir. Bahar, ebr, ferrâş-ı sabâ, pak, cihân kelimeleri arasında uygunluk kurularak, tenasüp sanatından yararlanılmıştır.

6 Her gûşede bir serv-i sehî âb-ı revândur

Kim rûh-ı revana virür ol câm-ı musaffâ

guşe / gûşe / گوشه (Farsça): Köşe, kenar, bucağ.

serv / سرو (Farsça): Selvi. Servi.

sehi / sehî / سهی (Farsça): Düz. Doğru. Fidan gibi boy.

serv-i sehî / “Düz, doğru servi” mec. Endâmı düzgün, fidan gibi sevgili.

ab / âb / آب (Farsça): Su. Yağmur. Irmak. Deniz.

revan / revân / روان / رَوَان (Farsça): Giden. Akan. Yürüyen.

âb-ı revân (Farsça): Akarsu.

rûh-ı revân (Farsça): (Dîvan edebiyâtında yürüyen latif bir rûha benzetilen) Güzel, sevgili.

cam / câm / جام (Farsça): Kadeh. Şişe. Cam.

musaffa / musaffâ / مُصَفِّي (Arapça): Yabancı maddelerden temizlenmiş, arı duru ve saf duruma getirilmiş, arıtılmış, tasfiye edilmiş.

6. Sevgiliye saf ve duru içkinin kadehini veren, o her köşedeki uzun selviler vebir akarsu gibi uzun boylu olan sevgilidir.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'in boyunu selvi ağacına ve akarsuya benzetmekte ve O'nu, sevgiliye saf ve katışıksız bir içkinin dolu olduğu kadehi uzatır şekilde tasvir etmektedir. Sevgilinin boyunu selvi ağacına ve akarsuya benzeten şair, teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. İçki kadehi ile ilahi aşk ve sevgili ile vuslatı kasteden şair, mecâz-ı mürsel sanatını kullanmıştır. Klasik Türk şiiri mazmunlarından sıklıkla yararlanan Mihri, sevgiliyi yani padişahı gelenekte olduğu gibi sevgilinin güzellik vasıflarından olan ve fiziksel tasvirinde yer alan uzun selvi ifadesine yer vermiştir.

7 *Çün vakt-i bahâr oldı vü hengâm-ı çemendür*

Bu demde gülistandan ırag olmaya aslâ

vakt / وقت (Arapça): Zaman. Saat. Çağ. Mevsim.

hengam / hengâm / هنگام / هنگام (Farsça): Zaman, devir, çağ, sıra, vakit, mevsim.

çemen / چمن (Farsça): Yeşillik. Çimen.

gülistan / gülistân / گلستان (Farsça): Gül bahçesi. Güllük.

dem / دم / دم (Farsça): Zaman. An.

Bahar mevsimi olduğu için ve çimen zamanı olduğu için, bu anda asla gülbahçesinden uzak olmamalı.

7. Bahar mevsimi olduğu ve çimen zamanı olduğu için, bu anda asla gül bahçesinden uzak olmamalı.

Mihri bu beyitte, âşıkların, insanların, bahar mevsiminde, çimenler yeşerdiğinde gül bahçelerinden uzak kalmamalarının gerekliliğini dile getirmektedir. Gülistan, gül bahçesi, gülün yani sevgilinin olduğu yer anlamında da düşünülebilmektedir. Gül bahçesi ile sevgilinin bulunduğu mekân kastedilerek mecâz-ı mürsel sanatı kullanılmıştır. Vakt-i bahâr, hengâm-ı çemen, gülistan kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı kurulmuştur. Sevgilinin güzelliği ve bulunduğu yerin güzelliğinin kaynağı olması sebebiyle âşık, bu güzelliğin kaynağından uzak kalmak istememektedir.

8 *Gül mevsimidür çünkü bugün sahn-ı çemende*

Ney gibi figân eylegil ey bülbül-i şeydâ

sahn / صحن (Arapça): Avlu. Boşluk. Sahne. Üstü kubbeli alan.

çemen / چمن (Farsça): Yeşillik. Çimen.

figan / figân / فغان (Farsça): Feryat. İnilti. Çığlık.

şeyda / şeydâ / شیدا (Farsça): Çok sevgiden hâsıl olan hal. Tutkun. Divane.

8.Ney (çalgısı) gibi figan eyle ey divane bülbül, çünkü Bugün yeşil çimenli alanlarda gül mevsimidir.

Divan edebiyatında sıklıkla kullanılan gül ve bülbül benzetmesi, âşğın bülbül, sevgilinin ise gül olmasıyla tasvir edilir. Mihri de bu beyitte, bahar mevsiminde etraf yemyeşil olduğunda aşkın daha da hissedildiğinden dolayı, bülbülün yani âşğın bir ney gibi inlemesini ifade etmektedir. Bu beyitte Mihri Hatun, Mevlana'nın Mesnevisindeki ilk beyte gönderme yapmış, bütününden ayrıldığı, cüda olduğu için gece-gündüz ağlayan neyi hatırlatmış ve telmih sanatını kullanmıştır. Burada ney, vahdet-i vücut için can atan, Bakarasuresindeki 156. ayetinin talebine uygun hareket eden bir mümin simgesidir. Burada âşık, kendisini vahdet-i vücut için can atan, ilahi sevgili için bülbül gibi vuslat arzusuyla inleyen özellikleriyle ele almıştır. Gül, bülbül, sahn-ı çemen, ney, şeyda kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı kullanılmıştır.

9 'Ayş it demidür bezm-i çemende güle karşı

Fevt itme sakın fırsatı bu dem dime lâ l

ayş / عیش (Arapça): Yaşayış, yaşama. Yiyip içme. Zevk u safâ. Dirilik. Hayat. Yaşama, keyif alma, gününü gün etme.

dem / دم / دم (Farsça): Zaman. An.

bezm / بزم (Farsça): Sohbet meclisi. Muhabbet yeri. Yiyip içme, iş u nüş. Meclis.

çemen / چمن (Farsça): Yeşillik. Çimen.

fevt / فوت (Arapça): Ölme. Ölüm. Mevt. Kaybetme. Bir daha ele geçmemek üzere kaybetmek, elden çıkarma, kaçırma.

fursat / فرصت (Arapça): Fırsat. En uygun an. Müsait an, elverişli durum, uygun zaman, elden kaçırılmayacak faydalı hâl veya vakit.

la / lâ / ل (Arapça): Yoktur, hayır.

9.Çimenlerin yemyeşil olduğu mecliste güle karşı yaşa, bunun zamanıdır. Bu zamanda hayır hayır deme, bu fırsatı sakın kaçıрма.

Mihri, bu kasidenin genelinde olduğu gibi, bu beyitte de gül benzetmesini kullanmaktadır. Bahar mevsimi, etrafın yemyeşil olduğu, kişilerin yaşam sevincinin arttığı ve canlılık ile eşdeğer bir mevsimdir. Böyle canlılık vadeden ve aşkın hissedildiği zamanlarda, Mihri, âşık kişiye, âşık olunan kişiye yakın olması gerektiğini ve bunun için fırsatı kaçırmaması gerektiğini öğütlemektedir. Kendisini bülbüle, sevgiliyi ise güle benzetenşair, teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. ‘Aş, bezm-i çemen, gül kelimeleri arasında tenasüpsanatı kullanılmıştır.

10 Gül ruhları yâdına bugün cânı revân it

Tîz açıla şâyed bulamazsun anı ferdâ

ruh / rûh / روح / رخ (Farsça): Yanak. Yüz. Çehre.

yad / yâd / یاد / یاد (Farsça): Hatır. Hatıra. Gönül. Anma.

can / cân / جان (Farsça): Ruh. Can. Sevgili.

revan / revân / روان / رَوَان (Farsça): Yolcu. Gidici. Ruh, can. Nefs-i nâtika .Giden. Yürüyen.

tiz / tîz / تيز (Farsça): Çabuk. Çabucak. Tez.

şayed / şâyed / شاید (Farsça): Belki. Şayet.

ferda / ferdâ / فردا (Farsça): Yarın. Bugünden sonraki gün. Ertesi gün.

10.Gül yüzleri/ruhları hatrına bugün canı akıt gitsin, (güller) çabuk açılsın, belki yarın onları bulamazsın.

Mihri bu beyitte Şehzade Ahmed’in güllere can verdiğini dile getirmekte ve ondan acele etmesini dilemekte, zira ertesi güne kalırsa gülleri bulamayacağını söylemektedir. Ferdâ ile bugün kelimeleri arasında tezat sanatı kurulmuştur. Şehzade Ahmed’e, yetkilerine, güzellik unsurlarına bile can verişine, hayat verişine övgüde bulunmaktadır. Gül yanaklı ile doğrudan sevgiliyi, padişahı kasteden Mihri, mecâz-ı mürsel sanatını kullanmıştır. Klasik Türk edebiyatında övgü sunulan kişi veya sevgili, gül, sümbül yanaklı olarak ele alınmaktadır. Zira gül, bir güzellik tasviri olduğu gibi

doğrudan Hz. Peygamber benzetmesine de işaret etmektedir.

11 Benzer ki gülistana yine sâye salupdur

Bir ruhları gül gonca-dehen kâmeti bâlâ

gülistan / gülistân / گلستان (Farsça): Gül bahçesi. Güllük.

saye / sâye / سایه / سایه (Farsça): Gölge. Himaye. Koruma.

ruh / rûh / روح / رخ (Farsça): Yanak. Yüz. Çehre.

gonca / غنچه (Farsça): Henüz açmamış çiçek. Tomurcuk.

gonca-dehan (-dehen, -fem) (غنجه دهان – غنجه فم) birl. sıf. (Fars. dehân > dehen ve Ar. fem “ağız” ile) Gonca ağızlı, ağız küçük ve güzel olan

kamet / kâmet / قامت (Arapça): Boy. Endam.

bala / bâlâ / بالا (Farsça): Yüksek. Uzun. Yüce. Boy.

11.Gül yanakları, gonca ağız, boyu posu yine gölgesini salarak gül bahçesine benzer.

Mihri, Şehzade Ahmed'in güzelliğine övgüde bulunduktan sonra kendisini övmeyegeçmiştir. Sevgiliye baka baka, onun güzelliğine âşık olup arzuyla bekleyen âşığın yanağı

da sevgiliden bir parça alarak gül gibi olmuş, ağız sevgilinin açılmayan kendisini göstermeden ağız gibi goncaya dönüşmüş tüm haliyle gül bahçesine benzemektedir. Şair, kendi yanağını güle, ağızını goncaya, gül bahçesine benzeterek teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. Gülistan, ruh, gül, gonca-dehen, kâmet, bâlâ kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı kullanılmıştır.

12 Hoş gör bu demi kim virür ol ruha fütûhı

Bir zerre demâgunda komaz 'illet-i sevdâ

dem / دم / دم (Farsça): An. Vakit. Saat. Nefes. İçki.

fütuh / فتوح (Arapça): Fetihler, zaferler. Karşılıksız verilen yiyecek maddeleri, ikram.

zerre / ذره / ذره (Arapça): En küçük parça. Zerre.

illet / عِلَّتْ / علت (Arapça): Hastalık. Sebep. Bir şeyin veya hükmün meydana gelmesine doğrudan te'sir eden iş, sebep.

12. Bir zerre aklında sevda illetini koymaz. O yanağa ikramını bu vakitte kim verir ki, (sen onu) hoş gör.

Mihri bu beyitte, dem ile bu kez içkiyi kast etmektedir. Divan edebiyatında sıklıkla karşımıza çıkan bir metafor olan aşkın içkisi, Mihri'ye göre de cana ve ruha yönelik büyük bir ikramdır. Ancak sevdanın yol açtığı hastalık bu içkinin bir damlasını dahi kişinin damağında koymamaktadır. Aşık, sevdikçe daha çok aşık olmakta ve aşkın içkisinden asla kanmamakta, buna doymamaktadır. Bu beyitte de aşık olan Mihri, aşık olunan ise Şehzade Ahmed'dir. Yanak ile doğrudan Şehzade Ahmed kastedilerek mecâz-ı mürsel sanatından yararlanılmıştır.

13 Kim devr-i şehen-şâh-ı cihân Ahmed-i Hân'dur

Dâl oldu anun devleti ismine müsemmâ

devr / دور (Arapça): Devir. Dönem.

şehinşah – şehinşeh – şâhenşeh / شاهنشاه – شهنشاه – شهنشاه (Farsça): Şahlar şahı, padişahlar padişahı.

dâl / دالّ (Arapça): Delâlet eden, delil olan, işaret eden, yol gösteren.

müsemma / müsemmâ / مُسَمَّأ / مسمى (Arapça): Adlandırılmış. İsimlendirilmiş.

13. Bu devrin padişahlar padişahı Sultan Ahmed Hân'dır. O'nun ismi ile adlandırılan devlet onun hükümdarlığına işaret olmuştur.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'i kâinattaki tüm hükümdarlardan daha üst bir mertebeye yerleştirmekte ve hükümdarlığının, iktidarının onu ismi ile anıldığını dile getirmektedir. Ahmed isminin Padişahlık ile bir olduğunu ifade etmektedir. Kısacası Mihri, Şehzade Ahmed'in sultanlığını yücelterek ona övgüde bulunmaktadır. Devletin dahi hükümdarlık işareti olmasının nedeni Sultan Ahmed Hân'a dayandırılarak hüsn-i tâlil sanatından yararlanılmıştır.

14 Gülzâr cemâliyle meger buldı letâfet

K'oldı çemen etrâfi yine hûb mutarrâ

gülzar / gülzâr / گلزار (Farsça): Gül bahçesi. Gül tarlası.

cemal / cemâl / جَمَال / جمال (Arapça): Yüz güzelliği.

meger / مَغر (Farsça): Meğer. Oysa.

letafet / letâfet / لَطَافَتُ / لطافت (Arapça): Hoşluk. Güzellik.

çemen / چمن (Farsça): Yeşillik. Çimen.

etraf / etrâf / اطراف (Arapça): Taraflar. Çevre.

hub / hûb / خوب (Farsça): Güzel, hoş, iyi.

mutarrâ / مطرّى (Arapça): Tâze, körpe, tarâvetli. Göz alıcı, parlak, revnaklı.

14.Gülbahçesi yüzüyle oysa buldu güzellik, ki çimenlik etrafı yine göz alıcı güzel oldu.

Mihri, bu beyitte Şehzade Ahmed'in güzelliğini övmekte, O'nun yüzünü bir gül bahçesine benzetmekte ve bu güzellikten dolayı etrafın taptaze, çimenlerle örülü olduğunu belirtmektedir. Şehzade Ahmed'in güzelliğini, yüzünü gül bahçesine ve taptaze çimenlere benzeten şair, teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. Gülzâr, letâfet, çemen, hub, mutarrâ kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı kullanılmıştır. Gülbahçesi ile doğrudan Şehzade Ahmed'in mekânı, yurdu ve makamı kastedilerek mecâz-ı mürsel sanatı kullanılmıştır.

15 *Mislün gibi ey şâh-ı zamân rûy-ı cihana*

Bu devr-i felek bir dahi göstermedi kat'â

misl / مثل (Arapça): Benzer. Eş. Nâzır. Tıpkısı..

şah / şâh / شاه / شاخ (Farsça): Padişah.

cihân / جهان (Farsça): Dünya, kâinat, âlem.

ruy / rûy / روى (Farsça): Yüz, yüzey, satıh.

devr / دور (Arapça): Zaman. Devir.

felek / فلك (Arapça): Gökyüzü. Dünya, âlem. Talih.

devr-i felek (Arapça): Devr-i zaman. Kader. Talih.

15.Ey zamanın padişahı, bu kader, senin bir benzerini daha yeryüzünde asla göstermemiştir.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'e "zamanın padişahı" olarak hitap etmekte ve

yeryüzünde ve kâinatta onun bir eşinin ve benzerinin daha olmadığını ifade etmektedir. Şehzade Ahmed'in sultanlığını yücelten şair, devrinde en büyük padişahın kendisi olduğunu belirtmiştir. Doğrudan Şehzade Ahmed'e seslenişte bulunan şair, nida sanatını kullanmıştır. Felek, devr, cihan, şah kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır.

16 Hâk-i rehüne kılmaga îsâr şükûfe

Sebz üzre kodı sîm ü zer esbâb müheyyâ

hak / hâk / خاک / حَقُّ / حق (Arapça): Adalet. Pay. Doğruluk. Emek. / Farsça): Toprak.

reh / ره (Farsça): Yol.

isar / îsâr / اِيْسَار (Arapça): İkrâm etme, ağırlama. Esirgmeden, kendinden çok başkalarının menfaatini düşünerek fedâkârlıkla verme.

şükûfe / شَكُوفِه (Farsça): Çiçek.

sebz / سبز (Farsça): Yeşil. Yeşil renkli.

sim / sîm / سِيم (Farsça): Gümüş.

zer / زر (Farsça): Altın.

esbab / esbâb / اسباب (Arapça): Sebepler.

müheyya / müheyyâ / مُهَيَّآ / مهَيَّا (Arapça): Hazır.

16.Toprak yollarına çiçekler ikram etmek için, yeşillikler üzerine altın ve gümüşler hazırlandı.

Mihri toprak ile Şehzade Ahmed'in bastığı yerlere işaret ederek, onun geçtiği yerlerin bile ona çiçek ikram etmek isteyeceğini mübalağa sanatı ile belirtmiştir. Mihri bu beyitte Şehzade Ahmed'in yüceliğine övgüde bulunmaktadır. Şair, yolların çiçek dolu olmasının sebebini Şehzade Ahmed'in gümüş ve altından sebeplerle bahçelere çiçek ikram etmesine dayandırarak hüsn-i tâlil sanatından yararlanmıştır

17 Rezmüne mukâbil turamaz Sâm u Nerîmân

Rüstem olamaz erlük içinde sana hem-tâ

rezm / رزم (Farsça): Savaş, kavga, cenk.

mukabil / mukâbil / مقابل (Arapça): Karşılık. Karşı. Karşı olan. Karşılığında.

Sâm ve Neriman: Şehname'deki iki kahramandır. Neriman, Sâm'ın babasıdır.

Rüstem: Şehname'deki bir kahramandır. Neriman'ın torunudur.

Hem-ta / همتا (Farsça): Eş, denk, benzer, müsavi.

17.Savaşına karşı duramaz Sam ve Neriman, kahramanlık sözkonusu olduğunda Rüstem sana denk olamaz.

Mihri bu beyitte, şehzade Ahmed'in kahramanlığını övmektedir. Şehname'de adı geçen üç kahramana atıfta bulunan Mihri, Şehzade Ahmed'in savaş yeteneği ve gücünün karşısında Sâm ve Neriman'ın ayakta kalamayacağını ve Rüstem'in de Şehzade Ahmed'in yiğitlik açısından dengi olmadığını ifade etmektedir. Şehnâme'de büyük kahramanlardan biri olarak anlatılan Sam'ın babası olan Nerimân, Divan şiirinde kahramanlık sembolü olarak bilinmektedir. Sam da Minuçihr'in büyük savaşçısı olarak bir ejderhayı tek bir yumrukla öldürdüğü için kahramanlığıyla anılmıştır. Mihri bu beytinde Şehnâme'nin iki önemli kahramanına yer vererek, hikâyeye göndermede bulunarak telmih sanatını kullanmıştır. Hikâyede Rüstem ise olağanüstü özelliklere sahip olarak doğmuş, Turan'ın büyük hükümdarı Efrasiyâb'ı da dize getirmiş bir kahramandır. Rüstem Şehname'de esir düşmüş olan Keykavus'u kurtaran kişi olarak anlatılmaktadır.

18 Uzatsa dilin devletünün şem'ine düşmen

Cân virmege pervâne-sıfat geldi ne pervâ

şem' / شمع (Arapça): Mum. Nur. Işık.

pervane / pervâne / پروانه / پروانه (Farsça): Geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek. Fırıldak. Çark

perva / pervâ / پروا / پروا (Farsça): Korku. Çekinme.

18.Düşman, devletinin ışığına dilini uzatsa, korkusuzca can vermeye geldi pervane gibi.

Devleti bir ışık olarak ele alan Mihri, devleti, saltanatı muma, nura benzeterek teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. Şair kendisini mumun etrafında dönen pervane kelebeğine benzeterek tekrar teşbih-i belîğ sanatından yararlanmışır. Mihri, mum-pervane mazmununu ele almıştır. Isının ve ışığın kaynağı olan mum sevgiliye

benzetilirken, mumun etrafında dönen yaklaştığında canını tehlikeye atma pahasına mumdan vazgeçmeyen pervane kelebeği ise âşık ile ilişkilendirilmiştir. Şair, Şehzade Ahmed'in hükümdarlığında olan devleti bir ışık, mum gibi tahayyül ederek, düşmanın bu devletin ışığına dil uzattığı takdirde Mihri gibi padişaha, devletine bağlı olan kullar ve Mihri, canını devletini korumak pahasına feda etme için pervane kelebeği gibi döne döne gelir. Şem ile pervâne kelimeleri arasında tezat sanatı kurulmuştur.

19 Bâlâ kadüni gördi meger tarf-ı çemende

Hayretde turur serv ü sanavber dahi yek-pâ

bala / bâlâ / بالا (Farsça): Yüksek. Yukarı. Yüksek Boy. Yüksek Kat.

kad / kâd / قد (Arapça): Boy.

meger / مگر (Farsça): Meğer, halbuki, ancak, oysa ki, şu kadar ki.

tarf / طرف (Arapça): Bakış. Nazar. (Şiirlerde) Taraf.

çemen / چمن (Farsça): Yeşil ve kısa otlarla kaplı yer, çimen. Ağaç ve çiçekleri olan yeşillik, çayır.

serv / سرو (Farsça): Selvi. Servi.

sanavber / صنوبر (Arapça): Çam kozalağı. (Edebiyatta) Sevgilinin boyu.

yek-pâ / يکپا (Farsça): Tek ayaklı, topal.

19.Senin uzun boyunu gören vefasız selvi ve çam bile çıkıp gidemez bakakalır.

Mihri, bu beyitte Şehzade Ahmed'in boyunu, endamını, güzellik vasıflarını överek dikkat çekmektedir. Mihri'ye göre Şehzade Ahmed, selvi ağacını kıskandırıp hayrete düşürecek kadar gösterişli ve uzun boyludur. Klasik Türk şiirinde vefasız olarak ele alınan vefasız selvi mazmununa yer veren Mihri, Ahmed'in endamı karşısında görenlerin hayrete düşeceğini belirterek, güzellemelerde bulunmaktadır. Bâlâ, kadd, tarf-ı çemen, serv, sanavber, yek-pâ kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı kullanılmıştır.

20 Sen serv-i revân pâyına yüz sürmek içündür

Bustânda revân her yana mâ olduğu icrâ

serv / سرو (Farsça): Selvi. Servi.

revan / revân / رَوَانُ / روان (Farsça): Yolcu. Gidici. Ruh, can.

Serv-i revan: mecazen, Salına salına yürüyen uzun boylu, endamlı (sevgili).

pay / pây / پای (Farsça): Ayak.

bustan / bûstân / بوستان (Farsça): Bahçe.

ma / mâ / ما / ما (Farsça): Su.

icra / icrâ / اجرا / اجرا (Arapça): Yapmak. Yerine getirmek.

20. Bahçenin her tarafında su akması, uzun boyulu, endamlı senin ayaklarına yüz sürmek içindir.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'in boyuna ve endamına övgüde bulunmaktadır. Şehzade Ahmed'i bahçede gezerken tahayyül eden Mihri, bahçede akıp giden bir su düşlemekte ve bu suyun Şehzade Ahmed'in ayaklarına yüz sürdüğünü ifade etmektedir. Burada Mihri Hatun, Fuzuli'nin Su Kasidesi'ne göndermede bulunarak telmih sanatını kullanmıştır. Bahçede suların akmasının nedenini, Şehzade Ahmed'in ayaklarına yüz sürmeye dayandıran şair, hüsn-i tâlil sanatını kullanmıştır. Burada doğrudan Şehzade Ahmed ile kavuşma anı tahayyül edilmektedir.

“Serv ser-keşlük kılur kumri niyazından

meğer Dâmenin duta ayağına düşe yalvara su”

“Servi kumrunun yalvarmasından dolayı dikbaşlılık ediyor. Su, servinin eteğine sarılır, ayağına düşüp yalvarırsa belki onu bundan vazgeçirebilir.”

Beyitte bustân, mâ, pây, serv, revân kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı kullanılmıştır. Bahçenin suyunun akması, endamlı sevgilinin ayaklarına yüz sürmeye dayandırılarak hüsn-i talil sanatından yararlanılarak aktarılmıştır.

21 Bitmedi hatun gibi gülistânda benefşe

Çeşmün gibi yâ nergis eyâ gözleri şehlâ

hat / خطّ (Arapça): Gençlerde yeni beliren, sakal bıyık.

gülistan / gülistân / گلستان (Farsça): Gül bahçesi. Güllük.

benefşe / بنفشه (Farsça): Menekşe denilen güzel kokulu, küçük çiçek.

çeşm / چشم (Farsça): Göz.

şehla / şehlâ / شهلا (Arapça): Hafif şaşlı. Ela gözlü. Çok güzel.

21.Ey güzel gözlü! Gül bahçesinde, yeni çıkan sakalların ve bıyığın gibi bir menekşe ya da gözlerin gibi nergis bitmedi.

Mihri bu beyitte Şehzade Ahmed'in gözlerini nergise, yeni beliren sakal ve bıyıklarını de menekşeye benzetmekte ve Şehzade Ahmed'in yüzünün güzelliğini övmektedir. Yâ nergis ifadesiyle şair, güzel gözlü Şehzade Ahmed'e seslenişte bulunarak, nida sanatını

kullanmıştır. Gül bahçesi ile Şehzade Ahmed'in yurdu kastedilerek mecâz-ı mürsel sanatı kullanılmıştır. Şair, Şehzade Ahmed'in bıyık ve sakallarını menekşeye, gözlerini ise nergise benzeterek teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. Hatt, gülistân, benefşe, çeşm, nergis, şehlâ kelimeleri arasında tenasüp sanatı kurulmuştur. Hatt X Çeşm, Nergis X Benefşe kelimeleri arasında mürettep leff ü neşr sanatı kurulmuştur.

22 Hattuna benefş öyküneli çeşmüne nergis

Oldı bularun biri siyeh-rû biri a'mâ

hat / خَطَّ (Arapça): Gençlerde yeni beliren, sakal bıyık.

benefşe / بنفشه (Farsça): Menekşe denilen güzel kokulu, küçük çiçek.

çeşm / چشم (Farsça): Göz.

siyeh / سیه (Farsça): Siyah.

ruy / rûy / روی (Farsça): Yüz.

ru / rû / رو (Farsça): Olan, biten manalarında birleşik kelimeler yapılır. Yüz, cihet. Sebep. Çehre.

siyeh-ru / Yüzü kara, rezil olan.

a'ma / a'mâ / اعمى (Arapça): Kör.

22.Sakal ve bıyığına menekşe, gözlerine nergis öykündüğünden dolayı bunların biri rezil oldu biri kör oldu.

Mihri bu beyitte de Şehzade Ahmed'in güzelliğini övmeye devam etmekte, menekşenin Şehzade Ahmed'in yeni çıkan sakal ve bıyığına öykündüğünü, nergisin ise Şehzade Ahmed'in gözlerine öykündüğünü bu nedenle menekşe ve nergisin birinin rezil olduğunu, diğerinin ise kör olduğunu dile getirmektedir. Mihri, Şehzade Ahmed'in güzellik vasıflarını sıralarken kıyaslamaya soktuğu nergis ve menekşe gibi

güzellik ölçütlerinden bile üstün gelen bir güzelliğe sahip olduğunu belirtirken, mübalağa ve kişileştirme sanatından yararlanmıştı. Menekşe çiçeğinin Şehzade Ahmed'in sakal ve bıyığına özendiği için

23 *Bitmedi dahi bitmeyiser bâg-ı cihânda*

Bir sencileyin ruhları gül lebleri hamrâ

bağ / bâğ / باغ (Farsça): Büyük bahçe, bostan, bağ.

cihan / cihân / جهان (Farsça): Dünya, kâinat, âlem.

ruh / rûh / روح / رخ (Farsça): Yanak. Yüz. Çehre.

leb / لب (Farsça): Dudak.

hamra / hamrâ / حمرا (Arapça): Kırmızı. Kızıl. Kıp kırmızı.

23. Bu dünya bahçesinde, senin gibi gül yanaklı, kıpkırmızı dudakları (bir daha) yetişmez.

Mihri, bu kasidenin genelinde olduğu gibi bu beyitte de Şehzade Ahmed'in yüzünün güzelliğini övmekte, onun yanakları ve yüzünü güle benzetmekte, dudaklarının kırmızılığına vurgu yapmaktadır. Mihri, burada, Şehzade Ahmed'i, dünyadaki bahçelerin hiçbirinde benzeri olmayan bir güle benzetmektedir. Şehzade Ahmed'in güzellik vasıflarına vurgu yaparken çokça gül betimlemesinden yararlanan Mihri, Divan şiiri geleneğinde olduğu gibi gül mazmunundan etkilenmiştir. Divan edebiyatında gül, sevgilinin güzelliğine dikkat çeken bir öge olmakla birlikte tasavvufi manada ise ilahi güzelliğe işaret etmekle birlikte Hz. Muhammed'i de temsil etmektedir. Şair, âlemi dünya bahçesine, Şehzade Ahmed'in yanağını güle benzeterek teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. Hamrâ, leb, gül, ruh, bâg-ı cihân kelimeleri arasında uygunluk gözetilerek tenasüp sanatı uygulanmıştır. Mihri, bu âleme bir daha Şehzade Ahmed gibi gül yanaklı, kırmızı dudaklı, güzelliğin sembolü olan ve etrafına bu güzellikleri saçan bir sultan dahi gelmeyeceğini belirterek, Şehzade Ahmed'in biricikliğine övgüde bulunmuştur.

24 *Bir dahi nazar eylemeye rûy-ı cinâna*

Her kim kıla sen ruhları zîbayı temâşâ

nazar / نَظَرُ / نظر (Arapça): Bakış. Görüş.

ruy / rûy / روى (Farsça): Yüz.

cinan / cinân / جنان (Arapça): Cennetler.

zîbâ / زيبا (Farsça): Süslü, güzel.

temâşâ / تماشا (Arapça): Bakıp seyretme, zevkle, hayranlıkla seyretme, izleme.

24. Bir kere dahi cennet (bahçelerinin) yüzlerine bakış atmak için sen güzel yanaklılarıseyre dalarsın.

Mihri, Şehzade Ahmed'in bakışlarına mazhar olmanın cennet bahçelerine yüz sürmeyle eş değer olduğunu ifade ederken yine Şehzade Ahmed'in güzellik vasıflarına dikkat çekerek ona övgüde bulunmaktadır. Mihri, cennet bahçelerinin yüzü gibi olan Şehzade Ahmed'in cemaline bakmak için can atarken, Şehzade Ahmed ise güzel yanaklıları seyre dalmıştır oysaki bilmezdir ki güzel yanaklı yalnızca kendisidir. Nazar X Temaşa, Ruh X Ruy kelimeleri arasında müşevveş leff ü neşr sanatı kullanılmıştır. Mihri, Şehzade Ahmed'in bakışını cennet bahçeleriyle değerlendirerek teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. Ruy-ı cinân, nazar, temaşa, ruh, zibâ kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır.

25 Gül ruhlarını gördi çü hengâm-ı çemende

Dil bülbülü bu şi'ri hemân eyledi inşâ

ruh / rûh / روح / رخ (Farsça): Yanak. Yüz. Çehre.

çü / چو (Farsça): Çünkü, madem ki, gibi.

hengam / hengâm / هنگام / هنگام (Farsça): Vakit. Zaman.

çemen / چمن (Farsça): Yeşil ve kısa otlarla kaplı yer, çimen. Ağaç ve çiçekleri olan yeşillik, çayır

dil / dîl / دِل / دل (Farsça): Gönül.

şi'r / شعر (Arapça): Şiir.

heman / hemân / همان (Farsça): Derhâl, hemen, acele olarak, çarçabuk, o anda.

inşa / inşâ / انشا / انشا (Arapça): Yapma. Ortaya çıkarma. Güzel yazı yazma.

25. Gönül bülbülü, çayırda gezdiğin vakit, seni gördüğü için bu şiiri hemen o an oracıktayazdı.

Mihri bu beyitte, kendini gönül bülbülüne benzeterek, Şehzade Ahmed'i çayırda gezerken gördüğü vakit bu şiiri hemen oracıkta o anda yazdığını ifade etmektedir. Gönül bülbülü benzetmesi, aşka ve âşık olmaya bir atıftır. Gül-bülbül mazmununa sıklıkla yer veren Mihri, Klasik gelenekten uzaklaşmayarak sevgili uğruna, övgüde bulunduğu kimse uğruna kendisini sabahlara kadar feryat eden bir bülbüle benzeterek kapalı istiâre sanatından yararlanmıştı. Mihri, gönülden bağlı olduğu şehzadesini gördüğü vakit hemen bu övgü dolu, hoş sözlerin bulunduğu şiirini en büyük ilhamı olan Şehzade Ahmed için yazdığını belirtmektedir. Gönül bülbülünün şiir yazması ifadesinde teşhis sanatı kullanılmıştır.

26 Ey tal'atı hurşîd eyâ hüsn ile garrâ

‘İd ayı gibi kaşların oldu çü hüveydâ

tal'at / طلعت (Arapça): Yüz. Güzellik. Çehre. Güzel Yüz.

hurşîd / خورشید-خورشید (Farsça): Güneş.

hüsn / حسن (Arapça): Güzellik. İyilik. Güzel. İyi.

garra / garrâ / غرا (Arapça): Parlak. Beyaz. Güzel. Şa'saalı.

id / îd / عيد (Arapça): Bayram.

hüveyda / hüveydâ / هویدا (Farsça): Açık, aşikar, besbelli.

26.Ey (yeni doğan güneş gibi) parlayan güzel! Ey parlak güneş (yüzlü)! Bayram ayı gibikaşların aşikâr oldu.

Mihri bu beyitte de Şehzade Ahmed'in yüzünün güzelliğini övmeye devam etmekte, kaşlarını hilale benzetmekte, yüzünü de güneşe benzetmektedir. Dolaylı yoldan Şehzade Ahmed'e seslenişte bulunan şair, nida sanatını kullanmıştır. Hurşîd, hüsn, id, garra kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı kullanılmıştır. Şehzade Ahmed'i yeni doğan parlak güneşe; kaşlarını ise bayram ayına benzeten şair, teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. Burada Mihri, Şehzade Ahmed'in yüz güzelliğine dikkat çekerken, kaşlarını, suretini, cemalini görmesiyle bayram sevinci gibi bir mutluluğa eriştiğini ifade etmektedir.

27 Sen kaşı kemân gamzesi oh çeşmi harâmî

Bir tîr ile kıldı dil ü cân mülkini yagmâ

çeşm / چشم (Farsça): Göz.

harami / harâmî / harâmi / حرامى (Arapça): Haydut. Yol kesen.

tir / tîr / تير (Farsça): Ok. Sevgilinin kirpiği

dil / dîl / دل / دِل (Farsça): Gönül.

27.Sen kaşı keman, gamzesi ok ve gözleri haramisin, kılıca benzeyen kirpiklerin ile gönül ve can mülkünü yağma ettin.

Mihri bu beyitte de Şehzade Ahmed'in yüzünün güzelliğini övmektedir. Mihri Şehzade Ahmed'in kaşlarını kemana, gamzesini oka ve gözlerini de yol kesen hayduta benzeterek teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. Mihri, Şehzade Ahmed'in güzelliği ile gönülleri çaldığını düşünmektedir. Çeşm, kaş, kemân, gamze, yağma, harâmi, tir, dil, cân kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı kullanılmıştır. Harâmi X Yagmâ, Gamze X Tir kelimeleri arasında mürettep leff ü neşr sanatı kurulmuştur. Şair, sevgilinin kaşlarını klasik gelenekten ayrılmayarak yay gibi oluşu nedeniyle kemana benzetirken, yan bakışını da âşığa bir ok gibi saplanır vaziyette ele aldığı için harami benzetmesini kullanmıştır. Kısacası Şehzade Ahmed'in yüz güzelliği ve güzellik vasıfları üzerinde duran Mihri, bu güzellik vasıflarıyla can ve gönül mülküyle tamamen Şehzade Ahmed'e bağlı olduğunu belirtmiştir.

28 Hey râzıyuz ol gamzelere kanımız için

Râhatlar ola rûhına 'âfiyye vü sahhâ

âfiyye/ afiyet / âfiyet / عافیت (Arapça): Esenlik, sağlık, selâmet.

sahhâ / sıhhat / صِحَّتْ / صحت (Arapça): Sağlık.

28.Ey! O gamzelerinin kanımızı içmesine razıyız, ruhuna sağlık, sıhhat ve rahatlık versin.

Mihri bu beyitte Şehzade Ahmed'in gamzelerinin güzelliğini övmekte, O'nun gamzelerinin güzelliği ve O'nun sağlığı ve esenliği için kendini feda etmeye hazır olduğunuda getirmektedir. Şair, bir nevi Şehzade Ahmed'e seslenişte bulunarak nida sanatını kullanmıştır. Şehzade Ahmed'in yan bakışını, gamzesini âşığa saplanan bir ok gibi tahayyül eden şair, aynı zamanda bu güzellik vasfını yağmacı bir harami ile ilişkilendirmekle beraber bu tehlikeli güzellik unsurundan çıkan derde bile tamah etmeye hazır olduğunu ifade etmektedir. Şehzade Ahmed'in sağlığı, huzuru ve uzun bir

ömüre sahip olması için temennilerde bulunan şair, Şehzade Ahmed'e övgüde bulunmaya devam etmektedir. Râhat, ruh, 'âfiyye, sahhâ kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı kullanılmıştır.

29 Dil murgını bir bend ile hoş dâma düşürdi

Cân boynuna zülfün salalı halka-i sevdâ

dil / dîl / دِل / دِل (Farsça): Gönül. Kalp.

mürg / مرغ (Farsça): Kuş.

bend / بند (Farsça): Bağ. Ayrıca, edebi eserin bölümleri.

dam / dâm / دَام / دَام (Farsça): Tuzak.

can / cân / جَان (Farsça): Ruh. Can. Sevgili.

zülûf / zülf / زَلْف (Farsça): Yüzün iki tarafından sarkan saç lülesi.

halka / حلقه (Arapça): Ortası boş yuvarlak şekil. Halka.

29.Zülüflerin, sevgilinin boynuna sevda halkasını saldığında beri, gönül kuşunu bir bağ (zincir/halka) ile hoş bir tuzağa düşürdü.

Mihri, Şehzade Ahmed'in güzelliğini övmeye devam ettiği bu beyitte, O'nun saçlarının lülelerini ve zülüflerini sevda halkası olarak nitelendirmekte ve bir tuzağa benzetmektedir.

Şehzade Ahmed'in sevda halkası olan saçları, gönül kuşuna yani âşık olan kişiye bir tuzak olmuş ve onu tuzağa düşürmüştür. Bu beyitte, tuzak ile aşk kastedilmektedir. Mihri'ye göre Şehzade Ahmed, güzelliği ile âşık etmektedir. Sevgilinin saçlarının salınmasını, sevda halkası olarak ele alan şair, bu saçların salınmasının sebeğini tuzağa düşürmeye dayandırarak hüsn-i talil sanatını kullanmıştır. Dil, mürğ, bend, dâm, cân, zülf, sevdâ, halka kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı kullanılmıştır. Gönül kuşu ile kendisini kasteden şair, mecâz-ı mürsel sanatını kullanmıştır.

30 Hurşîd-i cihân tâb virür gerçi degüldür

Âyîne-i hüsnün gibi ey mâh-ı mücellâ

hurşid / خورشید - خورشید (Farsça): Güneş.

tâb / تاب (Farsça): Fars. tāften “parlamak, aydınlatmak”tan -tâb) Sonuna geldiği kelimelere “parlayan, parlatan, aydınlatan” anlamları katarak Farsça usûlüyle birleşik sıfatlar yapar.

cihan / cihân / جهان (Farsça): Dünya, kâinat, âlem.

ayine / âyine / آينه (Farsça): Ayna.

hüsn / حسن (Arapça): Güzellik.

mah / mâh / ماه (Farsça): Ay.

mücella / mücellâ / مُجَلَّأ / مجلا (Arapça): Parlak. Cilalı. Parlatılmış.

30.Ey parlak ay! Güzelliğinin aynası gibi cihanın güneşi bile (âleme yeterli) değildir.

Mihri, Şehzade Ahmed’in güzelliğini övmeye devam ettiği bu beyitte, O’nun güzelliğinin yansımını ve güzel yüzünü güneşten daha da üstün tutmaktadır. Mihri’ye göre Şehzade Ahmed’in güzelliğine güneşin parlaklığı dahi erişememektedir. Şair, parlak ay gibi yüzü olan Şehzade Ahmed’e seslenişte bulunarak nida sanatını kullanmıştır. Şehzade Ahmed’in yüzünü parlak aya benzeterek kapalı istiare sanatından yararlanan şair, Ahmed’ingüzelliğini aynayla ilişkilendirerek, cihanın güneşinin bile bu ayna gibi sade, duru güzelliğin karşısında mahcup kalacağını belirtmiştir. Ayine, hüsn, mâh, mücellâ, hurşid kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı uygulanmıştır. Ayna metaforu, sevgiliyleleştirilirken, sevgilinin duru güzelliğine atıf yapmakla beraber hâkikati temsil etmektedir.

31 Çıksun hele bin mihnet ile cânı cihânda

Her kim ki senün yoluna cân virmeye cânâ

hele / (Farsça): 1. Bir kimse veya şey diğer kimse veya şeylerin içinde ayrıca belirtmek istendiği zaman bunu ifâde eden kelimenin başına veya sonuna getirilir, özellikle, bilhassa, bâhusus, her şeyden önce. 2. Tehdit, uyarı, vaat, temennî bildiren bir cümle ile bu cümleden önce veya sonra gelen ve bu tehdit veya vaadin sebebi durumunda olan cümleyi birbirine bağlar.

mihnet / مُحْنَتْ / محنت (Arapça): Zahmet. Eziyet. Dert. Bela. Sıkıntı. Tasa.

can / cân / جان (Farsça): Ruh. Can. Sevgili.

cihan / cihân / جهان (Farsça): Dünya, kâinat, âlem

31.Senin, sevgilinin, yoluna canını vermeyen kimselerin canı bu dünyada büyük bir acıvererek, zahmetli bir şekilde çıksın.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'i güzel bir sevgili olarak tasavvur etmekte ve O'nun yolunda can vermekten kaçınan kimselerin canının bu dünyada çok zahmetli bir şekilde, o kimselere acı vererek çıkmasını dilemektedir. Mihnet, can vermek, cihân kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı kullanılmıştır. Can vermek deyiimi, kinayeli bir şekilde kullanılarak hem gerçek hem de mecaz anlamını içinde barındırmaktadır. Mihri, Şehzade Ahmed'in yolunu, kendi yolu gibi benimsediğini, bu uğurda canını feda etmeye hazır olduğunu belirterek, kendisi gibi Şehzade Ahmed'e bağlı olmayanların ve kendi canının derdine düşenlerin ise eziyetler çekmesini isteyerek bir nevi bu kimselere beddua etmektedir.

32 Haddüni görüp korkaram âh itmeğe nâ-gâh

Ahumla yana dâ'ire-i çarh-ı mu'allâ

hadd / hâdd / حد / حد (Arapça): Yanak. Yüz. Vecih.

gah / gâh / گاه (Farsça): Yer.

ah / âh / آه (Farsça): Feryat. İlenme. İlenme.

daire / dâire / دائرة (Arapça): Bir manevi te'sirin hükmü geçtiği mahal.

çarh / چرخ (Farsça): Çark. Felek. Talih. Gök. Sema.

mualla / muallâ / مُعَلَّأ / معلی (Arapça): Yüksek, yüce, âli. Makamı ve rütbesi yüksek.

32.Yüzünü görüp, yersiz ah etmeye korkarım ki, ahımla gökler yansın.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'in güzelliğini karşısında iç çekişinden göklerin yanacağını ve bundan korktuğunu dile getirmektedir. Buradaki mübalağa ile Mihri'nin Şehzade Ahmed'in güzelliğini ne denli övdüğü anlaşılmaktadır. Çarh, dâ'ire, mu'allâ, hadd,âh kelimeleri arasında uygunluk gözetilerek tenasüp sanatı kurulmuştur. Şair, Şehzade Ahmed'in yüzünü görebilmek için adeta can atar bir vaziyette hasretle beklemektedir. Şehzadenin yüzünü gördüğünde yersiz feryat ve ah etmekten çekinen Mihri, daha önce ettiğini iltiler yüzünden ahıyla göklerin yanacağını belirtmektedir.

33 Oldukça bahâr ile müzeyyen kamu ‘âlem

Turdukça zemîn ile zamân kubbe-i mînâ

müzeyyen / مُزَيِّنٌ / مزین / مزین (Arapça): Süslü, ziynetli.

alem / âlem / عَالَمٌ / علم / عالم (Arapça): Dünya, evren.

zemin / zemîn / زَمِينٌ / زمین (Farsça): Yeryüzü. Dünya.

mina / minâ / مِینَا / مینا (Farsça): Cam, billur, sırça.

33.Camdan kubbe(gökyüzü) durdukça, dünya ve evren, bahar mevisimi ile süslendikçe yeryüzü ve zaman (ömrünü arttırsın).

Mihri bu beyitte, bir sonraki beyitte sunacağı dileklerin ve temennilerin daim olmasını işaret eden zamanları bildirmektedir. Mihri, Şehzade Ahmed’e kısaca dünya durdukça ve mevsimler döndükçe, bahar mevsiminin güzelliği var oldukça iyi dileklerde bulunmaktadır. Şair, gökyüzünü camdan kubbe betimlemesi ile tahayyül ederken mecâz-ı mürsel sanatındanyararlanmıştır. Zemin, zaman, kubbe-i minâ, ‘âlem, bahâr kelimeleri arasında tenasüp sanatı uygulanmıştır. Zemin ve zaman kelimeleri Arapça sülasi (z,m,n) köklerinden meydana gelerek, şair bu iki aynı kökten kelimeyi bilerek kullanarak, iştikak sanatını uygulamıştır.

34 Ter tâze vü sebz ola şehâ bâğ-ı cemâlün

‘Ömrünü mezîd eylesün ol Hayy ü Tüvânâ

ter / تَر (Farsça): Taze, ıslak.

taze / tâze / تازِه (Farsça): Islak. Genç. Taze. Yeni. Körpe.

sebz / سَبْز (Farsça): Yeşil.

şeha / şehâ / شِهَا (Farsça): Ey Pâdişah! Ey şah!

bağ / bâğ / بَاغ (Farsça): Bahçe, bağ.

cemal / cemâl / جَمَالٌ / جمال (Arapça): Güzellik. Yüz güzelliği.

mezid / مزید (Arapça): Artmak, çoğalmak. Ziyade etmek.

hayy / حَيٌّ / حَيٌّ (Arapça): Allahü teâlânın Esmâ-i hüsnâsından (güzel isimlerinden). Dâimâ hayât sâhibi ve diri olan, hep var, varlığı ezeli ve ebedî (sonsuz) olan. Diri, canlı.

tüvana / tüvânâ / توانا (Farsça): Güçlü.

34.Ey Padişah! Güzelliğinin bahçesi daima yemyeşil ve taptaze olsun, Daima diri, canlı ve güçlü olan Allah, senin ömrünü artırsın.

Mihri bu beyitte Şehzade Ahmed için Allah'a dua etmekte, O'na uzun ömür dilemekte, gençliğinin ve güzelliğinin daim olmasını Allah'tan dilemektedir. Daima Ahmed'e iyi temennilerde ve dualarda bulunan şair, aynı zamanda saltanatının uzun sürmesini arzu ederek

doğrudan O'na övgülerde bulunmaktadır. Şehzade Ahmed'in güzelliğini bahçe ile ilişkilendiren şair teşbih-i belîğ sanatını kullanırken, bahçe ile de gülbahçesini kastederek mecâz-ı mürsel sanatını kullanmıştır. Ter, tâze, sebz, bâg-ı cemâl kelimeleri arasında tenasüpsanatı uygulanmıştır. Hayy kelimesi ile Allah'a işaret eden şair, telmih sanatından yararlanmıştır.

35 Bu mâh-ı sıyâm ile bu 'id ayı hakıçün

Bin 'özü ile tapundan ider anı temennâ

mah / mâh / ماه (Farsça): Ay.

sıyam / sıyâm / صيام (Arapça): Oruç.

id / 'id / عيد (Arapça): Bayram.

tapu / (Eski Türkçe): Huzur, kat, nezd. Hizmet, tazim, hürmet.

temenna / temennâ / تَمَنَّا (Arapça): Selamlama ve hürmet gayesiyle eğilme, eli ağza ve başa götürerek selam verme.

35.Bu oruç ayı ile bayram ayı hakkı için, bin özür ile huzurunda hürmetle selam verir.

Mihri, zaman işaretlemelerine yer vererek, oruç ayının hürmetine, Ramazan Bayramı'nın hakkı için bin özür, bin rica ile Şehzade Ahmed'in huzuruna kabul edilmeyi, O'nun cemâlini görmeyi temenni ederken, dileğini arz etmektedir. Mâh-ı sıyâm, 'id, tapu, temennâ kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı kullanılmıştır.

36 Bu bahtı siyeh Mihrî'ye şâhâ nazar it kim

İksîr ide hâk eyledi devrân anı zîrâ

baht / بَخْتُ / بخت (Farsça): Talih, nasib, kısmet, kader.

siyeh / سِيَه (Farsça): Kara, siyah.

nazar / نَظْرُ / نظر (Arapça): Bakış, bakma, görüş.

ixsir / iksîr / اِكْسِيرُ / اِكْسِيرُ / اِكْتِير (Arapça): Tesir eden ilaç. Tesirli ilaç. Olağan üstü etkileri olan şurup. Çok te'sirli, her derde devâ sayılan mevhum cisim. Bir şeyin olmasına veya hastanın iyileşmesine sebep olan ehemmiyetli madde.

devran / devrân / دوران (Arapça): Devir, felek, zaman, deveran, dünya. Dönüp dolaşma.

zîra / زِيْرَا (Farsça): Çünkü, şundan dolayı.

36.Ey Şah, bu kara taliqli (bahtı kara) Mihri'ye bak, Allah bakışını dünyaya tesir eden bir ilaç kıldı.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'in bakışlarını kuvvetli bir iksire benzetmekte ve kendini de bahtı kara biri olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla bahtı kara Mihri, Şehzade Ahmed'e Allah'ın lütfu olan bu şifalandırıcı bakışlardan nasibini alıp iyileşmek istediğini dile getirmektedir. Kendi bahtını kara olarak tabir eden ve Şehzade Ahmed'in bakışını iksirebenzeten şair, teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. Şair, kederli ve kara yazılı olmasının nedenini devranın kendisini perişan etmesine dayandırarak hüsn-i tâlil sanatını kullanmıştır. Şair, padişaha seslenişte bulunarak nida sanatından yararlanmıştı.

37 Medh itmeğe hüsnüni gülistân-ı çemende

Bir bülbül-i hoş-tab' durur bu dahi gûyâ

medih – medh – meth / مَدْح (Arapça): Bir kimse veya bir şeyin iyiliklerini, üstün niteliklerini söyleyerek değerini yüceltme, övme.

hüsn / حَسَن (Arapça): Güzellik, iyilik.

gülistan / gülistân / گلستان (Farsça): Gül bahçesi. Güllük.

çemen / چَمَن (Farsça): Yeşillik. Çimen.

hoş-tab' / حَوْش طَبْع (Arapça): Güzel huylu. Huyu güzel.

güya – gûyâ / گویا (Farsça): Sözde, sanki, güya.

37.Sanki bu yemyeşil gül bahçesinde senin güzelliğini övebilmek için bir güzel huylu bülbül bulunur.

Mihri bu beyitte kendini, Şehzade Ahmed'in güzelliğini öven bir bülbüle benzemektedir. Yemyeşil gül bahçesi ise Şehzade Ahmed'in varlığı ile güzelleştirdiği muhitidir. Hüsn ile Şehzade Ahmed'i kasteden şair, mecâz-ı mürsel sanatını kullanmıştır. Kendisini de iyi huylu bir bülbülle ilişkilendiren Mihri, kapalı istiâre sanatından yararlanmıştır. Gülistân-ı çemen, medh, bülbül-i hoş-tab' kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı kullanılmıştır. Mihri, Klasik Divan geleneğindeki şairlerin bakış açısından çok uzaklaşmayarak, övdüğü şehzadeyi gül, bulunduğu mekânı ise gül bahçesi ile ilişkilendirmiştir. Kısacası Mihri, Şehzade Ahmed'in yurdunda onu övmek için bulunan, sabaha kadar güzellemeler dizerek, vuslat uğruna feryat eden bir bülbül misali beklemektedir.

38 Bustân-ı hadün leblerünün goncalarından

Dil bülbülünü redd ide mahrum ide hâşâ

bustan / bûstân / بوستان (Farsça): Bahçe.

had / حَدّ (Arapça): Yanak.

leb / لب (Farsça): Dudak.

gonca / غنچه (Farsça): Açmamış, tomurcuk gül.

dil / dîl / دِلّ / دل (Farsça): Gönül.

redd / ردّ (Arapça): Geri çevirmek, kabul etmemek, def etmek, inkar etmek.

mahrum / mahrûm / محروم / محروم (Arapça): Yoksun.

haşa / hâşâ / حاشا / حاشا (Arapça): Aslâ. Kat'iyyen. Öyle değil. Allah korusun.

38.Yanaklarının bahçesindeki dudaklarının goncalarından, gönül bülbülünü geri çevirip Allah korusun (bizi bu güzellikten) mahrum eyleme.

Gönül bülbülü ile kendisini kasteden şair, Şehzade Ahmed'in dillere destan olan güzelliğinden, açılmamış bir goncaya benzeyen, kendisini gizleyen güzelliğinden bir yandaşikâyetçi iken bir yandan da bu güzellikten mahrum kalmak istememektedir. Şair, söylemek istediğini birebir vermek yerine tam zıttını kastederek rücu' sanatından

yararlanmıştır. Bustân-ı had, leb, gonca, dil, bülbül kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır.

39 'İdüni mübârek kıla 'ömrünü ziyâde

İkbâl ü sa'âdetde makâmun ola a'lâ

id / îd / عيد (Arapça): Bayram.

ziyâde / زياده (Arapça): Fazla, çok.

ikbal / ikbâl / اقبال (Arapça): Talih. Mutluluk. Refah.

saadet / saâdet / سعادت (Arapça): Mutluluk. Mes'ud oluş. Talihi iyi olmak. Mutluluk. Said olmak. Allah'ın rızasına ermiş olmak. Her istediğine kavuşmuş olmak.

makam / makâm / مقام (Arapça): Kat, huzur, yer, makam.

a'la / a'lâ / اعلى / اعلى / اعلى (Arapça): En yüce, en yüksek, en kıymetli.

39.(Allah), bayramını mübarek, ömrünü uzun eylesin, mutlulukta makamın en yüksekte olsun.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'in bayramını kutlamakta ve Allah'tan O'na uzun bir ömür ile mutluluk dilemektedir. İkbâl, sa'âde, makâm, a'lâ kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır. Şair, bir bayram güzellemesiyle Şehzade Ahmed'e iyi temenni ve dualarda bulunmakla beraber, Şehzade Ahmed'in güzellik vasıflarını sıralayarak övmektedir. Kendisini ve sultanlığını yücelten Mihri, şehzadenin bayramını kutlayarak, mutlulukta da Allah katında da en yüksek mertebelere ulaşmasını dilemektedir.

2.6. Altıncı Kaside

6 Velehû Fî Medhihî Tâbe Serâhu

(Mef'ûlü Fâilâtü Mefâ'ilü Fâilün)

1 Şâhâ dilerse her kişi kim bahtiyâr ola

Baş kosun ayağuna k'ana bahtı yâr ola

2.mısraın ikinci hecesinde imâle, üçüncü hecesinde vasl (ulama), dördüncü, altıncı, dokuzuncu hecelerinde imâle uygulanmıştır.

2 Bu hulk bu sehâvet ü bu lutf u bu kerem

Kim sende var cihânda dahi kimde var ola

mısraın birinci hecesinde imâle, üçüncü hecesinde med, dördüncü, dokuzuncu, on ikinci hecelerinde imâle, yedinci hecesinde vasl (ulama) uygulanırken; 2.mısraın dokuzuncu

hecesinde imâle uygulanmıştır.

3 Göster cihâna gülşen-i hüsnün ki husrevâ

Gül gibi güle suret-i ‘âlem bahâr ola

2.mısraın ikinci, dördüncü hecelerinde imâle uygulanmıştır.

4 Ey ser-firâz nâz ile seyr it ki bûstân

‘Aks-i ruhunla sahn-ı çemen lâle-zâr ola

1.mısraın dördüncü ve on ikinci hecelerinde med; 2.mısraın ikinci, dokuzuncu hecelerinde imâle uygulanmıştır.

5 Sünbül saçuna gül yüzüne lâle haddüne

Ger benzerem dir ise katı şerm-sâr ola

1.mısraın dördüncü, dokuzuncu hecelerinde imâle; 2.mısraın dördüncü hecesinde imâle, beşinci hecesinde vasl (ulama), dokuzuncu hecesinde imâle uygulanmıştır.

6 Gül ruhlarına kendüzünü ‘arz kılmasun

Hüsnün katında ana dahi n’i’tibâr ola

1.mısraın dördüncü, dokuzuncu hecelerinde imâle, onuncu hecesinde med; 2.mısraın altıncı, dokuzuncu hecelerinde imâle uygulanmıştır.

7 Gül benzerem hadüne deyü lâf ururdı gör

Geldi ki dest-bûs ide ne veçhi var ola

1.mısraın dokuzuncu hecesinde imâle; 2.mısraın ikinci, dokuzuncu hecelerinde imâle, dördüncü hecesinde med uygulanmıştır.

8 Cânâ cihân demâgını hoş müşk-bû kılur

Zülfün 'izârun üzre kaçan târ u mâr ola

1.mısraın onuncu hecesinde med; 2.mısraın beşinci hecesinde vasl (ulama) uygulanmıştır.

9 Yâ Rabb 'izz ü devlet ile Hân Ahmed'ün

Bir günü bu cihânda hezârân hezâr ola

1.mısraın ikinci hecesi medli kabul edilerek, yedinci hecesinde vasl (ulama), dokuzuncu hecesinde imâle; 2.mısraın ikinci, dördüncü hecelerinde imâle uygulanmıştır.

10 Hilm ü vakâr u lutf u şefâ'at didükleri

Bu dehr-i dîn içinde meğer sende var ola

1.mısraın ikinci hecesinde; 2.mısraın birinci hecesinde imâle uygulanmıştır.

11 Cân levhasında yazdum hattun hayâlini

Tâ haşr olunca saklaya ol yâdigar ola

1.mısraın yedinci hecesinde zihâf uygulanmıştır.

12 Firdevs bâgınun gül-i handanısın çü sen

Bülbüllerün şehâ ya niçün gamda zâr ola

1.mısraın ikinci hecesi medli kabul edilerek, onuncu hecesinde imâle uygulanmıştır.

13 Ger sen semend-i devlete olsan i şeh sühâr

Rüstem önünce bin dil ile hâşa-dâr ola

1.mısraın yedinci hecesinde vasl (ulama), sekizinci hecesinde imâle uygulanmıştır.

14 Hüsünün günü münevver ola haşre dek şehâ

Niteki âsumân u zemîn ber-karâr ola

1.mısraın dördüncü hecesinde imâle, yedinci hecesinde vasl (ulama); 2.mısraınbirinci, ikinci hecelerinde imâle uygulanmıştır.

15 Bâd-ı hazân irişmeye ‘ömrün baharına

Rûy-ı cihân nitelîki hazân u bahâr ola

1.mısram ikinci; 2.mısram ikinci, altıncı, onuncu hecelerinde imâle uygulanmıştır.

16 ‘Ömrün binâsı muhkem ola haşre dek şehâ

Bahtun ‘asâsı devlet ile pâ-y-dâr ola

1.mısram yedinci hecesinde med, sekizinci hecesinde imâle; 2.mısram yedinci hecesinde med, sekizinci hecesinde imâle, onuncu hecesinde med uygulanmıştır.

17 Budur du’âsı şâm u seher Mihrî’nün şehâ

‘Ömrün günü cihânda hezârân-hezâr ola

1.mısram birinci hecesinde imâle, on birinci hecesinde zihâf; 2.mısram dördüncühecesinde imâle uygulanmıştır.

18 Dil ‘andelîbi derd ile kılsun ko nâleler

Çün karşusunda sencileyin gül-‘izâr ola

Şehzade Ahmed’e övgü için yazılan bu kaside, 16.beyte kadar methiye bölümünü karşılamaktayken, 17.beyit taç beyit özelliğini, 18.beyit ise dua bölümü özelliğini taşımaktadır.

2.6.1. Altıncı Kasidenin Biçim Özellikleri

- **Redif:** ‘‘Ola’’ sözcüğünün tekrarlanması ile redif sağlanmıştır.
- **Kâfiye:** ‘-âr’ harflerinin tekrarı ile kâfiye-i mürekkebe uygulanmıştır.
- **Kâfiye Şeması:** aa-xa-xa-xa düzeni ile düz kâfiye şeması oluşturulmuştur.

1 Şâhâ dilerse her kişi kim bahtiyâr ola

Baş kosun ayağuna k’ana bahtı yâr ola

şah / şâh / شاه / شاخ (Farsça): Padişah. Hükümdar. Sultan

bahtiyar / bahtiyâr / بختیار (Farsça): Mutlu. Talihli. Bahtlı. Şanslı.

baht / بخت / بخت (Farsça): Talih. Nasîb. Kader. Kısmet

yar / yâr / يَار / يَارُ (Farsça): Sevgili. Dost. Ahabap. Tanıdık. Yardımcı.

1.Ey Şah! Her kim dilerse ki mutlu olsun, ayağına baş koyup talihi ona dost olsun.

Mihri, şâhâ sözcüğü ile bir yandan padişaha bir yandan ise Allah'a seslenişte bulunur gibi olduğu için nida sanatından yararlanmıştı. Sultandan, herkesin dileğinin yerine gelmesini, dileyenin mutluluğu bulmasını isteyen şair, sultanın yolunda mutluluk dileyenlerin itaat ettiği vakit talihlerinin onlara yardımcı ve dost olacaklarını bildirmektedir.

2 Bu hulk bu sehâvet ü bu lutf u bu kerem

Kim sende var cihânda dahi kimde var ola

hulk / خلق (Arapça): Huy.

sehavet / sehâvet / سَخَاوَت / سَخَاوَت (Arapça): Cömertlik. Eliaçıklık.

lütuf / lütûf / لُطْف / لُطْف (Arapça): Rıfk ve nevâziş. İltifatla mülâyemet üzere muâmele eylemek. Allah (C.C.) Hazretlerinin kullarını rıfk ve sühuletle murâdına muvaffak eylemesi. Güzellik, hoşluk. İyilik. İyi muamele. İhsan. Bağış.

kerem / كَرَم / كَرَم (Arapça): İkram. İyilik. Değer. Lütuf.

cihan / cihân / جِهَان (Farsça): Dünya, kâinat, âlem.

2.Sende var olan bu huy ve tabiat, cömertlik ve iyilik bu dünyada başka (acaba) kimde vardır?

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'in, eliaçıklığını ve iyiliğini övmekte, bu nitelikler açısından söz konusu zatın dünyada eşsiz ve benzersiz olduğunu dile getirmektedir. Kendinehas bir tabiatı olduğunu, insanlara iyilikler ederek cömert sahibi bir şehzade olduğunu bildiren Mihri, şehzadenin eylemlerini göz önünde bulundurarak, bizzat karakter ve yapısına, ülkesinde yaptığı iyi işlere övgüde bulunarak, kimsenin bu üstün meziyetlere sahip olmadığını bildirerek, şehzadenin biricikliğine vurgu yapmaktadır. Şair, burada iyi huylu, cömert sahibi tabiatın dünyada başka kimsede olmadığını bildiği halde bilmezden gelerek tecâhül-i 'arif sanatıyla yansıtmıştır. Hulk, lutf, kerem, sehâvet kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanmıştı.

3 Göster cihâna gülşen-i hüsnün ki husrevâ

Gül gibi güle suret-i ‘âlem bahâr ola

cihan / cihân / جهان (Farsça): Dünya, kâinat, âlem.

gülşen / گلشن (Farsça): Gülbahçesi

hüsün / حُسْن (Arapça): Güzellik.

husrev / خسرو (Farsça): Hükümdar, padişah.

suret / sûret / صورت / صورت (Arapça): Yüz. Biçim. Şekil. Tasvir. Görünüş

alem / âlem / عَالَم / علم / علم (Arapça): Dünya, cihan, evren.

3.Ey padişah! Güzelliğinin gül bahçesini dünya ve kâinata göster ki, gül gibi gülsün dünyanın yüzü bahar gelsin.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed’in güzelliğini bir gül bahçesine benzetmekte ve o zatın güle benzeyen gülümsemesiyle yeryüzüne bahar getireceğini ifade etmektedir. Husrevâ ifadesi ile bizzat Şehzade Ahmed’e seslenişte ve serzenişte bulunan şair, nida sanatını kullanmıştır. Cihân X Alem, Gülşen X Gül kelimeleri arasında müşevveş leff ü neşr sanatı yapılmıştır. Cihân, gülşen-i hüsn, husrevâ, gül, suret-i ‘âlem, bahâr kelimeleri arasında uygunluk gözetilerek tenasüp sanatı kurulmuştur. Şair, Şehzade Ahmed’den güzelliğini tüm âleme göstermesi gerektiğini, güzellik vasıflarını kullarından, âşıklarından saklamaması gerektiğini ifade ederken, Şehzade Ahmed’in güzelliğiyle dünyanın bahar haline geleceğini belirterek, güzel nedene bağlama sanatı olan hüsn-i talil sanatından yararlanmıştır.

4 Ey ser-firâz nâz ile seyr it ki bûstân

‘Aks-i ruhunla sahn-ı çemen lâle-zâr ola

serfiraz / serfirâz / سرفراز (Farsça): Başımı yukarı kaldıran, yükselten. Benzerlerinden üstün olan. Başlar üstünde.

naz / nâz / ناز (Farsça): Celb-i muhabbet için edilen nezâket, letâfet ve zarafet. Bir şeyi beğenme, şımarıklık. Naz.

seyr / سير (Arapça): Seyir. Yürüyüş. İzlemek. Etrafa bakınarak gezinme.

bustan / bûstân / بوستان (Farsça): Bahçe.

aks / عكس (Arapça): Yansıma. Akis.

sahn / صحن (Arapça): Avlu. Sahne. Boşluk. Üstü kubbeli alan.

çemen / چمن (Farsça): Çimen. Çayır. Yeşillik.

lalezar / lâlezâr / lâlezar / لاله زار (Farsça): Lâle bahçesi. Lâlelik.

4.Ey Ali makam sahibi (olan)! Naz ile yürü ki (seyret), bu yeşil çimenli bahçe, yanağındakisuretin yansıması ile bir lale bahçesi olsun.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'in diğer hükümdarlardan, diğer emsallerinden daha yüce bir makamda olduğunu ve bakışı ve naz ile yürümesi ile yemyeşil bahçede laleler açacağını ve çimenliğin bir lale bahçesine dönüşeceğini söylemektedir. Mihri, yüce makamda olan Şehzade Ahmed'e güzellemelerde bulunarak, onu bir sevgili gibi tahayyül ederek, nazıyla, endamıyla, boyu posuyla salınarak yürüyüşüne mazhrar olmak istediğini, onun teması ile bu yeşil çimenli olan bahçe yani yeryüzü, onun yanağının suretiyle ve yansımasıyla bir lale bahçesine dönecek kadar ihtişamlı olduğunu belirterek, hüsn-i talil sanatından yararlanmıştır. Serferâz, nâz, bustân, 'aks-i ruh, sahn-ı çemen, lâle-zâr kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır. Şair, Şehzade Ahmed'e seslenişte ve serzenişte bulunarak, nida sanatını kullanmıştır.

5 Sünbül saçuna gül yüzüne lâle haddüne

Ger benzerem dir ise katı şerm-sâr ola

had / خدّ (Arapça): Yanak.

ger / گر (Farsça): Eğer edatının nazımda kullanılan şekli.

şerm / شرم (Farsça): Utanma.

şerm-sar / شرمسار (Farsça): Utangaç, mahcup.

5.Eğer; sümbül, saçına; gül, yüzüne; lâle, yanaklarına benzerim derse kesinlikle utanmalı.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'in yüzünün güzelliğini övmekte ve çiçekler yoluyla bir kıyaslama yapmaktadır. Beyitte, Mihri, Şehzade Ahmed'in saçlarının sümbüllerden, yüzünün güllerden, yanaklarının ise lalelerden daha güzel olduğunu dile getirmektedir. Gül, ruh, hüsn kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı uygulanmıştır. Şair, sümbülün Şehzade Ahmed'in saçına, gül yüzüne ve lalenin ise Şehzadenin yanaklarına öykünme durumunu teşhis sanatı ile açıklamıştır.

6 Gül ruhlarına kendüzünü ‘arz kılmasun

Hüsnün katında ana dahi n’i’tibâr ola

ruh / rûh / روح / رخ (Farsça): Yanak, yüz, çehre.

arz / أرْضُ / عرض / أرْضُ / ارض / أرض (Arapça): Bir büyüğe bir şeyi hürmetle vermek. Bir işi büyüğüne hürmetle anlatmak. İzâh etmek. Takdim etmek. Bir kimseye bir şeyi izhar etmek. / arz kılmak / Sunmak, arzetmek

hüsn / حسن (Arapça): Güzellik. İyilik. Eksiksizlik.

itibar / itibâr / îtibar / اعتبار (Arapça): Saygınlık.

6.Gül, yanaklarına kendini takdim etmesin. Senin güzelliğinin katında ona da itibar mîedilir?

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed’in yüzünün güzelliğini övmeye devam etmekte ve Şehzade Ahmed’in yanaklarının güllerden daha güzel olduğunu, yanaklarının yanında gülün güzelliğini öneminin olmadığını söylemektedir. Divan şiirinde güzellik unsurlarından sayılan gül, çiçek benzetmelerine sık sık yer veren Mihri, bu güzellik vasıflarıyla methettiği Şehzade Ahmed’i bir kıyaslamaya tabii tutarak, Şehzade Ahmed’in güzellikte bu çiçeklerin, güllerin yanında üstün ve galip geldiğini belirtmektedir. Şair, şehzadenin güzelliğinin katında gül gibi çiçeklere itibar edilmeyeceğini bildiği halde bilmezden gelerek tecâhül-i ârifsanatı ile yansıtmıştır.

7 Gül benzerem hadüne deyü lâf ururdı gör

Geldi ki dest-bûs ide ne veçhi var ola

had / حَدّ (Arapça): Yanak.

lâf / لاف (Farsça): Bir düşünce anlatan kelime veya kelime dizisi. Söz. Konuşma. Lâkırdı. Tekellüm.

lâf urmak / lâf vurmak / Böbürlenmek, yüksekte atmak, övünmek.

dest / دست (Farsça): El.

bûs / بوس (Farsça): Öpme, öpüş.

dest-bûs / دست بوس (Farsça): El öpme.

veçh / vech / vecih / وجه (Arapça): Yüz. Çehre. Sebep. Vesile.

7.(Ey Şah bak ki!) Gül, senin yanaklarına benzerim diye laf vurup böbürlendikten sonra elini öpmek vesilesiyle geldi.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'in yüzünün ve bilhassa yanaklarının güzelliğini övmeye devam etmektedir. Burada, gülü kişiselleştirerek, gülün, Şehzade Ahmed'in güzelliği karşısında boyun eğdiğini dile getirmektedir. Gülün, Şehzade Ahmed'e öykünmesi, el öpmeye gelmesi ifadelerinde büyük bir teşhis sanatını gözler önüne seren şair, bir nevi Şehzade Ahmed'in güzelliğinin gülden bile daha fazla olduğunu belirtmektedir. Had, dest- bus, gül kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanmıştıdır.

8 Cânâ cihân demâgını hoş müşk-bû kılur

Zülfün 'izârun üzre kaçan târ u mâr ola

can / cân / جان (Farsça): Sevgili. Can. Ruh. Hayat. Gönül.

cihan / cihân / جهان (Farsça): Dünya. Âlem. Kâinat.

demag / demağ / دماغ (Farsça): Kibir. Gurur. Büyüklenme.

müşk / müşğ / مشک (Farsça): Misk.

bu / bû / بو (Farsça): Koku.

müşk-bû / مشک بو (Farsça): Misk Kokulu.

zülf / zülf / زلف (Farsça): Yüzün iki tarafından sarkan saç lülesi.

izâr / عذار (Arapça): Yanak.

kaçan / haçan (Eski Türkçe). Ne vakit, ne zaman ki.

târumar / târmar / târ u mâr / تارمار (Farsça): Perîşan. Darmadağınık. Karmaşık.

8.Yüzünün iki yanından sarkan saçların, yüzünün üzerine dağıldığı zaman, yeryüzünün her yerini sevgilinin misk kokusu doldurur.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'in saçlarının ve yüzünün güzelliğini dile getirmekte ve övmektedir. Mihri, zatın saçları, yüzünün iki yanına döküldüğünde yeryüzünü hoş bir kokunun kapladığını ifade etmektedir. Kainâtın misk kokuyla dolmasının sebebi, Şehzade Ahmed'in saçlarının salınmasına dayandırılarak hüsn-i tâlil sanatı kullanılmıştır. Demâg, hoş, müşk-bu, zülf, târ u mâr kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı kullanılmıştır. Şair, Divan şiiri geleneğindeki

sevgilinin saçlarının salınmasıyla, kendi yüzüne düşmesiyle âlemin hoş kokularla donatılacağı kalıbından ve güzellemesinden yararlanarak, Şehzade Ahmed'in yüz, saç güzelliğine dikkat çekmektedir.

9 Yâ Rabb 'izz ü devlet ile Hân Ahmed'ün

Bir günü bu cihânda hezârân hezâr ola

izz / عز (Arapça): Yücelik. Değer. Kıymet. Güçlü oluş. Alikadir olmak. Kavi. Şerif. Azim.

devlet / دولت (Arapça): Mevki. Talih. Devlet.

izzü-d-devle / عزالدوله (Arapça): Müslüman hükümdarları tarafından sık sık kullanılan ve devlete değer veren, devletin değeri mânâsına gelen bir ünvan.

hezaran / hezârân / هزاران (Farsça): Binlerce. Pek çok.

hezar / hezâr / هزار (Farsça): Bin.

9.Ya Râb! Devletinin yüceliği ile birlikte Ahmed Hân'ın bu dünyadaki bir günü binlerce gün olsun.

Mihri bu beyitte, Allah'tan, Şehzade Ahmed'in ve O'nun devletinin ve kudretinin yüceliğinin bu dünyada uzun yıllar var olmasını dilemektedir. Şehzade Ahmed'in sultanlığına ve sultanlık ettiği diyar için dua eden Mihri, bu yüce sultanın bir günün binlerc gün gibi sürmesini temenni ederek, şehzadeye olan bağlılığını bildirmektedir. Allah'a

seslenişte bulunan şair, nida sanatını kullanmıştır. Bir ve hezâr kelimeleri arasında tezatlık kurulmuştur. İzz, devlet, hezerân, hezâr, cihân kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı kullanılmıştır.

10 Hilm ü vakâr u lutf u şefâ'at didükleri

Bu dehr-i dîn içinde meğer sende var ola

hilm / حلم (Arapça): Huy yumuşaklığı, yumuşak huyluluk, öfke ve hiddet gerektiren durumlarda kendini yenerek sâkin ve serinkanlı olma.

vakar / وقار (Arapça): Ağırbaşlılık. Ciddiyet. Halim ve heybetli oluş.

lutf / لطف (Arapça): İyilik, güzellik. İhsan. Bağış.

şefa'at / شَفَاعَات / شَفَاعَت (Arapça): Af için vesile olmak. Şefa'at etmek.

dehr / دهر (Arapça): Dünya. Âlem. Cihan. Devir. Zamane. Çağ. Uzun zaman.

dun / dîn / دن (Arapça): Aşağı, alt. Aşağılık, adi. Aşağı. Altta.

10. Bu aşağılık dünya içinde, huy güzelliği, ağırbaşlılık, ihsan, güzellik ve şefaata dediklerimeğerse sende varmış.

Mihri bu beyitte, dünyanın kötü bir yer olduğunu, dünyada kıymetli olan kişilik özelliklerinin bulunmadığını ancak Şehzade Ahmed'in istisna olduğunu ve ayrıca, yumuşak huyluluk, ağırbaşlılık, iyilik, güzellik, affedicilik gibi iyi ve yüce niteliklerin yalnızca Şehzade Ahmed'de bulunduğunu dile getirmektedir. Şehzade Ahmed'in huy ve tabiatına övgüde bulunan şair, dünyayı kötü ve alçak bir yer olarak ele alırken, bu fani dünyaya bir nimet gibi gelen Şehzade Ahmed'i ise ihsan ve güzelliklerle ele almaktadır. Hilm, vakar, lutf, şefaata; dehr, dun kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı uygulanmıştır.

11 Cân levhasında yazdum hattun hayâlini

Tâ haşr olunca saklaya ol yâdigar ola

can / cân / جان (Farsça): Can. Sevgili. Ruh. Hayat. Gönül.

levha / لوحه (Arapça): Tablo. Manzara. Yazı. Resim. Plaka. Tabela.

had / حدّ (Arapça): Yanak.

haşr / حشر (Arapça): Kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allahın, ölüleri diriltip mahşere çıkarması. Kıyamet.

yadigar / yadigâr / yâdigâr / یاد گار (Farsça): Bir kimseyi veya olayı hatırlatmak üzere verilen yâhut onlardan kalan şey

11. Yanaklarının hayalini ruhumun levhasına (sayfasına) yazdım ki; kıyamet gününde ruhlardiriltip huzura çıkarılıncaya dek saklayayım, senden hatıra olsun.

Mihri bu beyitte Şehzade Ahmed'in yüzünün güzelliğini övmeye devam etmekte ve ölümden sonra dahi kıyamete kadar bu güzelliği ondan bir hatıra gibi hayalinde saklayacağını dile getirmektedir. Şehzadenin yanaklarının hayalini, yüz güzelliğini tahayyül eden ve bu güzelliğe mazhar olmayı dileyen Mihri, bu güzelliğin hayalini öyle hafızasına kazımıştır ki kıyamet gününe kadar unutmak istemeyeceği bu güzelliği, şehzadenin hatırası olarak saklamayı dilemektedir. Cân, levha, hatt, hayâl, haşr, yâdigar kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı kullanılmıştır.

Şair, kendi ruhunu bir sayfa, levhaya benzeterek teşbih-i belîğ sanatından yararlanmıştı.

12 Firdevs bâğının gül-i handanısın çü sen

Bülbüllerün şehâ ya niçün gamda zâr ola

firdevs / فِرْدَوْسُ / فردوس (Arapça): Cennet. Cennetin altıncı katı.

bağ / bâğ / باغ (Farsça): Büyük bahçe. Bostan. Bahçe. Bağ.

handan / handân / خندان / خندان (Farsça): Gülen. Güleç. Mesrur. Mutlu.

çü / چو (Farsça): Çünkü, mâdem ki

gam / غَم / غَم / گام (Arapça): Üzüntü. Keder. Sıkıntı.

zar / zâr / زار (Farsça): İnleyen. Sesli ağlayan. Ağlamak. İnlemek.

12.Ey Şah! Bülbüller gam keder içinde neden feryatla ağlamaktadırlar? Çünkü sen cennet bahçesinin mesrur gülüsün.

Mihri bu beyitte Şehzade Ahmed’i cennet bahçelerindeki güzel bir güle benzeterek teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. Kendisini ve kendisi gibi âşıkları da bülbül ile ilişkilendiren şair, bu âşık kulların ağlama sebebinin ne olduğunu bildiği halde bilmezden gelerek tecâhül-i ârif sanatı ile yansıtmaktadır. Mihri’ye göre âşıkların feryat içinde ağlamalarının sebebi bu cennet bahçesinde mutlu bir gül gibi olan Şehzade Ahmed’e erişememek, güzel yüzünü görememektir. Burada bülbül – gül benzetmesi önemlidir. Şehzade Ahmet, âşık olunan, sevilen bir gül iken bülbüller ise Şehzade Ahmed’in güzelliği karşısında aşkıdan inleyen, feryat eden âşıklardır. Firdevs, bağ, gül-i handan; bülbül, gam, zâr kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır.

13 Ger sen semend-i devlete olsan i şeh sūvâr

Rüstem önünce bin dil ile hâşa-dâr ola

ger / گر (Farsça): Eğer.

semend / سمنند (Farsça): Çevik ve güzel at.

şehsüvar / شهسوار (Farsça): Binici. Usta binici.

Rüstem / Şark edebiyatında kuvvet ve cesaretin timsali olarak bilinen ve Zaloğlu Rüstem diye veya "Rüstem-i Sistanî" nâmiyle meşhur İran'lı bir kahramandır.

dil / dîl / دِل / دِل (Farsça): Gönül. Niyet. Kalp.

haşa / hâşâ / حاشا / حاشا (Arapça): Eyerle atın sırtı arasına konan örtü, belleme, gâşiye.

-dâr / دار (Farsça): Sonuna geldiği kelimelere “tutan, sâhip ve mâlik olan” anlamı katarak Farsça usûlüyle birleşik sıfat ve isimler yapar.

hâşa-dar / Eyerle atın sırtı arasında konan örtüyü tutan kimse.

13.Eğer ki sen devletin güzel atına usta binici olursan, Rüstem senin önünde bin gönül ile nefesini, kalbini tutan kimse olsun.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed ile Rüstem’i kıyaslamaktadır. Şehzade Ahmed’in padişahlık tahtına oturmasını devlet atına binmek olarak tasvir eden Mihri, Rüstem’in ancak Şehzade Ahmed’in kapısında bir hizmetçi, Şehzade Ahmed’in karşısında kuvvet ve cesaretini kaybederek, hayretle nefesini kalbini tutan kimsenin olabileceğini söyleyerek Şehzade Ahmed’in kudretini ve yüceliğini övmektedir. Şair, Şark edebiyatında Zaloğlu Rüstem karakterine yer vererek bir hatırlatma ve göndermede bulunarak telmih sanatından yararlanmışır. Mihri, devleti ata; şehzadeyi de usta biniciye benzeterak teşbih-i belîğsanatını kullanmışır.

14 Hüsünün günü münevver ola haşre dek şehâ

Niteki âsumân u zemîn ber-karâr ola

hüsn / حسن (Arapça): Güzellik. İyilik. Eksiksizlik.

münevver / مُنَوَّر / منور (Arapça): Aydınlık. Parlak. Nurlanmış. Aydın.

haşr / حشر (Arapça): Kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allahın, ölüleri diriltip mahşere çıkarması. Kıyamet.

asüman / âsumân / âsüman / آسمان (Farsça): Gökyüzü. Sema.

zemin / zemîn / زَمِين / زمين (Farsça): Yeryüzü. Dünya.

berkarar / برقرار (Farsça ber- “üzere”, Arapça karar “durma, eğlenme) / Aynı durumda, aynı karada. Berkarar olmak / Bir yerde veya bir hal üzere karar kılmak, aynı kararda devam etmek, devamlı olmak.

14.Ey Padişah! Güzelliğinin güneşi kıyamete dek parlсын ki gökyüzü ve yeryüzü de aynışekilde (apaydınlık) olmaya devam etsin.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'in yüzünü, güzelliğinden ötürü bir güneşe benzetmekte ve Kıyamet gününe dek yeryüzünü ve gökyüzünü aydınlatmaya devam etmesini dilemektedir. Şair, şehzadeye seslenişte bulunarak nida sanatını kullanmıştır. Şehzadenin güzelliğini güneşe benzeten şair, teşbih-i belîğ sanatından yararlanmıştır. Yeryüzünün ve

gökyüzünün parıldamasının sebebini Şehzade Ahmed'in güzelliğine dayandıran Mihri, hüsn-i tâlil sanatından yararlanmıştır. Kısacası Mihri, Şehzade Ahmed'in güzelliğine dikkatçekerek, aydınlık kaynağı olarak ele almaktadır.

15 Bâd-ı hazân irişmeye 'ömrün baharına

Rûy-ı cihân niteki hazân u bahâr ola

bad / bâd / باد (Farsça): Rüzgar. Yel. Nefes.

hazan / hazân / خزان (Farsça): Sonbahar. Güz.

ruy / rûy / روی (Farsça): Yüz.

cihan / cihân / جهان (Farsça): Dünya, kâinat, âlem.

15.Ömrünün baharına, sonbahar rüzgârları erişmesin ki, yeryüzünde sonbahar ilkbaharolsun.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'in ömrünün daima ilkbahar gibi canlı, diri, keyifli, güzel ve yaşam sevinci ile dolu geçmesini dilemektedir. Ayrıca, Şehzade Ahmed'in ömrünün daima bir ilkbahar gibi güzel ve yaşam dolu geçmesinden dolayı yeryüzünün de güzelleşeceği ve canlanacağı dile getirilmektedir. Bad, hazan, ruy, cihân, bahâr, 'ömr kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır. Şair, Şehzade Ahmed'in ömrünü bir bahara benzeterek kapalı istiâre sanatından yararlanmıştır.

16 'Ömrün binâsı muhkem ola haşre dek şehâ

Bahtun 'asâsı devlet ile pâ-y-dâr ola

ömr / عمر (Arapça): Hayat. Yaşama. Ömür. Yaşam.

bina / binâ / بناء / bînâ / بِنَا / بِنَا (Farsça): Yapı. Ev. Üzerine kurma. Yapma.

muhkem / مُحْكَم (Arapça): Dayanıklı güçlü.

haşr / حَشْر (Arapça): Kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları.
Allahın, ölüleri diriltip mahşere çıkarması. Kıyamet.

baht / بَحْت / بخت (Farsça): Talih. Kısmet. Kader. Uğur.

asa / آسَا / آسا / عصا (Farsça): Değnek, sopa.

devlet / دولت (Arapça): Devlet. Talih. Mevkii.

pâyidar – pâyardar / پایدار (Farsça): Kalıcı, devamlı, sabit.

16.Ey padişah! Yaşamının yapısı kıyamet gününe dek sapasağlam ayakta kalsın. Talihinin esasları devletin ile birlikte daima kalıcı olsun.

Mihri, bu beyitte Şehzade Ahmed'e kıyamet gününe kadar güçlü, sağlıklı ve kudretli birömür dilemekte ve hükmü ile idaresinin devleti ile birlikte kıyamete kadar daima kalıcı olmasını istemektedir. Bu beyitte ömür binası ile yaşam kastedilerek mecâz-ı mürsel sanatı kullanılmıştır. Mihri, Şehzade Ahmed'e seslenişte bulunarak nida sanatından yararlanmıştı. 'Ömr, binâ, muhkem, haşr, baht, devlet, pâyidar kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı uygulanmıştır. Şair, Şehzade Ahmed'e sultanlığının daima kalıcı olması hakkında dua ve iyi dileklerde bulunarak, devletin ebediliğini ve sultanının uzun ömürlü olmasını temenni etmektedir.

17 Budur du'âsı şâm u seher Mihrî'nün şehâ

'Ömrün günü cihânda hezârân-hezâr ola

dua / duâ / دعا (Arapça): Dua. Allah'a yakarış. Allah'tan dileme, isteme.

şam / şâm / شام (Farsça): Akşam.

seher / سحر (Arapça): Tan. Sabah olmağa başladığı vakit.

ömr / عمر (Arapça): Hayat. Yaşama. Ömür. Yaşam.

cihan / cihân / جهان (Farsça): Dünya, kâinat, âlem.

hezar / hezârân / هزاران (Farsça): Binlerce. Pek çok.

hezar / hezâr / هزار (Farsça): Bin.

17.Mihri'nin Padişah'a her akşam ve sabah duası budur: Ömrünün güneşi kâinatta binlercekere var olsun.

Mihri bu beyitte, sabah akşam, durmaksızın Şehzade Ahmed'in saltanatının ve varlığının yeryüzünde uzun süre hüküm sürmesi için Allah'a yakardığını ve dua ettiğini bildirmektedir. 'Ömr, gün, cihâb, hezârân-hezâr, du'â, şâm u seher kelimeleri arasında uygunluk kurularak teasüp sanatı kullanılmıştır. Şait, şehzadenin ömrünü bir güneşe benzeterek teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. Mihri kısacası, Şehzade Ahmed'e olan bağlılığını ve sevgisini dile getirmekten hiç vazgeçmeyerek, sabah akşam, her vakit şehzade için dua ettiğini ve şehzadesinin ömrünün kâinatta uzun sürmesini temenni ettiğini belirtmektedir.

18 Dil 'andelîbi derd ile kılsun ko nâleler

Çün karşısında sencileyin gül-'izâr ola

dil / dîl / دِل / دِل (Farsça): Gönül. Kalb. Niyet.

andelib / andelîb / عندليب (Arapça): Bülbül.

derd / درد (Farsça): Tasa, keder, kaygı, üzüntü.

nale / nâle / ناله (Farsça): İnilti.

çün / چن (Farsça): Mademki. Zira. Gibi. Çünkü.

izar / عذار (Farsça): Yanak.

Gül-'izar / گل‌عذار / (Farsça): Gül gibi pembe yanaklı. Gül yanaklı.

18.Karşısında senin gibi bir gül yanaklı olduğu için gönül bülbülü üzüntü ve keder ile inleyedursun.

Mihri bu beyitte Şehzade Ahmed'in yüzünün güzelliğini övmekte, O'nun gül rengi yanaklarının güzelliği karşısında âşık olanların aşktan dolayı dert ve acı ile inlediğini dile getirmektedir. Andelib, derd, nâle, izar, gül, dil kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır. Şehzade Ahmed'i gül yanaklı olarak değerlendiren şair,

doğrudan kendisine kastettiği için mecâz-ı mürsel sanatından faydalanmıştır. Gönül bülbülü ile de kendisini kasteden şair, gül yanaklı sevgilinin, güzelin karşısında hayretle, kederle, feryat içinde ağladığını belirtmektedir.

2.7. Yedinci Kaside

7 Kasîde-i Sultân Ahmed

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

1 (Sin) Sen şâh olalı 'âleme ey hân-ı saltanat

Oldı cihânda gün gibi a'yân saltanat

1.mısraın dördüncü hecesinde imâle; 2.mısraın ikinci, dokuzuncu hecelerinde imâle uygulanmıştır.

2 (Lâm) Leyl ü nehâr 'aşk ile sâbit-kadem turup

İtdi kapunda kendüyi der-bân saltanat

1.mısraın ikinci, altıncı hecelerinde imâle; 2.mısraın ikinci hecesinde imâle, onbirinci hecesinde zihâf uygulanmıştır.

3 (Tı) Tolsa cihana şöhretün âvâzı tan mıdur

Ey şâh-ı 'âli sendedür erkân-ı saltanat

1.mısraın ikinci hecesinde imâle, sekizinci hecesinde vasl (ulama); 2.mısraın sekizinci hecesinde vasl (ulama) uygulanmıştır.

4 (Elif) Ey husrev-i zamâne cihân begleri kamu

Kanda bulurdı itmesen ihsân saltanat

1.mısraın dördüncü, on birinci hecesinde imâle; 2.mısraın ikinci hecesinde imâle, sekizinci hecesinde vasl (ulama), on birinci hecesinde zihâf uygulanmıştır.

5 (Nûn) Nice zeb'unun olmaya bu gerdiş-i felek

Bildi ki oldu emrüne fermân saltanat

1.mısraın birinci, ikinci, dördüncü, dokuzuncu, onuncu hecelerinde imâle; 2.mısraın ikinci hecesinde imâle, on birinci hecesinde zihâf uygulanmıştır.

6 (Elif) Andan berü ki gördi yüzün âfitâbını

Cân ile oldı hüsnüne hayrân saltanat

1.mısraın ikinci hecesinde imâle, on birinci hecesinde zihâf uygulanmıştır.

7 (Hâ) Hayy-1 ebed ezelde sana kısmet eylemiş

İzün tozına yüz süre her ân saltanat

1.mısraın ikinci, dokuzuncu hecelerinde imâle, on birinci hecesinde vasl (ulama); 2.mısraın birinci, dördüncü hecelerinde imâle, on birinci hecesinde zihâf uygulanmıştır.

8 (Mîm) Ma'lûm olalı 'âleme nâmun ehâdisi

Halk-1 cihânı eyledi handân saltanat

mısraın dördüncü, on ikinci hecelerinde imâle; 2.mısraın ikinci hecesinde imâle, on birinci hecesinde zihâf uygulanmıştır.

9 (Dâl) Dâr-1 cihânda şevketüni zerre görmedi

'Âlemde gerçi sürdi Süleymân saltanat

1.mısraın ikinci, dokuzuncu hecelerinde imâle; 2.mısraın on birinci hecesinde zihâf uygulanmıştır.

10 (Elif) Ayruk kimesne bezeyemez kadr-i câhuna

Hatm oldı sende 'âdet-i erkân-1 saltanat

1.mısraın altıncı hecesinde imâle uygulanmıştır.

11 (Dâl) Dâyim devâm-1 rif'at ile devlet atına

Şâhâ süvâr ol tola meydân-1 saltanat

1.mısraın yedinci, on birinci hecelerinde vasl (ulama); 2.mısraın dördüncü hecesinde med uygulanmıştır.

12 (Elif) Ol sen hemîşe sâye-i rifâtde müstedâm

Dillerde tâ ki şerh ola destân-1 saltanat

13 (Mîm) Meydân içinde çalmağa topın sa'âdetün

Sundı elüne 'aşk ile çevgân-1 saltanat

1.mısraın ikinci hecesinde imâle uygulanmıştır.

14 (Elif) Oldukça 'îd ü savm u salât u berât u kadr

Olsun kapunda ey şeh-i devrân saltanat

2.mısraın sekizinci hecesinde vasl (ulama) uygulanmıştır.

15 (Lâm) Lutfun sehâbı katrelerinden bulup durur
Şâhâ cihânda lücce-i ‘ummân saltanat

2.mısraın on birinci hecesinde zihâf uygulanmıştır.

16 (He) Her kim dil ile bendesi oldu işigünün
Bulsa gerek cihânda ol âsân saltanat

1.mısraın üçüncü hecesinde vasl (ulama), dördüncü, onuncu, on ikinci hecelerinde imâle; 2.mısraın ikinci hecesinde imâle, sekizinci hecesinde vasl (ulama) on birinci hecesinde zihâf uygulanmıştır.

17 (‘Ayn) ‘Aynına gösterür mi göre bir dahi felek
Ger senden özgede göre çendân saltanat

1.mısraın ikinci, dokuzuncu, on birinci hecelerinde imâle; 2.mısraın üçüncü hecesinde vasl (ulama), altıncı hecesinde imâle, on birinci hecesinde zihâf uygulanmıştır.

18 (Mîm) Mihrî’ye işigünde yeter hâk olduğu
Ger bulmag ise besdür i sultân saltanat

mısraın dördüncü hecesinde imâle, on birinci hecesinde med; 2.mısraın üçüncü hecesinde vasl (ulama), dördüncü hecesinde imâle, yedinci hecesinde vasl (ulama), on birinci hecesinde zihâf uygulanmıştır.

19 (Re) Rehber Hızır olup sana virsün İlâhi Hak
Bin ‘ömr ile cihânda hezârân saltanat

2.mısraın on birinci hecesinde zihâf uygulanmıştır.

20 (He) Her günlerini ‘îd ide Hak her gicen berât
Kapunda dâyim eyleye dîvân saltanat.

1.mısraın dördüncü hecesinde imâle; 2.mısraın birinci hecesinde imâle, beşinci hecesinde vasl (ulama), on birinci hecesinde zihâf uygulanmıştır.

Şehzade Ahmed’i methetmek için yazılan bu kasidede, 18.beyit taç beyit, 19-20.beyitler dua bölümü özelliği göstermektedir.

2.7.1. Yedinci Kasidenin Biçim Özellikleri

- **Redif:** ‘‘Saltanat’’ sözcüğünün tekrarı ile redif oluşturulmuştur.
- **Kâfiye:** ‘‘-ân’’ ekinin tekrarı ile kâfiye-i mürekkebe oluşturulmuştur.
- **Kâfiye Örgüsü:** aa-xa-xa-xa-xa... ile düz kâfiye şeması oluşturulmuştur.

1.(Sin) Sen şâh olalı ‘âleme ey hân-ı saltanat

Oldı cihânda gün gibi a’yân saltanat

şah / şâh / شاه / شاخ (Farsça): Padişah. Hükümdar.

alem / âlem / عَالَم / علم / عالم (Arapça): Dünya. Cihan. Evren. Kâinat.

han / hân / خوان (Farsça): Hükümdar. Hakan. Padişah.

saltanat / saltanât / سلطنت (Arapça): Padişahlık. Egemenlik. Hakimiyet.

Saltanat.

cihan / cihân / جهان (Farsça): Dünya. Kâinat. Âlem. Evren.

ayan / ayân / اَيَان / عيان (Arapça): Açık. Belli. Aşikâr.

1.Ey Egemenliğin (egemenliği elinde tutan) Hükümdar! Sen dünyaya hükümdar olduğundan beri, saltanat (hükümdarlık) dünyaya güneş gibi açıkça görünür olmuştur.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed’in hükümdar olması ile birlikte hükümdarlık makamının dünyaya apaçık bir şekilde görünür olduğunu dile getirmektedir. Burada Mihri’nin Şehzade Ahmed’i övüyor olmasına dikkat çekmek gerekir. Zira, her ne kadar, Mihri, Şehzade Ahmed’e kasidelerinde padişah övgüsü yapsa da Şehzade Ahmed Amasya’da şehzade olarak bulunmaktadır. Mihri’nin bu yaklaşımından Amasya şehzadesinin müstakbel padişah olarak kabul edildiğini anlamak mümkündür.

2 (Lâm) Leyl ü nehâr ‘aşk ile sâbit-kadem turup

İtdi kapunda kendüyi der-bân saltanat

leyl / لَيْل (Arapça): Gece.

nehar / nehâr / نَهَار (Arapça): Gündüz.

sabit / sâbit / ثَابِتْ / ثابت (Arapça): Duran, yerinde durup hareket etmeyen. Doğruluğu ispat edilmiş olan.

kadem / قَدَمْ / قدم (Arapça): Adım. Ayak.

sâbit-kadem / ثَابِتْ قَدَمْ (Arapça): Verdiği karardan ve sözünden dönmeyen. Kararında sebat eden. Sözünde duran. Kararlı.

der / دَر (Farsça): Kapı.

-ban / بَان (Farsça): Sonuna geldiği kelimelere “gözetici, koruyucu, koruyan” anlamı katarak Farsça usûlüyle türemiş kelimeler yapar.

derban / (Farsça): Kapıcı. Kapıya bakan.

saltanat / saltanât / سَلْطَنَتْ (Arapça): Padişahlık. Egemenlik. Hakimiyet.

Saltanat.

2.Saltanat, sabah akşam, aşk ile kararlı bir şekilde durup, kendini kapısında kapıcı etti.

Mihri bu beyitte, egemenlik kavramını kişiselleştirerek, egemenliği Şehzade Ahmed'in kapısında aşk ile yılmaksızın bekleyen bir kapıcıya benzetmiştir. Burada, Şehzade Ahmed'in saltanattan da yüce olduğu, O'nun saltanata değil, saltanatın O'na lâayık olmaya çalıştığı dile getirilmektedir. Saltanatın kendisini Şehzade Ahmet karşısında kapıcı etmesi ifadesinde teşhis sanatını kullanan şair, saltanatın doğrudan Şehzade Ahmed'in karşısında boyun eğen bir konumda ele almıştır. Leyl ile nehâr kelimeleri arasında tezat sanatı kurulmuştur. Mihri'ye göre saltanat, Şehzade Ahmed tahta çıktığında önemli bir kavramdır.

3 (T1) Tolsa cihana şöhretün âvâzı tan mıdur

Ey şâh-1 'âli sendedür erkân-1 saltanat

cihan / cihân / جِهَان (Farsça): Dünya. Kâinat. Âlem. Evren.

şöhret / شَهْرَتْ (Arapça): Ün. Tanınırlık. Şan.

avaz / âvaz / âvâz / أَوَازْ (Farsça): Ses. Yüksek Ses.

tan / طَعْنْ (Arapça): Ayıplama. Yerme. Kınama. Ayıp.

şah / şâh / شَاهْ / شَاخْ (Farsça): Padişah. Hükümdar. Sultan.

ali / âli / âlî / عَالِي / عَالِي / عَالِي (Arapça): Yüce. Üstün. Yüksek.

erkan / erkân / أَرْكَانُ / ارکان (Arapça): Direkler. Esaslar. Temeller. İleri gelenler.
Rükn'ün çoğulu. Rükunlar.

saltanat / saltanât / سلطنت (Arapça): Padişahlık. Egemenlik. Hakimiyet. Saltanat

3. Ey yüce padişah! Egemenliğin temelleri sendedir, dünyaya ününün gür sesi dolsa ayıp mıdır?

Mihri bu beyitte, egemenlik ve hükümdarlığın bütün temel özelliklerinin Şehzade Ahmed'de var olduğunu bildirmekte ve Şehzade Ahmed'in şanının dünyaca duyulmasında herhangi bir ayıplanacak yan olmadığını dile getirmektedir. Mihri, Şehzade Ahmed'in şöhretinin dünyaya yayılmasında ayıp veya şaşılacak bir şeyin olması durumunda sorduğu soruya bilmezden gelerek cevap verirken, tecâhül-i ârif sanatını kullanmıştır. Cihân, şöhret, âvâz, şâh-ı 'âli, erkân-ı saltanat kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır. Mihri, Şehzade Ahmed'e seslenişte bulunarak nida sanatını kullanırken,

egemenliğin ve güzel, iyi vasıfların hep kendisinde bulunduğunu ve şanının dünyaya yayılacak kadar büyük olduğunu ifade ederken, şehzadenin egemenliğine ve saltanatına övgüde bulunmuştur.

4 (Elif) Ey husrev-i zamâne cihân begleri kamu

Kanda bulurdı itmesen ihsân saltanat

husrev / خسرو (Farsça): Hükümdar. Padişah.

zamane / zamâne / زمانه (Arapça): Devir. Felek.

cihan / cihân / جهان (Farsça): Dünya. Kâinat. Âlem. Evren.

kanda / (Eski Türkçe): Nerede, nereye.

ihsan / ihsân / إِحْسَانُ / احسان (Arapça): Bağış. İkram. İyilik.

4. Ey devrin hükümdarı! Sen iyilik ve yücelik edip de vermeseydin, dünyadaki bütün beylersaltanatı nerede bulurdu?

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'i devrin ve zamanın hükümdarı olarak nitelendirmekte ve dünya üzerindeki diğer hükümdarların ve beylerin, Şehzade Ahmed'in lütfedip bağış ve ihsanda bulunması ile saltanata kavuştuklarını dile

getirmektedir. Şehzade Ahmed'e seslenişte bulunan şair, nida sanatını kullanmıştır. Devrin hükümdarı ifadesi ile doğrudan Şehzade Ahmed'i kasteden Mihri, mecâz-ı mürsel sanatını kullanmıştır. Şair, bilip debilmezden gelerek sorduğu dünyadaki bütün beylerin saltanatı nerede bulacağı ifadesiyle tecâhül-i ârif sanatını kullanmıştır. Mihri, devrin en büyük hükümdarı olan Şehzade Ahmed'in iyilik ve yücelik ederek dünyaya yayılan şöhreti sayesinde, dünyadaki diğer beylerin saltanatı bulduğunu ifade ederken hüsn-i tâlil sanatından yararlanmıştı.

5 (Nûn) Nice zeb'unun olmaya bu gerdiş-i felek

Bildi ki oldu emrüne fermân saltanat

zebun / zebûn / زبون (Farsça): Zayıf. Güçsüz. Aciz. Düşkün. Tutkun.

gerdiş / گردش (Farsça): Dönüş, dönme, devretme.

felek / فلك (Arapça): Gökyüzü. Sema. Âlem. Devran. Dünya.

ferman / فرمان (Farsça): Yazılı padişah emri.

saltanat / saltanât / سلطنت (Arapça): Padişahlık. Egemenlik. Hakimiyet.

5. Gökyüzü, saltanatın emir fermanının olduğunu bildiği halde, nasıl senin aciz düşkünün olmasın?

Mihri bu beyitte, gökyüzündeki yıldızların, Şehzade Ahmed'in emri ile döndüğünü, yıldızların Şehzade Ahmed'e tutkuyla bağlı ve âşık olduğunu dile getirmektedir. Bu beyitte Mihri, Şehzade Ahmed'in kudretini ve kuvvetini, saltanatının ve egemenliğinin gücünü ve etkisini övmektedir. Saltanatı, Şehzade Ahmed'in emir fermanı olarak ele alan Mihri, gökyüzünün de bu denli kudretli bir şahın karşısında aciz ve düşkün kaldığını belirterek mübalağa sanatını kullanmıştır. Şair, gökyüzünün Şehzade Ahmed karşısında nasıl aciz düşkünün olması ifadesinde bilip de bilmezden gelerek tecâhül-i ârif sanatı ile yansıtmış ve gökyüzünün de saltanatın da kudretli Şehzade Ahmed'in karşısında düşkün, tutkun olacağını bildirmiştir. Felek, gerdiş, ferman, saltanat, zebun kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı uygulanmıştır.

6 (Elif) Andan berü ki gördi yüzün âfitâbını

Cân ile oldı hüsnüne hayrân saltanat

afıtab / âfitâb / آفتاب (Farsça): Güneş. Çok güzel yüz.

can / cân / جان (Farsça): Hayat. Ruh. Gönül. Sevgili. Can.

hüsın / حسن (Arapça): Güzellik. İyilik. Eksiksizlik.

hayran / hayrân / حيران (Arapça): Tutkun. Hayran.

6.Saltanat, güneş gibi (güzel) yüzünü gördüğünden beri, güzelliğine candan yürektenhayran oldu.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'in yüzünün güzelliğini övmekte, O'nun yüzünü güneşe benzetmekte ve saltanatı da bir sevgili yerine koyup kişiselleştirerek O'nun güzel yüzüne âşık olup hayran kaldığını ifade etmektedir. Saltanatın hayran olması ifadesinde teşhis sanatını kullanan Mihri, Şehzade Ahmed'in güzel yüzünü aydınlık saçması, âlemi ısıtması özellikleriyle güneşe benzeterek kapalı istiâre sanatından yararlanmıştır.

7 (Hâ) Hayy-ı ebed ezelde sana kısmet eylemiş

İzün tozına yüz süre her ân saltanat

hayy / حَيّ / حى (Arapça): Allahü teâlânın Esmâ-i hüsnâsından (güzel isimlerinden). Dâimâ hayât sâhibi ve diri olan, hep var, varlığı ezeli ve ebedî (sonsuz) olan. Diri, canlı.

ebed / أَبَد / ابد (Arapça): Sonsuz. Sonu olmayan.

ezel / أَزَلّ / ازل (Arapça): Başlangıcı olmayan, sonsuzluk. Öncesizlik.

kısmet / قسمة (Arapça): Pay, hisse. Nâsib. Allahü teâlânın ezelde (sonsuz öncelerde) herkes için dilediği şey.

7. Diri ve sonsuz olan Allah, sana saltanatı ezelden sonsuz nasip etmiş ki, her an ayakizinin tozuna yüzünü sürsün.

Mihri bu beyitte Cenab-ı Allah'ın, Şehzade Ahmed'e saltanatı tâ ezelde nasip ettiğini bildirmekte ve saltanatın, Şehzade Ahmed'in yanında O'nun ayaklarının tozuna yüzünü sürece kadar değersiz olduğunu dile getirmektedir. Saltanatı, Şehzade Ahmed ile yücelten Mihri, Şehzade Ahmed'in ezelden şah olacağını Allah tarafından nasip edildiğine dikkat çekerek, Şehzade Ahmed'i kutsallaştırmıştır. Ayak tozuna yüz sürmek deyimine yer veren şair, irsal-i mesel sanatını kullanmıştır.

8 (Mîm) Ma'lûm olalı 'âleme nâmun ehâdisi

Halk-ı cihânı eyledi handân saltanat

ma'lum / ma'lûm / مَعْلُومٌ (Arapça): Bilinen, belli olan.

alem / âlem / عَالَمٌ / علم / عالم (Arapça): Kâinat. Dünya

nam / nâm / نَامٌ / نام (Farsça): İsim, ad. Ün. Şan.

ehad / أَحَدٌ / احد (Arapça): Bir, tek. Kişi, kimse, şahıs.

Ayrıca: ehâdis / احاديث / Hadisler. / Hadis / حديث (Arapça): Haber.

halk / خَلْقٌ / خلق / خلق (Arapça): İnsan topluluğu.

cihan / cihân / جِهَان (Farsça): Dünya, kâinat, âlem.

handan / handân / خندان / خندان (Farsça): Mesrur, muylu, gülen, huzurlu.

8.Namının destan haberleri herkes tarafından bilindiğinden beri, saltanat(ın), dünyadaki bütün insanların yüzünü güldürdü.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'in ününün dünya üzerindeki insanlar tarafından öğrenilmesi ve bilinmesi ile birlikte, dünya üzerinde insanların, Şehzade Ahmed'in saltanatından dolayı memnun olduğunu dile getirmektedir. Mihri, Şehzade Ahmed'in şöhretine dikkat çekerek, dünyayı mesrur etmek için yüce bir şah olarak Allah tarafından gönderildiğini, namının, isminin, güzel tabiat ve huylarının insanları mesut ettiğini bildirmektedir. Şair, Şehzade Ahmed'in namını destana benzeterek teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. Halk-ı cihân, handân, saltanat, ehâdis, 'âlem, nâm kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı kullanılmıştır.

9 (Dâl) Dâr-ı cihânda şevketüni zerre görmedi

'Âlemde gerçi sürdi Süleymân saltanat

dar / dâr / دَارٌ / دار (Arapça): Yer, yurt, ev. Dünya.

cihan / cihân / جِهَان (Farsça): Dünya, kâinat, âlem.

şevket / شَوْكَةٌ / شوکت (Arapça): Ululuk. Kudret ve kuvvetten doğma haşmet.

Padişaha mahsus heybet ve saltanat.

zerre / ذَرَّةٌ / ذره (Arapça): Azıcık, birazcık. En küçük parça.

alem / âlem / عَالَمٌ / علم / عالم (Arapça): Kâinat. Dünya

gerçi / گرچه (Farsça): Öyle ise de, her ne kadar.

saltanat / saltanât / سلطنت (Arapça): Egemenlik. Hükümranlık.

9. Her ne kadar Süleyman, dünya üzerinde hükümranlık sürmüş olsa da, (O dahi), dünya üzerinde senin haşmet ve ululuğunun en küçük parçasını dahi göremedi (erişemedi).

Mihri bu beyitte, bir hükümdar – peygamber olan Hz. Süleyman ile Şehzade Ahmed'i saltanat açısından kıyaslamakta ve hükümranlığı ile ünlü olan Hz. Süleyman'ın bile Şehzade Ahmed'in saltanatının mertebesine erişmediğini dile getirmektedir. Şiirinde Hz. Süleyman'ın sultanlığına işaret ve hatırlatmada bulunan şair, telmih sanatını kullanmıştır. Şevket, saltanat, 'âlem, cihân kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı kullanılmıştır. Mihri, Yahudilik ve Hristiyanlık'ta kral, İslâm'da hükümdar ve peygamber olarak kabul edilen, Tanrı'nın ona bahsettiği sihir ve görünmez varlıklarla ilişkisi olan, iyi ve kötü ruhları kontrol eme gibi olağanüstü özelliklere sahip olan yüzüğü ile büyük bir hükümdarlık süren Hz. Süleyman'ın bile Şehzade Ahmed kadar haşmet ve ululuk aksetmediğini ifade etmiştir.

10 (Elif) Ayruk kimesne bezeyemez kadr-i câhuna

Hatm oldı sende 'âdet-i erkân-ı saltanat

kadr / kadir / قدر (Arapça): Değer, kıymet. İtibar, şeref. Rütbe, pâyе

cah / جاه (Arapça): Yüksek mevki, makam, rütbe.

hatm / hatim / ختم (Arapça): Bitirme, sona erdirme, tamamlama.

âdet / عادت (Arapça): Herkes tarafından uyulan hal, olagelmiş, alışılmış şey, usûl, görenek.

erkan / erkân / اركان / اركان (Arapça): Esaslar, temeller, ileri gelenler. Rükunlar.

saltanat / saltanât / سلطنت (Arapça): Egemenlik. Hükümranlık.

10. Senin, rütbenin ve makamının yüceliğine bundan böyle kimseler benzeyemez, (çünkü), egemenlik ve hükümranlığın tüm temel esasları ve nitelikleri seninle tamamlandı, sendeson buldu.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'in gelmiş geçmiş tüm hükümdarlardan daha yüce bir mevkiye olduğunu, O'nun ne önceki hükümdarlara benzediğini ne de O'ndan

sonraki hükümdarların O'na benzeyebileceğini dile getirmektedir. Mihri'ye göre, egemenliğin ve hükümlürlüğün bütün özellikleri ve nitelikleri Şehzade Ahmed'in saltanatında bir araya gelmiştir ve bunun başka bir hükümdarda görülmesi mümkün değildir. Şehzade Ahmed'in saltanatını yücelten şair, kadr-i câh, 'âdet-i erkân-ı saltanat, hatm kelimeleri arasında uygunluk kurarak, tenasüp sanatını kullanmıştır.

11 (Dâl) Dâyim devâm-ı rif'at ile devlet atına

Şâhâ süvâr ol tola meydân-ı saltanat

daim / dâim / دائم (Arapça): Devam eden. (Daimî, daima, daimen şeklinde de söylenir.). Sürekli. Devamlı.

devam / devâm / دوام (Arapça): Bir halde bulunma, sürekli olma, daimîlik. Süreklilik. Kalıcılık.

rif'at / رفعت (Arapça): Yücelik, yükseklik, özellikle mevki yüksekliği.

devlet / دولت (Arapça): Belli bir toprakta bir hükûmet idâresi altında teşkilâtlanmış bulunan bağımsız siyâsî topluluk, milletin hukûkî şahsiyet kazanmış şekli. Devlet. Hükümet.

şâhâ süvâr / şehsüvar / şahsüvar / شاهسوار – شہسوار (Farsça): (Fars. şâh > şeh “büyük, seçkin” ve suvâr “ata binen, binici” ile şâh-süvâr > şeh-süvâr) Çok usta binici.

11.Sürekli var olan yüksek merteben ile daima devlet atına süvari ol ki dolsun saltanatmeydanı.

Mihri bu beyitte, devlet atına şehsuvar olmak benzetmesi ile Şehzade Ahmed'in padişahlığını ifade etmektedir. Mihri'ye göre, Şehzade Ahmed'in padişah olması ile saltanat makamı da dolacaktır. Rif'at, devlet, dâim, şahsüvar, devam kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanmıştıdır. Kısacası Mihri, devleti bir ata, Şehzade Ahmed'i ise süvariye benzeterek teşbih-i belîğ sanatını kullanırken, saltanatın Şehzade Ahmed'in yüksek mertebesi ile sürekli var olup olduğunu ifade etmektedir.

12 (Elif) Ol sen hemîşe sâye-i rifâtde müstedâm

Dillerde tâ ki şerh ola destân-ı saltanat

hemîşe / hemîşe / همیشه (Farsça): Dâima. Her zaman.

saye / sâye / سَايَه / سایه (Farsça): Gölge. Himaye. Koruma.

rif'at / رفعت (Arapça): Yücelik, yükseklik, özellikle mevki yüksekliği.

müstedam / مستدام (Arapça): Sürüp gitmesi istenilen, sürekli, devamlı, dâim, bâkî.

şerh / شرح / شَرْح (Arapça): Bir müşkil ve mübhem makaleyi açıklama, keşif ve izhar etme. Açıklama. Anlaşılana anlatma. Bir yazı veya konuşmayı kolay anlaşılması için izah etme, tafsil etme. Açıklama. Açma. Yayma.

destan / destân / داستان (Farsça): Destan. Hikaye. Masal.

12.Yüce makamının gölgesi ve himayesi, hükümdarlığının öyküsü dillere destan olana dek süregelsin, daima var olsun.

Mihri bu beyitte Şehzade Ahmed'in hükümrancılığının dillere destan olmasını ve daima var olmasını dilemektedir. Şehzade Ahmed'in saltanatının daimi olması üzerinde temenni ve iyi dileklerde bulunan Mihri, Şehzade Ahmed'in şöhretinin destan olacak nitelikte olduğunu bildirerek, O'nun saltanatlığını yüceleştirmektedir. Rif'at, müstedâm, destan-ı saltanat, şerhkelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı kullanılmıştır.

13 (Mîm) Meydân içinde çalmağa topın sa'âdetün

Sundi elüne 'aşk ile çevgân-ı saltanat

saadet / saâdet / سعادت (Arapça): Mutluluk

çevgan / çevgân / چوگان (Farsça): Cirit oyunlarında atlıların birbirlerine attıkları değnek. Baston, ucu eğri değnek.

13.Saha içinde mutluluk topunu (davulunu) çalmak için, eline aşk ile saltanat değneğinisundu.

Mihri bu beyitte de kasidenin bütününe uygun şekilde Şehzade Ahmed'in saltanatını ve hükümrancılığını çeşitli benzetmelerle dile getirmektedir. Bu beyitte, hükümrancılığı, saltanat davulunu çalmak olarak nitelendirmektedir. Şehzade Ahmed'in saltanatını, yüce Allah'ın aşk ile nasip eylemesine dikkat çeken Mihri, sa'âdet, çevgân-ı saltanat, 'aşk kelimeleri arasında tenasüp sanatını uygulamıştır.

14 (Elif) Oldukça 'îd ü savm u salât u berât u kadr

Olsun kapunda ey şeh-i devrân saltanat

id / îd / عيد (Arapça): Bayram.

savm / صوم (Arapça): Oruç.

salat / salât / صَلَاتٌ / صلات (Arapça): Namaz.

berat / berât / بَرَاتٌ (Arapça): Berat Kandili. Temize çıkma, suçsuz olduğunun anlaşılması. Affedilme.

kadr / قدر (Arapça): Kadir gecesi. Değer. Şeref. Derece.

şeh / شه (Farsça): Şah, padişah.

devran / devrân / دوران (Arapça): Devir, felek, zaman, deveran, dünya.

14.Ey zamanın padişahı! Bayram, oruç, namaz, berat ve kadir olduğça, senin kapındasaltanat var olsun.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'e zamanın padişahı olarak seslenmekte ve dinin temel unsurları var olduğça O'nun saltanatının da var olmasını dilemektedir. Bu beyitten, kasidenin bir iyddiyye olduğu anlaşılmaktadır. Berat, kadr, salât, savm, îd, saltanat kelimeleri arasındauygunluk kurularak tenasüp sanatı kullanılmıştır.

15 (Lâm) Lutfun sehâbı katrelerinden bulup durur

Şâhâ cihânda lücce-i 'ummân saltanat

lütuf / lütûf / لُطْفٌ / لطف (Arapça): Rıfk ve nevâziş. İltifatla mülâyemet üzere muâmele eylemek. Allah (C.C.) Hazretlerinin kullarını rıfk ve sühuletle murâdına muvaffak eylemesi. Güzellik, hoşluk. İyilik. İyi muamele. İhsan. Bağış.

sehab / sehâb / سحاب (Arapça): Bulut.

katre / قَطْرَه / قَطْرَه (Arapça): Damla.

şah / şâh / شَاه / شاه

cihan / cihân / جهان (Farsça): Dünya, kâinat, âlem

lücce / لُجْه (Arapça): Deniz. Engin deniz, umman.

umman / ummân / عمان (Arapça): Okyanus.

15. Ey şah! Yeryüzünde ve kâinatta saltanat okyanusunun engin suları senin ihsan ve bağışbulutunun damlalarından oluşagelmektedir.

Mihri bu beyitte Şehzade Ahmed'in iyilik, ihsan ve bağışlarını överek onun yüceliğini dile getirmektedir. Mihri, saltanat kavramını engin bir okyanusa benzetmekte ve bu okyanusun da Şehzade Ahmed'in lütedip buyurduğu iyilik ve ihsanlardan oluştuğunu ifade etmektedir. Şehzade Ahmed'in saltanatını okyanusa benzeten şair, teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. Saltanatın tecelli etmesini, Şehzade Ahmed'in ihsan ve bağışlarda bulunmasına

dayandıran Mihri, güzel nedene dayandırarak hüsn-i tâlil sanatını kullanmıştır. Katre, sehâb, şah, cihân, lücce, umman, lütuf, saltanat kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı kullanılmıştır.

16 (He) Her kim dil ile bendesi oldu işigünün

Bulsa gerek cihânda ol âsân saltanat

dil / dîl / دِل / دِل (Farsça): Gönül, kalp, niyet.

bende / بنده (Farsça): Köle. Kul.

cihan / cihân / جهان (Farsça): Dünya, kâinat, âlem

asan / âsân / آسان / آسان (Farsça): Kolay. Suhuletli. Yesir.

16. Gönülden isteyerek eşiğinin kölesi olan kimseler hiç şüphesiz, dünya mekânındakolaylıkla, zahmetsizce saltanat bulmuştur.

Mihri bu beyitte Şehzade Ahmed'in emrinde büyük bir özveri ile hizmet eden, yararlılık gösteren kimselerin bu dünyada kolaylıkla saltanatın refahına, huzuruna, mutluluğuna erişeceğini dile getirmektedir. Şair, bir nevi Şehzade Ahmed'in kullarına, insanlara uyarıda bulunarak, bu kişilerin mutlu bir saltanat bulabilmesi için gönülden bağlarla hizmet ettikleri vakit, zahmetsiz saltanata ulaşabileceklerinin dikkatini çekmektedir.

17 ('Ayn) 'Aynına gösterür mi göre bir dahi felek

Ger senden özgede göre çendân saltanat

ayn / عين (Arapça): Göz. Tıpkı. Aslı. Kendisi.

felek / فلك (Arapça): Talih. Dünya. Gök. Devir.

ger / گر (Farsça): Eğer, şayet.

çendan / چندان / چندان (Farsça): Gerçi. Her ne kadar. Pek o kadar. O kadar.

17. Her ne kadar senden gayrı bir hükümdar gösterse de kader, senin bir benzerini gösterirmi acaba?

Mihri bu beyitte, kaderin Şehzade Ahmed'den başka hükümdarları da saltanat tahtına oturtabileceğini ancak hiçbirinin O'na benzemeyeceğini dile getirmektedir. Mihri, kaderin Şehzade Ahmed gibi iyi, yüce, namlı bir başka hükümdar göstermeyeceğini bildiği halde bilmezden gelerek tecâhül-i ârif sanatı ile sormaktadır.

18 (Mîm) Mihri'ye işigünde yeter hâk olduğu

Ger bulmag ise besdür i sultân saltanat

ger / گر (Farsça): Eğer, şayet.

hak / hâk / خاک / حَقْ / حق (Arapça): Toprak

bes / بس (Farsça): Yeterli. Çok. Kâfi. Yetişir.

sultan / sultân / سلطان (Arapça): Hükümdar. Sultan.

18. Eğer egemenlik sahibi hükümdar için yeterli ve kâfi ise, eşigünde toprak olmak da Mihri'ye yeter.

Mihri bu beyitte Şehzade Ahmed tarafından kabul görme isteğini dile getirmekte ve bunu eşigünde toprak dahi olmanın yeteceğini ifade ederek gerçekleştirmektedir. Burada Mihri, Şehzade Ahmed'in ne denli büyük olduğunu söylemektedir. Hâk ile sultan kelimeler arasında tezatlık kurulmuştur.

19 (Re) Rehber Hızır olup sana virsün İlâhi Hak

Bin 'ömr ile cihânda hezârân saltanat

rehber / رهبر (Farsça): Kılavuz. Yol gösterici.

ömr / عمر (Arapça): Yaşam. Hayat. Ömür.

cihan / cihân / جهان (Farsça): Dünya. Âlem. Kâinat.

hezaran / hezârân / هزاران (Farsça): Binler. Binlerce. Pek çok.

19. Hızır senin yol göstericin olsun ve Allah sana bu dünyada binlerce ömür ile uzun yıllarsaltanat nasip etsin.

Mihri bu beyitte, Hz.Hızır (a.s) kıssasına atıfta bulunarak. Şehzade Ahmed'in de Hz.Hızır (a.s) gibi ebedi var olmasını, Allah'tan O'na uzun bir yaşam ve uzun bir saltanat nasip etmesini dilemektedir. Burada Mihri, Kehf suresinin 65. ayetine göndermede bulunarak telmih sanatını kullanmıştır. 'Nihayet kullarımızdan bir kul buldular ki, biz ona katımızdan bir rahmet vermiş ve tarafımızdan bir ilim öğretmiştik.' Şair, İlahi Hakk'ın Hz. Hızır ile rehber göndererek, Şehzade Ahmed'i saltanata seçtiğini ve bu saltanatın daim olmasını temenni etmektedir.

20 (He) Her günlerini 'îd ide Hak her gicen berât

Kapunda dâyim eyleye dîvân saltanat.

id / îd / عيد (Arapça): Bayram.

berat / berât / بَرَات (Arapça): Affedilme. Suçsuz olduğunun anlaşılması. Berat Kandili.

daim / dâim / دائم (Arapça): Devam eden, süren. Sürekli, devamlı. Daim.

divan / dîvân / دِيْوَان / ديوان (Arapça): Padişah meclisi. Meclis. Büyük meclis. Büyük ve idâre işlerine bakan bilgili, nüfuzlu kimselerin toplandıkları yer.

20.Allah, her günü bayram günü, her geceni Berat kandili eylesin, kapında daima padişahlıkdivanın var olsun.

Mihri beyitte, Şehzade Ahmed'in her gününün bayram gibi sevinçli ve coşkulu, her gecesinin ise Berat kandili gibi lütuf, af ve maneviyat ile dolu olmasını, hükümdarlığının daim olmasını dilemektedir. Bu beyitten de bu kasidenin bir iydiyye olduğu anlaşılmaktadır. Şehzade Ahmed'e iyi dilek ve dualarda bulunarak, bir yandan bayramını

kutlayan ve övgülerle anan Mihri, bu saltanatın uzunca sürmesini, Şehzade Ahmed'in ise hergünün bayram günü kadar iyilik, güzellikle geçmesini istemektedir. Berat, id, daim, divan, saltanat, Hak kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı kullanılmıştır.

2.8. Sekizinci Kaside

8 Kasîde-i Sultân Ahmed

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 'Ârızun 'ârz ideliden hat-ı reyhân-şekil
Beni dîvâne kılup eyledi hayrân-şekil

1.mısraın yedinci hecesinde imâle uygulanmıştır.

2 Kaşlarun Zühre cebînünde ki tigrâ çekdi
Ne kalem yazdı hatun üstine 'unvân-şekil

3 Lâle-haddünde irüp zülf-i siyâhuna sabâ
Gör ne zînetler ider sünbül ü reyhân-şekil

1.mısraın on ikinci hecesinde imâle uygulanmıştır.

4 Dil deler gamzen okına yer ola anun için
Derd ile kendü özin eyledi peykân-şekil

1.mısraın yedinci, sekizinci, on birinci hecelerinde imâle; 2.mısraın üçüncü, on üçüncü hecelerinde imâle uygulanmıştır.

5 Lâlenün derd ile dâg oldı hasseden cigeri
'Ârızun 'arz ideli sen gül-i handân-şekil

1.mısraın onuncu hecesinde zihâf; 2.mısraın yedinci hecesinde imâle uygulanmıştır.

6 Dü-cihân gülşeni bil gözüme zindân görünü
Bana yâr olmayıcak sen büt-i Rıdvân-şekil

1.mısraın sekizinci hecesinde imâle uygulanmıştır.

7 'Âlemün halkı yolunda nice cân virmeye kim
Sâni'un sun'ı tapundur yüzün îmân-şekil

2..mısraın onuncu hecesinde vasl (ulama) uygulanmıştır.

8 Göreli çâh-ı zenahdânuna düşdi dil ü cân
Eyledi başuma 'âlemleri zindân-şekil

1.mısraın üçüncü, on ikinci hecelerinde imâle, on üçüncü hecesinde vasl (ulama);2.mısraın üçüncü, dördüncü hecelerinde imâle uygulanmıştır.

9 Çeşm-i şehlânu ne remz ile işâretler ider

Dil ü cân kasdına gör nergis-i fettân-şekil

1.mısraın sekizinci hecesinde imâle, on üçüncü hecesinde vasl (ulama) uygulanmıştır.

10 Mihr ü meh benzeye mi yüzüne öykünmek ile

Ger ola lebleri pür-la'l-i Bedahşân-şekil

1.mısraın yedinci, on birinci hecelerinde imâle, on üçüncü hecesinde vasl (ulama);2.mısraın üçüncü hecesinde imâle uygulanmıştır.

11 Şevk-i dendânun ile la'l-i dür-efşânun için

Hâşe-lillâh ki diyem lü'lü mercân-şekil

1.mısraın yedinci hecesinde imâle, on üçüncü hecesinde vasl (ulama) uygulanmıştır.

12 Çevresin âb-ı hayâtun ki tutar mûr-ı hatun

Gûyiyâ hâtemidür mühr-i Süleymân-şekil

2.mısraın on üçüncü hecesinde imâle uygulanmıştır.

13 Mürde-i cân u dile viridi hayât-ı ebedî

Leblerün oldugüçün çeşme-i hayvân-şekil

1.mısraın üçüncü, altıncı, on ikinci hecelerinde imâle uygulanmıştır.

14 Zülf-i tâvûsını gör gülşen-i hüsn içre nice

Cilveler 'arz kılır her yana cevlân-şekil

2.mısraın dördüncü hecesi medli kabul edilmiştir.

15 Kadd-i dil-cûy-ı nihâlini görüp râst didüm

Bu ne hoş mîve ile nahl-i hırâmân-şekil

1.mısraın sekizinci hecesinde imâle, on ikinci hecesinde med; 2.mısraın yedinci, onüçüncü hecelerinde imâle uygulanmıştır.

16 Olma hâmûş yaraşmaz sana ey gonca dehen

Kıl tebessüm k'ola her gûşe gülistân-şekil

1.mısraın dördüncü hecesi medli kabul edilmiştir.

17 Leb-i mey-gûnı hayâlile gözüm hânesinün

Kabagı sâfi toplupdur yine pür kan-şekil

1.mısraın sekizinci hecesinde imâle; 2.mısraın üçüncü hecesinde imâle, altıncı hecesinde zihâf uygulanmıştır.

18 Devr ide devr-i felek çenberi çarhun yıkıla

Görmeye sencileyin bir meh-i tâbân-şekil

1.mısraın üçüncü hecesinde imâle; 2.mısraın üçüncü hecesinde imâle uygulanmıştır.

19 Bana ikbâl ü sa'âdetde yeter manşıb u câh

Vaslunun şemmesi ki heg ola ihsân-şekil

1.mısraın on üçüncü hecesinde vasl (ulama); 2.mısraın yedinci, on üçüncü hecelerinde imâle uygulanmıştır.

20 Yüzüne karşı mukâbil olamaz bedr-i kamer

Gördi burtardı yüzün eyledi noksân-şekil

1.mısraın üçüncü hecesinde imâle; 2.mısraın on üçüncü hecesinde imâle uygulanmıştır.

21 Dehnün sırrını bilmedügiçün gonc'açılıp

Kaldı hayretde yatur hâli perîşân-şekil

1.mısraın birinci hecesinde med, sekizinci hecesinde imâle; 2.mısraın on üçüncü hecesinde imâle uygulanmıştır.

22 Ravza-i kûyunı gördükde direm huld-ı na'îm

Yaraşur hür ile gılmân ola der-bân-şekil

1.mısraın üçüncü hecesinde imâle; 2.mısraın on üçüncü hecesinde imâle uygulanmıştır.

23 ‘Arş-ı a’lâya irüşür elüm ey şâh-ı cihân

Her kaçan kim varuram kuyuna mihmân-şekil

1.mısraın üçüncü hecesinde imâle, onuncu hecesinde vasl (ulama); 2.mısraın on üçüncü hecesinde imâle uygulanmıştır.

24 Devr-i Dârâ bozulup devr-i Sikender m’anılur

Şehriyâr olalı sen husrev-i hâkân-şekil

1.mısraın on üçüncü hecesinde imâle uygulanmıştır.

25 ‘Îd-i vasluna irürsem eger ey mâh-likâ

Kılaydın cânı fedâ yoluna kurbân-şekil

1.mısraın dördüncü, on üçüncü hecelerinde imâle, onuncu hecesinde vasl (ulama);2.mısraın ikinci hecesinde zihâf, on üçüncü hecesinde imâle uygulanmıştır.

26 Gördi meydân-ı sa’âdetde güneş top oldı

Çünkü Hân Ahmed’ün ol zülfini çevgân-şekil

2.mısraın altıncı hecesinde vasl (ulama), on üçüncü hecesinde imâle uygulanmıştır.

27 Düşmenün başını tegreg gibi her yana döker

Tîg-ı kahrın ki kaçan berk ura ‘uryân-şekil

1.mısraın dördüncü hecesinde; 2.mısraın on üçüncü hecesinde imâle uygulanmıştır.

28 Her ki yavuz sanur ise sana ey şâh-ı kerem

Gözi giryân ola vü sinesi biryân-şekil

1.mısraın altıncı hecesinde vasl (ulama); 2.mısraın yedinci, sekizinci, on üçüncühecelerinde imâle uygulanmıştır.

29 Dilerem lutf-ı şehen-şâh ile ma’zûr ola

Mihri’nün olmadugın Lütfi’ye akrân-şekil

1.mısraın on üçüncü hecesinde imâle; 2.mısraın ikinci hecesinde zihâf, on üçüncühecesinde imâle uygulanmıştır.

30 Şâh-1 ‘âlîden irişürse ‘inâyet nazarı

‘Aceb olmaz ger olam şi’r ile Selmân-şekil

1.mısraın yedinci hecesinde imâle; 2.mısraın ikinci hecesinde vasl (ulama), on üçüncühecesinde imâle uygulanmıştır.

31 Hamdü-lillâh ki hoşuz lurf-ı nesimiyle bugün

Âh eger çarh-ı felek cevr ide devrân-şekil

1.mısraın on üçüncü hecesinde imâle uygulanmıştır.

32 Âferîn diye vü tahsîn ide Cibrîl-i Emîn

Her kaçan kim okusam medhüni Hassân-şekil

1.mısraın dördüncü hecesinde imâle; 2.mısraın on üçüncü hecesinde imâle uygulanmıştır.

Şehzade Ahmed’e övgü için yazılan bu kasidenin 1-28.beyitleri methiye bölümü,29.beyit taç beyit bölümü, 32.beyit dua bölümü özelliklerini taşımaktadır.

2.8.1. Sekizinci Kasidenin Biçim Özellikleri

- **Redif:** ‘Şekil’ kelimesinin tekrarı ile redif kullanılmıştır.
- **Kâfiye:** ‘-ân’ ekleri ile kâfiye-i mürekkebe kullanılmıştır.
- **Kâfiye Şeması:** aa-xa-xa-xa-xa... ile düz kâfiye şeması oluşturulmuştur.

1 ‘Ârızun ‘ârz ideliden hat-ı reyhân-şekil

Beni dîvâne kılup eyledi hayrân-şekil

arız / ârız / عرض (Arapça): Yanak.

arz / عَرَضُ / عرض / أَرْضُ / ارض / أرض (Farsça): Sunma. Takdim etmek.

hat / hât / حَطُّ (Farsça): Çizgi. Yüz çizgisi.

reyhan / reyhân / ريحان (Arapça): Hoş ve güzel koku veren çiçek.

Şekil / şekil / شكل (Arapça): (Bir şeyin taşıdığı anlamdan soyutlanmış olarak) Sâdece dış görünüş, kalıplaşmış biçim, biçime âit yapı, zâhir. Suret. Surette benzerlik. -şekil / gibi.

divane / divâne / dîvâne / دِيَوَانَه / ديوانه / ديوانه (Farsça): Deli. Akli başında olmayan

1.Yanakların, reyhana benzeyen yüz hatlarını sunduğundan beri, beni, deli ederek (güzelliğine) hayran etti.

Mihri bu beyitte Şehzade Ahmed'in yüzünün güzelliğini övmekte, O'nun yanaklarını ve yüzünün çizgilerini hoş kokulu çiçeklere benzetmekte ve O'nun güzelliğine delicesine bir hayranlık duyduğunu dile getirmektedir. Reyhan, Klasik Türk şiirinde sıklıkla kullanılan çiçeklerden biri olarak yer almaktadır. Daha çok kuvvetli ve güzel kokulu olması açısından, sevgilinin saçı, hattı, kâkülü, perçemi, yüz güzelliğiyle ilişkilendirilmiştir. Mihri'nin hayran olmasının nedeni Şehzade Ahmed'in reyhana benzeyen yüz hatlarını sunmasına dayandırılarak hüsn-i talil sanatından yararlanılmıştır. Şair, Şehzade Ahmed'in yanaklarını hoş ve güzel kokulu olması nedeniyle reyhana benzeterek, tam teşbih sanatı olan teşbih-i mufassal sanatını kullanmıştır. Reyhân, hat, 'ârız, divâne, hayrân kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır.

2 Kaşların Zühre cebînünde ki tuğrâ çekdi

Ne kalem yazdı hatun üstine 'unvân-şekil

zühre / zuhre / زهره (Arapça): Utârit'ten sonra güneşe en yakın gezegen, Çulpan, Venüs [Kütlesi dünyâmuza yakın olan ve yörüngesi üzerinde 225 günde dolanan bu gezegen güneş ışınlarını tamâmen aksettirecek beyazlıkta olduğu için çok parlak olup güneş çevresindeki yerine göre bâzan güneş doğmadan önce, bâzan güneş battıktan sonra gözle görülebilir; bu sebeple halk arasında Çoban yıldızı, Akşam yıldızı, Sabah yıldızı isimlerini alır.

cebin / حَبِين (Arapça): Alın.

tuğra çekmek / (Ferman, berat ve resmî belgelere) Tuğra koymak.

hat / hât / حَاط (Farsça): Çizgi. Yüz çizgisi.

Şekil / şekil / شَكْل (Arapça): (Bir şeyin taşıdığı anlamdan soyutlanmış olarak) Sâdece dış görünüş, kalıplaşmış biçim, biçime âit yapı, zâhir. Suret. Surette benzerlik. -şekil / gibi.

2.Yüzünün çizgilerinin üstünde kalemle yazılmış uncan gibi senin Zühre yıldızı gibi parlak alnında kaşların tuğra çekti (imza attı).

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'in alnını parlak Zühre yıldızına benzetmekte ve O'nun aydınlık ve beyaz alnında kaşlarının imza gibi durduğunu, yüzünün güzel hatlarının üzerinde ise kalemle yazılmış bir ünvana benzetmektedir. Bu unvan, Şehzade Ahmed'i diğer insanlardan ayrı kılan bir güzellik nişanesi olarak anlaşılabilir. Zühre, Osmanlı-İslam mitolojisinde Venüs gezegeninin karşılığıdır. Klasik Türk şiirinde Zühre, beyitlerde en çok musiki, musiki aletleriyle beraber geçer. Bunun dışında çoğunlukla sevgilinin yanağının, yüzünün parlaklığı ve güzelliği bağlamında, bazen diğer gezegenlerle birlikte yer almaktadır (Kılıç, 2021: 1626). Dünyaya en yakın parlak gezegen olan Zühre, Şehzade Ahmed'in yüzünün, alnının parıltısıyla ilişkilendirilerek teşbih-i belîğ sanatı kullanılmıştır.

Şehzade Ahmed'in kaşlarının tuğra çekmesi ifadesinde teşhis sanatını kullanan şair, methetmekte olduğu Şehzade Ahmed'e güzellemelerde bulunmaktadır.

3 Lâle-haddünde irüp zülf-i siyâhuna sabâ

Gör ne zînetler ider sünbül ü reyhân-şekil

had / خَدّ (Arapça): Yanak.

zülf / zülûf / زلف (Farsça): Yüzün iki tarafından sarkan saç lülesi.

sabâ / صبا (Arapça): Sabaha doğru kuzeydoğudan hafif hafif esen serin, hoş, latif bahar rüzgârı, tan yeli.

zînet / ziyet / زينت (Arapça): Süs.

sünbül / sümbül / سنبل (Farsça): Zambakgillerden, ilkbaharda basit salkım şeklinde, daha çok açık mor renkli, keskin ve güzel kokulu çiçekler açan soğanlı ve otsu süs bitkisi.

reyhan / reyhân / ريحان (Arapça): Hoş ve güzel koku veren çiçek.

Şekil / şekl / شكل (Arapça): (Bir şeyin taşıdığı anlamdan soyutlanmış olarak) Sadece dış görünüş, kalıplaşmış biçim, biçime âit yapı, zâhir. Suret. Surette benzerlik. -şekil / gibi.

3.Saba rüzgârı lale yanaklarından siyah zülûflerine ererek gör ki nasıl sümbül ve reyhan çiçekleri gibi süsler.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'in güzelliğini övmekte, O'nun yanaklarını laleye benzetmekte ve sabah rüzgârının O'nun saçlarını sümbül ve reyhan çiçekleri gibi süslediğini ifade etmektedir. Şehzade Ahmed'in yanaklarını laleye, saçlarını ise sümbül ve reyhana benzeten şair, teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. Reyhan, sümbül, zinet, sabâ, had, lale kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanmıştıdır. Laleyi meydana getiren harflerin arasında Allah lafzının bulunması, baharı işaret etmesi, rengi itibari ile genellikle sevgilinin yanağı ile ilişkilendirilen bir çiçektir. Sabah rüzgârı, sevgilinin kokusunu, saçlarının esintisini getirerek, Şehzade Ahmed'in lale gibi yanaklarından simsiyah saçlarına eriştiğinde sümbül ve reyhan çiçekleri gibi âlemi süslemektedir.

4 Dil deler gamzen okına yer ola anun için

Derd ile kendü özin eyledi peykân-şekil

dil / dîl / دِل / دِل (Farsça): Gönül.

peykan / peykân / پيکان (Farsça): Temren. Okun ucundaki sivri demir.

4.Gönül deler gamzen okuna yer olsun onun için, derd ile kendi özünü temren gibieyledi.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'in güzelliğini övmeye devam etmekte, O'nun gamzelerinin güzelliğini dile getirmektedir. Mihri, Şehzade Ahmed'in gamzelerini hem gönül delen oklara benzetmekte hem de şekil itibariyle ok ucunun izine benzeterek teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. Klasik Türk şiirinde sevgilinin gamzelerinin peykanla ilişkilendirilmesi, genellikle sevgilinin kaşlarının, gözlerinin, kirpiklerinin ve yan bakışının âşıkları bir ok gibi delip geçmesiyle, âşığı bu güzellik unsurunun dert sahibi etmesiyle ele alınmıştır.

5 Lâlenün derd ile dâg oldı hasseden cigeri

‘Ârızun ‘arz ideli sen gül-i handân-şekil

dağ / dâğ / داغ (Farsça): Yanık yarası. Yara. Kızgın demirle vurulmuş işaret.

hasse / hâsse / حَاسَّة / حَاصَّة (Farsça): Patiska cinsinden kalın beyaz bez. Hasseden Bembeyaz anlamında kullanılabilir.

ârız / عارض (Arapça): Yanık.

arz / عرض (Arapça): Sunma, bir büyüğe takdim etme, sunu. Gösterme.

handan / handân / خندان / خندان (Farsça): Gülen, mesrur, mutlu, huzurlu.

gül-i handân / Açılmış gül.

5.Yanakların açılmış bir gül gibi görüldüğünden beri lalenin ciğeri dertten, arzudan yandı ve yaralandı (dağlandı).

Mihri, Şehzade Ahmed'in güzelliğini övmeye devam ettiği bu beyitte, O'nun yanaklarını açılmış güllere benzetmekte ve bunun güzelliğini laleyi kişiselleştirerek ciğerinin dertten dolayı yaralar bağlaması ile tasvir etmektedir. Şehzade Ahmed'in yanaklarını açılmış bir güle benzeten şair, yanakların rengi, gülün güzelliğiyle ilişki kurarak teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. Laleyi bir insan gibi tahayyül eden Mihri, lalenin ciğerinin dertten, arzudan yaralanması ifadesinde teşhis sanatını kullanarak, gül-lale karşıtlığı ve kıyaslamasından yararlanmıştır. Lale ile bir yandan kendisini kasteden şair, mecâz-ı mürsel sanatını kullanarak, Şehzade Ahmed'in gül gibi yanaklarını görünce hem arzudan hem bu güzelliğe erişememenin derdinden yanarak, yaralandığını, dert sahibi olduğunu aktarmaktadır. Dağ, hasse, ârız, handan, gül, lale, dert, ciğer kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı kullanılmıştır.

6 Dü-cihân gülşeni bil gözüme zindân görünür

Bana yâr olmayıcak sen büt-i Rıdvân-şekil

dü / دو (Farsça): İki.

cihan / cihân / جهان (Farsça): Dünya, kâinat, âlem.

gülşen / گلشن (Farsça): Gül bahçesi. Güllük.

zindan / zindan / زندان (Farsça): İçine tutukluların, hükümlülerin konulduğu kapalı yer. Zindan. Hapishane.

büt / بت (Farsça): Heykel. Put. Güzel.

rıdvân / rıdvân / رضوان (Arapça): Cennetin kapıcısı olan melek [Teşmil yoluyla cennet mânâsında da kullanılmıştır].

6.İki dünyanın (hem dünyanın hem ahiretin) gül bahçeleri bile gözüme zindan görünür, cennetin güzeli sen bana yâr olmaz isen.

Mihri, bu beyitte Şehzade Ahmed'i cennetvari bir güzelliğin sahibi olarak betimlemekte ve şayet Şehzade Ahmed Mihri'ye yar olmazsa, Mihri'ye hem dünyanın

hem cennetin en güzel yerleri olan gül bahçelerinin bile karanlık, köhne birer zindan gibi görüneceğini dile getirmektedir. Mihri, hem dünya hem de ahiretteki güzelliklerin Şehzade Ahmed olmaksızın bir anlama sahip olmayacağını söylemektedir. Yâr, cihân, gülşen, büt-i rıdvân kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı kullanılmıştır.

7 ‘Âlemün halkı yolunda nice cân virmeye kim

Sâni’un sun’ı tapundur yüzün î mân-şekil

alem / âlem / عِلْمُ / علم / عالم (Arapça): Bütün dünya, kâinat. Halk.

halk / خَلْقُ / خلق / خلق (Arapça): İnsan topluluğu. İnsanlar.

sani' / sâni' / صَانِعُ / صانع (Arapça): Sanatlar. Yapan. Yaratıcı Tanrı. Sanatla Yaratan Allah. / sun kökünden. / sun / Yapmak, iş.

tapu / eski Türkçe / hizmet etmek, itaat etmek, tâzim göstermek, ibadet etmek, tapmak.

7.Yüzün, iman gibi Allah’ın sanat eseridir, Sani yalnızca senin hizmetçin olabilir. Alemin kara (bahtlısı Mihri ise) yolunda nice canlar versin.

Mihri, Şehzade Ahmed’in güzelliğini övmeye devam ettiği bu beyitte, O’nun yüzünü Cenab-ı Allah’ın sanat eserine benzermektedir. Sâni, yüz güzelliği ve yakışıklılığı ile bilinen bir şair iken Mihri, Şehzade Ahmed’in yanında dillere destan olan Sâni’nin güzelliğinin bile sönük kalacağını ve onun güzelliğiyle ancak Şehzade Ahmed’in karşısında hizmetçi konumunda olacağını belirtirken, Şehzade Ahmed’in yüz güzelliğinin, yakışıklılığının vurgusunu yapmaktadır. Sani ile II. Beyazid zamanında güzelliği ile nam salan şaire bir hatırlatmada bulunan Mihri, telmih sanatını kullanmıştır. Halk kelimesi ile bahtı kara, dertli âşık olan kendisini kasteden Mihri, kendisini âlemin kara bahtlısına benzeterek kapalı istiâre sanatından yararlanmıştır. Dünyanın bütün insanları da dahil kara bahtlı Mihri, Şehzade Ahmed’in yolunda nice canlar vermeye, hizmet etmeye, yoluna yol ve yoldaş olmaya hazır bulduklarını belirtmektedir.

8 Görelî çâh-ı zenahdânuna düşdi dil ü cân

Eyledi başuma ‘âlemleri zindân-şekil

çah / çâh / چاه (Farsça): Çukur. Kuyu.

zenah / zenahdan / زندان-زنج (Farsça): Çene.

çâh-ı zenahdan / çene çukuru.

dil / dîl / دِل / دِل (Farsça): Gönül. Kalb.

can / cân / جان (Farsça): Can. Hayat. Ruh. Gönül.

alem / âlem / عَالَم / عَالَم (Arapça): Bütün dünya, kâinat. Halk.

zindan / zından / زندان (Farsça): İçine tutukluların, hükümlülerin konulduğu kapalı yer. Zindan. Hapishane.

8.Gönül ve can, çenenin çukuruna düşerek (senin güzelliğini) gördüklerinden beri sankidünyaları başına zindan eyledi.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'in çenesindeki çukurun güzelliğini övmekte, O'na âşık olduğunu söylemektedir. Gönül ve canı ayrı birer insan gibi tahayyül eden Mihri, teşhis sanatını kullanmıştır. Şair, gönülden bağlı olduğu Şehzade Ahmed'in uğruna canını feda etmeye hazır bir halde iken, Şehzade Ahmed'in yüz güzelliğinin, çenesinin çukurundaki güzelliğe tutkun bir hale gelmiş ve bu güzelliği görüp de ona erişemediğinden beri dünyası başına zindan olmuş bir vaziyettedir.

9 Çeşm-i şehlânu ne remz ile işâretler ider

Dil ü cân kasdına gör nergis-i fettân-şekil

çeşm / چشم (Farsça): Göz.

şehla / şehlâ / شهلا (Arapça): Elâ göz. Koyu mavi göz. Tatlı şaşı.

remz / رمز (Arapça): İnce işaret. İşaretle Anlamak. İmalı Konuşmak.

dil / dîl / دِل / دِل (Farsça): Gönül. Kalb.

can / cân / جان (Farsça): Can. Hayat. Ruh. Gönül.

kasd / قصد (Arapça): Kasıt. Niyet. Teşebbüs, niyet; bilerek, isteyerek, kalbe gelen bir fikri, düşünceyi yapmak için karar verme.

fettan / فتان / fettân / فَتَّان (Arapça): Cazibeli, gönül alıcı. İşveli, oynak. Cilveli. Fitneci. Çok fitnesi.

9. Tıpkı cazibeli bir nergis gibi olan şehla gözlerin imalı ve anlamlı hareket eder, gönleve cana kast eder.

Mihri bu beyitte Şehzade Ahmed'in gözlerinin güzelliğini dile getirmektedir. Şehzade Ahmed'in şehla güzel gözlerinin cazibeli bir nergise benzediğini söyleyen Mihri, Şehzade Ahmed'in gözlerinin cana ve kalbe kast edecek kadar güzel olduğunu ifade etmektedir. Her fırsatta Şehzade Ahmed'in güzelliğine, yakışıklılığına vurguda bulunan Mihri, Şehzade Ahmed'in gözlerinin imalı, anlamlı, işveli ela gözlerini nergise benzeterek teşbih-i mufassal sanatını kullanmıştır. Klasik Türk şiirinde sevgilinin güzellik vasıflarının âşıkların canına, gönlüne kast etmesi, onları tuzağa çekmesi, güzellikten sarhoş etmesi gibi unsurlardan uzaklaşmayan Mihri, Şehzade Ahmed'in ela gözleri karşısında dert sahibi olmuş, tutkun ve meftun olmuştur. Çeşm, şehlâ, remz, dil, cân, nergis-i fettân kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı kullanılmıştır.

10 Mihr ü meh benzeye mi yüzüne öykünmek ile

Ger ola lebleri pür-la'l-i Bedahşân-şekil

mihr / مهر (Farsça): Güneş

meh / مه (Farsça): Ay.

ger / گر (Farsça): Eğer.

leb / لب (Farsça): Dudak.

pür / پر (Farsça): Dolu.

la'l / لعل (Arapça): Kırmızı.

bedahşân / بدخشان (Farsça): Klasik Türk ve İnan edebiyatlarında altından sonra adına en çok rastlanan kıymetli madenlerden biri olan la'lin en meşhur cinsi, çıktığı Bedahşân şehrine nisbetle edebî eserlerde daha çok "la'l-i Bedahşân" şeklinde geçer. Fakat bedahşân ile bunun muhaffefi olan bedahş kelimeleri tek başlarına la'l-i Bedahşân'dan kinaye olarak "la'l" mânasına da kullanılırlar.

10. Güneş ve ay senin yüzüne öykünerek bezeyebilir mi eğer dudakları bedahşân madenigibi dolu dolu olsa?

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'in yüzünün ve dudaklarının güzelliğini övmekte, O'nun dudaklarını la'l-i Bedahşân madenine benzeterek teşbih-i belîğ

sanatını kullanarak, Ay ve Güneş'in dahi O'nun güzelliğine özendiğini dile getirmektedir. Şair, güneşin ve ayın Şehzade Ahmed'in yüzüne özenerek benzeyemeyeceğini bildiği halde bilmezden gelerek tecâhül-i ârif sanatı ile yansıtmaktadır.

11 Şevk-i dendânun ile la'l-i dūr-efşânun için

Hâşe-lillâh ki diyem lü'lü mercân-şekil

şevk / شوق / شوق (Arapça): Şiddetli istek, sevinç, çok isteme, arzu.

dendan / dendân / دندان (Farsça): Diş

la'l / لعل (Arapça): Parlak kırmızı renkli kıymetli taş

dūr-efşan (-feşan) / درفشان – درافشان (Farsça): İnci saçan, inci gibi değerli şeyler söyleyen.

haşa / hâşâ / حاشا / حاشا (Arapça): Uzak dursun, hâşa. / haşe-lillah: Allah korusun, Allah göstermesin.

lü'lü / لؤلؤ (Arapça): Mercan.

11.Dişlerinin arzusu ile inciler saçan kırmızı dudakların için, Allah muhafaza etsin ki inci mercan gibi diyeyim.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'in dişlerini inciye benzetmekte, gülümsediğinde dişlerini gösteren dudaklarının da inciler dağıttığını belirtmektedir. Mihri, Şehzade Ahmed'in dişlerini inci ve mercana benzetmekten sakınmakta ve Allah korusun demektedir

12 Çevresin âb-ı hayâtun ki tutar mûr-ı hatun

Gûyiyâ hâtemidür mühr-i Süleymân-şekil

âb-ı hayât / آب حیات (Arapça): Efsâneye göre yalnız Hızır'ın içtiği, içeni ölümsüz kılan su, ebedî hayat suyu, bengi su.

mur / mûr / مور (Farsça): Karınca. Neml.

gûyiyâ / gûyâ / گویا (Farsça) Sanki. Sözde.

hâtem / خاتم (Arapça): Mühür. Yüzük. Üzerinde mühür bulunan yüzük. Teşmil.

12.Sanki Hz. Süleyman'ın mührünü koruyan karıncalar gibi karıncaya benzeyen tüylerinölümsüzlük iksirini çevresinde tutar.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'in yüzünün güzelliğini övmeye devam etmektedir. Bir önceki ve bir sonraki beyit ile birlikte düşünüldüğünde bu beyitte Mihri Şehzade Ahmed'in dudaklarının ve ağzının çevresini sonsuz yaşam kaynağı olarak nitelendirmekte ve Süleyman'ın mührüne benzetmektedir. Mihri, Şehzade Ahmed'in yüzündeki tüyleri karıncaya benzeterек teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. Ergenlik yaşına yeni basmış genç erkeklerin yüzünde olan bu tüy ve bıyık, tıpkı karıncaların Hz. Süleyman'ın mührünü muhafaza eden karıncalar gibi, onun dudaklarını muhafaza ettiğine işaret ederek telmih sanatından yararlanmıştır.

13 Mürde-i cân u dile virdi hayât-ı ebedî

Leblerün oldugıçün çeşme-i hayvân-şekil

mürde / مرده (Farsça): Ölü, ölmüş.

can / cân / جان (Farsça): Ruh, can.

dil / dîl / دل / دِل (Farsça): Gönül, kalp.

hayat / hayât / حیات (Arapça): Yaşam, canlılık.

ebedi / ebedî / ابدی / اَبَدِي (Arapça): Sonsuz.

leb / لب (Farsça): Dudak.

çeşme / چشمه (Farsça): Pınar. Çeşme.

hayvan / hayvân / حیوان (Arapça): Canlı.

13.Dudakların sonsuz yaşam kaynağı olduğu için ölü ruhlar ve kalplere sonsuz hayat verdi.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'in dudaklarını yine sonsuz yaşam kaynağına benzetmekte ve ölü kalpler ile ölü ruhlara sonsuz yaşam verdiğini dile getirmektedir. Mihri bu beyitte hem Şehzade Ahmed'in dudaklarının güzelliğinden hem de dudaklarından dökülen güzel sözlerden bahsetmekte olabilir. Şehzade Ahmed'in dudaklarını yaşam kaynağı ile ilişkilendiren şair, teşbih-i belîğ sanatını kullanırken, bu yaşam kaynağı olan dudakların ölü ruhlara ve kalplere sonsuz hayat vermesiyle hem teşhis hem de mübalağa sanatından yararlanmıştır. Mürde-i cân, dil, hayât-ı ebedi, leb,

çeşme-i hayvân kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından faydalanılmıştır.

14 Zülf-i tâvûsını gör gülşen-i hüsn içre nice

Cilveler ‘arz kılır her yana cevlân-şekil

zülûf – zülf / زلف (Farsça): Yüzün iki tarafından sarkan saç lülesi.

tavus / tâvus / طاوس (Farsça): Süslü bir kuş. Tavus kuşu.

gülşen / گلشن (Farsça): Gül bahçesi, gülistan.

hüsün / hüsn / حسن (Arapça): Güzellik.

14.Güzelliğinin gül bahçesinin içinde tavus kuşu gibi süslü ve güzel saçların her yanabir ceylan gibi cilveler kılar.

Mihri bu beyitte Şehzade Ahmed’in saçlarının tavus kuşunun tüyleri gibi güzel ve gösterişli olduğunu dile getirmekte, güzelliğini ise bir gül bahçesine benzetmektedir. Tavuskuşu, sevgilinin güzelliğine atıfta bulunulan bir canlı olarak ele alınırken, sevgili tavus kuşuna benzetilerek cennetle de ilişkilendirilmiştir. Mihri, Şehzade Ahmed’in güzelliğini, saçlarını gül bahçesine, tavus kuşuna, cilveler saçan ceylana benzeterek teşbih-i mufassal sanatını kullanmıştır. Zülf, tâvus, gülşen, hüsn, cilve, cevlân kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır. Şehzade Ahmed’in saçlarının cilveler kılması ifadesinde ise teşhis ile mübalağa sanatı kullanılmıştır.

15 Kadd-i dil-cûy-ı nihâlini görüp râst didüm

Bu ne hoş mîve ile nahl-i hırâmân-şekil

kad / قَدّ (Arapça): Boy.

dîl-cû (-cuy) / دلجو – دلجو (Farsça): Gönül çeken.

nihal / نحل (Arapça): İnce. / نهال (Farsça): Fidan.

rast / râst / راست (Farsça): Doğru. Düz. Sağ.

mîve / میوه (Farsça): Meyve kelimesinin eski metinlerde rastlanan asıl şekli.

nahl / نخل / نخل (Arapça): Hurma ağacı. / Fidan gibi uzun ve ince vücutlu güzel.

hırâman / خرامان (Farsça): Salınarak yürümekte. Salına salına, naz ile, edâ ile yürüyen.

15.Gönülleri çalan, kalpleri cezbeden uzun boyunu görüp dedim ki; ne hoş bir salınarak yürüyüş ve ne hoş bir lezzet (hurma meyvesi lezzetliliği).

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'in boyunun uzunluğunu ve yürüyüşündeki güzelliği övmekte, bu güzelliğin onda güzel bir lezzet bıraktığını dile getirmektedir. Divan şiirinde sevgilinin güzellik vasıfları daima âşık tarafından gönül çelen bir unsur olarak değerlendirilmiştir. Bu beyitte de Mihri, övgüde bulunduğu Şehzade Ahmed'in güzellik unsurlarından olan boy pos ve endamından bahsederken bu vasıfların gönlünü çeldiğini, kalbinin bu güzel uzun boy huzurunda cezbe kapıldığını ve salınarak yürüyüşünün ne kadar hoşuna gittiğini, sevgilinin güzelliği karşısında kendisinde uyanan güzel hisleri aktarmaktadır. Kadd-i dil-cuy-ı nihâl, mive, nahl-i hırâmân kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır.

16 Olma hâmûş yaraşmaz sana ey gonca dehen

Kıl tebessüm k'ola her gûşe gülîstân-şekil

hamuş / hamûş / hâmûş / خاموش (Farsça): Suskun. Sessiz.

gonca / غنجه (Farsça): Açılmamış tomurcuk, gonca.

dehen / دهن (Farsça): Ağız.

tebessüm / تبسم (Arapça): Gülümsemek.

guşe / gûşe / گوشه (Farsça): Köşe.

gülîstan / gülîstân / گلستان (Farsça): Gül bahçesi.

16.Ey gonca gül ağızlı! Sessiz kalma, sana yakışmaz gülümse ki; köşe bucak her yer gülbahçesi gibi olsun.

Mihri bu beyitte Şehzade Ahmed'in ağızını açılmamış tomurcuk güle benzetmekte ve suskunluğun ona yakışmadığını söylemektedir. Bununla birlikte Şehzade Ahmed'in gülümsemesinin güzelliğini öven Mihri, O'nun gülümsemesi ile etrafa güzellik yayılacağını ve her yerin bir gül bahçesine dönüşeceğini söylemektedir. Mihri, gonca dudaklı ağızlı sevgilisine seslenişte ve serzenişte bulunarak nida sanatını kullanmıştır. Gonca gül ağızlı ile doğrudan Şehzade Ahmed'i kasteden ve O'nun ağızını, dudaklarını gonca güle benzeten şair, kapalı istiâre sanatından yararlanmıştır. Şair,

gonca gül dudaklı sevgilinin ağzının sessiz kalmamasını yani konuşup dile gelmesini dileyerek, gülümseyerek âşıkları mesut etmesini isteyerek, bu lütfun sonucunda her yerin gül bahçesine dönüşeceğini bildirmektedir. Gülistân, gonca, dehen, hamuş, tebessüm kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır.

17 Leb-i mey-gûnı hayâlile gözüm hânesinün

Kabagı sâfi toplupdur yine pür kan-şekil

leb / لب (Farsça) Dudak.

mey-gûn / میگون (Farsça): Şarap rengi, açık kırmızı renk ve bu renkte olan.

hane / خانه (Farsça): Ev. Kısımlara ayrılmış bir şeyin bölümlerinden her biri, bölük, göz

sâfi / صافی (Arapça): Temiz, halis, saf. Sadece, yalnız.

pür / پر (Farsça): Dolu.

kan / kân / کان (Farsça): Kuyu, kaynak.

17.Şarap rengi dudaklarının hayali ile gözlerimin yuvası ile kapağı kan ile dolmuştur.

Mihri bu beyitte Şehzade Ahmed'in şarap kırmızısına benzettiği dudaklarının güzelliğini gördükten sonra gözlerinin kızıl kanla dolduğunu belirtmektedir. Bu beyitten, Mihri'nin Şehzade Ahmed'in dudaklarının güzelliği karşısında büyülediği anlaşılmaktadır. Şehzade Ahmed'in dudaklarının rengini kırmızılığı itibari ile şaraba benzeten Mihri, teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. Şehzadenin güzel kırmızı dudaklarının karşısında âşık tutkun olmuştur.

18 *Devr ide devr-i felek çenberi çarhun yıkıla*

Görmeye sencileyin bir meh-i tâbân-şekil

devr / دور (Arapça): Devir. Dönmek.

felek / فلك (Arapça) Gök, gök katı, devir.

çarh / چرخ (Farsça): Felek, çark, çarkifelek.

meh / مه (Farsça): Ay.

taban / tabân / tâbân / تابان (Farsça): Parlak, aydınlık .

18.Gökyüzü (gök cisimleri) dönsün dursun feleğin çemberi ve çarkı yıkılsın, senin gibiparlayan bir Ay görmesin.

Mihri bu beyitte Şehzade Ahmed'i pırl pırl parlayan bir Ay'a benzetmekte ve gökyüzünün zaman boyunca böyle parlak bir ay (gök cismi) görmediğini bildirmektedir. Devr, felek, çenber, çarh, meh-i tâbân kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı kullanılmıştır. Şair, Şehzade Ahmed'i gökyüzündeki Ay'a benzeterak teşbih-i belîğ sanatını kullanırken, bu gökyüzünde O'nun gibi ışık saçan, gelecek vadeden, etrafı nuruyla donaltan, geceyi bile aydınlatan bir Ay'ın dahi olmadığına vurgu yapmaktadır.

19 Bana ikbâl ü sa'âdetde yeter manşıb u câh

Vaslunun şemmesi ki geh ola ihsân-şekil

ikbal / ikbâl / اقبال (Arapça): Mutluluk. Talih.

saadet / saâdet / سعادت (Arapça): Mutluluk. Memnuniyet.

mansıb / منصب (Arapça): Devlet memuriyetindeki makam. Devlet hizmet.

cah / câh / جاه (Farsça): Makam, mevki.

vasl / وصل (Arapça): Kavuşmak, ulaşmak.

şemme / شمه (Arapça): Çok az. En küçük miktar.

geh / گه (Farsça): Ara sıra, bazen, kimi zaman, bazı.

ihsan / ihsân / احسان / احسان (Arapça): Bağış, ikram, lütuf, iyilik.

19.Devlet hizmeti ve memuriyet makamı bana mutluluk ve memnuniyetle yeter, bazen yaptığım bir iyilik gibi olsun sana kavuşmanın en ufak bir zerresi.

Mihri bu beyitte Şehzade Ahmed'den devlet kapısında bir memuriyet makamı istemektebunu da O'na olan kavuşma isteğini az da olsa karşılamak için istediğini dile getirmektedir. Şehzade Ahmed'e vuslat dışında bir istekte bulunmayan ve her daim O'nun iyiliği, yüceliği, güzelliği için övgülerde bulunarak, uzun ömür sürmesi için dualarda bulunan Mihri, bu sefer kendisiyle daha yakın olabilmek için makam talep etmektedir. İkbâl, sa'âdet, manşıbi câh, vasl, ihsân kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır.

20 Yüzüne karşı mukâbil olamaz bedr-i kamer

Gördi burtardı yüzün eyledi noksân-şekil

mukabil / mukâbil / مقابل (Arapça): Karşılık, karşılığında olan.

bedr / بدر (Arapça): Dolunay.

kamer / قمر / قَمَر (Arapça): Hilal. Ay.

burtarmak (Eski Türkçe): Surat Asmak. Yüzünü ekşitmek.

noksan / noksân / نقصان (Arapça): Eksik. Yokluk.

20.Ay'ın dolunay şekli senin yüzünün karşısında duramaz, senin yüzünü gördüğünde (kendi) eksikliğini anlar gibi yüzünü ekşitir, surat asar.

Mihri bu beyitte Şehzade Ahmed'in yüzünün güzelliğini, parlaklığını Dolunay ile kıyaslamakta, Dolunay'ı da kişiselleştirerek, Şehzade Ahmed'in yüzünün güzelliğinin karşısında kendi eksikliğinden utanıp suratını astığını bildirmektedir. Kâinattaki tüm güzellik unsurlarını sıralayarak, Şehzade Ahmed'in güzelliği ile kıyaslamaya sokan ve her defasında Şehzade Ahmed'i yücelten Mihri, güçlü bir teşhis sanatı ile gökteki Ay'ın bile bu güzellik karşısında duramayacağını, kendisinden utanacağını belirterek mübalağa ve mecazsanatından yararlanmıştır.

21 Dehnün sırrını bilmediğiçün gonc'açılıp

Kaldı hayretde yatur hâli perîşân-şekil

deh / ده (Farsça): İyi hoş. Latif, güzel. On.

gonca / غنچه (Farsça): Açılmamış, tomurcuk gonca.

hayret / حيرت (Arapça): Şaşkınlık.

perişan / perîşan / پریشان (Farsça): Dağınık, karışık. Kötü durumda. Perişan.

21.Gonca açılıp da ağzının (dudağının) sırrını bilmediğinden dolayı perişan bir şekilde yatarak hayrete düşmüştür.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'in akıl almaz bir güzelliğe sahip olduğunu dile getirmekte ve gonca gül gibi bir güzellik sembolünün dahi Şehzade Ahmed'in güzelliğini anlatmakta yetersiz kaldığını dile getirmektedir. Gonca genellikle Klasik Türk şiirinde, sevgilinin açılmamış ağzını temsil etmektedir. Beyitte gonca, Şehzade Ahmed'in güzellik vasfına erişemediği ve güzelliğinin sırrını bilemediği için perişan

bir halde tasvir edilirken teşhis sanatından yararlanılmıştır. Gonca, dehen, hayret, perişân kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır.

22 Ravza-i kûyunı gördükde direm huld-ı na'ım

Yaraşur hûr ile gılmân ola der-bân-şekil

ravza / روضه (Arapça): Bahçe.

kuy / kûy / كوى (Farsça): Sevgilinin evinin bulunduğu yer.

huld / خلد (Arapça): Ebedilik, sonu olmayan. Ebediyen devam eden. Cennet.

naim / naım / nâim / نائم (Arapça): Bolluk ve bahtiyarlık içinde yaşayış. Nizam-ü hal ve mal. Cennet'in sekiz kısmından dördüncü tabakası.

hur / hûr / حور (Arapça): Huri.

gılman / gılmân / غلمان (Arapça): Cennet genci. Cennette hizmet eden delikanlılar. Gılman.

der / در (Farsça): Kapı.

-ban / بان (Farsça): Sonuna geldiği kelimelere “gözetici, koruyucu, koruyan” anlamı katarak Farsça usulüyle türemiş kelimeler yapar.

22.Senin bağıını, bahçeni gördüğümde onlara ebedi cennet bahçesi derim; cennethurilerinin ve gılmanlarının senin o bahçenin bahçivanı, bekçisi olması sezadır.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'in yaşadığı mekânın ve gezindiği bahçelerin güzelliğini dile getirmekte O'na cennet bahçelerinin lâıyk olduğunu söylemektedir. Mihri'nin gözünde Şehzade Ahmed'in yurdu cennet bahçesi ile eş değerdedir. Gerçek cennet bahçesi ile Şehzade Ahmed'in bulunduğu yeri kıyaslayan Mihri, cennet hurilerinin ve hizmetçilerinin Şehzade Ahmed'in yanında ancak o bahçenin bekçileri olacağını belirtmiştir. Ravza, kuyi huld-ı na'ım, gılmân, der-bân kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır.

23 'Arş-ı a'lâya irüşür elüm ey şâh-ı cihân

Her kaçan kim varuram kuyuna mihmân-şekil

arş / عرش / عرش (Arapça): Arş-ı Alâ, Arş-ı Rahman, Arş-ı İlâhi, Arş-ı Yezdan, Felek-i Eflâk. Gök. İlâhî kudret ve saltanatın tecelli yeri.

şah / şâh / شاه / شاخ (Farsça): Padişah, hükümdar, sultan.

cihan / cihân / جهان (Farsça): Dünya, kâinat, alem.

kaçan – haçan (Eski Türkçe): Ne vakit, ne zaman ki.

kûy / کوی (Farsça): Sevgilinin bulunduğu yer.

mihmân / مهمان (Farsça): Misafir, konuk.

23.Ey yeryüzünün sultanı! Her ne zaman ki senin yaşadığın yere bir misafir gibi gelsem,(işte o vakit) elim arş-ı alaya erişir.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'in yaşadığı yere her gittiğinde, O'na yakın olduğu heranda sanki ellerinin gökyüzünün en yükseğine eriştiğini dile getirmektedir. Mihri'ye göre Şehzade Ahmet'in makamı en uludur ve O, yeryüzünün yegâne hükümdarıdır. Şair, yeryüzünün sultanı olarak gördüğü Şehzade Ahmed'e seslenişte bulunarak nida sanatını kullanmıştır. Kendisini misafir olarak gören Mihri, Şehzade Ahmed'in bulunduğu yaşadığı yere ulaştığı vakit, ilahi katmana ulaşır gibi sevineceğini belirtmektedir. 'Arş-ı a'lâ, şâh-ı cihân, mihmân kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı uygulanmıştır.

24 Devr-i Dârâ bozulup devr-i Sikender m'anılır

Şehriyâr olalı sen husrev-i hâkân-şekil

devr / دور (Arapça): Devir, dönem.

dara / dârâ / دارا (Farsça): Hükümdar. Büyük hükümdar. Eski Fars hükümdarlarından dokuzuncusu Keykubat'ın bir ismi.

şehriyar / شهریار (Farsça): Hükümdar, padişah.

hüsrev / husrev / خسرو (Farsça): Hükümdar, padişah.

hâkan / خاقان (Farsça): Türklerde ve Moğollarda hükümdarlara verilen unvan. Kağan.

24.Sen hükümdar olduktan sonra Dara'nın devri bozulur, İskender'in devri unutulur.

Mihri bu beyitte Şehzade Ahmed'in hükümdarlığının Büyük İskender'in hükümdarlığından ve Dara'nın hükümdarlığından daha ulu olduğunu dile getirmektedir. Mihri bu beyitte, İskender, Dara, Şehriyar ve Hüsrev isimleri ile Şehname'ye de atıfta bulunarak telmih sanatından yararlanmıştır. Mihri, Büyük

İskender ile Şehzade Ahmed'i kıyaslayan ve hükümdarlık sürecinde övgülerle andığı şehzadesinin ülkenin başına geçtiği vakit, Büyük İskender'in namının bile sönük kalacağını belirterek, Şehzade Ahmed'in hükümdarlığını yüceltmıştır. Devr-i Dârâ, devr-i Sikender, şehriyâr, husrev-i hâkân kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı kullanılmıştır.

25 'Îd-i vasluna irürsem eger ey mâh-likâ

Kılaydım cânı fedâ yoluna kurbân-şekil

id / îd / عيد (Arapça): Bayram.

vasl / وصل (Arapça): Kavuşma

mah-lika / ماه لقا (Arapça): Ay yüzlü, güzel.

25.Ey ay yüzlü güzel! Eğer ki sana kavuşma bayramına erişirsem, canımı yoluna birkurban gibi feda ederdim.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'e kavuşacağı günü bayram gününe benzetmekte, yüzünün güzelliğini övmekte ve o güzel yüzüne kavuştuğu gün canını O'nun yoluna kurban edeceğini dile getirmektedir. Şehzade Ahmed'e ay yüzlü güzel şeklinde hitap ederek seslenişte bulunan Mihri, nida sanatını kullanmıştır. Ay yüzlü güzel ile Şehzade Ahmed'i kasteden şair, mecâz-ı mürsel sanatını kullanırken, canını feda etmek deyimiyle irsal-i mesel sanatından yararlanmış ve kendi canını bir kurbana benzeterek teşbih-i belîğ sanatındanyararlanmıştır.

26 Gördi meydân-ı sa'âdetde güneş top oldı

Çünkü Hân Ahmed'ün ol zülfini çevgân-şekil

meydan / meydân / میدان (Arapça): Saha, alan, meydan.

saadet / saâdet / سعادت (Arapça):Mutluluk.

zülûf / zülf / زلف (Farsça): Yüzün iki tarafından sarkan saç lülesi

çevgân – çevgen – çevkân / چوگان – چوگان (Farsça): Değnek ucu, ucu eğri sopa. Gümüş bir sapın üzerindeki zincir, çingirak veya ziller vâsıtasıyla ses çıkaran, aşağı yukarı, sağa sola oynatılmak sûretiyle kullanılan, mehter mûsikîmize âit bir usûl vurma sazı.

26.Han Ahmed'in uzun bir değneğe benzeyen saçlarını gördükten sonra güneş, mutlulukmeydanında top gibi oldu.

Mihri bu beyitte Şehzade Ahmed'in yüzünün yanından uzanan uzun saçlarının güzelliğini dile getirmektedir. Mihri'ye göre güneş, Şehzade Ahmed'in yüzünün iki yanından uzanan saçlarını gördüğünde, mutluluğun hüküm sürdüğü yeryüzünde bir top olmaktadır. Mihri bu ifade ile Şehzade Ahmed'in güzelliğinin yanında güneşin ufacık kaldığını ve yeryüzünün de bu güzellikten kaynaklanan mutluluk ile dolduğunu dile getirmektedir. Şehzade Ahmed'in saçlarını çevgana benzeten şair, teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. Güneşin mutluluk meydanında top gibi olmasının, âlemi aydınlatmasının nedeni Şehzade Ahmed'in çevgana benzer saçlarının meydana çıkmasına dayandırılarak hüsn-i tâlil sanatı kullanılmıştır.

27 Düşmenün başını tegreg gibi her yana döker

Tîg-ı kahrın ki kaçan berk ura 'uryân-şekil

tîğ / tîğ / تیغ (Farsça): Kılıç.

kahr / کهر (Arapça): Yok etme. Helak etme. Üstün gelerek mahvetme, batırma, ezme

kaçan – haçan (Eski Türkçe): Ne vakit, ne zaman ki.

berk (Eski Türkçe): Sağlam, kuvvetli, sert, katı, dayanıklı.

uryan / uryân / عريان (Arapça): Çıplak, anadan doğma.

27.Helak edici kılıcın, ne zaman dümanın başına şimşek (gibi) vursa (onları) anadan doğma gibi çıplak ederek dolu gibi her yana döker.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'in gücüne, kuvvetine ve askeri üstünlüğüne övgüde bulunmakta, O'nun kılıcının düşmana şiddetli bir zarar verdiğini ve O'nun karşısında hiçbir düşmanın duramayacağını dile getirmektedir. Şehzade Ahmed'in keskin kılıcını helak eden, kahreden sıfatlarıyla ele alan şair, düşmanlara savrulan bu kılıçla kâfirlerin şimşek gibi çakılarak, anadan doğma gibi çıplak bir halde yok olarak, dolu gibi her tarafa saçıldığını belirtmiştir. Berk, tegreg, tig, kahr, 'uryân, düşman kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı kullanılmıştır.

28 Her ki yavuz sanur ise sana ey şâh-ı kerem

Gözi giryân ola vü sinesi biryân-şekil

yavuz (Eski Türkçe): Kötü. Fena. (Anlam iyileşmesiyle) Sert, çetin, yaman.

şah / şâh / شاه / شاخ (Farsça): Padişah. Hükümdar.

kerem / كَرَم / كرم (Arapça): Cömertlik. İyilik. Lütuf. İkrâm. Değer.

giryân / گریان (Farsça): Gözyaşı dökken, ağlayan.

sine / سینه / سینہ / سینه (Farsça): Göğüs, yürek.

biryan / بریان (Farsça): Yanık, yaralı. Kebap.

28.Ey cömert padişah! Seni kötü zanneden herkesin gözü yaş dolsun, yüreği yansın.

29 *Dilerem lutf-ı şehen-şâh ile ma'zûr ola*

Mihri'nün olmadığın Lütfi'ye akrân-şekil

lütuf / لُطْف / لطف (Arapça): İyilik, ihsan, bağış.

şehen-şâh / şehinşah / şehinşeh / şâhenshah / شاهنشاه - شهنشاه - شهنشاه (Farsça): Şahlar şahı, padişahlar padişahı.

mazur / مَازُور / مازور (Arapça): Özürlü, mazeretli.

akran / اقران / أَقْرَانُ (Arapça): Birbirine benzeyenler, em-sâl, yaşıtlar, denk. Emsal. (Tekili: Karin) Birbirlerine derece, sınıf, liyâkat ciheti ile benzeyenler. Mümâsil. Emsal.

29.Mihri, Lütfi'ye benzemediği için dilerim ki Padişahlar Padişah'ı (beni) affetsin, hoşgörsün.

Mihri bu beyitte, kendinin, arkadaşı olan şair Lütfü kadar yetenekli olmadığını dile getirerek alçak gönüllülük etmekte ve Padişahlar Padişahı şeklinde seslenerek övdüğü Şehzade Ahmed'den kendisini hoş görmesini, kusurlarını bağışlamasını istemiştir. Devrin önemli şairlerinden olan Lütfi'ye hatırlatma, göndermede ve kıyaslamada bulunan şair, telmih sanatından yararlanmıştı.

30 *Şâh-ı 'âliden irişürse 'inâyet nazarı*

'Aceb olmaz ger olam şî'r ile Selmân-şekil

şah / şâh / شاه / شاخ (Farsça): Padişah. Hükümdar.

ali / آلی / آلی / عَالِي / عَالِي (Arapça): Yüksek, yüce, ulu.

inayet / inâyet / عِنَايَتٌ / عنایت / عنایت (Arapça): İyilik, yardım. Medet etmek.

nazar / نَظْرٌ / نظر (Arapça): Bakış. Düşünme. Dikkate alma. Dikkat.

ger / گَر (Farsça): Eğer.

şi'r / شِعْر (Arapça): Şiir.

30.Eğer ulu hükümdardan bir yardım gelirse, acaba olmaz mı ki, (ben de) şiir ile Selmangibi olsam.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'in O'nun farkına varmasını ve O'na yardım etmesini dilemekte ve ancak bu şekilde şair Selman gibi güzel şiirler yazabileceğini ve Selman'ın olduğu gibi Mihri'nin de Şehzade Ahmed'in iyilik ve cömertliğinden yararlanabileceğini ummaktadır. Şair Selman'a hatırlatma ve göndermede bulunan şair, telmih sanatından yararlanarak, Şehzade Ahmed'den daha güzel şiirler yazabilmek umuduyla yardım dilenmektedir.

Selamn, Divan şiirinde adı sıkça anılan şairlerden biridir. Selmân-ı Saveci (1309-1376) diye bilinen ünlü İran şairi olup kasideleri ile ünlüdür (Pala, 2007: 195).

31 Hamdü-lillâh ki hoşuz lutf-ı nesimiyle bugün

Âh eger çarh-ı felek cevri de devrân-şekil

hamd / حَمْدٌ / حمد (Arapça): Şükür.

lillah / lillâh / لله (Arapça): Allah için

hamdü- lillah / Allah'a şükür.

lütuf / lütûf / لُطْفٌ / لطف (Arapça): İyilik, ihsan, bağış.

nesim / nesîm / نَسِيمٌ / نسيم (Farsça): Hoşa giden, hafif ve latif esen rüzgar.

çarh / چرخ (Farsça): Felek. Çarkıfelek.

felek / فلك (Arapça): Gök, talih, kader. Çarkıfelek.

Çarkıfelek / Fars. çarḥ > çarḳ ve Ar. felek “gök”ten çarḳ-ı felek) Tâlih, baht, kader.

cevri / جور (Arapça): Zulüm, haksızlık; adâletin zıddı. Ezâ, eziyet, haksızlık, sitem.

devran / devrân / دوران (Arapça): Devir, felek, zaman, deveran, dünya.

31.Vah ki, şayet kader de dünya gibi eziyet ederse (etsin) Allah'a şükürler olsun ki bugüniyilik rüzgârları ile hoşuz.

Mihri bu beyitte Şehzade Ahmed'in iyilik ve bağışlarının estirdiği rüzgâr ile hoş olduğunu dile getirmekte ve bunun için Allah'a şükretmektedir. Ancak, eğer kaderin dünya gibi zulmetmesi ihtimalinden dolayı da ah çekmektedir. Yine de Allah'a şükranlarını sunan Mihri, şikâyetle bulunuyor gibi olmamak için kaderinin kötü olmasından korksa dahi Şehzade Ahmed'in iyilik devrinde bulunduğunu kendisine hatırlatarak, bir nevi kendisini teselli ederken bir yandan da Şehzade Ahmed'in iyilik vasıflarına dikkat çekmektedir. Devrân, çarh, felek, hoş, lutf, nesim kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır.

32 Âferîn diye vü tahsîn ide Cibrîl-i Emîn

Her kaçan kim okusam medhüni Hassân-şekil

aferin / âferin / âferîn / آفرین (Farsça): Beğenmek, alkış, yaşa, varol, bravo, çok yaşa, aferin.

tahsin / تحسین / tahsîn / تحسین (Arapça): Beğenme, güzel bulma, takdir etme.

cibril / جبريل (Arapça): Cebrail

emin / امين (Arapça): Güvenilir, inanılır, itimat edilir.

kaçan / haçan (Eski Türkçe). Ne vakit, ne zaman ki.

medh / مدح (Arapça): Övgü.

32.Hassan gibi sana yönelik övgüleri okuduğum her zaman, Cebrail de bana aferindiyerek beni beğensin.

Mihri bu beyitte Hassan bin Sabit'e gönderme yaparak, Hassan bin Sabit'in Peygamber Efendimize yazdığı övgülere benzer övgüleri Şehzade Ahmed'e yazdığını ve bunları her okuduğunda Cebrail'in hoşnut olduğunu dile getirmektedir. Bu benzetme ile Mihri, Şehzade Ahmed'in övülmekte Hz. Peygamber Efendimizin mertebesine yakın olduğunu söyleyerek, O'nu yüceltmektedir. Hassan bin Sabit, Peygamber Efendimizi daima savunan ve öven şiirler yazdığı için Müslümanlar daima onu "şairü'n-nebi" ve "Ebu'l-Husam" olarak tanıyıp sevmişlerdir. Şiirinde Hasan bin Sabit'e yer vererek telmih sanatından yararlanan Mihri, kendisini onunla kıyaslayarak, tıpkı herkesin onu sevdiği gibi kendisinin de bu denli sevilmesini dilemektedir. Çünkü Mihri de onun

gibi, devrin en büyük hükümdarı olan Şehzade Ahmed'e övgü dolu şiirler yazmakta ve beğenilip takdir görmeyi beklemektedir.

2.9. Dokuzuncu Kaside

9 Kasîde-i Sultân Ahmed

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

1 Vakt-i bahâr irüp komadı dilde zerre gam

Bu demde gam kimesneye lâyük olur mı hem

1.mısraın ikinci, dokuzuncu hecelerinde imâle; 2.mısraın birinci hecesinde imâleuygulanmıştır.

2 Nergis gözini süzdi görüp çeşm-i nâzını

Gül ruhlarını ohşadı nesrîn ü lâle hem

1.mısraın dördüncü hecesinde; 2.mısraın dördüncü hecesinde imâle uygulanmıştır.

3 Oldı çemen 'arûsına bâd-ı sabâ karîn

Gördi yüzün şükûfe saçar üstine direm

1.mısraın ikinci, onuncu hecelerinde; 2.mısraın ikinci, on ikinci hecelerinde imâleuygulanmıştır.

4 Dil-dâr la'li yâdına gül-gün mey içmege

Hoşdur bu demde al elüne sâki câm-ı Cem

1.mısraın dördüncü hecesinde imâle, beşinci hecesinde zihâf; 2.mısraın dokuzuncuhecesinde imâle uygulanmıştır.

5 Gel karşısına câm-ı sabûhı sen eyle nûş

Sigma deriye gonca gibi gül açıl bu dem

1.mısraın dördüncü, onuncu hecelerinde imâle; 2.mısraın ikinci, dördüncü, dokuzuncu hecelerinde imâle uygulanmıştır.

6 Gül ruhlarını gördi meğer gülşen içre kim
Sahn-ı çemende tutdı hemân ‘andelîb dem

1.mısraın dördüncü hecesinde imâle, on birinci hecesinde vasl (ulama);
2.mısraın ikinci hecesinde imâle uygulanmıştır.

7 Hüsün berâtın iltı sabâ gülsitâna çün
Gördi tebessüm eyledi her gonca açdı fem

8 Zülfün cihân demâgına hoş bûy-ı cân virür
Depretdügince bâd-ı sabâ anı subh-dem

2.mısraın onuncu hecesinde imâle, on ikinci hecesinde med uygulanmıştır.

9 Benzer cemâli bâgını keşf irdi şehriyâr
Gül gibi güldi suret-i nevrüz-ı muhterem

2.mısraın ikinci hecesinde imâle uygulanmıştır.

10 Ya’nî cihana cân olan ol Hân Ahmed’ün
‘Adlünü zikri der melek evc-i felekde hem

1.mısraın sekizinci hecesinde vasl (ulama), on ikinci hecesinde zihâf; 2.mısraın
ikinci hecesinde imâle, sekizinci hecesinde vasl (ulama) uygulanmıştır.

11 Ger bahr-i lütfunun ire bir katresi revân
Bula vücûd mu’tekif-i gûşe-i ‘adem

1.mısraın birinci, ikinci, on ikinci hecesinde imâle uygulanmıştır.

12 Bulur hayât-ı tâze vü ter sebze-zâr olur
Ey serv-i nâz her yere bassan ne dem kadem

2.mısraın beşinci, sekizinci hecelerinde zihâf uygulanmıştır.

13 Tasvîrini cemâlünün ey âfitab-ı hüsn
Rûz ezelde yazdı gönül levhine kalem

1.mısraın dördüncü hecesinde imâle, sekizinci hecesinde vasl (ulama);
2.mısraın ikinci hecesinde imâle, üçüncü, beşinci, sekizinci hecelerinde zihâf
uygulanmıştır.

14 Şâhâ hevâ-yı zülfüne sâbit-kadem turup
Mihrün deminde Mihrî virür subh gibi dem

15 Sensin çerâg-ı rûşeni subh-ı sa'âdetün
Ey menba'-ı sehâvet ü ey ma'den-i kerem

1.mısraın onuncu hecesinde imâle; 2.mısraın dördüncü hecesinde imale, yedinci hecesinde vasl (ulama) uygulanmıştır.

16 'İdün mübarek olsun eyâ husrev-i zamân
İkbâl ü devletin günine irmesün elem

1.mısraın beşinci, yedinci hecelerinde vasl (ulama); 2.mısraın dokuzuncu hecesinde imâle uygulanmıştır.

17 Oldukça pür kevâkib ile âsumân şehâ
Sen 'âlem içre devlet ile olasın 'alem.

1.mısraın yedinci hecesinde vasl (ulama), dokuzuncu hecesinde imâle; 2.mısraınüçüncü hecesinde vasl (ulama), yedinci hecesinde vasl (ulama) uygulanmıştır.

1-9.beyitler teşbib, 9-14. beyitler methiye, 14.beyit taç beyit, 17.beyit dua bölümüözelliklerini karşılamaktadır.

2.9.1. Dokuzuncu Kasidenin Biçim Özellikleri

- **Redif:** Şiirde redif unsuruna rastlanılmamıştır.
- **Kâfiye:** '-em'' ekleri ile kâfiye-i mürekkebe oluşturulmuştur.
- **Kâfiye Şeması:** aa-xa-xa-xa-xa... ile düz kâfiye şeması oluşturulmuştur.

1 Vakt-i bahâr irüp komadı dilde zerre gam
Bu demde gam kimesneye lâyıık olur mı hem

vakt / وقت (Arapça): Zaman. Saat. Çağ. Mevsim.

bahar / bahâr / بهار (Farsça): İlkbahar. Bahar. Güzellik.

dil / dîl / دِل / دِل (Farsça): Gönül. Kalp. Niyet.

zerre / ذَرَّة / ذَرَّة (Arapça): En küçük parça. Azıcık, birazcık.

gam / غَم / غَم / gâm / گام (Farsça): Sıkıntı, üzüntü, keder, tasa, kaygı.

dem / دَم / دَم (Farsça): Zaman, an.

kimesne (Eski Türkçe): Kimse.

lâyık – lâik / لا ئق – لا ئق (Arapça): Uygun, yaraşır, münasip.

1. İlk bahar mevsimi gelip kimsede en ufak bir üzüntü bırakmadı, hem bu zamanda üzüntü kimseye yakışır mı?

Mihri bu beyitte, ilkbahar mevsiminin gelmesi ile gönüllerin mutlulukla dolduğunu, ilkbaharın güzelliğinin ve kalplerdeki üzüntüleri silip attığını dile getirmekte böylesine güzel bir zamanda üzüntünün kimselere yakışmadığını söylemektedir. Bahar tasviri ve ilkbahar güzellemesi yapan şair, vakt, bahar, dil, dem kelimeleri arasında uygunluk kurarak tenasüp sanatından yararlanmıştır.

2 Nergis gözünü süzdi görüp çeşm-i nâzını

Gül ruhlarını okşadı nesrîn ü lâle hem

nergis / نرگس (Farsça): lâle gibi soğanla üretilen, beyaz veya sarı çiçekli, soğanı zehirli süs bitkisi. mec. edeb. Sevgilinin gözü

çeşm / چشم (Farsça): Göz.

naz / nâz / ناز (Farsça): İşve, cilve. Naz.

ruh / rûh / روح / رخ (Farsça): Yanak, yüz, çehre.

nesrin / نسرین (Farsça): Yaban gülü. Yabani gül.

2.Nergis, (senin) nazlı gözlerini görüp (kendi) gözlerini süzdü, hem lale hem de yabanigül (senin) gül yanaklarını okşadı.

Mihri bu beyitte Şehzade Ahmed'in yanaklarını güle benzetmekte ve diğer çiçekleri kişiselleştirerek O'nun yanaklarının ve gözlerinin güzelliğini öne çıkarmaktadır. Mihri, Şehzade Ahmed'in gözlerinin nergisten, yanaklarının ise gül ve laleden daha güzel olduğunu dile getirmektedir. Nergisin Şehzade Ahmed'in nazlı gözlerini görüp süzmesinde, lale ve gülün Şehzade Ahmed'in yanaklarını okşamasında teşhis sanatını kullanan şair, Şehzade Ahmed'in yanağını güle benzeterek kapalı istiâre sanatından yararlanmıştır. Nesrin, nergis, lâle, çeşm-i nâz, gül kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatı kullanılmıştır.

3 *Oldı çemen 'arûsına bâd-ı sabâ karîn*

Gördi yüzün şükûfe saçar üstine direm

çemen / چمن (Farsça): Çimenlik, çayırılık. Yeşillik.

arus / arûs / عروس (Arapça): Gelin. mec. Gelin gibi güzel ve değerli olan şey.

bad / bâd / باد (Farsça): Rüzgar, yel.

saba / sabâ / صبا (Arapça): Gün doğuşundan esen hoş ve latif rüzgar.

kar / kâr / کار (Farsça): Kara büyük kaş.

şükûfe / شکوفه (Farsça): Çiçek.

3.Sabah rüzgârı, gelin gibi değerli olan yeşilliğine yoldaşın olup da yüzünü görünce üstüne çiçekler saçtığından bahsederim.

Mihri, sabah rüzgârının Şehzade Ahmed'e yoldaş olduğunu belirtirken teşhis sanatından yararlanmıştı. Divan şiirinde sabah rüzgârı, sevgilinin saçlarının kokusunu, sevgiliden haber getiren, O'nun aşkını, güzelliğini saçan bir unsur olarak ele alınmaktadır. Mihri de bu vasıfları göz önünde bulundurarak, sabah rüzgârının yemyeşil bahar tasvirinin içerisinde Şehzade Ahmed ile dost, yoldaş olduğunu, O'nun güzelliğini bahara yaydığını ifade etmektedir. Sabah rüzgârı bile Şehzade Ahmed'in gelin gibi güzel yüzünü görünce etrafa, âlemlere çiçek saçmaktadır. Burada Mihri, Şehzade Ahmed'in yüz güzelliğine dikkat çekerek, cansız varlıkların bile bu yüz güzelliği karşısında O'ndan etkilenecek güzellik unsurları meydana getirdiğini dile getirmektedir. Baharda çiçeklerin açmasının nedeni Şehzade Ahmed'in yüz güzelliğini gören sabah rüzgârına dayandırılarak hüsn-i tâlil sanatından yararlanmıştı. Çemen, 'arus, bâd-ı sabâ, kâr, şükufe kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanmıştı.

4 *Dil-dâr la'li yâdına gül-gûn mey içmege*

Hoşdur bu demde al elüne sâki câm-ı Cem

dil-dâr / دلدار (Farsça): Gönlü kendine bağlamış olan kimse, sevgili.

la'l / لعل (Arapça): Kırmızı dudak.

yad / yâd / یاد (Farsça): Hatıra.

güngûn / گلگون (Farsça): Gül renkli, pembe.

mey / مى (Farsça): Şarap.

dem / دَم / دَم (Faesça): Zaman, an.

saki / sâkî / ساقى (Arapça): İçki sunan. Saka.

cam / جام (Farsça): Cam veya topraktan yapılmış bardak. İçki kadehi.

Cam-1 cem / Câm-1 Cem (Cemşid): (İran mitolojisinde şarabın mûcidi olarak gösterilen Cem'in (Cemşid) kadehinden teşmil yoluyla) Şarap.

4. (Ey) Saki, al eline şarap kadehini, bu zamanda sevgilinin kırmızı dudaklarının hatırası için gül rengi şarap içmek hoştur.

Mihri bu beyitte Divan Edebiyatı'nda sıklıkla kullanılan imgelere yer vererek Şehzade Ahmed'in dudaklarının güzelliğini övmektedir. Mihri, Şehzade Ahmed'in kırmızı dudaklarını hatırlayarak gül rengi şarap içmenin ilkbaharda güzel olduğunu dile getirmektedir. Saki ve cam kelimelerini tevriyeli kullanan şair, ilahi aşkı da kastetmektedir. İçki, şarap kadehi gibi ifadelerle hem bahar tasvirini hem de asıl aşk unsurlarını ele alan Mihri, bir nevi Şehzade Ahmed'e seslenişte bulunarak nida sanatını kullanmıştır. Mihri, Şehzade Ahmed'in kırmızı dudaklarını gül rengi şarap ile ilişkilendirerek teşbih-i belîğ sanatını kullanmıştır. Dil-dâr, la'l, gül-gun, mey, dem, sâki, câm-1 cem kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanmıştıdır.

5 Gel karşısına câm-1 sabûhı sen eyle nûş

Sigma deriye gonca gibi gül açıl bu dem

cam / جام (Farsça): Cam veya topraktan yapılmış bardak. İçki kadehi.

sabuh / صَبُوح / (Arapça): Sabahları içilen şarap. Sabah içkisi.

nuş / nûş (Farsça)

dem / دَم / دَم (Faesça): Zaman, an.

5. Gel karşısına, sabah şarabını iç, bedenine sigma, gonca gül gibi açıl bu dem.

Mihri bu beyitte Divan Edebiyatının meşhur öğelerini kullanarak Şehzade Ahmed'e yönelik aşkını dile getirmektedir. O'nun sabahları içtiği şarabını içtikten sonra dışarı çıkmasını ya da içinde tuttuğu sözleri açığa vurmasını istemektedir. Gonca gül gibi açılmak ifadesi ile güzelliğin dışa vurulması ifade edilmektedir. Bu zaman bu

devir Şehzade Ahmed'in devridir diyen Mihri, aşk kadehinden içerek, kendi bedeninden çıkıp ruhuyla bağlı olduğu Şehzade Ahmed'e kendisi gibi bir güzellik ifadesi olan gül ile kendisini Şehzade Ahmed'e teslim etmek istediğini belirtmektedir. Gonca, gül, dem, câm-ı sabuh kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır.

6 Gül ruhlarını gördi meğer gülşen içre kim

Sahn-ı çemende tutdı hemân 'andelîb dem

ruh / rûh / روح / رخ (Farsça): Yanak, yüz, çehre.

meğer / مگر (Farsça): Meğer, halbuki, ancak, oysa ki, şu kadar ki.

gülşen / گلشن (Farsça): Gül bahçesi. Güllük.

sahn / صحن (Arapça): Avlu. Üstü kubbeli alan. Saha. Orta yer. Meydan.

çemen / چمن (Farsça): Yeşillik. Yeşil ve kısa otlarla kaplı yer, çimen. Ağaç ve çiçekleri olan yeşillik, çayır.

andelib / andelîb / عندليب (Arapça): Bülbül.

heman / hemân / همان (Farsça): Hemen. Derhal.

dem / دم (Farsça): Nefes, soluk. Herhangi bir nağmeye sürekli şekilde eşlik eden ses. / dem tutmak: Herhangi bir nağmeye bir saz ve sesle sürekli şekilde eşlik etmek, âhengine katılmak.

6.Gül bahçesinin içinde gül gibi pembe yanaklarını gördüğü içindir ki bülbül hemen güzel bir şekilde ötmeye başladı.

Mihri bu beyitte Şehzade Ahmed'in yanaklarının güzelliğini dile getirmektedir. Mihri'ye göre, gül bahçesinin içinde gezen Şehzade Ahmed'in gül gibi pespembe yanaklarını gören bülbül, aşkından güzel nağmelerle ötmeye başlamıştır. Bu beyitte de Divan edebiyatının klasik aşk unsurları işlenmektedir. Bülbül ile âşık olan Mihri, Gül ile âşık olunan Şehzade Ahmed'in anlaşılması mümkündür. Gül bahçesi ile Şehzade Ahmed'in yurdunu, bulunduğuyeri kasteden şair, mecâz-ı mürsel sanatını kullanmıştır. Güllü Şehzade Ahmed'e, bülbülü dekendisine benzeten Mihri, kapalı istiâre sanatından yararlanırken, bülbülün ötme sebebini de gülbahçesinin içinde Şehzade Ahmed'in gül gibi yanaklarını görmesine dayandırarak hüsn-i tâlil sanatını kullanmıştır. Şair açık bir ifade ile Şehzade Ahmed'in yanaklarını güle benzeterek teşbih-i mufassal sanatını

kullanmıştır.

7 Hüsün berâtın iltidî sabâ gülsitâna çün

Gördi tebessüm eyledi her gonca açdı fem

hüsün / hüsn / حُسْنُ (Arapça): Güzellik.

berat / berât / بَرَاتُ (Arapça): Nişan. Ayrıcalık fermanı.

saba / sabâ / صبا (Arapça): Gün doğuşundan esen hoş ve lâtif rüzgar. Sabah rüzgarı.

gülistan / gülistân / گلستان (Farsça): Gül bahçesi, güllük.

çün / چن (Farsça): İçin. Zira, çünkü, madem ki.

tebessüm / تبسم (Arapça): Gülümseme.

gonca / غنچه (Farsça): Açmamış tomurcuk gül.

fem / فم (Arapça): Ağız.

7.Sabah rüzgârı, güzelliğinin nişanını (belirtilerini) gül bahçesine ilettiği (taşıdığı) için, her bir açılmamış gül (senin güzelliğini) gördü, gülümseyerek ağızlarını açtı.

Mihri bu beyitte, güllerin güzelliklerini Şehzade Ahmed'den aldığını, O'nun güzelliği ile tomurcuk güllerin sevinip gülümsediğini ve açtığını dile getirmektedir. Güllerin gülümseyerek ağızlarını açmasının nedeni sabah rüzgârının, Şehzade Ahmed'in güzellik unsurlarını taşımasına dayandırılarak hüsn-i tâlil sanatı kullanılmıştır. Güllerin sevinmesi, gülümsemesi ifadesinde teşhis sanatını kullanan Mihri, güzelliğin nişanı, izi ve gül bahçesi sözleriyle doğrudan Şehzade Ahmed'e işaret ederek mecâz-ı mürsel sanatını kullanmıştır. Gülistân, tebessüm, gonca, fem, sabâ kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır.

8 Zülfün cihân demâgına hoş bûy-ı cân virür

Depretdügince bâd-ı sabâ anı subh-dem

zülf / zülûf / زلف (Farsça): Yüzün iki tarafından sarkan saç lülesi.

cihan / cihân / جهان (Farsça): Dünya, kâinat, âlem.

demağ / دماغ (Farsça): Kibir, gurur, büyüklenme.

buy / bû / بو-بوى (Farsça): Koku

depretmek (Eski Türkçe): Kımıldatmak, oynatmak, harekete geçirmek, tahrik etmek.

bad / bâd / باد (Farsça): Rüzgar, yel.

saba / sabâ / صبا (Arapça): Gün doğuşundan esen hoş ve latif rüzgar.

subh-dem / صبحدم (Farsça): Sabah vaktinde, sabahleyin.

8.Sabah rüzgarı sabah vakti Yüzünün iki yanından dökülen saçlarını hareket ettirdikçe,saçların yeryüzüne güzel bir sevgili kokusu verir.

Mihri bu beyitte Şehzade Ahmed'in yüzünün iki yanından dökülen saç lülelerinin sabahrüzgârında hareket ederek yeryüzünün her yanına, sevgiliye ait güzel bir koku yaydığını söylemekte ve böylelikle Şehzade Ahmed'in saçlarının ve kokusunun güzelliğini dile getirmektedir. Klasik Türk şiirinde sabah rüzgârının sevgilinin kokusunu, güzelliğini saçması mazmununa dikkat çeken Mihri, bâd-ı sabâ, subh-dem, hoş buy-ı cân, zülf, cihân kelimeleri arasında uygunluk kurarak tenasüp sanatını kullanmıştır.

9 Benzer cemâli bâgını keşf itdi şehriyâr

Gül gibi güldi suret-i nevrüz-ı muhterem

cemal / cemâl / جمال / جَمَال (Arapça): Yüz. Yüz güzelliği. Güzellik.

bağ / bâğ / باغ (Farsça): Büyük bahçe. Bahçe. Bağ.

keşf / كشف (Arapça): Keşif, bulma, ortaya çıkarma.

şehriyar / شهریار (Farsça): Hükümdar, padişah.

suret / sûret / صورت / صُورَت (Arapça): Yüz.

nevrüz / nevrûz / نَوْرُوز / نوروز (Farsça): Yeni gün. İlkbahar. Baharın ilk günü sayılan ve güneşin Hamel (Kuzu) burcuna girdiği 22 Marta rastlayan gün. Bu tarihte gece ve gündüz müsâvi olur. İranlıların yılbaşısıdır

muhterem / مُحْتَرَم / محترم (Arapça): Saygın, saygıdeğer. Hürmet edilen.

9.(O) Saygıdeğer Padişah, baharın ilk gününe benzeyen yüzüyle gül gibi gülümsedi ve güzel yüzüne benzeyen bahçeyi keşfetti.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'in yüzünü baharın ilk gününe benzetmekte ve onun güle benzettiği gülümseyişi ile dünyaya güzellik verdiğini dile getirmektedir. Şehzade Ahmed'i devletin başına geçmiş saygıdeğer bir padişah olarak ele alan Mihri, Şehzade Ahmed'in yüzünü baharın ilk gününe, gülümsemesini güle ve bahçeye benzeterak teşbih-i mufassal sanatını kullanmıştır. Şair, Şehzade Ahmed'in yüz güzelliğine vurgu yaparak, gül, nevruz gibi bahar tasvirleriyle bir ilişki kurmuştur. Nevruz, muhterem, gül, suret, şehriyâr, cemâl, bâg kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır.

10 Ya'nî cihana cân olan ol Hân Ahmed'ün

'Adlünü zikir ider melek evc-i felekde hem

ya'nî / yâni / يعنى (Arapça): Sözün kıyası.

cihan / cihân / جهان (Farsça): Dünya, kâinat, âlem.

can / cân / جان (Farsça): Sevgili. Can. Ruh. Gönül.

adl / عدل (Arapça): Adalet. Hakkaniyet. Adâlet üzere oluş. Cevr ve zulüm etmeyip nefislerde ve akıllarda istikameti kaim ve mâlum olan emir ve hâleti icra etmek. Doğruluk.

zikir / zikir / ذكر (Arapça): Sözü etme, ismini söyleme, anma.

evc / اوج (Arapça): Bir şeyin en yüksek derecesi, en yüksek noktası. Zirve. Kozmolojide: Seyyare mahreklerinin merkezden en uzak noktaları.

felek / فلك (Arapça): Gök, gök katı, devir.

10.Sözün kıyası, kâinatın sevgilisi olan Han Ahmed'in adaletini ve hakkaniyetini, gökyüzünün en üst mertebesinde bulunan bir melek daima zikreder (anar).

Mihri bu beyitte Şehzade Ahmed'in adaletini övmekte, O'nun adaletinin gökyüzünün en üst mertebesinde bir melek tarafından daima zikredildiğini söyleyerek O'na ve O'nun adaletine ilahi bir yan atfetmektedir. Şehzade Ahmed'i yücelterek kâinatın sevgilisi olarak ele alan Mihri, O'nun adaletinin gökyüzündeki en üst mertebeye bile ulaştığını ve orada dahiövgülerle anıldığını belirterek, Şehzade Ahmed'i

mübarekleştirmektedir. Cihân, cân, ‘adl, felek, evc, melek kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatındanyararlanılmıştır.

11 Ger bahr-i lütfunun ire bir katresi revân

Bula vücûd mu’tekif-i gûşe-i ‘adem

ger / گر (Farsça): Eğer.

bahr / بحر (Arapça): Deniz.

lütf / lütûf / لُطْف / لطف (Arapça): İyilik, yardım, ihsan.

katre / قَطْرَه / قَطْرَه (Arapça): Damla. Su damlası.

revan / revân / رَوَان / رَوَان (Farsça): Akıcı. Giden. Akan.

vücut / vücûd / وجود (Arapça) Var olmak.

mûtekif / معتكف (Arapça): Câmi, tekke vb. bir yere kapanarak ibâdetle vakit geçiren, îtikâfa çekilen (kimse).

kûşe – gûşe / گوشه – گوشه (Farsça): Köşe.

adem / âdem / اَدَم / اَدَم (Arapça): Yokluk, olmama, bulunmama.

11.Eğer senin ihsan ve iyiliğinin bir tek damlası akıp gitse, ibadet için bir kenaraçekilen yokluk köşesi(ndeki kişi) can bulur.

Mihri bu beyitte Şehzade Ahmed’in iyiliklerini, ihsanlarını ve cömertliğini övmektedir. Mûtekif, dünya nimetlerinden elini eteğini çekip kendini ibadete vermeyi adeta yaşarken ölmeyi temsil etmektedir. Mihri bu beyitte tasavvuf sembollerini kullanarak varlık ile yokluk arasındaki ilişkiyi kurmakta ve yokluğun varlığa dönmesinin, ölümün hayata dönmesinin Şehzade Ahmed’in yaptığı iyiliklerin enufak bir damlası ile gerçekleşebileceğini söylemekte, böylece Şehzade Ahmed’in cömertliklerini övmektedir.

12 Bulur hayât-ı tâze vü ter sebze-zâr olur

Ey serv-i nâz her yere bassan ne dem kadem

hayat / hayât / حَيَات (Arapça): Diri, canlı. Yaşam.

taze / tâze / تازِه (Farsça): Yeşil. Genç. Körpe. Yeni.

ter / تر (Farsça): Taze. Islak.

sebze-zar / سيزه زار (Farsça): Yeşilliği çok olan yer, yeşillik, çayırılık, çimenlik.

serv / سرو (Farsça): Servi. / serv-i naz: Yeni yetişmiş servi” mec. Sevgili, boyu endamı serviyi andıran sevgili.

dem / دم / دَم (Farsça): Zaman. An. Nefes.

kadem / قَدَم / قَدَم (Arapça): Adım. Ayak.

12.Ey selvi boylu sevgili! Her nereye ayak bassan, orada yepyeni bir hayat ortayaçıkır ve yemyeşil tazelenir.

Mihri bu beyitte Şehzade Ahmed’in boyunu uzun bir selvi ağacına benzeterek onun görüşünü övmeye devam etmektedir. Ayrıca, O’nun kudret ve güzelliğini doğaya yaşam veren bir yaşam kaynağına benzetmektedir. Servi boylu Şehzade Ahmed’e seslenişte bulunan Mihri, nida sanatını kullanarak, ayak basmak deyimini tevriyeli kullanmıştır. Şair, Şehzade Ahmed’in adıyla, adım atmasıyla her yerin yeniden yaşam alanına dönüşeceğini belirtirken Şehzade Ahmed’i hayat bahşeden özelliği ile mübalağa sanatıyla övmektedir. Serv-i nâz, hayât-ı tâze, ter, sebze-zâr kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır.

13 Tasvîrini cemâlünün ey âfitab-ı hüsn

Rûz-ı ezelde yazdı gönül levhine kalem

tasvir / tasvîr / تصوير / تصوير (Arapça): Resim. Resmederek tarif etmek. Canlandırarak anlatmak.

cemal / cemâl / جَمَال (Arapça): Yüz güzelliği. Fertteki güzellik. Yüz.

afitab / âfitâb / أَفتاب (Farsça): Güneş. Çok güzel yüz.

hüsn / حسن (Arapça): Güzellik. İyilik. Eksiksizlik.

ruz / rûz / روز (Farsça): Gündüz. Gün.

ezel / ازل / ازل (Arapça): Öncesizlik, geçmişe doğru sonsuzluk.

Levh / لوح (Arapça): Levha.

13.Ey güzelliğin güneşi! Henüz ruhlarımız bu dünyaya inmeden, bezm-i eleste, yüzünün güzelliğinin betimlemesini, kaderin kalemi kalbime yazdı.

Mihri bu beyitte, Şehzade Ahmed'in yüzünün güzelliğini övmektedir ve bunu dini motifleri kullanarak yapmaktadır. Öyle ki Mihri, Şehzade Ahmed'in yüzünün güzelliğinin, ruhların dünyaya inmeden kalbine işlendiğini belirtmektedir. Burada gönül levhası ile levh- i mahfuz, rûz-i elest ile de bezm-i elestin kastedildiği düşünülebilmektedir. Bezm-i elest ile ruhların Allah'a henüz canları üflenmedikleri halde, O'nun kulu olduklarını kabul ettikleri, söz verdikleri anlatılır. Mihri de Şehzade Ahmed'e olan bağlılığını yüceleştirmek amacıyla henüz camı yerinde değilken, ruhu üflenirken galu beladan beri Şehzade Ahmed'in güzelliğine hayran olduğunu, kaderine bu sevdanın çok önceden yazıldığını belirtmektedir. Mihri, Şehzade Ahmed'in güzelliğini güneşe benzeterek kapalı istiâre sanatını kullanırken, bizzat kendisine seslenişte ve serzenişte bulunarak nida sanatından yararlanmışır.

14 Şâhâ hevâ-yı zülfüne sâbit-kadem turup

Mihrün deminde Mihrî virür subh gibi dem

şah / şâh / شاه / شاخ (Farsça): Padişah. Hükümdar.

heva / hevâ / هوا (Arapça): İstek. Nefsin isteği.

zülûf – zülf / زلف (Farsça): Yüzün iki tarafından sarkan saç lülesi.

sâbit-kadem / ثابت قدم (Arapça): Verdiği karardan ve sözden dönmeyen, kararında sebat eden.

mihr / مهر (Farsça): Güneş. Mec. Sevgi, dostluk.

dem / دم / دم (Farsça): Zaman. An. Nefes. İçki.

subh / صباح (Arapça). Sabah. Sabah vakti.

14.Ey şah! Senin yüzünün iki yanından dökülen saç lülelerine olan arzum bir an olsun son bulmaz (değişmez, kararından dönmem), Güneşin doğduğu vakitte Mihri sabah gibi nefes verir. (Beyitte yer alan ikinci dem kelimesi sabah verilen nefese ve ayrıca sabah sunulan içkiye de işaret edebilmektedir.)

Mihri bu beyitte Şehzade Ahmed'in saçlarının ve bu saçların yüzüne dökülen lülelerine olan sevgisinin ve beğenisinin daima var olacağını bildirmekte, güneşin her doğuşunda Mihri'nin her zaman aşkını Şehzade Ahmed'e sunacağını bildirmektedir. Bu beyitte Şehzade Ahmed'i sultan, padişah olarak değerlendiren ve tahayyül eden şair, Şehzade Ahmed'e seslenişte bulunarak nida sanatını kullanmıştır. Mihr, dem, subh, zülf, hevâ, şah kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılmıştır.

Mihri bu beyitte Şehzade Ahmed'in cömertliğini överek O'nu cömertliğin pınarı ve kaynağı olarak görmekte, O'nu Dünya'yı aydınlatan bir güneşe benzetmektedir. İyilik, ikram kaynağı ve cömertlik pınarı olan Şehzade Ahmed'e seslenişte bulunan Mihri, nida sanatını kullanırken, Şehzade Ahmed'i iyilik kaynağına, cömertlik pınarına, mutluluk sabahının aydınlık mumuna benzeterek kapalı istiâre sanatını kullanmıştır.

15 Sensin çerâğ-ı rûşeni subh-ı sa'âdetün

Ey menba'-ı sehâvet ü ey ma'den-i kerem

çerağ / çerâğ / چراغ (Farsça): Mum. Kandil.

rûşen / rûşen / روشن (Farsça): Aydınlık, parlak. Açık, aşikar.

subh / صبح (Arapça). Sabah. Sabah vakti.

saadet / saâdet / سعادت (Arapça): Mutluluk.

menba / menbâ / منبع (Arapça): Kaynak. Pınar.

sehavet / sehâvet / سخاوت / سخاوت (Arapça): Eliaçıklık. Cömertlik.

mâden / معدن (Arapça): Kaynak. Cevher.

kerem / کرم / کرم (Arapça): Cömertlik. İyilik. Lütuf. İkrâm. Değer

15.Ey cömertlik pınarı ve ey iyilik ve ikram kaynağı! Mutluluk sabahının aydınlık (saçan) mumu sensin!

Mihri bu beyitte Şehzade Ahmed'in cömertliğini överek O'nu cömertliğin pınarı ve kaynağı olarak görmekte, O'nu Dünya'yı aydınlatan bir güneşe benzetmektedir. İyilik, ikram kaynağı ve cömertlik pınarı olan Şehzade Ahmed'e seslenişte bulunan Mihri, nida sanatını kullanırken, Şehzade Ahmed'i iyilik kaynağına, cömertlik pınarına, mutluluk sabahının aydınlık mumuna benzeterek kapalı istiâre sanatını kullanmıştır. Klasik Türk şiirinde sevgili için kullanılan tasvirler olan mum, güneş benzetmelerinden yararlanan şair, Şehzade Ahmed'i Osmanlı Devleti'nin bir nuru olarak görmektedir.

16 'İdün mübarek olsun eyâ husrev-i zamân

İkbâl ü devletin günine irmesün elem

id / îd / عيد (Arapça): Bayram.

eyâ / ايا (Farsça): Ey, hey. Acaba mânasına nidâdır. "Hey, ey" gibi çağırma, nidâ, seslenme edatı olarak da kullanılır.

hüsrev / خسرو (Farsça): Hükümdar. Padişah.

ikbal / ikbâl / اقبال (Arapça): Mutluluk, talih.

devlet / دولت (Arapça): Mevki, talih.

elem / ألم / الم (Arapça): Acı, üzüntü.

16.Ey zamanın hükümdarı, bayramın mübarek olsun. Mutluluğuna ve devletinin(egemenliğinin, mevkinin) güneşine üzüntü ve acı ulaşmasın.

Mihri bu beyitte Şehzade Ahmed'in bayramını kutlamakta ve O'nun devletini ve hükümdarlığını güneşe benzeterek, O'nun üzüntü ve acıdan uzak kalmasını dilemektedir. Bu beyit, kasidenin iydiyye olduğunu göstermektedir. Devrin hükümdarına seslenişte bulunan şair, nida sanatını kullanırken, Şehzade Ahmed'in mutluluğunun ve devletinin egemenliğini daima parlamasını, daim mutlu, güzel kalmasını temenni etmektedir.

17 Oldukça pür kevâkib ile âsumân şehâ

Sen ‘âlem içre devlet ile olasin ‘alem

pür / پر (Farsça): Dolu

kevâkib / kevâkib / كواكب (Arapça): Yıldızlar.

asüman / âsümân / âsüman / آسمان (Farsça): Gökyüzü.

alem / âlem / عَالَم / علم / عَالَم (Arapça): Dünya, evren. Sancak. Büyük alim. / alem olmak: Sembol olmak. Alamet işareti durumuna gelmek.

17.Ey Şah! Gökyüzü yıldızlar ile dolu oldukça, sen bu dünyanın içinde gücün veiktidarın ile sembol olasin.

Mihri bu beyitte Şehzade Ahmed’e gökyüzündeki yıldızlar var oldukça hükümdarlığı ile dünyaya örnek olmasını dilemektedir. Burada yıldızlar ile hem dileğinin daimliği hem dehükümdarlığının süresinin ve gücünün çokluğuna yönelik bir temenni vardır. Kevâkib, âsümân, âlem, şeh, devlet kelimeleri arasında uygunluk kurularak tenasüp sanatından yararlanılırken, Şehzade Ahmed’e seslenişte bulunularak da nida sanatından faydalanılmıştır. Kısacası Mihri, Şehzade Ahmed’i yüceleştirerek, devletiyle, gücüyle, iyiliği ve güzelliğiyle daim olmasını, namının tüm dünyaya yayılmasını dilemektedir.

SONUÇ

Çalışmamızda ele aldığımız Mihri Hatun'un Divanı'ndaki on yedi kasidenin toplam beyit sayısı dört yüz yirmi beş beyit olarak tespit edilmiştir. On yedi kasidenin genelini iydiyye, nevrüziyye ve methiye olduğu dikkat çekmektedir. Kasideler Sultan Ahmed, Sultan Süleyman'a ve Sultan Beyazıd'a yazılmıştır. Burada belirtmek gerekir ki, Ahmed ve Beyazıd, dönemin Amasya şehzadeleridir. Yalnızca ilk kaside ve son kasidede kime atfedildiği bildirilmemektedir. Kasidelerin genelinde bahar, nevrüz tamlamaları yapan ve övgüde bulunduğu Sultan Süleyman, Şehzade Ahmed, Sultan Beyazıd'ı birer sevgili konumunda tahayyül ederek bu saltanat sahibi kişilerin güzelliğine dikkat çekerek, O'nlara adına iyi dilek ve uzun ömürlü saltanat sahibi olmaları hususunda dualar etmiştir.

Mihri, ilk kasidede her bir beyti "La İlahe İllallah" lafzı ile bitirmektedir. İlk kaside "la ilahe illallah" zikrinin kudreti, büyüklüğü ve önemi üzerinde durulmaktadır. İlk kasidenin Mihri tarafından Allah'a yazıldığı ve atfedildiği anlaşılmaktadır. Birinci kaside, Allah'ın kalpleri sevgi ile doldurması, hasta dillere şifa vermesi, düşmanları bozguna uğratması, karanlıkları aydınlatması gibi vasıflarına yer verilerek, Allah zikrinin kalbi kötü niyet ve duygulardan arındırarak, gözle görünmeyeni aşikâr kılmasını, rahmet sofrasıyla insanları doyurmasına gibi özelliklere değinilmiştir.

İkinci kasidenin, Şehzade Bayezid'e yazılarak, Bayezid'e övgüde bulunulduğu, bayramının kutlanıldığı anlaşılmaktadır. Bu kaside yapı ve muhteva bakımından iydiyye niteliğini taşımaktadır. Saltanat sözcüğünü redif olarak kullanan Mihri, kâfiye-i mürekkebe ile ahengi sağlamıştır. Mihri, ikinci kasidesinde Şehzade Beyazid'e saltanat sahibi hükümdar olarak seslenerek, buyurduğu fermanların birer emir olduğundan, kâinatta hiçbir padişahın onun kadar yüksek mertebe makam görmediğinden, bu saltanata yüz sürmek uğruna canını feda etmeye hazır olduğundan, Sultan Beyazid ile beraber cihanın nur, aydınlık ve ışıkla dolu olduğundan, bahsederek, Allah'ın bu kutlu şahın himayesini kıyamet gününe kadar kullarının üzerinden ekşik etmemesini dileyerek, saltanatın dahi bu kutlu şaha hayran kaldığını belirtmiş ve mecaz, mübalağa sanatları ile Şehzade Beyazid'e övgülerde bulunmuştur.

Üçüncü kasidede redif kullanmayarak kâfiye-i mürekkebe unsuru ve tenasüp sanatı ile ahengi sağlayan Mihri, bu kasidesini Şehzade Beyazid'e methiye niteliğinde yazmıştır. Mihri, Şehzade Beyazid'in güzel yüzünün Güneş'e, Ay'a dahi ışık verdiğini,

kılıcının keskin ve âlemlere korku salıyını, Efrasiyab'ın bile bu kutlu şahın karşısında korktuğunu, adaletli oluşuyla hiçbir kulunun mağdur olmayışını, simurg kuşunun bile O'nun karşısında sineğe dönüştüğünü, kâinatın düzeninin her daim bu şaha bağlı olduğunu aktararak, doğrudan Şehzade Beyazid'in güzellik unsurlarına telmih, mübalağa, teşbih sanatlarıyla değinmiş ve övgüde bulunmuştur.

Dördüncü kasideye bakıldığında, Mihri'nin bu kasideyi Şehzade Ahmed'e yazdığını ve Şehzade Ahmed'in kurban bayramını kutladığı görülmektedir. Dördüncü kaside yapısı itibariyle bir iydiyyedir. Mihri, Şehzade Ahmed'e yazdığı dördüncü kasidesinde O'ndan duyacağı güzel sözlerle iyileşeceğini, O'nu gördüğü an heyecan ve mutluluktan canının bedeninden çıkacak gibi olduğunu, Şehzade Ahmed'in yüzünün güneşe, Müşteri yıldızına; kaşının yaya benzediğini belirterek, övgülerde bulunduğu şehzadesinin güzelliğine dikkat çekerek, bu güzelliği gül bahçesine benzetmekle birlikte Divan şiiri mazmunlarından olan gül-bülbül, sabah rüzgârının sevgilinin kokusunu veya haberini getirmesi unsurlarından yararlanmıştı.

Beşinci kaside de Şehzade Ahmed'e atfedilen bir kasidedir. Kaside hem nevrüziyye hem de iydiyye özelliklerine haizdir. Mihri, beşinci kasidesinde Hz. İsa'nın ölüleri diriltme, hastaları iyileştirme özelliklerine telmihte bulunarak, Allah'ın yaratma sanatı üzerinde durmuş ve güzel şeyleri incili kalemlerle yazarak kudretini göstermesinin içerisine Şehzade Ahmed'i de almıştır. Şehname'de kahramanlıklarıyla şöhret kazanan Sam ve Neriman'a da bu kasidesinde yer veren Mihri, bütün kahramanlarla Şehzade Ahmed'i kıyaslayarak, O'nu galip kılmıştır. Mihri, bahar bulutunun gözünden Şehzade Ahmed'e sabah rüzgârının hizmetçisinin su getirmesiyle, cihânın yüzünün temizlenmesinden, uzun boylu selvinin bir akarsu gibi oluşuyla Şehzade Ahmed'in endamına övgüde bulunurken aynı zamanda bahar mevsimi tamlamalarını bir arada kullanarak, çimen zamanını, yeşilliklerin içerisinde olunanı tahayyül ederek, içerisinde Şehzade Ahmed'in de bulunduğu gül bahçesinden uzak kalmamayı dilemiştir. Bu kasidede nergis, gül, menekşe, gül bahçesi, cennet bahçeleri, çayır, güneş, camdan kubbe, bahar mevsimi, bülbül, bayram kelimelerine oldukça rastlanılmıştır.

Altıncı kaside de Şehzade Ahmed'e hediye edilen bir kasidedir. Bu kaside, mehthiye niteliğinde olup herhangi bir bayram kutlama ya da baharı kutlama dileği barındırmamakta doğrudan doğruya Şehzade Ahmed'e övgüde bulunmaktadır. Bu

kasidede Mihri, Şehzade Ahmed'in iyiliğini, cömertliğini, gül gibi güzel yüzünü, yüzünün iki yanından sarkan saçlarıyla yeryüzüne dağılan misk kokusunu överek, şehzadesi için iyi dilek ve dualarda bulunarak bu dünyadak bir günün binlerce gün olmasını temenni etmektedir.

Yedinci kasideye bakıldığında, kasidenin yine Şehzade Ahmed'e atfedildiği görülmektedir. Mihri bu kasidede, Şehzade Ahmed'in bayramını kutlamakta ve ona övgüde bulunmaktadır. Mihri, mübalağa ve benzetme sanatları üzerinde sıkça durarak, güçlü mecazlarla Şehzade Ahmed'e atıflarda bulunmaktadır. Mihri, Şehzade Ahmed'in hükümdar olmasıyla saltanatın dünyaya güneş gibi doğmasından, saltanatın dahi Şehzade Ahmed'in kapısında bir bekçi, hizmetçi, kapıcı konumunda oluşundan, egemenliğin temellerinin O'nda oluşundan, gökyüzünün bile saltanatın emir fermanının O'nda olduğunu bildiğinden bahsederek, Şehzade Ahmed'in saltanatı üzerinde durmuş ve saltanatın Allah tarafından O'na sonsuz bir şekilde nasip olduğuna değinerek, Şehzade Ahmed'in rütbe ve makamının yüceliğine kimsenin benzeyip de erişemeyeceğini ifade etmiştir. Mihri, yedinci kasidesinde Şehzade Ahmed'in bayramını içtenlikle kutlayarak, O'nun her gününün bayram gibi sevinçli ve coşkulu, her gecesinin ise Berat kandili gibi lütuf ve afv, maneviyat ile dolu geçmesini temenni etmiştir.

Sekizinci kaside de yine Şehzade Ahmed'e yazılmış bir methiyedir. Bu kasidede Mihri, Şehzade Ahmed'e armağan ettiği diğer kasideler gibi O'nun hükümdarlık niteliklerini ve güzelliğini övmektedir. Şehzade Ahmed'in yanaklarını, yüzünü reyhana, alnını Zühre yıldızına, zülüflerini sümbüle benzeterek, lale, gül, sümbül, menekşe, gül bahçesi, reyhan, gonca, gül bahçesi gibi çiçek motiflerini sıklıkla kullanan Mihri, Şehzade Ahmed'in yüz güzelliği üzerinde durarak, dişlerinin inciler saçtığını, dudaklarının mercanlar saçtığını ifade ederek, O'na güzelliği için mecazlarla dolu, samimi bir methiyede bulunmuştur. Şehzade Ahmed'in yüzünün güzelliğini bu kasidede daha çok dolunay ile benzetim ögesine sokan Mihri, Şehzade Ahmed'in Dolunay parlıtısından daha üstün olduğunu ifade ederek, Şehzade Ahmed'in hükümdarlığını yüceltmiş, Büyük İskender'in hükümdarlığının bile Şehzade Ahmed'inkinin yanında bir hiç olarak kalacağını dile getirmiştir. Bu kasidede dikkat çeken hususlardan biri ise Mihri'nin Hassan bin Sabit'e yaptığı gönderme ile Hassan bin Sabit'in Hz. Peygamber'e yazdığı övgü dolu sözlere benzer övgüleri Şehzade Ahmed'e atfetmesidir.

Dokuzuncu kaside ise Şehzade Ahmed'e armağan edilmiş bir başka kaside olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kasidede de Şehzade Ahmed'in bayramı kutlanmaktadır. Kaside bir iydiyyedir ve ayrıca nevrüziyye niteliklerine haizdir. Mihri, dokuzuncu kasidesinde ilkbahar mevsimin gelişiyile kimsede hüznün kalmadığını, nergisin Şehzade Ahmed'in nazlıgözlerini süzüşünü, lalenin ve gülün, gül yanaklı Şehzade Ahmed'i okşadığını, Şehzade Ahmed'in kırmızı dudaklarının hatırası için gül rengi şarap içilmesiyle O'nu yâd ettiğini, gül bahçesinin içinde gül gibi pembe yanaklarını gören bülbüllerin dahi neşeyle ötmeye başladığını aktarmıştır. Mihri, kasidesinin sonunda Şehzade Ahmed'e gökyüzündeki yıldızlar var oldukça hükümdarlığı ile dünyaya örnek olmasını dilemiştir.

Mihri, kasidelerinde genellikle Amasya'daki şehzadelere övgüde bulunmakta ve onlardan beklentisini dile getirmektedir. Mihri'nin kasidelerinin ortak yönleri vardır ve şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Gül, bülbül, gülşen ve gülistan benzetmeleri ile âşık ve maşuk arasındaki ilişkiyi sıkbir biçimde dile getirmektedir.
- Şehzadeleri ve hükümdarları, diğer hükümdarlarla kıyaslayarak kasideyi kime armağan ediyorsa o hükümdarı dünyadaki diğer hükümdarlardan daha üstün tutmaktadır.
- Fars Mitolojisinden ve bilhassa Şehname'de adı geçen kahramanlar ile şehzadelerikıyaslayarak, kasideyi armağan ettiği kimseyi üstün çıkarmaktadır.
- Bahar unsurlarından sıklıkla bahsetmektedir. Kasidelerde, yeşil çimenler, sabahrüzgârları, öten kuşlar, lale bahçeleri, yasemin çiçekleri, yaban gülleri gibi doğaya aitunsurların kullanıldığı görülmektedir.
- Kasidenin armağan edildiği kişinin fiziki özelliklerini doğadaki unsurlarla örneklemektedir. Sıklıkla, sevgilinin yüzü ay ve güneşe, boyu selvi ve çınara, dudakları güle ve tomurcuk güle benzetilmektedir.

KAYNAKÇA

- Gemici, S. (1990), Mihri Hatun Divanı karşılaştırmalı metin cümle yapısı ve cümle türleri, Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Kaya, G. (2010), Mihri Hatun Divanı'nın Tahlili, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Yapıcı, A. (2015), Mihri Hatun Divanı'nın Gramer İncelemesi, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Başol N. (2016), Osmanlı Dönemi Kadın Divan Şairlerinden Mihri Hatun Divanı'nın Söz Varlığı Unsurları ve Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Turan, S. (2010). Mihrî Hatun Divanı'nda Şehir Methiyesine Bir Örnek: Lâdik. *Journal of International Social Research*, 3(10).
- Haksever, H.İ. (2018). Mihrî Hatun Divanında Dinî Muhteva ve Duâ, Uluslararası Amasya Şairleri Bilim Şöleni, 4 – 6 Ekim 2018: Amasya Bildiriler Kitabı, s.139 – 151.
- Yasak Peran, Y. (2019), 15.Yüzyılda Nazik Bir Nâsîh: Mihrî Hatun, 2009'dan 2019'a 10.Yıl Hatıra Kitabı (ed. Doç.Dr.Yakup Yılmaz), Kırklareli Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Akademik Kitaplar Yayınevi:İstanbul.
- Ayan, G. (1989). Mihri Hatun ve Şiirleri. Erdem, Atatürk Kültür Merkezi Dergisi, C, 5, 13.
- Sağlam, A. (2017). Mihrî Hatun'un "Ben Dönmezem" Redifli Gazelinin Düşündürdükleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (Teke) Dergisi*, 6(1), 211-219.
- Batıslam, H.D. (2012), Mihri Hatun'un İki Mürâca'ası, Prof.Dr. Mine MENGİ Adına Türkoloji Sempozyumu (20 – 22 Ekim 2011) Bildirileri, Adana.
- Uçan Eke, N. (2016). Mihrî Hatun'un Gazellerinde "Güzellik" Kavramı İle İlgili Metaforlar. *Hacettepe University Journal Of Turkish Studies/Hütad Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Arastirmalari Dergisi*, 12(25).
- Reis, H. (2008). Medieval Women, Poetry and Mihri Hatun, *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (10)20. Bişkek, Kırgızistan.

- Zeevi, D. (2018). *Didem Havliođlu, Mihrî Hatun: Performance, Gender Bending, and Subversion in Ottoman Intellectual History* (Syracuse, N.Y.: Syracuse University Press, 2017). Pp. 220.
- Arslan M. (2018), *Mihri Hatun Divanı*, T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı Kùtùphaneler ve Yayınlar Genel Mùdùrlùđù, Ankara.
- Erùnsal, İ.E. (2005), *Mihrî Hatun*, TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt.30, ss. 37 – 38, TDV İslam Araştırmaları Merkezi, İstanbul.
- Özcan, S. (2015). *Amasya’da Sancak Beyliđi Yapan şehzadeler Döneminde Amasya řehri*. *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakùltesi Dergisi*, (5), 69-95.
- Luggat Osmanlıca Sözlük, erişim12 Eylül 2022, www.luggat.com.
- Kubbealtı Lugatı, erişim12 Eylül 2022, www.luggatim.com.
- Ayverdi, İ. (2020), *Misalli Büyük Türkçe Sözlük (3 Cilt)*, Beşinci Baskı, Kubbealtı Akademisi Kùltür ve Sanat Vakfı, İstanbul.
- Özgeriř, M.M. (2014), XVIII. Yüzyıl Divan şiirinde Hat Malzemeleri, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kùltür Eğitim Dergisi Sayı:3/2*, 2014 s.167 – 193.
- Yazıcı, T. (1995), *Ferîdun*, TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt:12, s.396., TDV İslam Araştırmaları Merkezi, İstanbul.
- Mevlevi, Tahir-ül, *Tannâne ve Tayyâre Kasîdeleri şerhi*, s.,111, DBY Yayınları, Ankara.

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Mihri Hatun Divanı'nda yer alan Manzumelerin, Tür, Adet ve Beyitlerine ilişkin sayısal veriler.	19
--	----

ÖZGEÇMİŞ

Tiba AKRAM ABDULRAZZAQ, ilk, orta ve lise eğitimini Bağdat'ta tamamladı. Bağdat Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. 2021 yılında Gaziosman paşa hastanesi tercüman olarak görev yaptı. Hala görevine devam etmektedir.2019 yılında yüksek lisans programına yerleşti.Arapça ana dili,çok iyi derecede Türkçe ve Orta derecede İngilizce bilmektedir.